

2013

DÜNYA HAK İHLALLERİ RAPORU
WORLD REPORT ON VIOLATION OF RIGHTS

2013 DÜNYA HAK İHLALLERİ RAPORU
2013 WORLD REPORT ON VIOLATION OF RIGHTS

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Yrd. Doç. Dr. A. Cüneyt HOCAGİL
Fadime TÜRKÖLMEZ
Funda KÖSEOĞLU
Gökhan İLİKLİ
Hatice EKİNCİ
Uzm. Dr. Hilal HOCAGİL
Hüseyin TÜRKAN
Koray TÜRK
Sevil KUZU
Sezai ESEN
Şükrü ATEŞ

HUKUK DANIŞMANI

Av. Mustafa DEMİRAL
Av. Metin KUTLUBAY

BASKI Ocak 2014

HAZIRLIK Mustafa Ediz ALTINDİŞ

KAPAK TASARIMI Fahrettin TAŞDELEN

BASKI/CİLT

ULUSLARARASI HAK İHLALLERİ İZLEME MERKEZİ (UHiM)

Selman-i Pak Cd. Şeyh Yokuşu Sk.

No: 6/3 Üsküdar / İstanbul

Tel: 0 216 341 15 88 **Faks:** 0 216 495 29 63

web: www.uhim.org **e-mail:** info@uhim.org

2013

DÜNYA HAK İHLALLERİ RAPORU

WORLD REPORT ON VIOLATION OF RIGHTS

SUNUŞ... 7

SİYASET-HUKUK

1. NEFRET, İSLAMOFOBİ ve IRKÇILIK	13
2. KÜRESEL AKTÖRLERİN DÜNYA ÜZERİNDEKİ HUKUK DIŞI UYGULAMALARI	28

EKOLOJİ

1. CANLI TÜRLERİNİN MARUZ KALDIĞI ACIMASIZ UYGULAMALAR	47
2. ÇEVRE SORUNLARI	50
3. KÜRESEL ŞİRKET ve DEVLETLERİN UYGULAMALARI	54
4. TARIM ve GIDA SEKTÖRÜNDE GERÇEKLEŞEN UYGULAMALAR	59

SAĞLIK

1. İLAÇ ENDÜSTRİSİNE BAĞLI HAK İHLALLERİ	65
2. İNSAN KAÇAKÇILIĞI ve ORGAN TİCARETİ	72
3. TÜTÜN, ALKOL ve UYUŞTURUCU	74
4. YETERLİ ve GÜVENLİ GİDAYA ULAŞMA HAKKI	78
5. BARINMA HAKKI	80
6. MÜLTECİLERİN MARUZ KALDIKLARI SAĞLIK HAKKI İHLALLERİ	82

KÜLTÜR-SANAT

1. ULUSLARARASI KÜLTÜR-SANAT KURUMLARI	87
2. KÜLTÜREL MİRASIN YOK EDİLMESİ	94
3. TÜRKİYE'DEKİ KÜLTÜR OLİGARŞİSİ	98

EKONOMİ

1. BANKACILIK SEKTÖRÜ	105
2. SOSYAL ADALETSİZLİK ve YOKSULLUK	108
3. KÜRESEL PİYASALARIN EKONOMİK DARBELERİ	110

MEDYA

1. GEZİ PARKI OLAYLARI	121
2. MEDYA ve MANİPÜLASYON	125

EĞİTİM

1. ULUSLARARASI EĞİTİM SİSTEMİ	131
2. TÜRKİYE'DE EĞİTİM SİSTEMİNDE YAŞANAN İHLALLER	136
3. OKULLARA DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE YAŞANAN İHLALLER	146
4. DERS KİTAPLARINDA YER ALAN SORUNLAR	149

TARİH-TOPLUM

1. SOSYAL MEDYA ve MAHREMİYET ALGISI	155
2. BİREY ve TOPLUM AÇISINDAN ŞİDDET	159
3. MAHALLE ve ALIŞVERİŞ KÜLTÜRÜNE MÜDAHALELER	162
4. TARİHÎ SİLÜETE MÜDAHALELER	164

SUNUŞ

2013 yılı, canlı yaşamının her alanında gerçekleşen ihlallerle dolu bir yıl olarak kayıtlara geçti.

Siyaset ve hukuk alanında, küresel aktörlerin dünyanın gidişatına yön vermeyi amaçlayan uygulamaları devam etmektedir. ABD dünya üzerindeki askeri varlığını her geçen yıl arttırırken, Fransa ise 2011 yılında Libya, 2012 yılında Mali operasyonlarının ardından 2013 sonlarında da Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki çatışma ortamına zemin hazırlayarak Afrika kıtasındaki sömürgeci uygulamalarından vazgeçmediğini ortaya koymaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkeleri hedef alarak daha fazla özgürlük ve demokrasi konusunda ahkâm kesen Batılı devletler, söz konusu değerleri kendi politikalarına yansıtmaktan uzak görünmektedir. Örneğin 2013 yılında Türkiye ve Brezilya'da yaşanan toplumsal hadiselerde bu ülkeleri halka karşı daha özgürlükçü olmaya davet eden ülkelerden İngiltere ve Almanya, aynı tarihlerde kendi ülkelerinde yaşanan olaylarda şiddet kullanmaktan çekinmemiştir. Dünya devletlerine sürekli demokratikleşme yönünde talimat vermekten çekinmeyen ve "Arap Baharı" sürecinde Ortadoğu toplumlarını manipüle eden Batı, Mısır'da yaşanan 3 Temmuz Darbesi'nde darbeci vesayete verdiği destekle tutarsızlığını ortaya koymuştur.

Batılı devletlerde yaşanan ayrımcılık sorunu giderek derinleşmekte, bu ayrımcılık 11 Eylül sonrasında sürdürülen politikalar sebebiyle özellikle

le Müslümanları olumsuz etkilemektedir. Avrupa'da yabancı kökenlilere karşı her yıl binlerce şiddet eylemi gerçekleştirilmekte, özellikle Müslümanlara ait ev, işyeri ve araçlar kundaklanmakta, insanları sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Öte yandan eğitimden ticarete, siyasal temsilden bürokrasiye, kültürel hayattan gündelik yaşamın en küçük ayrıntılarına kadar hemen her alanda sistematik bir ayrımcılık yaşanmaktadır. Geçtiğimiz yıl Almanya, Belçika ve Hollanda'daki Gençlik Daireleri'nin uygulamaları Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nezdinde de kamuoyunun gündemine taşınmış, basit gerekçelerle ailelerinden alınan binlerce yabancı kökenli çocuğun kendi inanç ve kültür değerlerini taşımayan ailelere verilmesi hususunda girişimlerde bulunulmuştur.

Ekoloji alanında çokuluslu şirketler ve gelişmiş devletlerin politikaları, telafisi mümkün olmayan çevre felaketlerine ve canlı türlerinin yok olmasına yol açmaktadır. GDO'lu ürünlerin gıda pazarındaki payı her geçen yıl artarken, bu ürünlerin insan sağlığı ve tarımcılık faaliyetleri açısından hayati riskler taşıdığı bilimsel araştırmalarla ortaya konmaktadır. Dünyada her yıl yaklaşık 50 milyon hayvan kozmetik, eğlence, giyim gibi sektörlerin çıkarları için acımasızca katledilmekte ve ne yazık ki bu katliamların büyük kısmı, hayvan hakları söylemini bir politika olarak benimseyen Batılı devletlere bağlı küresel şirketler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Sağlık alanında başta ilaç endüstrisi olmak üzere insan ve toplum sağlığını tehdit eden pek çok uygulama gerçekleşmiştir. %95'ine küresel şirketlerin hükmettiği ve karlılık oranı diğer sektörlerle göre 4 kat fazla olan ilaç sektörü, çeşitli yöntemlerle hekim ve eczacıları hastalara daha fazla ilaç verme konusunda baskı altına almaktadır. Bu durum, insan sağlığı açısından kalıcı zararlar doğururken, çevrenin ve su kaynaklarının kirlenmesine sebep olmaktadır. Küçük rahatsızlıklarda dahi hastalara özellikle antibiyotik verilmesi tedavilere dirençli mikropların gelişmesine yol açmakta, bu da salgın hastalıklara davetiye çıkart-

maktadır. İlaç firmaları kârlılıklarını arttırmak için, üretimlerini maliyetlerin düşük olduğu ülkelere taşıırken, altyapıları ilaç üretimi için yetersiz olan bu ülkelerde atıklar, çoklu ilaç direnci olan mikropaların oluşmasına sebebiyet vermektedir.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da AIDS hastalığına yakalananların sayısı önceki yıllara göre %35 artmıştır. Orta Asya ülkeleri HIV yayılımının merkez üssü konumuna gelirken, HIV virüsünde artışın en önemli sebepleri, homoseksüel ve heteroseksüel ilişkinin özendirilmesi ve uyuşturucuya karşı yetersiz mücadeledir. İlaçla tedavi edilebilecek bir hastalık olmasına karşın, özellikle Afrika'da her yıl milyonlarca insanın AIDS sebebiyle ölmeye devam etmesi üzücü ve düşündürücüdür.

Organ ticaretinin yaygın olduğu ülkelere turistik seyahat görünümü geziler düzenlenmektedir. Organ ticareti gerçekleştiren çeteler bünyelerinde hekim, eczacı ve teknisyenlere kadar her seviyeden sağlık personelinin barındırmaktadır. Dünya üzerinde birçok yasadışı organ naklinin İsraili alıcılara uygulandığı bilinmektedir. Ayrıca Suriyeli göçmenlerin gelişle birlikte Lübnan organ ticareti açısından önemli bir merkez konumuna gelmiştir.

Sağlık alanındaki bir diğer önemli sorunsu açlık ve yoksulluktur. Dünya nüfusunun %14'üne denk gelen 868 milyon insan açlık çekmekte ve her yıl 2.3 milyon çocuk yetersiz beslenme sebebiyle ölmektedir. Öte yandan dünya üzerinde çoğunluğu yoksul ülkelere bulunan 1 milyarın üzerinde insan barınma sorunu ile karşı karşıyadır.

Kültür-Sanat dünyasında gündemi belirleyen küresel organizasyonların uluslararası boyutta ihlallere sebebiyet verdiği görülmektedir. Dünyanın dört bir yanından her yıl milyonlarca insanın ziyaret ettiği Avrupa'nın önde gelen müzelerinin, sergilediği eserlerin önemli bir bölümünü Asya ve Afrika kıtasından hırsızlık yoluyla temin ettiği bilinmektedir. Türkiye'nin son yıllarda eserlerini geri alabilmek adına yürüttüğü olumlu çalışmalar, söz konusu ülkeler nezdinde büyük rahatsızlığa

sebebiyet vermiştir. Öte yandan işgal, içsavaş ve ilgisizlik sebebiyle özellikle İslam coğrafyasında bulunan kültür mirası büyük zarar görmektedir. Yalnızca Suriye'deki içsavaş sebebiyle resmî istatistiklere göre 2 milyar Dolar değerindeki tarihi eser ülke dışına kaçırılmış, ülkedeki müzeler tahrip edilmiş, Dünya Kültür Mirası listesinde yer alan pek çok mekan da yıkıma uğramıştır. Benzer acı tabloların Afganistan ve Irak işgallerinde ve geçen yıl Mali'ye düzenlenen askerî operasyon da yaşandığı hatırlandığında, İslam medeniyetinin izlerinin hızla silinmekte olduğu görülecektir.

Sinema endüstrisi küresel sisteme hizmet etmeye devam etmektedir. Özellikle 11 Eylül sonrasında İslamofobik yapımlara yönelen endüstri, 2013'te de bu desteğini devam ettirmiş, "Argo", "Zero Dark Thirty", "Homeland" gibi İslamofobik yapımlar Altın Küre, Oscar, ABD Yapımcılar Derneği gibi endüstrinin prestijli ödülleri toplamıştır. Çoğu zaman ABD politikalarının sözcülüğüne soyunan Hollywood sadece kendi yapımlarıyla dünya kamuoyunu manipüle etmekle kalmakta, diğer coğrafyalara ait sinemaları da etkileyerek dönüştürmeye çalışmaktadır. Bu çabanın etkilerini Türk sinemasında da görmek mümkündür.

Ekonomi alanı dünya üzerinde ihlallerin en yoğun yaşandığı alan olarak dikkat çekmektedir. Dünyanın gidişatına yön verme çabası içerisindeki küresel güce sahip devletler, çokuluslu şirketler ve lobiler, insanlığın ortak menfaatini hiçe sayan vahşi uygulamalara imza atmaktan çekinmemektedirler. Dünya, para piyasaları üzerinden sürdürülen ve son yıllarda giderek daha da acımasız bir biçimde seyreden çıkar savaşlarına sahne olmakta, ekonomik manipülasyonlarla milyarlarca Dolar'lık vurgunlar gerçekleştirilmektedir. Savaş lobisi özellikle Ortadoğu ve Afrika'daki kaos ortamının derinleşmesi için çaba sarfederken, faiz lobisi uluslararası finans kurumları aracılığıyla dünya devletlerini borçlandırarak üretmeden kazanmakta, enerji lobileri ise petrol ve doğalgaz rezervlerinin bulun-

duğu bölgeleri kontrol altında tutmaya çalışırken, bankacılık sektöründe manipülatif işlemlerle haksız kazanç elde edilmektedir. ABD, Çin ve Japonya başta olmak üzere dünya ekonomisinde önemli role sahip devletler ulusal para birimlerinin değerlerini düşük tutmak suretiyle avantaj sağlamaya çalışmaktadır.

Geçtiğimiz yıl Türkiye, Brezilya ve Mısır gibi ülkelerde yaşanan gelişmelere bakıldığında, toplumsal reflekslerle gerçekleştiğı düşünölen olayların aslında bu ülkelere büyük ekonomik zararlar verdiği görölmektedir. Mısır'da halkın oylarıyla seçilmiş Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye karşı daha fazla demokrasi talebiyle başlatılan gösteriler her nasılsa askerî darbe ile neticelenmiş ve uzun yıllardır Mısır halkına büyük sıkıntılar yaşattırken ülke ekonomisinin önemli bölümünü kontrol eden dış destekli askeri vesayet yeniden sahne almıştır. Brezilya'da otobüs biletlerine yapılan zam, Türkiye'de ise Gezi Parkı'ndaki ağaçların sökülmesi gerekçe gösterilerek başlatılan olaylar her iki ülkede büyük ekonomik zarara sebebiyet vermiş, dış yatırımcı güven kaybına uğratılmış, hisse senetleri büyük değer kaybına uğramıştır. Benzer şekilde 17 Aralık'ta başlatılan ve "yolsuzluk operasyonu" olarak lanse edilen süreç de Türkiye ekonomisine büyük darbe vurmuştur. Halkbank üzerinden Türkiye'yi kısıpaca almayı hedefleyen bu operasyonun Türkiye'ye maliyetinin 100 milyar Dolar'ı aşığı resmî ağızlardan telaffuz edilmiştir.

Eğitim bugün küresel bir endüstriye dönüşmüştür ve bu sebeple devletler ve çokuluslu şirketler tarafından bir sektör olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla dünyanın hemen her ülkesinde ücretsiz eğitimin yerine ikame edilen anaokulundan lisansüstü eğitime kadar her kademede ücretli eğitim özendirilmekte, eğitim sistemleri ve mevcut şartların durumu da öğrencileri paralı eğitime bir anlamda mecbur etmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu durum da bu gerçekten bağımsız düşünölmemeli ve 2013 yılının ana gündem madde-

lerinden biri olan dershanelerin kapatılması konusu da bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Medya organları açısından değerlendirildiğinde 2013 ihlaller ve manipölasyonlarla dolu bir yıl olarak kayıtlara geçmiştir. Başta CNN, BBC, Reuters, El-Cezire olmak üzere uluslararası medya organlarının Türkiye'de yaşanan Gezi Parkı olaylarını yansıtmayı biçimi tam bir dezenformasyona işaret etmektedir. Gezi Parkı olaylarını Türkiye'de bir iç savaş çıktığı, güvenlik güçlerinin sivil katliamı yaptığı ve yönetimin bir dikta rejimine dönüştüğü şekilde yansıtan uluslararası medya, İstanbul'a savaş muhabirlerini göndermiş ve saatlerce kesintisiz canlı yayın yapmıştır. Brezilya'da yaşanan toplumsal olaylarda da benzer bir tutum sergileyen medya, İngiltere'de G-8 zirvesi öncesindeki protestolarda ve Almanya'nın Hamburg kentinde gerçekleşen olaylarda güvenlik güçlerinin tavizsiz tutumunu ise görmezden gelmeyi tercih etmiştir. Öte yandan, küresel medya organları Mısır'daki askeri darbe ve sonrasında yaşanan kanlı sürece de sırtını dönmüştür.

Tarih-Toplum alanında popölist yaklaşımlar, ilkesiz uygulamalar ve günöbirlik çözümlerle toplumsal yapı bozulmaya devam etmektedir. Özellikle her geçen gün yeni birinin inşasına başlanan AVM'ler çarşı kültürünü, toplu konutlarsa mahalle kültürünü yok etmektedir. Diğer tarafta sosyal medya ve internetin kullanım biçimi, televizyon dizileri ve popüler kültür ahlaki değerlerimizi zaafiyete uğratmaktadır.

Dünya Hak İhlalleri Raporu'nu ihlallerin yaşanmadığı daha adil, daha huzurlu bir dünya temennisiyle dikkatinize sunuyoruz.

Ayhan KÜÇÜK / Başkan
İstanbul 2014

siyaset-hukuk

1. NEFRET, İSLAMOFOBİ ve İRKÇILIK

New York Metrosu'nda İslamofobi Cinayeti

ABD'de 'Müslümanlardan nefret' eden evsiz (homeless) bir kişi Hindistan asıllı bir kişiyi yaklaşan trene itip ölümüne neden olduğunu kabul etti. New York Metrosu'nda Hindistan göçmeni Sunando Sen'i raylara iterek ölümüne neden olduğu iddia edilen 31 yaşındaki Erika Menendez, tutuklanırken, ABD medyasına göre "nefret" suçundan da yargılanacak.

11 Eylül 2001'de yapılan saldırılar dolayısıyla Müslümanlardan nefret ettiğini söyleyen kadın *"İkiz Kulelerin vurulmasından sonra Müslümanlardan ve Hindulardan nefret ediyorum. Bu tarihten bu yana onlara düşmanım"* dedi.¹

New York Metrosu'nda Provokasyon

ABD'nin New York eyaletinde metro istasyonlarına yine İslam karşıtı ilanlar verildi. Amerikan Özgürlük Savunma Girişimi adlı grubun önderlerinden Pamela Geller, Âli İmran Suresi'nin 151. ayetini yanlış ve eksik yorumlayan bir afişi, provokatif bir resimle birlikte New York'taki met-

ro istasyonlarına astırdı. İlanda, 11 Eylül saldırıları sonrası yanmakta olan İkiz Kuleler fotoğrafının yanında, *"Yakında, biz, kâfirlerin kalbine korku salacağız."* mealindeki ayete yer veriliyor. Ayet İngilizce'ye tercüme edilirken 'korku' (Ru'b) ifadesinin karşılığı olarak "terör" kelimesi kullanıldı. Yeni bir provokasyon olarak değerlendirilen ilan tepki topladı.

Aşırı muhafazakar görüşleriyle bilinen İslam karşıtı blog yazarı Geller daha önce de, *"Uygur insanlar ile barbarlar arasındaki savaşta uygarlardan taraf olun. İsrail'i destekleyin. Cihadı bozguna uğratin"* yazılı ilanı başta New York olmak üzere birçok yere astırmıştı.²

Almanya'da Müslümanlara İftira

25 yaşında bir Hintli genç, Müslümanların yolunu kestiğini ve tehdit edildiğini iddia ederek polise şikayette bulundu. Yolunu kesen kişilerin kendisini Müslümanlığa zorladığını aksi halde dilini keseceklerini söyleyen genç, *"Kabul etmedim bunun üzerine dilimi kestiler"* dedi.

Alman Polisi de hiçbir araştırma yapmadan olayı savcılığa taşıdı. Savcılık soruşturması kapsamında Hintli genç muayene için doktora sevk edildi. Yapılan muayenede gencin dilinde yaralar olduğu, ancak kesik izine rastlanmadığı anlaşıldı. Doğru söylemediği tespit edilen genç, eyleminin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine gizlice Almanya'yı terk etti.

Almanya'nın Bonn kentindeki bir tren istasyonuna geçtiğimiz ay bırakılan içinde amonyum nitrat ve gaz tüpleri bulunan bir çanta, ülkeyi karıştırmıştı. Olaydan "radikal İslamcılar" sorumlu tutulmuş ve Somalili iki genç gözaltına alınmıştı. Ancak çantada bulunan bir saç telinden alınan DNA, zanlının Kuzey Avrupalı beyaz ırka mensup olduğunu ortaya çıkarmıştı.³

1 <http://haber.stargazete.com/dunya/new-york-metrosunda-islamofobiya-cinayeti/haber-716088#ixzz2leS8KDDY>

2 http://www.zaman.com.tr/dunya_new-york-metrosunda-yeni-provokasyon_2038831.html

3 <http://gundem.bugun.com.tr/almanya-da-muslumanlar-a-iftira-haberi/220864/>

Başbakan'dan AB'ye Irkçılık Uyarısı

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Başbakanlık Resmî Konut'ta Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin büyükelçilerine akşam yemeği verdi. Burada yaptığı konuşmada ırkçılık uyarısı yaptı. Erdoğan *“Özellikle bazı Avrupalı liderlerin seçim kazanmak uğruna ırkçılığı teşvik ettiklerini büyük bir endişe ile izliyoruz”* dedi.⁴

Başbakan Erdoğan, 29 Haziran'da TBMM'nin evsahipliğinde düzenlenen Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenterler Asamblesi (AGİTPA) 22. Genel Kurulu'nda okunan mesajında bu konuya değindi ve Türkiye'nin, AGİT'in de kurucu bir üyesi olarak Avrupa'da her anlamda güvenlik ve işbirliğinin tesis edilmesi, barışın egemen kılınması, öfke, nefret, ayrımcılık gibi insanlık suçlarıyla etkin şekilde mücadele edilmesi için örgüte samimi destek vermeye devam ettiğini söyledi. AGİTPA'nın rolü ve önemine değinen Erdoğan, *"Hiç kuşkusuz parlamenterlerin oluşturduğu AGİTPA, bölgemizde sorunların siyasi temelli çözümü noktasında en önemli mekanizmalardan biridir"* dedi. Türkiye olarak 1992 yılından bu yana AGİTPA zemininde, barış mücadelesini kararlılıkla desteklediklerini söyleyen Erdoğan, şöyle devam etti: *"Esasen AGİTPA, Avrupa'da ortaya çıkan sorunlarla mücadeleden ziyade, önleyici tedbirler konusunda siyasi gücünü ve öngörülerini daha aktif şekilde devreye almalıdır. Avrupa'nın geleceğin ilgilendiren tüm sorunlar konusunda AGİTPA, AGİT'i de yönlendiren bir işlev sergilemektedir. Bu bağlamda özellikle nefret suçları ve ayrımcılığa karşı, parlamenterlerimiz eliyle daha etkin bir mücadele kaçınılmazdır. Avrupa'da yükselmeye başlayan ırkçı ve ayrımcı akımlara karşı, tarihte yaşadığımız acı tecrübeler tekrar yaşanmadan mutlaka etkili önlemler devreye alınmalıdır."*⁶

Avrupa'da Türk Çocukları Basit Sebeplerle

Ailelerinden Alınıyor

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Almanya, Hollanda ve Belçika Gençlik Daireleri'nin Türkiye kökenli çocuklara yönelik uygulamalarına ilişkin raporu kabul etti. Raporda, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde gençlik dairelerinin, binlerce Türkiye kökenli çocuğu ailelerinin elinden haksız yere aldığı ve bunları kendi kültüründen uzak ailelere verdiği yönünde çıkan iddialar üzerine inceleme yaptığı belirtildi.

Komisyon heyetlerinin 15-19 Nisan 2013 tarihlerinde Almanya, 19-22 Haziran 2013 tarihlerinde Hollanda ve 17-19 Haziran 2013 tarihlerinde Belçika'da konuya ilişkin inceleme ziyaretlerinde bulunduğu ifade edilen raporda, velayet hakkının, anne ve baba için çocukları ile yakın ilişki kurma hakkı veren son derece üstün ve kutsal bir temel insanî hak olduğu belirterek, velayet hakkının aileden alınması ve bir başka birime veya aileye verilmesi kararının gençlik dairesi kararı yerine, mahkeme kararıyla olması gerektiği ifade edildi. Çocukların çok basit sebeplerle ailelerinden alındığı kaydedilen raporda, uygulamaların asıl hedefinin, aile bütünlüğünü koruma yönünde olması gerektiği vurgulandı.

Çocuğun aileden alınması durumunda, kendi kültür ve yaşam tarzına en yakın akraba ve ailelere verilmesi gerektiği kaydedilen raporda, *"Gençlik Daireleri tarafından çocuğun aileden alınma safhasında, çocuğun akrabalarına veya aile yakınlarına verilebilme durum ve şartlarının olup olmadığı hususunda araştırılma yapılması gerekmekte, bu araştırmanın sonucunda çocuğun yerleştirileceği bir aile yakını bulunmaması halinde çocuk gençlik dairesi tarafından diğer uygun ailelere verilmelidir"* denildi. Aile ile alıkonulan çocuklar arasında sürekli şahsî ilişki kurulmasına imkan sağlanması öneme işaret edildi. Bazen çocukların ailesi ile 6 ayı aşkın bir süre görüştürülmeyerek, geçici olarak algılanan bu sürecin sürekli hale dönüşmesine zemin hazırlandığı ifade edildi.

4 http://www.haber365.com/Haber/Basbakandan_AB_ye_Irk_cilik_Uyarisi/

5 http://www.sabah.com.tr/Gundem/2013/06/30/erdogan_dan_abye-ayrimcilik-uyarisi

Raporda, mahkemelerin karar verirken gençlik Daireleri tarafından hazırlanan raporları esas almasının Gençlik Dairelerini hem savcı hem de hâkim konumuna getirdiği belirtildi. Mahkeme kararına esas teşkil edecek raporların gençlik dairesi uzmanları dışında, başka uzmanlar veya bilirkişilerce hazırlanmasının büyük önem arz ettiği vurgulandı. Raporda ayrıca Almanya ve Hollanda toplumunda, Türk aile yapısı hakkındaki önyargıların giderilmesi gerektiği ifade edildi.⁶

Ailelerinden Alınan Türk Çocukların Boynunda Haç Var

Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı Kemal Yurtnaç, yurtdışında yaşayan Türk ailelerden alınan çocukların çoğuna haç takıldığını söyledi. Bu dramı bitirmek için çalışmalar yapıldığını belirten Yurtnaç, *“Türk ailelerini bakıcı aile olmaları için yönlendirmeye çalışıyoruz”* dedi. Yurtnaç, *“Türk ailelerden alınan kaç çocuk var?”* sorusuna, *“Şu anda elimizde istatistik bir bilgi yok çünkü Gençlik Daireleri uygulamalarını gizli yürütüyorlar. Genel sayı biliniyor, 2012 yılında 30 bin çocuğun alındığını açıklıyorlar, bu çocukların kaçının Türk, Müslüman olduğuna dair bir bilgi ve belge vermiyorlar. Çağrı merkezine ailelerin müracaat etmeye başlamalarıyla o sayıları öğreneceğiz.”* şeklinde yanıt verdi.

Çocukların kültürel kopuş yaşayıp yaşamadığı sorusuna, *“8 yaşında çocuğu alıyolar 16 yaşına kadar yanında durduğu ailenin değerlerini sahiplenmemesi mümkün mü? Anne-baba yok ortalıkta. Birçok Türk çocuğumuzun boynunda Haç asılı.”* cevabını veren Yurtnaç, *“Türk çocuklarını Hristiyanlaştırma politikası mı söz konusu?”* sorusu

karşısında, *“Sadece Türk çocuklarına yönelik bir uygulama değil. Farklı milletlere de aynı uygulamalar yapılıyor ama farklı milletler de olsa çoğu aynı kültürden geliyor. Türkiye’de biz mesela bir Hristiyan ailenin 5 aylık çocuğunu alıp bir Müslüman aileye versek, bu çocuk 10-15 yaşına kadar Müslüman olmaz mı? Yurtdışındaki çocuklarımız için maalesef böyle bir durum söz konusu.”* ifadelerini kullandı.

Yurtnaç çocukların alınma gerekçelerine ilişkinse şu bilgileri verdi:

“Genellikle şiddet gördüğü iddiasıyla alınıyor. Okullarda, ana sınıflarında çocuklara şarkı gibi ‘annen sana kızarsa şu numarayı ara’ diye öğretiyorlar, çocuğa annesi kızdığında çocuk sonucunu bilmeden o numarayı arıyor. Annesi dövme bile kızdığında çocuk o numarayı aradığında Gençlik Dairesi yetkilileri hemen gelip çocuğu alıp götürüyor.”

Aile nemli bir evde oturduğu için, sosyal konut veren bir birime müracaat ediyor, yetkililer geliyor, ‘burada bu çocukların yaşaması zor’ deyip, ev verecekleri yerde o ailenin çocuklarına el koydu. Bir kız çocuğu, ergenlik çağında dışarı çıkmak istiyor, anne, baba baskısı görüyor, dışarı çıkmasına izin vermiyorlar, Gençlik Dairesi’ne müracaat ediyor, kızı ailesinden alıp götürdüler. Hollanda’da bir çocuk uyuşturucu kullanan bir aileye verildi, çocuk uyuşturucudan öldü. İlgili birimin başkanı istifa etti.”

Yurtnaç Avrupa’da yükselen ırkçılıkla ilgili olarak şu bilgileri söyledi:

“İrkçılık kendisini bir de İslamofobi olarak göstermeye başladı. Kapıkule Gümrük Kapısı’ndan giren ve çıkış yapan 3 bin 500 kişi ile yurtdışında yaşayıp Burdur’da kısa dönem askerlik yapan 4 bin kişi üzerinde yaptığımız iki araştırmaya göre, en büyük tehlike ve tehdit unsuru ırkçılık ve İslamofobi olarak görülüyor. O insanlar Avrupa’nın bugünlere gelmesine katkıda bulundular,

⁶ <http://www.turkishny.com/health-news/90-health-news/136329-avrupada-turk-cocuklar-basit-sebeplerle-ailelerinden-aliniyor#.UpNQfTY5mM8>

Ayrıca, TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu’nun ilgili raporuna şu linkten ulaşılabilir: www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2013/raporlar/cocuklara_yonelik_uygulamalara_iliskin_komisyon_raporu.pdf

bir dinden bir korku kültürü oluşturulmasını doğru bulmuyoruz.”⁷

Hollanda'da 6 Bin Türk Çocuk Ailelerinden Alındı

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın desteği ile Hollanda merkezli Festival Vakfı tarafından Lahey'de düzenlenen toplantıda, gençlik koruma daireleri tarafından ailelerinden alınan Türk çocukların durumları ele alındı. Programda söz alan Rotterdam İslam Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Özcan Hıdır, Avrupa'da yaşayan 7 milyona yakın Türkün koruyucu aile meselesine yakın ilgi göstermesi gerektiğini söyledi.

Hıdır, *"Koruyucu aile meselesi çok ciddi. Benim araştırmalarıma göre, meselenin birkaç temel problemi var. Dini ve psikolojik boyutunun bilinmemesinin yanı sıra, bizler Hollanda'da bunun işleyişini de tam anlamı ile bilemiyoruz. Misyonerlerin ve Hristiyanlık üzerine çalışmalar yapan kurum ve kuruluşların bu konuyu son derece ıstısmar eden çalışmalar yaptıklarını araştırmalarımda tespit ettim. Dolayısıyla Hollanda'da bu sistemin özünü tartışmıyoruz. Koruyucu aile sistem iyi niyetli. Bunun kullanımında sorun var."* şeklinde konuştu.

Hıdır, *"Özellikle 11 Eylül'den sonraki süreçte, İslam karşıtlığı ve aşırı sağcı partilerin ön planda olduğu bir sistem içerisinde, Müslümanlara karşı çifte standart uygulanmaya başlandığına ve ayrımcı politikalara şahit oluyoruz. Burada Müslümanlar olarak aktif bir şekilde işin içine girmeliyiz."* dedi.

Hollanda'da 25 binin üzerinde çocuğun ailelerin elinden alındığını, bu çocuklardan yaklaşık 6 binin Türk kökenli Müslüman çocuklar olduğunu belirten Doç. Dr. Hıdır, *"Türk kökenli koruyucu aile sayısının az olması insanımızın Hollanda'daki geleceği adına ciddi bir sorun teşkil ediyor. Koruyucu ailelerin birçoğunun eşcinsel ailelerden olma-*

sı son derece düşündürücü bir durum." diyerek Türklerden koruyucu aile olmalarını istedi ve çocukların hepsinin haksız bir şekilde ailelerinden alınmadığına dikkat çekti.

Festival Vakfı Başkanı Mehmet Akbulut ise yapılan bu toplantıların amacının farklı nedenlerden dolayı ailelerinden alınan çocukların Müslüman bir ailede kalmasını teşvik etmek olduğunu söyledi. Geçici olarak başka ailelere verilen Türk ve Faslı aile sayısı gün geçtikçe artarken, Türk kökenli koruyucu aile sayısının ise az olduğu görülüyor. Bunun en önemli sebeplerinden biri ise ailelerin Hollanda'daki imkanlardan haberdar olmamaları ve bu sebeple müracaat etmemeleri. Amsterdam'da 700 koruyucu aileden sadece 2'si Türk. Hollanda genelinde ise 20'ye yakın Türk kökenli koruyucu aile bulunuyor.⁸

Türk Çocukları Eşcinsellere Verildi

Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ'ın 'yurtdışında 4 bin Türk çocuğunun, Gençlik Daireleri aracılığıyla Hristiyan ailelere verildiği' sözleriyle başlayan tartışma, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Ayhan Sefer Üstün'ün iddiasıyla yeni bir boyut kazandı. Üstün, Belçika'da ailelerinden alınan 3 Türk çocuğunun gay ailelere verildiğini öne sürdü.

Ayhan Sefer Üstün, bunun bir insan hakkı ihlali olduğunu ifade ederek, çocukların basit idarî kararlarla alınarak, bambaşka kültürde olan ailelere verildiğini söyledi. Üstün, *"Bunların sayısı şu anda minimum 5 bin ama bunun 9 bine kadar olduğu söyleniyor"* dedi.

Üstün, Belçika'da bir Türk ailenin 3 çocuğunun alınarak "gay ailelere" verildiğini, çocuklardan 2'sinin uzun mahkeme sürecinden sonra alındığını, biri için ise hala yargı sürecinin devam ettiğini kaydetti.⁹

⁷ <http://gundem.bugun.com.tr/turk-cocuklarin-boynunda-hac-var-haberi/224973>

⁸ <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2012/11/15/hollandada-6-bin-turk-cocuk-ailelerinden-alindi>

⁹ <http://gundem.milliyet.com.tr/-turk-cocuklari-gay-ailelere-verildi-gundem/gundemdetay/13.02.2013/1668606/default.htm>

Danimarka'da Müslüman Çocuklara

Domuz Eti Yediriliyor

Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da 2011 yılında gerçek ailelerinden alınarak bakıcı ailenin yanına verilen Pakistanlı iki Müslüman çocuğa, bakıcı aileler tarafından domuz eti yedirildiği ortaya çıktı. Çocukların gerçek ailesi, durumu öğrenir öğrenmez Brøndby Belediyesi'ne şikâyetinde bulundu. Ancak yetkililer, Müslüman aileye yazdıkları mektupta bakıcı ailelerin çocuklara belirli zamanlarda domuz eti yedirmesinde bir sakınca olmadığını belirtti. Yemek ortamının Danimarka kültüründe çok büyük yeri olduğunu ifade eden yetkililer, çocukların bu ortamlarda "aidiyet" duygusu edindiğini vurguladılar.

Konuyla ilgili olarak Danimarka Devlet Televizyonu'na (DR) konuşan çocukların ablası Julia Hayat, belediyeden aldıkları cevap karşısında büyük bir şok yaşadıklarını söyledi. Kardeşlerinin Müslüman olduğunu ve Müslümanların domuz eti yemesinin haram olduğunu yetkililere anlattıklarını belirten Hayat, Danimarka gibi bir ülkede böylesi bir durumla karşı karşıya kaldıkları için oldukça üzgün olduğunu söyledi. Belediyenin kendilerini umursamadığını belirten Hayat, *"Müslüman bir ailenin Danimarkalı bir çocuğun Noel'i kutlamasını yasaklaması nasıl yanlış bir şey ise Müslüman bir çocuğa domuz eti yedirilmesi de öyle yanlış."* dedi.¹⁰

Alman İrkçılar Hapishanelerde de Örgütlü

Almanya'nın Hessen Eyaleti Adalet Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, dışardan bir derneğin Alman hapishanelerindeki Neonazileri örgütlediği bildirildi. Hessen Eyaleti Adalet Bakanı Jörg-Uwe Hahn, ellerine geçen bulgulara göre, bir dernek kurulduğunu ve bu derneğin birçok eyaletteki hapishanelerde Neonaziler arasında iletişim sağladığını belirtti. Bakanın verdiği bilgiye

göre, söz konusu dernek, tutuklu bulunan Neonazilerin dışardaki yakınlarına yardım ediyor ve hapishanelerdeki Neonazilerin de ideolojik olarak eğitime devam etmelerini sağlıyor.

Hahn, geçen haftalarda hücrelerde yapılan aramalarda şifreli olarak yazılmış mektuplar ele geçirildiğini, bu mektuplarla Neonazilerin diğer eyaletlerdeki hapishanelerde bulunan ırkçılarla bağlantı kurmaya çalıştıklarını kaydetti. Hahn, açıklamasında Hessen eyaletinde birkaç hapishanede arama yapıldığını, ancak ağırlıklı çalışmanın Hünfeld'deki hapishanede yapıldığını bildirdi.¹¹

Almanya'da İslam korkusu

Bertelsmann Vakfı tarafından yapılan araştırma, İslam'ın Alman toplumundaki algılanışına dair çarpıcı sonuçlar ortaya koyuyor. Buna göre; katılımcıların %60'ı toplumdaki din çeşitliliğini bir zenginlik olarak görüyor. Ancak yine de daha yüksek bir oran; yani %64'lük kesim toplumdaki birçok çatışmaya din farklılığının sebep olduğunu düşünüyor. Almanya'nın batısında araştırmaya katılanların %51'i, İslam dinini daha çok bir tehdit olarak görüyor. Bu oran, eski Doğu Almanya kentlerinde %57'ye çıkıyor.

Almanya Müslümanlar Merkez Konseyi Başkanı Ayman Mazyek, kaygıların en kötüsünün, bu araştırmanın sonuçları ile teyit edilmiş olduğunu kaydediyor. Mazyek, Alman toplumundaki bu algılamada, medyanın rolüne dikkat çekiyor: *"İslam dini üzerine yapılan tartışmaların, bu sonuçla yakından ilişkisi var. Örneğin medyada İslam dinine yönelik sık sık çarpıtılmış bir tablo ile karşılaşırız. Müslümanlardan bahsedilince genelde radikal gruplar gösteriliyor. Aynı şekilde, politik tartışmalarda da benzer tablolarla karşılaşırız. Bence bu bağlamda hem politikacılar açısından hem de medya açısından, din ile radikallik arasındaki ayrımın sık sık doğru algılanmadığına dair bir özeleştiri yapmak yerinde olur."*

10 http://www.zaman.com.tr/dunya_danimarkada-musulman-cocuklara-domuz-eti-yediriliyor_2105706.html

11 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=255337>

Araştırma, Almanya dâhil 13 ülkede, 14 bin kişi üzerinde yapıldı. Katılımcılar yaklaşık 100 soruya cevap verdi. Almanya etabındaki katılımcıların %19'u Yahudiliği de bir tehdit olarak görüyor. Ayman Mazyek, Almanya'da "yapısal bir İslam düşmanlığı temeli" olduğu görüşünde. Baden Württemberg eyaletinin Türk kökenli Uyum Bakanı Bilkay Öney de Almanya'da İslam'ın daha iyi tanıtılmasına ihtiyaç duyulduğunu kaydetti.¹²

Bekir Bozdağ: "Neo-Nazi Davasında Kararın Bir Önemi Kalmamıştır!"

Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ, Almanya'da 8'i Türk 10 kişiyi öldürmekle suçlanan aşırı sağcı Nasyonal Sosyalist Yeraltı (NSU) hücreleriyle ilgili davanın sonucunun belli olduğunu belirterek, *"Münih Eyalet Yüksek Mahkemesi'nin vereceği kararın bana göre bu saatten sonra bir önemi kalmamıştır"* dedi.

Bozdağ, mahkemenin yargılamaya henüz başlamadığını ama yargılama yapmadan yargılaması bitmiş bir mahkeme, kararı belli bir mahkeme olduğunu söyledi. Bundan sonra yapılacak yargılamanın sadece yargılamaya ilişkin usulleri tamamlamaktan ibaret olduğuna ilişkin bir hava bulunduğunu ifade eden Bozdağ, *"Çünkü mahkeme başkanı tarafsızlığını yitirmiş bir başkandır. Tarafsız olmayan bir başkanın başkanlığında yapılacak yargılamadan bizim adalet beklememiz de düşünülemez. Bizim açımızdan bu mahkeme bitmiştir. Sadece kararı usulen bekliyoruz"* değerlendirmesinde bulundu.¹³

Ludwigshafen'de Kundaklama

Ludwigshafen'de çok sayıda Türk'ün de yaşadığı bir apartman ikinci kez kundaklandı. İlk yangının 6 Ekim'de meydana geldiğini belirten polis, ikinci yangının da 8 Ekim tarihinde gerçekleştiğini açıkladı. Yangının bodrum katının birçok

yerinde başladığını belirten yetkililer, 100 bin Euro'luk maddi hasar olduğunu açıkladı.¹⁴

İngiltere Müslüman Liderleri Takip Edecek!

İngiltere'de bir askerin öldürülmesi üzerine polis teşkilatı içerisinde Müslümanları hedef alan bir birim kuruluyor. Associated Press'te yer alan habere göre, kurulacak birim, hapisane, cami ve okul gibi yerlere nüfuz eden Müslüman liderlerle ilgili çalışmalar yapacak. "Radikallikle mücadele" kapsamında kurulduğu açıklanan birimde üst düzey bakanlar polis şefleri ve MI5'ten yöneticiler yer alacak.¹⁵

Londra'da "İslamî Terör" Tiyatrosu

İngiltere'nin başkenti Londra'nın güneyindeki Woolwich'te eski bir askerin sokak ortasında, Müslüman olduğunu söyleyen iki kişinin satır ve bıçaklı saldırısına uğramasından sonra İngiliz ırkçılar camileri kundaklamaya kalktı, *"Solucanlara teslim olmayacağız"* diyerek Müslümanlara hakaretlerde bulundu. Askeri öldürenlerden biri, kameralara saldırıyı, İngiliz askerlerinin her gün Müslümanları öldürmeleri nedeniyle gerçekleştirdiğini söyledi. Ancak saldırganın kameralara elinde pala varken konuşması ve polisin müdahale etmemesi akılları karıştırdı.

İngiltere Müslüman Konseyi, cinayetin İslam ile ilgisi olmadığını belirtirken Fransa'daki gezisini yarıda kesen Başbakan Cameron, *"Kimse bizi korkutamaz"* dedi. Londra'da sokak ortasında eski bir askeri pala ve bıçakla öldüren şahıs polis müdahalesi olmadan kameralara konuştu, yoldan geçen vatandaşlar da korkusuzca ona yaklaşıp soru sora-bildi. Bu durum yaşanan olayın bir tiyatrodan ibaret olabileceği şüphesini doğurdu.¹⁶

12 <http://www.dw.de/almanyada-islam-korkusu/a-16780116>

13 <http://t24.com.tr/haber/bekir-bozdog-verilecek-kararin-bu-saatten-sonra-bir-onemi-kalmamistir/228011>

14 <http://www.sabah.de/ludwigshafende-kundaklama.html>

15 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=261337>

16 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/irkci-ofke-24.05.2013-524321?ref=manset-6>

CAIR Raporu ve Amerika'da İslamofobi

Amerika'da insan hakları alanında faaliyet gösteren en büyük İslami sivil toplum kuruluşu olan Amerika-İslam İlişkileri Konseyi (The Council on American-Islamic Relations-CAIR), 19 Eylül'de İslamofobi'ye ilişkin bir rapor yayımladı. "Korkuyu Yasalaştırmak: İslamofobi ve Amerika'daki Etkisi" ("Legislating Fear: Islamophobia and its Impact in the United States") başlıklı raporda, İslamofobik kuruluşlar, bunların çeşitli faaliyetleri ve etkileri, Müslümanlara yönelik nefret söylemi ve nefret suçları ile Amerikan toplumunun Müslüman algısı üzerine dikkat çekici veriler ortaya konuldu. 1994'ten beri faaliyet gösteren kuruluşun raporunda en dikkat çekici ve sevindirici gelişme, İslamofobi'nin gerilediğinin görülmesi. Rapora göre, 1 ila 10 arası yapılan ölçeklendirmede (1 İslamofobi'nin olmadığı, 10 ise Müslümanlar açısından en kötü şartların mevcut olduğu bir Amerika'ya denk geliyor), 2010'da 6.4 olarak tespit edilen İslamofobi'nin 2012'de 5.9'a düştüğü görülüyor. Bu durum, yalnızca Müslümanlar açısından değil, çoğulcu ve demokratik bir toplumda yaşamını sürdürmek isteyen tüm Amerikan vatandaşları açısından da önemli bir gelişme. Bununla birlikte, 2012 sonu itibarıyla altı eyalette (Arizona, Kansas, South Dakota, Tennessee, Oklahoma ve Louisiana) İslam'ı ve dini ibadetleri alçaltan hukukî düzenlemeler eyalet meclislerinden geçerek yasalaştı.

CAIR raporuna göre, İslamofobik yayınlar hem Amerikan toplumunda hem de dünyanın başka köşelerinde çoğulcu ve barışçıl bir ortam oluşmasına ciddi bir engel teşkil ediyorlar.

Amerika'daki İslamofobik kuruluşların faaliyetlerinin ciddiyetini göstermek açısından 2011'de Norveç'in Utøya Adası'nda katliam gerçekleştiren terörist Anders Breivik dikkat çekici bir örnek oluşturuyor. Breivik, katliam öncesinde internet üzerinden yayımladığı 1516 sayfalık manifesto-sunda, İslamofobik faaliyetleri ve yayınlarıyla öne çıkan Robert Spencer, Walid Shoebat, Pamela

Geller ve Daniel Pipes ile Viyana'nın Kapıları (Gates of Vienna) blogundan defalarca alıntı yapmış. İslamofobik kuruluşlar Breivik'in saldırısını açık olarak onaylamasa da, Geller gibi bazıları Breivik'in saldırısını meşrulaştırma amacı taşıyan açıklamalarda bulundular. İslamofobik yayınların bu saldırıda olduğu gibi benzer saldırılara da itici bir güç olması muhtemel görünüyor. Diğer yandan bu yayınlar, hem Amerikan toplumunda hem de dünyanın başka köşelerinde çoğulcu ve barışçıl bir ortam oluşmasına ciddi bir engel teşkil ediyorlar.

Raporda dikkat çeken diğer bir husus, İslamofobik kuruluş ağının merkezini oluşturan 37 sivil toplum kuruluşunun 2008 ile 2011 yılları arasında İslamofobik faaliyetlerini gerçekleştirmek için 119,662,719 Dolar gelirden faydalandığı. Çeşitli kişi ve kurumlarca finanse edilen bu kurumların önde gelen yöneticileri de, Amerikan halkında İslamofobik algılar oluşturmak karşılığında yüksek maaşlarla ödüllendiriliyor. Örneğin; İslam'ı bir şiddet dini, Hz. Muhammed'i ise "sahtekâr" olarak gösteren ve benzer İslamofobik yayınlar yapan Cihat İzleme Örgütü (Jihad Watch) adlı blogu finanse eden David Horowitz Özgürlük Merkezi'nin (David Horowitz Freedom Center) kurucusu ve CEO'su David Horowitz, 2011'de 488,953 Dolar kazandı. Horowitz gibi İslamofobik çalışmalarıyla öne çıkan diğer kişiler de yüksek maaşlar yanında yüksek oranlı zamlarla faaliyetlerini devam ettirmeleri için teşvik ediliyor.

Diğer yandan, İslamofobik kuruluşlarda öngörülen olan kişiler, bu ağda yer alan birçok kuruluşta aynı anda faaliyet gösteriyor. Bu ağ oluşturan kurumların birbiri arasındaki ilişkiler de dikkat çekici nitelikte. Hem finansal yönden hem de farklı yönlerden kurumlar arasında bir dayanışma ve ortak çalışma mevcut. Bu konuda raporda yer alan somut bir örneğe göre, Amerika Özgürlüğü Müdafaa Girişimi'nin (American Freedom Defense Initiative) İslamofobik reklamları San Francisco, New York, Denver, Washington D.C. ve

Chicago’da görünmeden önce ilgili otoriteler rek-
lama izin verme konusunda çekinceli bir tutum
takındıklarında, İslamofobik bir kuruluş olan
Amerika Özgürlüğü Hukuk Merkezi (American
Freedom Law Center) tarafından ya dava edildiler
ya da dava edilmekle tehdit edildiler.

İslamofobi ağındaki kişi ve kuruluşların kul-
landıkları retorik Amerika toplumunda İslam’a ve
Müslümanlara ilişkin olumsuz bir algının oluşma-
sında önemli bir etken olarak karşımıza çıkıyor.
Bu retorik oluşturulan temaların en yaygın olanları:
“İslam’ın bir din olmaması”, “İslam’ın radikal bir
din olması”, “Bütün Müslümanların şiddet eği-
limli radikaller olması”, “Müslümanların Ameri-
ka’yı fethedip, Anayasa’yı yürürlükten kaldırmayı
planlamaları”, “Tüm Müslümanların arkasında
Müslüman Kardeşler’in olması”. Bu temalar kul-
lanılarak İslam’ın ve Müslümanların Amerika’ya
bir tehdit oluşturduğu, bir Müslüman’ın Ameri-
ka’ya sadık bir vatandaş ol(a)mayacağı fikri top-
lum içerisinde yaygınlaştırılmaya çalışılıyor. Her
ne kadar Amerika’daki İslamofobi oranı düşse de
mevcut durumda Müslümanlar hem nefret suçları-
na hem de ayrımcılığa hedef oluyor. Amerika
merkezli danışmanlık şirketi Gallup’ın 2011’de
yaptığı araştırmaya göre, Müslümanlar diğer inanç
gruplarına nazaran daha fazla ayrımcılığa uğruyor.
Ankete katılan Müslümanların %48’i geçen yıl ırk
veya dine dayalı ayrımcılığa uğradıklarını ifade
etmiş. 2011 Eylül’ünde yayımlanan bir başka araş-
tırmaya göre ise Amerikalıların %48’i İslam’ın
Amerikan değerlerine aykırı olduğunu düşünüyor
ve bu oran Cumhuriyetçi Amerikalılar arasında
çok daha yüksek. Özellikle Usame Bin Ladin’in
öldürülmesinden sonra Amerika’da yaşayan Müs-
lümanların “ülkede terörist bir saldırı ihtimalini
kuvvetlendirdiğini” ve “Amerika’yı daha tehlikeli
bir yer haline getirdiğini” düşünenlerin sayısı ciddi
bir artış gösterirken, Amerika’da yaşayan Müslü-
manların devlete destek olduğunu düşünenlerin
sayısı da önemli bir düşüş gösteriyor.

ABD Federal Araştırma Bürosu’nun (FBI)
yayımladığı istatistiklere göre ise Müslümanlara
yönelik nefret suçları artış gösteriyor. 2009’da
Müslümanlara yönelik 107 nefret suçu rapor
edilmişken, bu sayı 2010’da 160 ve 2011’de 157
olarak kayıtlara geçmiş. Birleşik Devletler Eşit
İstihdam Fırsatı Komisyonu (U.S. Equal Emp-
loyment Opportunity Commission) sözcüsü Justine
Lesser, Müslümanlara yönelik ayrımcılığın
arttığını belirtiyor. 2001’de 330 ayrımcılık suçu
gerçekleşmişken, bu rakam artarak 2011’de 880’e
ulaşmış. Bunun yanında camilere yönelen saldırılar
da benzer şekilde artış gösteriyor. Amerika gene-
linde 2009’da 13 saldırı gerçekleşmişken, 2010’da
53, 2011’de 22, 2012’de ise 29 saldırı camileri
hedef aldı. Bu saldırılara karşılık sevindirici bir
gelişme olarak cami sayısının Amerika genelinde
ciddi bir artış gösterdiğini eklemek gerekiyor.
2000 yılından itibaren ülkedeki cami sayısı %74
artış göstererek 1209’dan 2106’ya çıktığı belirtili-
yor. Ayrıca İslamofobik kuruluşların iddia ettiğinin
aksine Müslümanların Amerikan toplumuna
entegre olması hususunda camilerin negatif bir
etkisi olmadığı gibi cami imamlarının %98’i Müs-
lümanların Amerikan kurumlarına entegre olma-
sını savunuyor. Harvard ve Washington üniversi-
telerinden araştırmacıların yayımladığı bir raporda
da, camilerin Müslümanların Amerikan toplumu-
na entegrasyonuna yardımcı olduğu sonucuna
varılmış.

Raporda, İslamofobik yasalara ilişkin dikkat
çekici bilgilere de yer veriliyor. 2011 ve 2012’de
İslamî ibadetleri aşağılayan 78 kanun teklifi ve
değişiklik önerisi 29 eyalet meclisi ve Amerika
Birleşik Devletler Kongresi’ne sunulurken, bunla-
rın 73’ü Cumhuriyetçiler tarafından teklif edildi.
Bu teklifler 6 eyalette meclisten geçti. Bu teklifler-
in asıl amacı, İslam’ı ve ibadetleri aşağılamak olsa
da amaç Amerikan yargı sistemini korumak olarak
gösterildi. Şer’i hukukun mevcut kanunları berta-
raf ederek Amerikan Hukuku için bir tehdit oluş-
turduğunu iddia eden kişi ve kurumlar bu iddiala-
rını ispatlayacak kanıtları göstermekten uzaktı.

Amerika Sivil Özgürlükler Birliği (American Civil Liberties Union), 2011 yılında yayımladığı raporda, şer'i hukuk'un Amerikan yargı sistemi açısından bir tehdit oluşturmadığını belirterek, "Şeriat Tehlikesi"ni bir mit olarak niteledi. Bunun yanında altı eyalette meclis tarafından kabul edilen İslamofobik yasalar için de yasal bir mücadele verildiği belirtiliyor. Oklahoma'da eyalet mahkemesinin söz konusu yasanın uygulanmasını askıya almasından sonra ABD temyiz mahkemeleri de İslamofobik yasanın ABD Anayasası'na aykırı olduğu gerekçesiyle eyalet mahkemesinin kararını onadı.

Cumhuriyetçi adayların çoğu 2012 seçimlerinde İslamofobik söylemleri seçim kampanyalarında yoğun olarak kullandılar. İslamofobik yasa tekliflerinde de ağırlıklı olarak göze çarpan Cumhuriyetçi politikacılar, seçim döneminde yaptıkları konuşmalar ve propagandalarla İslam'a ve Müslümanlara karşı ötekileştirici bir yaklaşım sergilediler. Müslümanların Amerika'ya hizmet edemeyeceği, tüm Müslümanların radikal olduğu ya da İslam'ın Amerika'ya tehdit oluşturduğu gibi yaygın olarak kullanılan İslamofobik retoriği benimseyen Cumhuriyetçi adaylar, hem kendi tabanlarını hem de Müslümanları etkiledi. Zogby Analiz'in (JZ Analytics) 2012 raporuna göre, Demokratların %23'ü Müslümanları zararlı olarak görürken, aynı görüşü taşıyan Cumhuriyetçilerin oranı %47. Buna ek olarak, Amerika-İslam İlişkileri Konseyi'nin yaptığı araştırmaya göre 2008'de Amerika'da yaşayan Müslümanların %49'u kendini Demokrat Parti'ye yakın hissederken, bu oran bugün %66 oranına yükselmiş durumda. Seçimlerde Cumhuriyetçi adaylar tarafından kullanılan İslamofobik söylemler Amerikalı Müslüman seçmenleri Demokrat Parti'ye yaklaştırdı. ABD Temsilciler Meclisi'nin Cumhuriyetçi üyesi Peter King'in 2011 ve 2012'de mecliste yaptığı İslam karşıtı beş açıklama da Cumhuriyetçi Parti'nin İslam karşıtlığı hususunda kayda değer gelişmeler olarak kayıtlara geçti.¹⁷

17 <http://www.yeniturkiye.org/cair-raporu-ve-amerikada-islamofobi/yeni-akimlar/12018>

Türkçe Selamlamaya Ceza!

Bulgaristan'da yapılan erken parlamento seçimleri için üyelerinin çoğunluğunu Türklerin oluşturduğu Hak ve Özgürlükler Hareketi (HÖH) seçim kampanyasının son gününde miting ve konser düzenledi.

HÖH, ülkenin güneydoğusundaki Hasköy şehrine bağlı Karamantzi köyünde 1989 yılında devrilen komünist rejimin Müslümanlara karşı uyguladığı asimilasyon politikalarını hatırlatmak üzere miting düzenledi. Kırcaali şehrinde de ünlü sanatçıların katıldığı konser verildi. Karamantzi'de yapılan mitingde konuşan HÖH lideri Lütvi Mestan, Kırcaali halkını Türkçe selamlayarak Karamantzi'de konuşmasını Türkçe yaptığı için anında 2 bin 500 Euro para cezasına çarptırıldığını söyledi.¹⁸

Fransa'da Camiye İrkçı Saldırı

Fransa'nın Narbonne kentinde inşaatı devam eden bir caminin önüne, kesik domuz başı bırakıldı. Eylemin sorumluları hakkında, "halk arasında kin ve nefret uyandırmak" suçundan soruşturma başlatıldı. Yine aynı cami inşaatı önüne kimliği belirlenemeyen kişi veya kişiler tarafından aralık ayında da, kesik domuz başı bırakılmıştı.

Fransa'da Nisan ayında Coulommiers kasabasında, Mayıs ayı ortalarında ise Djon kentinde benzer ırkçı saldırılar yapılmıştı. Yine Mayıs ayı ortalarında, ülkenin doğusundaki Moulhouse kentindeki bir caminin duvarlarına ırkçı sloganlar ve gamalı haç çizilmişti. Fransa İslam Konseyi'nin araştırmasına göre, yılbaşından bu yana ülkede yaklaşık 12 cami ırkçı saldırıya hedef oldu.¹⁹

İngiltere'de Müslüman Okuluna Saldırı

İngiltere'nin başkenti Londra'nın güney do-

18 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=259343>

19 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=261592>

ğusunda Müslümanların eğitim gördüğü bir yatılı okula haftasonu düzenlenen saldırının ardından dört kişi gözaltına alındı.

Kundaklama olduğu belirlenen olayda kimse yaralanmazken, polisin soruşturması sürüyor. "Darul Uloom" adlı okula yönelik saldırıda okulda bulunan 128 kişi tahliye edildi. Londra polisi ise ikisi 17, ikisi ise 18 yaşında dört kişiyi gözaltına aldığını açıkladı. Londra'da geçen hafta da bir camide yangın çıkmış ve cami kullanılamaz hale gelmişti. İngiliz asker Lee Rigby'nin geçen ay öldürülmesinden bu yana 11 caminin çeşitli saldırılarla hedef alındığı ve ülkede Müslümanlara yönelik saldırıların arttığı belirtiliyor.²⁰

Saldırıya Uğrayan Başörtülü Hamile Kadın Çocuğunu Kaybetti

Fransa'nın başkenti Paris'in banliyölerinden Argenteuil'de ırkçı saldırıya uğrayan başörtülü hamile kadın, çocuğunu kaybetti. Mağdurun avukatı Hosni Maati, 21 yaşındaki 4 aylık hamile kadının çocuğunu kaybettiğini açıkladı.

Perşembe günü iki kişinin saldırısına uğrayan kadının başörtüsü açılmaya çalışılmış ve elbisesin önemli bir bölümü de kesilmişti. Kadının hamile olduğunu söyleyerek yalvarması üzerine saldırganlardan birinin kadının karın bölgesine tekme attığı öne sürüldü. Aynı bölgede olaydan 3 hafta önce yine başörtülü bir kadın saldırıya uğramıştı.²¹

Neo-Nazi Muhbirlere Yüksek Ücret

Almanya'da 8'i Türk 10 kişiyi katleden ırkçı terör örgütü NSU'nun ortaya çıkmasından sonra, iç istihbarattan sorumlu Federal Anayasayı Koruma Teşkilatı, muhbirlerle ilgili belgeleri yok etmişti. Yeni ortaya çıkan bilgiler, bu belgelerin sanıldığından çok daha önemli olduğunu gösteriyor.

Berliner Zeitung gazetesinde yer alan bir habere göre, istihbarata çalışan muhbirlerden 5'i, yaptıkları çalışmalar için her yıl ortalama 6 ile 9 bin D-Mark arasında ücret aldı. Konunun uzmanları bu miktarın normalin çok üstünde olduğunu belirttiler.

Gazete haberine göre neonazi muhbirlerden en fazla ücreti "Tacho" takma adlı neonazi muhbir alıyordu. 1999 yılında bu muhbire yaklaşık 20 bin D-Mark ödenmiş. Geçen yılın sonunda, Federal Başsavcılığın NSU hakkında 11-12 Kasım 2011'de inceleme başlatmasının hemen ardından toplam 7 adet muhbir belgesinin yokedildiği ortaya çıkmıştı. Anayasayı Koruma'dan yapılan açıklamada, aslında plan dışı imha edilen bu belgelerin saklanma sürelerinin dolduğu bildirilmişti. Belge imha skandalı o zamanki İstihbarat Teşkilat Başkanı Heinz Fromm'un istifa etmesine neden oldu.²²

İslam Düşmanlığı Sınır Tanımıyor

ABD'de İslamofobi sınır tanımıyor. Bunun son örneği ABD'nin Idaho eyaletinde bir silah firmasının "Müslümanlara özel" ürettiği mermiler oldu. Söz konusu şirketin yaptığı açıklamaya göre, mermilerin domuz yağı katkılı boyalarla kaplandığı, bu sebepten ötürü, bu mermiler tarafından öldürülen bir Müslümanın cennete gidemeyeceği söyleniyor.

İslam düşmanı şirkete göre üretilen bu mermiler, Müslümanları sadece öldürmeyecek, ayrıca kaplamadaki domuz katkısı sayesinde İslamiyet'te haram kabul edilen bir maddenin vücuda girmesi yüzünden, kurşunu yiyen Müslüman cehennem ateşinde ebediyen yanacak. Kullanılan slogan ise tüyler ürpertici: *"Müslüman teröristleri sadece öldürmekle kalmayın, aynı zamanda onları cehenneme gönderin."*

Şirketin kutusunu 21 Dolar'a üretmeye başladığı mermiler pembe renkte dizayn edilmiş ve üretimi için kullanılan boya domuz yağı ve etinin

20 <http://www.trthaber.com/haber/dunya/ingilterede-musluman-okuluna-saldiri-88921.html>

21 http://www.minute15.com/saldiriya-ugrayan-basortulu-hamile-kadin-cocugunu-kaybetti_70306.html

22 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/neo-nazi-muhbirlere-yuksek-ucret-2.7.2013%200-537018?ref=manset-6>

boyaya karıştırılmasıyla elde ediliyor. Silah üreticileri, bu mermilerin “radikal İslamcı teröristler”e karşı kullanılabilen dünyanın ilk mermileri olarak görüyor.²³

İsviçre’den Mültecilere Karşı İrkçi Uygulama

İsviçre’nin bazı kentlerinde iltica başvurusunda bulunanların yüzme havuzu, çocuk parkı gibi yerlere özel izinle girmesini öngören bir plan hazırlandı. Ayrıca sığınma talebinde bulunanlar sadece özel tesislerde kalabilecek. Bu merkezlerden ilki Bremgarten kasabasında açıldı. İsviçre’de şu anda sığınma talep eden yaklaşık 48 bin kişi bulunuyor. Bu, Avrupa ortalamasının çok üzerinde bir rakam. Ülkede iltica kuralları sıkılaştırılırken yerel yöneticiler de ilave önlemler almayı planlıyor.

Bu tartışmaların sürdüğü ülkede ilginç bir hadise de ünlü televizyon programcısı Oprah Winfrey’in başına geldi. Dünyanın en zengin kadınlarından biri olan siyahî sunucu lüks bir mağazada bir çantayı görmek istediğinde satış görevlisinin fiyatının çok pahalı olduğunu söyleyerek talebini geri çevirdiğini belirtti.²⁴

Teksas’ta Bir AVM Otoparkına

“Müslümanlar Park Edemez!” Uyarısı Astı

ABD’nin Teksas eyaletinde yer alan bir alışveriş merkezinin otoparkına asılan uyarı yazısı, araçlarını park etmeye hazırlanan ziyaretçileri şaşkınlık içerisinde bıraktı. Söz konusu AVM’nin hemen ilerisinde yer alan caminin cemaatine yönelik asıldığı belirtilen uyarı mesajı, gelen yoğun tepkiler üzerine hemen yerinden kaldırıldı. Müslümanların kutsal ayı ramazanda meydana gelmesi dolayısıyla ayrı bir hassasiyetle değerlendirilen uyarıyı ise kimin astığı henüz net değil. Zira, AVM yönetimi afişle kendilerinin herhangi bir ilgilerinin olmadığını açıklamış durumda.

Alışveriş merkezinin ilerisinde konumlanan

El Farouq Camii’nin cemaati ise ibadetlerini yapmaya giderken fark ettikleri “Müslümanlar park edemez!” yazısı karşısında şok olduklarını belirtirken, AVM’nin çalışanları ise camiye gelen müslümanların otoparkta ciddi bir yoğunluk oluşturmaları karşısında böyle bir hamleye başvurulmuş olabileceğini ifade etti. AVM’nin sahibi konumunda bulunan Steve Kwon isimli şahıs ise, görüntülerin basında yer almasının hemen ardından söz konusu mesajı yerinden kaldırdıklarını söyledi.²⁵

New York Polisi Camileri

“Terör Yuvaları” Diye Fışledi

New York Polis Departmanı’nın (NYPD) ABD’deki bütün camileri “terör organizasyonu” olarak nitelediği ortaya çıktı. NYPD, camilerdeki vaazları dinlemek ve imamları takip etmek için muhbir kullanma hakkı elde etmek için yoğun çaba sarf etmiş. Uluslararası haber ajansı AP’nin haberine göre, gizli polis soruşturmalarına ve ilgili kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda 11 Eylül’den bu yana New York polisi, camilere yönelik ondan fazla “terör girişimi soruşturması” açtı. “Terör organizasyonu” nitelmesi ile camilere giden herkesi potansiyel suçlu olarak algılandı ve takip edilebilmeleri gerektiği belirtildi. Camiye ibadet için giden herkes New York polisi tarafından potansiyel suçlu olarak soruşturma açılması gereken kişi olarak algılanmış. NYPD’den yapılan açıklamada ise polisin masum insanları izlemediği sadece “potansiyel terör önderlerini” izlediklerini savundu.²⁶

İspanya’da Müslüman Avı:

“Aşırı Dinci Müslüman” Kitapçığı

İspanya İçişleri Bakanlığı, emniyet teşkilatına “Aşırı Dinci Müslüman Nasıl Belli Olur?” başlıklı bir el kitapçığı dağıtarak ülke genelinde bu insan-

23 http://www.milligazete.com.tr/haber/Islam_dusmanligi_sinir_tanimiyor/284972#.UpRqzY5mM9

24 <http://tr.euronews.com/2013/08/09/isvicreden-multecilere-karsi-irkci-uygulama/>

25 http://www.radikal.com.tr/dunya/muslumanlar_park_edemez-1145843

26 <http://haber.stargazete.com/dunya/new-york-polisi-camileri-teror-yuvalari-diye-fisledi/haber-784544>

ların belirlenerek takip edilmesini istedi. Bakanlık, pilot bölge olarak Barselona kentini seçti. Oluşturulan el kitapçığında aşırı dinci Müslümanların robot çizimleri yapıldı ve buna uyan kişilerin hemen takip altına alınması istendi. Barselona polisinin sürekli üzerinde taşıyacağı el kitabındaki aşırı dinci Müslümanın tarifi ise şöyle yapılıyor: Az bıyığı olan 5 ile 10 cm'yi bulan sakallı kişiler, şalvar tipi pantolon giyerler, işyerleri alkollü içecek satan bölgelerden uzak olur, çocukları okulda jimnastik çalışmalarına katılmaz ve ramazanda oruç tutarlar, genelde topluma entegre olmaz kendi aralarında dostluk kurarlar.

El Periodico gazetesi tarafından kamuoyuna açıklanan haberde, Katalunya yerel yönetiminin, Barselona'nın Güney Avrupa'nın yeni bir aşırı dinci üssü haline geldiğine dikkat çekilerek polislerin bu kişilerin yasadışı faaliyetlere girmesini önlemek için el kitabına gerek duyulduğu belirtildi.²⁷

Avrupa Parlamentosu'ndan Dinî Vecibelere Yasak

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM), 14 yaşına gelmeden ve kendi rızası olmadan erkek çocuklarının sünnet edilmemesini öngören raporu kabul etti. AKPM üyesi Alman sosyalist parlamenter Marlene Rupprecht tarafından hazırlanan, “çocukların fiziksel bütünlük hakkı taşımalarına” ilişkin rapor ve buna bağlı karar tasarısı tartışılarak kabul edildi. Rapor için yapılan oylamada, 19 “hayır”a karşılık, 77 parlamenter “evet” dedi. Üye ülkelerden, çıkartacakları yasalarla kız çocuklarının sünnet edilmesini kesinlikle yasaklamaları istenen raporda, erkek çocuklarının ise 14 yaşına gelmeden ve rızası olmadan sünnet edilmelerine karşı çıkıldı.

Sünnet durumunda ise bunun mutlaka çocuk cerrahları veya ürologlar tarafından yapılması şartı getirilen raporda, “erkek çocukları için sünnetin insan hakları ihlali teşkil ettiği iddiası” yer aldı.

AKPM Türk Heyeti Başkanı AK Parti Sivas Milletvekili Nursuna Memecan, raporu “sorum-suz, tehlikeli ve tahrik edici” olarak niteledi.

Asırlardır Müslüman ve Musevilerin erkek çocuklarını sünnet ettirdiğini hatırlatan Memecan, sünnetin tehlike ve sorun yaracağı yönünde hiçbir somut bilimsel rapor ve çalışma olmadığını hatırlattı. Memecan, son olarak raportörün vatandaşı olduğu Alman Parlamentosunda da yoğun tartışmaların ardından erkek çocukları için sünnetin serbest bırakıldığına dikkati çekti.²⁸

İngiltere'de Müslümanlara Baskı Terörü

İngiltere'de terör suçlamasıyla tutuklananların sayısında 2012 ve 2013 yıllarında rekor artış olduğu kaydedildi. Buna göre İngiltere'de 2012 ve 2013 yıllarında 249 kişi terör suçlamasıyla tutuklandı. Bu rakam önceki yıllara nazaran %21 artış anlamına geliyor. Tutuklanan 249 kişiden 105'i ise daha sonra serbest bırakıldı.

İngiltere'de 2001 Eylül ile 2012 Ağustos arasında ise 2 bin 297 kişi terör suçlamasıyla gözaltına alındı. Gözaltı ve tutuklamaların %47'sini Müslümanlar oluştururken, %46'sı ise diğer dinlerden. İngiltere'de 2001 Şubat'tan sonra kabul eden terör yasası, polise herhangi bir sebep göstermeden insanları durdurma ve arama hakkı veriyor.²⁹

Kaçak Göçmenleri Ölüme Terk Eden Avrupa Sahte Gözyaşları Döküyor

Afrika'dan gelen binlerce kaçağın Avrupa'daki ilk durağı olan ve Ekim ayı içerisinde 518 kaçak göçmeni taşıyan teknenin alabora olmasıyla büyük bir trajediye sahne olan İtalya'nın Lampedusa Adası, Başbakan Enrico Letta ve Başbakan Yardımcısı ve İçişleri Bakanı Angelino Alfano'nun evsahipliğinde Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso, AB İçişleri Komiseri Cecilia Malmström'ü ağırladı. AB yetkilileri-

27 <http://www.fikirzamani.com/ispanyada-musulman-avi-asiri-dinci-musulman-kitapciği/>

28 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=276126>

29 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=274263>

ni, Lampedusa Havaalanı'nda bir grup Lampedusalılar tarafından protestolarla karşılandı. Adalılar, heyetin girişi sırasında “*Utanın*”, “*Katiller*” diye bağırды ve ıslıklar çalınarak tepki gösterdi.

Letta, “*Devlet adına yaşanan trajedi nedeniyle özür diliyorum. Hayatını kaybedenler için devlet töreni yapılacak*” dedi. Letta, ülke içinde tartışmalara neden olan ve kamuoyunda “Bossi-Fini” yasası olarak bilinen göçmenler üzerinde sınır düzenlemeler içeren yasanın da yeniden tartışılacağını kaydetti. Kazadan kurtulan göçmenler, teknenin su alması üzerine yakından geçen gemilerin dikkatini çekip yardım istemek için ateş yaktıklarını, rüzgârın da etkisiyle büyüyen ateşin paniğe neden olduğunu ve bunun da alaboraya yol açmasıyla facianın gerçekleştiğini belirtmişlerdi. Olayda 155 kişi kurtarılırken, hayatını kaybedenlerin sayısı 289 olarak açıklanmıştı.

AB Komisyonu Başkanı Barroso, “*Avrupa, Lampedusa halkı ve İtalya ile birlikte. Bizim ülkemizden birinin sorunu, hepimizin sorunudur. Birlikte en uygun şekilde hareket edebiliriz*” dedi. Barroso, göçmen sorununa ilişkin 30 milyon Euro kaynak ayrılacağını söyledi. ANSA haber ajansının haberine göre, Letta liderliğindeki bakanlar kurulu da göçmen sorununa ilişkin 190 milyon Euro'luk kaynak ayırdı.³⁰

Fransa Adalet Bakanı Maymuna Benzetildi

Fransa'nın siyahi Adalet Bakanı'na yönelik ırkçı benzetmelere bir yenisi daha eklendi. Son olarak aşırı sağın dergisi Minute ilk sayfasında Bakan Christiane Taubira'yı maymuna benzetti. Uzun bir süredir Fransa aşırı sağının hedef tahtası haline gelen Christiane Taubira, bu sefer de Fransa aşırı sağının medya organı olan Minute dergisinin hışmına uğradı. Dergi, kapağına Christiane Taubira'nın bir fotoğrafını basıp yanına da “*Maymun gibi kurnaz olan Christiane Taubira muzu*

buldu” başlığını attı. Fransa Başbakanı Jean-Marc Ayrault, derginin toplatılması için Paris Cumhuriyet Savcılığı'na başvurdu.

Derginin basın sözcüsü Helene Valette ise kapaktaki başlığın, Christiane Taubira'ya çeşitli yerlerde yapılan hakaretlerin bir listesini temsil ettiğini söyledi. Dergiye yapılan bu saldırıya bir anlam veremediklerini belirten Valette, Fransa'da yayımlanan ve anarşist çizgisiyle bilinen mizah dergisi Charlie Hebdo'ya bu kadar ilgi gösterilmediğini öne sürdü. Geçtiğimiz ay da Rethel kenti belediye başkan adayı Anne-Sophie Leclere, Facebook hesabına bir maymun resmi ile Christiane Taubira'nın resmini yan yana koyup, altlarına da “*18 aylıkken-şimdi*” diye yazarak maymunu Taubira'nın bebekliğine benzetmişti.³¹

“Müslümanım” Dedi, Dayak Yedi

Londra'da “Kitapçılar Caddesi” olarak bilinen Charing Cross Road'da kafe işleten Kemal Kalem, yanında 2 kişi ile kafeye gelen ve Afganistan'da asker yaptığını belirten bir kişinin, kendisinin Müslüman olduğunu öğrendikten sonra kendisine saldırdığını söyledi. Güvenlik kameralarınca da kaydedilen olay sonrası saldırgan kaçarken, Kalem polis in duyarsızlığından yakındı.

Kalem, “21.25'te üç kişilik bir grup içeri girdi. Sürekli hareket halindeydiler. Birisi direkt nereli olduğumu sordu. Türkiye'den dedim. Kendi aralarında konuştular. Tezgah arkasında çalışan bayan arkadaş a sipariş verdiler. Atletik yapılı olan, Afganistan'dan yeni geldiğini, orada askerlik yaptığını, İskoç askeri olduğunu anlatmaya başladı. Ben bu sırada tabletimle oynuyordum. Müslüman olduğumu öğrenir öğrenmez yanıma geldi ve 'dışarı gel' dedi. Önce ciddiye almadım. Daha sonra sorduğu soru ‘Müslüman mısın?’ oldu. Cevabı alır almaz ‘Selamunaleyküm’ diyerek omuzlarımdan tutarak bana kafa attı. Müşteriler dışarı kaçtılar. Kafayla vuracağımı beklemediğim için

30 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/oldurmeden-once-neredeydiniz-10.10.2013-572626?ref=manset-7.2>

31 <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/25107331.asp>

gafil avlandım. 25-26 yaşlarında iri yapılı, sarışın, kısa saçlı biriydi. Kolunda dövmesi vardı. 4-5 darbeyle köprücük kemiğim kırıldı, elmacık kemiğimde 4-5 çatlama oldu. Yüzüm darbelerden mosmor oldu. Kafama kitleme yapınca nefes alamaz hale geldim. Arkadan yumruklamaya başladı. Nefessiz kalınca dışardan gelen insanların müdahalesi sayesinde biraz nefes almayı başarabildim. Yüzümden kan akıyordu. Omuzumda incinme olmuştu” dedi.

Saldırgan kaçsın diye polisin geldiğini söylediğini belirten Kalem, “Polis lafını duyunca biraz bekledi ve dışarı fırladı. Polis geldiğinde ‘Bizi mi çağırdın?’ diye sordu. Çok ilgisizlerdi. Ne olduğunu sordular. Dükkanında otururken saldırıya uğradığımı söyledim. Saldıranı sordular. ‘Beyaz İskoçyalı asker’ dedim ve kaçtığı noktayı göstererek ‘Koşun yakalarsınız’ dedim. Biri kafasını kapıdan uzatıp dışarı baktı ama arkasından gitmedi. Saldırkanı yakalamak için hiç gayret göstermediler. Daha sonra ambulans geldi. Güvenlik kamerasını görünce ciddiyeti anladılar. Görüntülere bakarken ‘Kaç yumruk attı?’ gibilerden şaka yapıyorlardı. Biri Türkiye’ye gittiğini, Kuşadası’nı çok beğendiğini, Türk kızlarının güzel olduğunu anlattı. Sanki komik bir olay yaşamışım gibi ‘Adam kaçtı’ deyince gülüp ilgilenmiyorlardı. Ambulans gelip ilk müdahaleleri yaptı ve beni hastaneye götürdü. Saat 22.30’dan sabah saat 7.30’a kadar hastanede kaldım. Çekilen röntgenden elmacık kemiğimin birkaç yerden çatladığı, köprücük kemiğimin kırıldığı ortaya çıktı” dedi.

Kalem, “Türk oldukları için saldırıya uğrayan çok kişi var ama polis korkusundan sessiz durmayı terih ediyorlar. Polis ‘Siz karışmayın biz bakarız’ diyor. Cengiz adında bir arkadaş Norwich’den gelmişti. Kafesinden çıkıp evine giderken gençler yolunu kesti ve nereli olduğunu sordular. Türk deyince çenesini kırdılar. Cengiz iki ay hastanede komada kaldı” dedi.³²

Almanya’da Türk Diplomatların

Araçları Kundaklandı

Türkiye’nin Berlin Büyükelçiliği’nde görevli iki diplomatın araçları kundaklandı. Almanya’nın başşehri Berlin’de 31 Aralık gecesi 23.30 sıralarında Mitte ilçesinde Heinrich Heine Caddesi üzerinde birer kilometre arayla park halinde bulunan Türk Büyükelçiliği’ne ait diplomatik plakalı araçların ön kısımlarından yanıcı bir maddeyle kasten yakıldığı belirtildi. Durumu fark eden mahalle sakinlerinin bildirmesiyle olay yerine gelen itfaiye ekipleri araçlardaki yangını söndürdü. Olayda, iki araç da kullanılamaz hale geldi.

Türkiye’nin Berlin Büyükelçiliği yetkilileri, Alman makamlarından olayın açıklığa kavuşturulması ve faillerin yakalanmasını istedi. Büyükelçilik yetkilileri ayrıca güvenlik önlemlerinin artırılması talebinde de bulunarak, olayın takipçisi olacaklarını Alman makamlarına ilettiler. Alman polisi, olayla ilgili geniş kapsamlı inceleme başlatıldığını açıkladı.³³

Türklerin Yaşadığı Apartmanda

Bir Haftada Dört Yangın

Türklerin yaşadığı bir apartmanda ise bir haftada dört yangın çıktı, kundaklamadan şüphe ediliyor. Almanya’nın başkenti Berlin’in Wedding semtinde bir apartmanda bir hafta içinde dört kez yangın çıkması, bina sakinlerini tedirginliğe sevk etti. Yangınlar, semtin Neue Hochstr Caddesi’ndeki 30 numaralı binada meydana geldi. Her katında altı daire bulunan sekiz katlı binada 20’den fazla dairede Türk ailelerin yaşadığı öğrenildi.

İlk yangın 24 Aralık’ta bodrum katında meydana geldi. İkinci yangın 31 Aralık’ta saat 17.00-18.00 arasında yine bodrum katında gerçekleşirken, üçüncü yangın aynı gün saat 22.00-22.30 arasında birinci katta bir dairenin önünde meydana

32 <http://www.haberturk.com/dunya/haber/906882-musulmanim-dedi-dayak-yedi>

33 <http://www.dunyabulteni.net/manset/285055/almanyada-turk-diplomatların-araçları-kundaklandı>

geldi. Bu yangında bir Türk ailesine ait bir bebek arabası ateşe verildi. Dördüncü yangın ise aynı apartmanın 7. katında 1 Ocak 2014 'de sabah saatlerinde meydana geldi. Dumandan etkilenen 4 kişilik Türk ailesi hastaneye kaldırıldı.

Yangınlar sırasında koridoru aydınlatan lambaların kablosunun kesildiği belirtildi. Peş peşe gelen ve ağırlıklı olarak Türk aileleri mağdur eden yangın apartmanda büyük bir tedirginliğe yol açtı. Olay yerine gelen kriminal polis parmak izi aradı. Polisin şüphelenen bir kişiyi sorguladığı belirtiliyor.

Olay yerini gezen Türkiye Berlin Büyükelçisi Ahmet Basar Şen gereken her türlü önlemlerin alınacağını açıkladı. "Bu olayın üzerine gideceğiz" diyen Şen, Alman yetkililerle görüşerek yangınların aydınlatılması için ellerinden geleni yapacaklarını ifade etti.³⁴

34 <http://www.dunyabulteni.net/manset/285055/alman-yada-turk-diplomatlarin-araclari-kundaklandi>

2. KÜRESEL AKTÖRLERİN DÜNYA ÜZERİNDEKİ HUKUK DIŞI UYGULAMALARI

Fransa'nın Mali'ye Askerî Operasyonu

Mali'nin kuzeyinde 2012 yılının Ocak ayında başlayan isyan, Mart ayındaki askerî darbenin sebep olduğu otorite boşluğuyla büyüdü. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Fransa'nın yoğun çabaları sonucu Afrika ülkelerinin ortak askerî gücünün kuzeydeki gruplara müdahale etmesi için yetki verdi. Ancak Eylül ayında yapılması beklenen müdahaleden önce Fransa, Mali hükümetinin çağrısı üzerine 12 Ocak 2013'te hava saldırılarına başladı.³⁵ Son yıllarda küresel aktörlerin arkasına sığındığı 'terör' bahanesi Mali'ye karşı düzenlenen askerî operasyon için de kalkan olarak kullanıldı. Operasyonda binlerce sivil hayatını kaybederken, yüzbinlerce insan yaşadığı yeri terk etmek zorunda kaldı. Fransa operasyonunun kısa süreceğini ve askerlerinin en kısa sürede Mali'den çekileceğini deklare etmesine karşın, Fransa askerleri hala Mali'de bulunuyor.

Fransa Mali'de Neden Askerî Operasyon Düzenledi?

Fransa'nın Mali'ye askerî operasyon düzen-

lemekle neyi amaçladığına dair yapılan analizlerde, Fransa'nın bu operasyonla bölgeden siyasî, ekonomik ve kültürel alanlarda büyük çıkarlar elde edeceği ifade ediliyor. Afrika uzmanı Serhat Orakçı, "Fransız Askerleri Neden Mali'de?" başlıklı yazısında bu konuda şunları söylüyor:

"Böylesi bir operasyon ile Fransa neyi amaçlıyor? Bu soruya birden çok cevap vermek mümkün. Elbette her şeyi bir sebebe bağlamak imkansız. Fransa'nın farklı siyasî, ekonomik ve askeri beklentileri olmalı. Batı Afrika içinde merkezi bir konuma sahip bu bölgenin kontrol altına alınması çevre ülkelere nüfuz etme noktasında avantaj sağlayabilir heleki burada kalıcı askeri üsler tesis edilirse. Mali'nin kuzeyi Burkina Faso, Cezayir, Moritanya ve Nijer ile komşu. Bölgede zengin uranyum, altın, petrol ve fosfat yataklarının olduğu tezini de göz ardı edemeyiz elbette. Nijer'in kuzeyinde uranyum işleyen Fransa nükleer bir güce sahip. Reaktörleri için uranyum ihtiyacı var. Elektrik üretiminin %70'ini nükleer santrallerden karşılıyor.

Mali'nin kuzeyi Sahra çölü içinde yer alıyor. Bizim tek çöl olarak gördüğümüz Sahra orada yaşayan insanlara göre birden fazla çölden oluşuyor. Dünyanın en büyük çölü Sahra'nın altı ise tam anlamıyla bir deniz. Afrika çok zengin yer altı sularına sahip. Öyle ki yerüstündekinin 100 katı daha fazla tatlı su kaynağı yeraltında (<http://www.bbc.co.uk/news/science-environment-17775211>). Sahra tatlı suya erişimde bu yüzden oldukça önemli bir saha. İnsan yaşamını zorlayan Sahra aynı zamanda tam bir güneş enerjisi deposu. Buraya düşen güneşin %0,03'ü tüm Avrupa'nın bir yıllık elektrik enerjisini karşılayabiliyor. Sahrada dev güneş panelleri ile deneyler zaten uzun zamandır yapılıyordu. Bu deneylere nükleer deneyleri de eklemek gerek. 1960'larda Fransa'nın bu coğrafyalarda yaptığı nükleer deneyler oldukça meşhur. Bu deneylerden elde edilen sonuçlar İsrail'in nükleer güce kavuşmasında da başrolü oynamış. Deney demişken bir de tarım deneyleri var

35 <http://www.trthaber.com/haber/dunya/fransa-malide-neyapiyor-71140.html>

elbette. Bugün Fransa'nın Sahra çölünde tarımsal üretim yapmak için deneyler yaptığı biliniyor.

Fransa bu operasyon ile başka kazanımlar da elde etmeyi istiyor elbette. Eski sömürgeleri üzerinde daha güçlü etki oluşturma, kurtarıcılık rolü ile Afrika ile ilişkilerini düzeltme ve Afrika halklarının sempatisini kazanma gibi. Bölge üzerinden İslami hareketleri kontrol etme ve zamanında muhtemel iktidar değişikliklerinin önüne geçebilmesi mümkün. Kuzey Afrika'da yaşanan Arap Baharı atmosferini düşünürsek mesele daha net anlaşılır. Kuzey Afrika'yı kontrol edecek gücün hem Akdeniz üzerinde hem de sahra üzerinde etkinliği olması gerekir. İşte tüm bunlar Fransa'nın elde edebileceği kazanımlar. Bu yüzden Fransa Mali'de.”

Afrika Ülkeleri Operasyona Destek Veriyor

Fransa'nın Mali'ye askerî müdahalesiyle birlikte Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu ülkeleri de yollayacakları asker sayılarını açıkladı. Senegal, Nijer ve Burkina Faso her biri 500 asker yollayacaklarını duyurdu. Ayrıca Nijerya 600 kişilik askerî birlik yollayacağını bildirdi.³⁶

Öte yandan Afrika Birliği Başkanı Thomas Boni Yayi, Kanada'nın Montreal kentinde basına yaptığı açıklamada, Fransa'nın Mali'de silahlı grupları püskürtmek ve Mali ordusuna destek için askerî müdahale kararından çok memnun olduğunu belirtti. Yayi, “Mali'deki ve Batı Afrika'daki durumun ciddiyetini anlayan Fransa'ya, Fransa Cumhurbaşkanı'na, hükümetine ve tüm Fransız halkına kıta adına minnettarlığımı ifade etmek isterim” dedi.³⁷

Mali Operasyonu Örtülü Bir NATO Operasyonu mu?

Uzmanlar Mali'ye düzenlenen askerî operasyonun bir NATO operasyonu olabileceğine işaret ediyor. NATO'nun, Mali'deki askerî müdahale

konusunda “açık kapı” siyaseti uyguladığına dikkati çeken Mısırlı siyasî analist Tevfik Ganim, “Kuzey Afrika'da sömürge geçmişine sahip Fransa, coğrafi ve tarihî açıdan Afrika'ya en yakın devlettir ve NATO'nun bölgede izlediği “açık kapı” siyaseti çerçevesinde, doğrudan askeri müdahaleyi üstlenmiştir. diğer NATO'ya üyeleri ise, askeri ve lojistik destek sağlayarak, 'doğrudan olmayan müdahale' siyaseti gütmektedir” görüşüne yer veriyor. Öte yandan dün BM Güvenlik Konseyi'ni toplantıya çağıran Fransa, konsey üyelerini bilgilendirdi. AB ise dışişleri bakanlarını Mali gündemiyle olağanüstü toplantıya çağırdı. Fransa'nın Mali işgalini değerlendiren Batılı uzmanlar, “Mali ya Somali gibi istikrarsızlaşacak ya Sudan gibi bölünecek” diyor.³⁸

Mali Operasyonu ile

Aslında Sahel Coğrafyası mı Hedefleniyor?

Batı Afrika ülkelerinden Mali'nin işgal edilmesinin “Fransa'ya ait bir savaş olmadığını” açıklayan ABD Savunma Bakanı Leon Panetta, Cezayir'deki rehine krizine değindiği konuşmasında, “NATO, El Kaide üzerindeki baskıyı arttırmalı. Bunun için de Kuzey Afrika'da daha etkin bir şekilde görev almalı. Teröristlere bir karış yer bırakılmamalı” çağrısında bulundu. Panetta'dan sonra İngiltere Başbakanı David Cameron da Cezayir ve Mali'deki krizlerin bölge ülkelere yayılma eğilimini hatırlatarak, Batılı ülkelerin birlikte hareket etmesi gerektiğini kaydetti.

Washington ve Londra'dan gelen eşzamanlı bu çağrılar dünya medyasında akıllara ABD'nin 7 Kasım 2002'de devreye soktuğu Pan-Sahel Girişimi projesini getirdi. Terörle savaş kapsamında oluşturulan Pan-Sahel Girişimi'nin amacı “Eritre, Sudan, Çad, Nijer, Moritanya, Senegal, Libya, Cezayir ve Fas'a uzanan Müslüman Afrika coğrafyasının El Kaide Mağrib ve diğer İslami örgütlerden temizlenmesi” olarak açıklanıyor. Dünya

36 http://www.zaman.com.tr/dunya_bati-afrika-ulkeleri-maliye-asker-gonderiyor_2040293.html

37 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=242525>

38 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/ortulu-nato-operasyonu-15.01.2013-455897>

medyasında yapılan yorumlarda da Fransa'nın "terör bahanesiyle" Mali'yi işgali, bu projenin hayata geçirilmesinin ilk adımı olarak görülüyor. Nitekim 2004 yılında Afrika'daki ülkelere müdahale etmeyi amaçlayan AFRICOM ordusunu kuran ABD, 2013 yılında 35 Afrika ülkesine asker göndereceğini açıkladı.³⁹

Mali Operasyonunda Maaşlar

Nobel Barış Ödüllü AB'den!

Mali'yi "terör" bahanesiyle işgal eden Fransa'nın savaş masraflarının, geçen yıl Nobel Barış Ödülü'ne layık görülen Avrupa Birliği (AB) tarafından finanse edileceği ortaya çıktı. Afrika ülkeleri, ABD, İngiltere ve Rusya'nın askerî ve lojistik desteğinden sonra Avrupa Birliği de, ekonomik krizde olmasına rağmen Fransa'ya mâlî destek sözü verdi. AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton dün yaptığı açıklamada, AB'nin Mali'deki krizin çözümünde ve Fransa'nın finansal olarak desteklenmesinde aktif rol oynamak istediğini söyledi. AB'nin Mali'ye verilmek üzere geçen yıl ayırdığı 111 milyon Euro'luk yardımın Afrikalı askerlerin maaş ve masraflarına harcanacağı ileri sürüldü. 29 Ocak'ta ise Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'da bağışçılar toplantısı yapılacak. Brüksel'de bir araya gelen 27 AB ülkesinin dışişleri bakanları da, Şubat ayı ortasına kadar Mali'de farklı bölgelere askeri uzman göndermeyi kararlaştırdı. Ancak Avrupalı askerî ekiplerin çatışmalara katılmayacağı belirtildi.⁴⁰

Askerler Fransa'dan, Paralar Japonya'dan

Mali'de Fransa ve Afrika Birliği öncülüğünde askerî operasyonu yürüten koalisyona en büyük mâlî destek Japonya'dan geliyor. Japonya, Mali'deki askerî operasyonlara 120 milyon Dolar maddî yardımla ilk sırada yer alırken, ikinci sırada 96 milyon Dolar'la ABD bulunuyor. Almanya

öncülüğündeki Avrupa Birliği'nin mâlî yardımı ise 67 milyon Dolar.⁴¹

Mali Operasyonu

Telifisi Mümkün Olmayan Acı Sonuçlar Doğuruyor

Operasyondan 700 Bin Çocuk Etkilendi: BM Çocuklara Yardım Fonu UNICEF, 15,5 milyon nüfuslu ülkede yaklaşık 700 bin çocuğun krizden etkilendiğini belirtti. UNICEF, bu çocuklardan 200 bin kadarının okula gidemediğini, Ocak 2012'den bu yana ülkenin kuzeyindeki 115 okulun kapalı, yağmalanmış ya da yıkılmış olduğunu, bazılarında ise patlamamış bombaların bulunduğunu vurguladı. Kuzeyde birçok öğretmenin bölgeyi terk ettiği, kuzeydeki evini terk eden çocukların da gelmesiyle güneydeki okullara öğrenci akını olduğu kaydedildi.⁴²

Yarım Milyon İnsan Yerinden Edildi: BM İnsani İşler Koordinasyon Bürosu Direktörü John Ging, Mali'deki temaslarının ardından döndüğü New York'ta basın toplantısı düzenledi. Ging, Mali'de krizin başından bu yana 170 binden fazla insanın komşu ülkelere kaçtığını, 260 bini aşkın kişinin de ülkede evlerini terk etmek zorunda kaldığını belirterek, yerlerinden ayrılmak zorunda kalanların sayısının 430 bini geçtiğini söyledi. Mali'nin kuzeyinde yaşanan açlık ve güvenlik sorunlarına işaret eden Ging, 585 binden fazla kişinin acil yiyecek yardımına ihtiyaç duyduğunu belirtti. Ging, bu bölgelere yeterli yardım ulaştıramadıklarını dile getirerek, söz konusu yardımlar için acilen 153 milyon Dolar'a ihtiyaç olduğunu ancak bugüne kadar bu rakamın sadece 17 milyon Dolar'ının taahhüt edildiğini bildirdi. John Ging, krizin en çok çocukları etkilediğine de değinerek, birçok öğrencinin eğitiminin yarım kaldığını, sağlık koşullarının da kötüye gittiğini kaydetti.⁴³

39 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/hedef-sahel-mali-bahane-19.01.2013-459214>

40 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/bu-ne-perhiz-24.01.2013-460802>

41 <http://www.haber7.com/afrika/haber/984187-maliye-asker-fransadan-para-japonyadan>

42 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=248765>

43 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=249125>

Fransa Bölgeye Yeniden Yerleşiyor: 2013 yılının ilk ayında başlatılan askerî operasyonun kısa süreceği ve Fransa'nın bölgeden hemen çekileceği en yetkili ağızlardan dile getirilmiş olmasına karşın Mali'deki Fransa varlığı devam ediyor. Öte yandan 2013 yılı sonlarında Fransa'nın Orta Afrika Cumhuriyeti'ne de bir askerî operasyon hazırlığına girişmesi, Fransa'nın Afrika'daki sömürgelerine geri döndüğünü gösteriyor.

Arakan'da Yaşanan Soykırım

Myanmar'ın Rakhine (Arakan) eyaletinde Müslüman Arakanlılara karşı işlenen sistematik soykırım 2013 yılında da devam etti. Özellikle 2012 yılında Myanmar devleti ve Budist milisler tarafından gerçekleştirilen sistematik katliam ve zulümlerle dünyanın gündemine gelen Arakan'da milyonlarca insan yaşam mücadelesi veriyor. Başta ABD olmak üzere Çin, Rusya ve diğer küresel aktörlerse bölgenin zengin enerji kaynakları ve stratejik önemi sebebiyle yaşanan bu soykırımı göz yummayı tercih ediyor. Barack Obama'nın ikinci kez ABD Başkanı seçilmesinden sonra ilk iş olarak Myanmar'ı ziyaret etmesi de bölgenin önemini ortaya koyuyor. Son yıllarda ABD'nin Myanmar'daki diktatörlük yönetimine "demokratikleşme"ye yönelik talimatları sonrasında yaşanan gelişmelerse kalıcı ve gerçekçi çözümler üretmiyor.⁴⁴

Arakanlı Çocuk ve Gençler Organ Mafyasına Satılıyor

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun bölgeye ziyaretinden sonra katliamlar azalmış olsa da Arakan'dan kötü haberler gelmeye devam ediyor. Burma hükümetinin toplu katliamları sona erdirdiği, ancak şimdi de Arakanlıların tek tek öldürüldüğü belirtiliyor. Türkiye'ye teşekkür ziyaretinde bulunan Rohingya Dayanışma Derneği Başkanı Mohammed Ayub, bölgede durumun hala kritik olduğunu belirtti. Bölgeden kaçışın sürdüğünü kaydeden Ayup, Tayland'a sığınan Arakanlıların burada da polis tarafından organ mafyalarına satıl-

dığını doğruladı. Ayub şöyle konuştu: "Göçmenler, organ mafyalarına satılıyor. Genelde çocukları alıyorlar. Bir de genç kızları bilinmedik yerlere götürüyorlar. Giden mültecilerin %80'i gençlerden oluşuyor."⁴⁵

Myanmar Ordusu Tecavüz Kampları Kuruyor

Myanmar'da asker tarafından kurulan bir kampta zorla alıkonan Müslüman kadınlar ve genç kızlar her gün onlarca asker tarafından tecavüze uğruyor. Kampta tutululardan ailelerinin bile haberi yok. Myanmar'da Müslüman kadınlar ve kızlar ordu tarafından kurulan askerî kamplarda insanlık dışı muameleyle tâbî tutuluyor.

Vice.com internet sitesinde yer alan Assed Baig imzalı habere göre, Arakan bölgesinde bulunan kampta, Myanmar ordusu tarafından kadınlara ve küçük yaştaki Müslüman kızlara sürekli tecavüz ediliyor. Arakanlı Müslüman kadınların bu askerî kampta zorla tutulduğunu öğrendiğini belirten gazeteci Assed Baig, "Arakan bölgesinden gelen Müslüman kadınların, Myanmar ordusu tarafından askerî bir kampta tutulduğuna dair güçlü kanıtlar olduğunu öğrendim. Bu kanıtlar ve veriler Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) ulaştırıldı. Söz konusu kanıtlardan yola çıkan ILO, Myanmar hükümetinden bu konuda bir soruşturma başlatmasını ve tutsak kadınların serbest bırakılmasını talep etti." diye yazdı. Askerî kamptaki kadınların geçtiğimiz yıl haziran ayındaki olaylar sırasında buraya getirildikleri ifade ediliyor.⁴⁶

Myanmar Polisi Müslümanlara Yapılan Saldırıları İzlemekle Yetiniyor

Myanmar'ın Mandalay bölgesinde Müslümanlara karşı meydana gelen şiddet olaylarını güvenlik güçlerinin izlemekle yetindiği ortaya çıktı. Müslümanlara ait iş yerlerine polislerin gözü önünde yapılan saldırı ile evlerin ateşe verilmesi kameralara yansdı.

44 Konu ile ilgili olarak UHİM tarafından hazırlanan "Sömürgeci Soykırımı Arakan" başlıklı rapora www.uhim.org adresinden ulaşılabilir.

45 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/arakanlilar-organ-mafyasinin-eline-24.01.2013-460850>

46 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=255668>

Budistler ve azınlıktaki Müslümanlar arasında Mart ayında çıkan çatışmalarda en az 43 kişinin öldüğü Meiktila kentinde yaşanan saldırıların görüntüleri ilk kez yayımlandı. Müslümanlara ait dükkanları hedef alan öfkeli Budist kalabalık, binayı yağmalayıp eşyalara zarar verdi. Ellerindeki sopalarla ortalığı savaş alanına çeviren saldırganlar, Myanmar polislerinin bakışları altında yıkım ve hasara yol açtı. Kalabalığın arasında Budist rahiplerin de olması dikkat çekti. Mandalay bölgesinde çekilen diğer görüntülerde ise Müslümanların yaşadığı köylerde evlerin üzerinden yükselen alevler ve duman görülüyor. Yakılarak öldürülmüş Müslümanların cesetleri göze çarpıyor.⁴⁷

Budist Milislerin Zulmünden Kaçan Arakanlılar Kasırga Bölgesine Yerleştiriliyor

Güneydoğu Asya ülkelerinden Burma'da Budistlerin topraklarından sürdüğü Arakanlı Müslümanların kasırga bölgelerindeki derme çatma kamplara yerleştirildiği belirlendi. Geçtiğimiz yıl onbinlerce Arakanlı Müslüman, kasırga bölgesi olarak bilinen Sittve kenti çevresinde kurulan geçici kamplara yerleştirilmişti. Sittve'den yola çıkan ve 200 kişiyi taşıdığı kaydedilen tekne, Arakan (Rakhine) eyaletinin Pauktaw kenti açıklarında battı. Alabora olan teknedeki mültecilerden 150 kişinin kayıp olduğu belirtildi.

2008'de bölgeyi vuran Nergiz Kasırgası'nın 130 binden fazla kişinin ölümüne neden olduğunu hatırlatan yetkililer, Arakanlı Müslümanların bölgede etkili olması beklenen Mahasen Kasırgası'ndan kurtulmak için Bangladeş'e doğru kaçmaya çalıştıklarını söyledi. BM İnsanî Yardım Koordinasyon Dairesi'nden Barbara Manzi, batan teknedekileri arama ve kurtarma çalışmalarının devam ettiğini kaydederek, *"Teknenin yetkililerin izniyle limandan ayrıldığı ancak daha sonra kayalara çarptığı anlaşıyor"* dedi.

Geçtiğimiz yıl Arakan bölgesinde Budistler ve

Müslümanlar arasında yaşanan çatışmaların ardından onbinlerce Müslüman, kasırga bölgesi olarak bilinen Sittve çevresinde kurulan geçici kamplarda yaşıyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü, Mayıs ayı başında yayımladığı raporda, Burmalı yetkilileri, Arakan eyaletindeki Müslümanlara karşı etnik temizlik yapmakla suçlamıştı. BM, bölgeyi etkisi altına alacak kasırga öncesinde geçici kampların sel felaketiyle karşı karşıya olduğu uyarısında bulunarak acil tahliye çağrısında bulunmuştu. Yardım kuruluşları, Mahasen Kasırgası'nın, 140 bin Arakanlıyı etkilemesinin beklendiğini açıkladı.⁴⁸

Tayland Sistemik Zulüm Uyguluyor

Tayland'daki Müslüman Arakanlı sığınmacılara numara verilerek aynı elbise giydirildi. Büyük ayıp teravîh namazında ortaya çıktı. Tayland'a sığınan Arakan Müslümanlarının kıldığı ilk teravîh namazında göçmenlere tek tip kıyafet giydirecek sırtlarına "numara" verilmesi tepki oluşturdu.

Tayland'a sığınan Müslümanların kıldığı ilk teravîh namazında ayıp ortaya çıktı. Göçmenlere numara verilmişti. Secdeye varan Müslümanların sırtındaki numaralar tepki doğurdu. Tayland Başbakanı Yingluck Shinawatra geçen hafta Türkiye'ye gelmiş ve Başbakan Erdoğan ile görüşmüştü. İki lider Myanmar'da yaşanan Budist katliamı başta olmak üzere, bölgesel ve uluslararası gelişmeleri de ele almıştı.⁴⁹

Arakanlılar Tayland'da Köle Olarak Satılıyor

Myanmar'dan Tayland'a sığınan veya Taylandlı güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınan Arakanlılar; Tayland Göçmenlik Bürosu görevlileri tarafından insan tacirlerine satılıyor. Phuketwan isimli bir internet sitesinde yer alan habere göre, kölelik ticareti devletin gözetiminde yapılıyor. Haberin yer aldığı sitede, sığınmacıların satıldığını gösteren fotoğraflar da yayımlandı.

48 <http://www.timeturk.com/tr/2013/05/15/budist-vahseti-150-arakanli-kayip.html>

49 <http://www.fikirzamani.com/taylanddan-arakanli-muslumanlara-nazi-uygulamasi/>

47 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=256843>

Tayland hükümeti tarafından istenmeyen bu insanlar, genellikle Malezyalı insan tacirlerine satılıyor. Satışlar genellikle liman kentlerinde yapılıyor. Limanlarda yapılan satışlardan sonra gemilere yüklenen kimsesiz bu insanlar bilinmeyen yerlere götürülüyorlar. İnsan tacirlerinin telefon konuşmalarından anlaşıldığı kadarıyla her mülteci başına 65 bin Tayland Bahtı (4 bin Türk Lirası) isteniyor. İnsan ticaretinin ortaya çıkarıldığı sırada iki otobüs dolusu Arakanlının satıldığı tespit edildi.⁵⁰

İsrail'in Filistin Soykırımı

İsrail, Filistinli Mahkûmları Öldürüyor

Filistin Esirler Kulübü Başkanı Kaddura Faris, kanser hastası Meysere Ebu Hamdiye'nin (64), İsrail'deki hapishanelerde Filistinli mahkûm ve tutuklulara yönelik "tıbbî ihmalin" son örneği olduğunu söyledi. *"İsrail tıbbî ihmâl yoluyla kasıtlı olarak esirleri öldürüyor"* diyen Faris, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın Ebu Hamdiye'nin serbest bırakılması için üst düzey görüşmeler yaptığı bilgisini verdi.

Ebu Hamdiye'nin 2002 yılından beri tutuklu olduğuna, kanser hastalığı nedeniyle çok kritik bir dönemde bulunduğu dikkati çeken Faris, *"Hastalığından dolayı yıllardır yalnızca sakinleştirici ilaç verilen Ebu Hamdiye, sadece birkaç gündür kemoterapi tedavisi için hastaneye kaldırıldı"* ifadesini kullandı.

Faris, 1967 yılından itibaren 204 Filistinlinin İsrail hapishanelerinde can verdiğini belirterek, bunların 3'ünün doğrudan İsrail askerlerinin kurşunuyla, 4'ünün açlık grevinde, 74'ünün işkence ile 123'ünün ise tıbbî ihmâl nedeniyle hayatlarını kaybettiğini belirtti. Faris, İsrail hapishanelerindeki 20 Filistinli tutuklunun kalp ve böbrek rahatsızlıkları gibi, tedavi gerektiren hastalıkları olduğuna dikkati çekti.⁵¹

Filistinli Esirlere Köpek İlacı Verdiler

Hamas Siyasi Birimi üyelerinden İzzet Er-Reşak, İsrail'in işgal zindanlarındaki Filistinli esirlerden bazılarına köpeklerin tedavisinde kullanılan ilaçlardan vermesini şiddetle kınadı.

İzzet Er-Reşak, işgal yönetiminin yaptığının ırkçı bir cinayet ve insanlık dışı bir davranış olduğunu, bu hareketin işgal yönetiminin içinde bulunduğu çöküntüyü ve tüm insanî değerlerden ve ahlaktan yoksun olduğunu gösterdiğini söyledi. Filistin Enformasyon Merkezi'nin aktardığı habere göre, Er-Reşak, İsrail'in Filistinli esirlere köpek ilacı vererek işlediği cinayetin, bu tür cinayetlere karışan ve bu uygulama karşısında sessiz kalanların alınlarına sürülen kara bir leke olduğunu belirtti. Er-Reşak, işgal zindanlarında tutulan Filistinli esirlerin hayatlarından ve sağlıklarından tamamen işgal yönetiminin sorumlu olduğuna dikkat çekti.⁵²

BM Raporu: Gazze 7 Yıl Sonra

Yaşanılmaz Bir Yer Olacak

BM İnsan Hakları Konseyi'ne rapor sunan İşgal Altındaki Filistin Topraklarındaki İnsani Durum Özel Raportörü Richard Falk, Gazze'nin, İsrail ablukasından kaynaklanan sağlık ve çevre sorunları dolayısıyla "2020 yılında yaşanılmaz bir yer haline geleceğini" bildirdi.

Filistin'in kendi geleceğini belirleme hakkının uzun süre ertelendiğini ve inkâr edildiğini belirten Falk, raporunda, Gazze Şeridi'ndeki durum ile gözetimdeki ve hapisteki binlerce Filistinliye yapılan endişe verici muameleye dikkati çektiğini söyledi. İsrail tarafından gözetim altına alınmış veya hapsedilmiş Filistinliler ile ilgili araştırma yapılmasını isteyen Falk, *"İsrail işgaliyle sürekli olarak Filistinlilerin haklarına tecavüz ediliyor ve sistematik olarak İsrail'in ilhak politikaları kolaylaştırılıyor. Bunlar Ortadoğu'daki barışı ileriye taşıyor, bu duruma engel olunması gerekiyor"* dedi.

Falk raporunda, Gazze şeridindeki su ve te-

50 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=277751>

51 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=254165>

52 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=242180>

mizlik imkanlarını da masaya yatırdı. Raporda, İsrail ablukası nedeniyle yaşanan sağlık ve çevre sorunları dolayısıyla Gazze'nin 2020 yılında yaşanılmaz bir yer haline geleceği belirtildi. Halkın %70'inin uluslararası yardıma muhtaç halde yaşadığı ifade edilen raporda, bölgedeki suyun %90'ının insan tüketimine uygun olmadığı bildirildi. Raporda, *"Gazze'deki Filistinlilerin en temel haklarının korunması için etkili ve acil değişiklikler gerekiyor"* ifadesine yer verildi. İsrail'in gözetimindeki çocuklara uyguladığı kötü muameleyle de özellikle dikkat çekilen raporda, bunun çocuk hakları ile işkence ve kötü muameleyle ilişkin uluslararası sözleşmelere de aykırı olduğuna vurgu yapıldı. Raporda ayrıca İşgal altındaki Filistin topraklarındaki İsrailli yerleşimcilerin sayısının 2012 yılında %4,5 arttığına da işaret edilerek, iki hafta önce Nablus yakınlarında 60 bin m² toprağın daha İsrail tarafından yerleşime açıldığı ifade edildi.⁵³

İsrail Ekonomi Bakanı Bennett:

"Çok Arap Öldürdüm!"

İsrail Ekonomi Bakanı Evimiz İsrail Partisi'nin lideri Naftali Bennett, ırkçı söylemlerine bir de katliam ekledi. T24'ün Yedioh Ahronoth gazetesinden aktardığı habere göre Bennett, Washington'da İsrail ile Filistin görüşmeleri öncesinde 104 Filistinli mahkûmun serbest bırakılması için yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında, "Esir Filistinlileri niye bırakıyoruz. Onların öldürülmesi gerekir" ifadelerini kullandı. Ulusal Güvenlik Danışmanı Ya'akov Amidror, Bennett'in sözleri üzerine, *"Ama bu yasal değil"* diye tepki gösterdi. Bennett ise, *"Ben şimdiye kadar çok Arap öldürdüm. Bunda yanlış birşey yok"* cevabını verdi.⁵⁴

İsrail Kudüs'teki İslam Mirasını

ve Kutsal Mabedleri Tahrip Ediyor

Haaretz gazetesinde yer alan bir habere göre Kudüs'te bulunan Davut Peygamber Camisi Ya-

hudi sinagoguna çevrilerek camideki tüm İslamî izler yok edilecek. Aşırı dinci Yahudiler Mescid-i Aksa'nın güneybatısında bulunan Al ed-Dücani Mahallesi'ndeki tarihî Davud Peygamber Camisi'ne iki hafta içinde ikinci kez zorla girerek caminin üç duvarının seramiklerini ve Osmanlı mirası mermerlerini parçaladılar. Gazete ayrıca; İsrail Eski Eserler Dairesi'nin kırılan seramikleri herhangi bir onarım veya restorasyondan geçirmeyeceğini, camideki tüm İslamî ve Arap izlerini yok edeceklerini ve camiye sinagoga çevireceklerini belirtti. Tarihi 17. yüzyıla kadar uzanan Davut Peygamber Camii o zamandan beri restore edilmedi ve aşırı Yahudi gruplar tarafından sürekli tahrip edildi.⁵⁵

Öte yandan Kudüs'te çok sayıda Yahudi yerleşimcinin İsrail askerlerinin koruması altında Mescid-i Aksa'nın avlusuna zorla girdiği belirtildi. Mescid-i Aksa müdürü, *"500 İsrail askeri, aralarında kadınların da bulunduğu Filistinli göstericileri, göz yaşartıcı bomba kullanarak El-Kible Camisi'nden çıkarmaya çalıştı"* dedi. İsrail yönetiminin, üç günlük resmî tatil boyunca Mescid-i Aksa'ya girişlere sınırlamalar getirdiğini duyurmasına rağmen Yahudi grupların Aksa'ya toplu olarak girme yönündeki çağrıları Filistinlilerle, İsrail askerlerini karşı kaşıya getirdi. Kapıların Müslümanlara kapatılmasına karşı çıkan iki Filistinli gözetim altına alındı.⁵⁶

İsrail Hapishanelerinde 5 Bin 200 Filistinli Var

Filistinli Mahkûmlar Bakanlığı, İsrail'de tutuklu bulunan Filistinlilerle ilgili bir rapor yayımladı. Rapora göre İsrail bu yıl 2 bin 436 Filistinliyi alıkoydu. İsrail hapishanelerinde alkonulan Filistinlilerin toplam sayısı ise 5 bin 200. Yapılan açıklamada 17 İsrail hapishanesinde tutulan Filistinlilerin 146'sı hakkında henüz suçlama yapılmadığı ya da mahkemeye çıkarılmadığı belirtildi. İsrail hapishanelerinde ayrıca 42'si 16 yaşının altında olan 220 Filistinli çocuk, 13 erkek ve 13 de kadın

53 <http://www.aa.com.tr/tr/dunya/191677--2020-yilinda-gazze-yasanilamaz-bir-yer-olacak>

54 http://www.radikal.com.tr/dunya/cok_arap_öldürdüm_ne_var_ki_bunda-1144221

55 <http://www.timeturk.com/tr/2013/08/03/israil-tarihi-camiyi-sinagoga-ceviriyor.html>

56 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/mescidi-aksada-israil-igali-05.09.2013-560972?ref=manset-7.1>

milletvekili bulunuyor. Hapishanelerdeki 520 tutuklu ise ömür boyu hapis cezasına mahkûm edilmiş durumda. Bu mahkûmlardan Abdullah Barguti 67 kez ömür boyu hapis ve 250 yıl hapis cezasına mahkûm edildi. 25 yıldan fazladır hapis yatan mahkûm sayısı ise 23.⁵⁷

İsrail, CIA'nın Bilgisi ve Denetiminde Kimyasal ve Biyolojik Silah Üretiyor

İsrail'in onyıllar önceden başlayan bir çalışmayla gizlice kimyasal ve biyolojik silah ürettiği ve bunları depoladığı CIA'nın belgeleriyle kanıtlandı. ABD'nin ünlü politika dergisi Foreign Policy'de çıkan haber analizde, ABD uydu sistemi aracılığıyla 1982 yılında Necef Çölü yakınlarında İsrail'in kimyasal ve biyolojik silahları depoladığının görüntülediği belirtildi. Foreign Policy'e göre, ABD istihbaratının Arap komşulardan bir saldırı ihtimaline karşı da, 1960 ve 1970 yıllarında savunma sistemi olarak nükleer silah ürettiği konusunda emin olduğu yazıldı. 1983 tarihli bir CIA belgesinin de sayfasına taşıyan dergiye konuşan uzmanlar, yıllarca İsrail'in nükleer silahını güçlendirmek için kimyasal ve biyolojik silah üretimiyle desteklediğinin spekülasyon bir durum olduğu söyledi. İsrail Savunma Bakanlığı gözetiminde Tel Aviv'e 20 km uzaklıkta olan bu tesisin kimyasal ve biyolojik silah üretimini yaptığı ve depoladığı da dergide istihbarat bilgileri ile desteklendi.⁵⁸

İsrail Eski Savunma Bakanı Ben Eliezer: "Denenmemiş Silah Satmıyoruz!"

İsrail Eski Savunma Bakanı Binyamin Ben Eliezer, "The Lab" filminin rejisörü Yotam Feldman'ın, yabancı ülkelerin İsrail malı silahlara neden bu kadar ilgi gösterdiği yönündeki sorusu karşısında "İsrail'in dünyanın en gelişmiş silah teknolojilerine sahip olduğunu ve müşterinin çoğu zaman denenmiş silahları almak istediği"ni söyledi ve İsrail'in denenmemiş silah satmadığını, bu si-

lahları on, on beş yıldır kullandıklarını ve bu nedenle de büyük talep geldiğini itiraf etmekten çekinmedi.

Son on yılın rakamları 11 Eylül saldırılarının ardından İsrail'in silah ihracatının sürekli artış gösterdiğini açıkça ortaya koyuyor. 2012 yılında İsrail 7,4 milyar Dolar tutarında silah satarak dünya sıralamasında altıncılığa yükseldi. Artışın somut nedenleri var. 11 Eylül saldırılarının ardından ABD aynı yıl Afganistan'ı işgal etti, 2003 yılında da Irak'a saldırdı. Bu savaşlar askerî strateji uzmanlarını oldukça zorladı. Çünkü ABD yepyeni taktik ve silahlar gerektiren asimetrik savaşlara bulaşmıştı. Bu silahlar da İsrail'de vardı. Ekonomist Shir Hever İsrail'in bu alanda geniş tecrübesi olduğunu hatırlattı ve şunları söyledi:

"İsrail'in uzmanlık alanı, konvansiyonel savaş kazandıran silahlar değildi. Çünkü İsrail son 40 yılda hiçbir konvansiyonel savaşa katılmamıştı. Onun yerine sivillerin zararsız hale getirilmesine yarayan silahlar geliştirdi. Kelepçeler, kameralar, insansız hava araçları, gözetleme mekanizmaları ve biyometrik bilgi üniteleri gibi. Bu teknolojiler diğer ülkelerde de büyük ilgi görüyor."

İsrail silahlarını görmek için bütün dünyadan subaylar geliyor. Yotam Feldman, İsrail'in güneyindeki Şivta üssünde modern uçaksavar silahlarının yabancılarla tanıtılışını kamerasıyla kaydetmiş. Konuklar arasında Almanlar, Kıbrıslılar, Kanadalılar ve Türkler de var. Bir başka grupta da Rusya, Peru, Angola ve ABD'den uzmanlar bulunuyor. İsrail malı silahlar yabancıların ilgisini çekiyor.

İsrail aynı zamanda çatışma teknikleri de geliştirmiş. Yeni savaş tekniğinin nasıl başarılı olduğu 2008/2009 yıllarında Gazze Şeridi'ne düzenlenen ve 1.200 Filistinliye karşılık sadece 11 İsrail askerinin öldüğü askerî harekât sırasında da kendini göstermişti.⁵⁹

İsrail'in Sürgün Planı

Yerleşim yeri projeleri ile Filistin topraklarını işgal etmeye devam eden İsrail bu kez Necef Çö-

57 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=274271>

58 <http://haber.stargazete.com/dunya/tel-avivin-gizli-kimyasal-silah-depolari/haber-788920>

59 <http://www.internethaber.com/israil-ile-ilgili-korkunc-itiraf-613021h.htm>

lû'ndeki Bedevîlerin yerine göz dikti. İsrail kamuoyunda “Begin-Praver Planı” (Necf Çölü'ndeki Bedevî Yerleşimlerinin Düzenlenmesi Planı) olarak bilinen ve haziran ayında İsrail meclisi Kneset'te yasalaşan plan, İsrail'in güneyindeki Necf çölünde yaşayan Bedevî Araplara ait binlerce dönüm araziye el konularak, burada yaşayan 36 bin Bedevî'nin tehcir edilmesini içeriyor. Plan bu haliyle Arapların Necf'teki %30'luk nüfus oranını %1'e düşürürken İsrail Tapu Dairesi'nde kayıtlı bulunmayan toprakların da kamulaştırılmasının önünü açıyor. Necf Çölü'nde sayıları tam olarak bilinmemekle halen 200 bin civarında Bedevî'nin yaşadığı tahmin ediliyor.⁶⁰

ABD'nin Dünya Üzerindeki Hukuk Dışı Uygulamaları

ABD 1945'ten Bu Yana 44 Ülkeye Müdahale Etti

ABD, 1945'ten bu yana “demokrasi ve insan hakları götürme” vaadiyle 44 ülkeye müdahale etti. Bazen işgalle, bazen örtülü operasyonlarla, bazen de suikast saldırılarıyla gerçekleşen müdahaleler, ya rejim değişikliği ile sonuçlandı ya da “kaostan çıkamayan başarısız devletler” üretti.

Prof. Michel Chossudovsky'nin yaptığı bir analizde ABD'nin 1945 Ağustos'undan bu yana doğrudan ya da dolaylı olarak müdahale ettiği ülke sayısı Irak ve Afganistan başta olmak üzere 44 ile ifade edilirken birden fazla kez yapılan bu müdahalelerin çoğunun birçok ülkede rejim değişikliği ile sonuçlandığına dikkat çekiliyor.

Okyanusun ötesinden gerçekleşen işgaller “insan hakları” ve “demokrasi” gerekçeleriyle başlarken, General Wesley Clark'ın *Şimdi Demokrasi* adlı kitabında ise Pentagon'un bir notuna gönderme yapılıyor. Clark'ın 2007 tarihli ifadelerinde, ABD'nin nasıl da 5 yılda 7 ülkeyi kontrol edeceği belirtiliyor. “Gizli” ibareli o notta adı geçen kritik 7 ülke ise şunlar: Irak, Suriye, Lübnan, Libya, Somali, Sudan ve son olarak İran.

ABD'nin 68 yılda 40'ı aşkın ülkeye müdahale

etmesinde en belirgin bahane “demokrasi yaymak” olarak görülüyor. ABD'nin “örtülü operasyonları” ve “açık askerî müdahaleleri” ile ülkelerin nasıl da birer “başarısız devlet” statüsüne geldikleri ise bir başka tartışma konusu. Chossudovsky'ye göre ülkeleri yok etmek, ABD'nin “emperyalizm projesi”nin ve küresel hâkimiyet sürecinin bir parçası. Bu kapsamda ABD'nin 2005 verilerine göre yabancı ülkelerde 737 askerî üssü bulunuyor. Son 7 yılda buna onlarcasının eklendiği belirtiliyor.

ABD'nin çatı istihbarat örgütü Ulusal İstihbarat Konseyi'nin (NIC) hazırladığı 'Küresel Eğilimler 2030' raporuna göre, Afrika, Asya ve Ortadoğu'da “çatışma potansiyeli” ve “bölgesel” nedenlerle başarısız olacağı varsayılan ülkeler şunlar: Afganistan, Pakistan, Bangladeş, Çad, Nijer, Mali, Kenya, Burundi, Etiyopya, Ruanda, Somali, Kongo, Malavi, Haiti ve Yemen. George W. Bush döneminde hazırlanan 2005 tarihli raporda Pakistan 2015 için “başarısız devlet” statüsünde görülüyordu. ABD'nin insansız hava araçlarıyla düzenlediği saldırılar Pakistan'da ciddi kayıplara yol açarken, ülkedeki istikrarsızlık da Washington'ın payı olduğu da belirtiliyor.

İki yıla yakın süredir çatışmaların devam ettiği Suriye de ABD Ulusal İstihbarat Konseyi'nin “başarısız” devlet statüsü içerisinde yer alıyor. ABD-NATO-İsrail stratejisine göre “üç zayıf parçaya ayrılması” beklenen Suriye'de Beşşar Esed istifa etmeye yanaşmazsa ülkenin Somali olması ihtimali konuşuluyor. İsrail basınının sıkça yer verdiği senaryoda “bağımsız” Sünni, Alevi-Şii, Kürt ve Dürzi eyaletlerden bahsediliyor. BM ve Arap Birliği Suriye Özel Temsilcisi Ahdar İbrahimi de “Yeni Suriye” için Somali benzetmesinde bulunmuştu.⁶¹

Adana İncirlik'teki ABD Askerleri

Cami Basıp Kur'an Yırttı

Adana'daki Amerika'ya ait İncirlik Üssü'nde yılbaşı gecesi ABD'li askerlerin 10'uncu Tanker

60 <http://www.haber7.com/ortadogu/haber/1100992-israilin-surgun-plani>

61 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/iste-abdnin-cizdigi-dunya-haritasi-02.01.2013-442383>

Üs Komutanlığı'ndaki camiye girip, ahşap minberi parçaladıkları, camları kırdıkları ve Kuran'ı Kerim'leri parçaladıkları iddiaları üzerine, Anadolu Aslanları İşadamları Derneği (ASKON) Adana Şube Başkanı Recep Çalışkan tepki gösterdi. 10 sivil toplum örgütü adına ortak yazılı açıklama yapan Recep Çalışkan olayı kınayıp, *"Hiç kimse ibadethanelerimize saldıramaz, kutsal kitabımıza saygısızlık yapamaz"* dedi.

Yerel Çukurova Merhaba Gazetesi'nde yer alan haberde İncirlik Üssü'nde 10'uncu Tanker Üs Komutanlığı'nda görevli askerlerin ibadet ettiği camiye, yılbaşı gecesi alkol alan 39'uncu Wing Komutanlığı'nda görevli ABD'li askerlerin girdiği, burada ahşap minberi yıkip, camları kırdıkları, Kuran-ı Kerim'leri yırtıp, parçaladıkları öne sürüldü. Haberde olayla ilgili iki Türk subayın inceleme yaptığı ancak konunun örtbas edilmeye çalışıldığı, caminin de tadilat yapıldığı gerekçesiyle kapatıldığı öne sürüldü.

Adana İl Müftüsü Arif Gökçe ise söz konusu iddialarla ilgili kendilerine herhangi bir bilgi yansımadığını, iddiaları gazete haberiyle öğrendiklerini söyledi. İncirlik Üssü'nde müftülüğe bağlı bir cami olmadığını aktaran Gökçe, *"Herhalde İncirlik Üssü'nde çalışan kardeşlerimiz, en azından namazlarını kılabilecekleri bir yer yapılmış ve orada ibadetlerini yapıyorlar. İddia edildiği gibi böyle bir şey varsa, biz bunu etik açıdan kınayabiliriz. Üsse girmek mümkün değil. Bizim sorumluluğumuzda olan bir yer olmadığı için soruşturma açmak gibi bir yetkimiz yok. İbadethanelere böyle bir saldırı varsa şayet, bunu kınıyoruz. İlgili kaymakama bu durumun araştırılması ve bize bilgi verilmesi yönünde bir yazı yazdım"* diye konuştu.⁶²

ABD'de Silah Lobisi, İsyan Bayrağı Açtı

ABD'de silah kontrolü tartışmalarında ülkenin en büyük silah lobisi NRA, yönetimin taarruz silahları ve yüksek kapasitedeki mühimmatların

yasaklanması gibi düşüncelerine katılmadığını açıkladı. ABD'deki en büyük silah lobisi olan National Rifle Association (Ulusal Tabanca Derneği-NRA), Obama yönetimine silahların alımı ve kısıtlanmasına yönelik önlemler konusundaki düşüncelerine katılmadığını açıkladı.

ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden, Beyaz Saray'da, ABD yönetiminin silahların yol açtığı şiddetin önüne geçmek için çabalarını hızlandırması kapsamında, ABD'deki en büyük silah lobisi NRA yetkilileri ve silah sahipleriyle, ardından da video oyunları gibi eğlence endüstrisi temsilcileriyle görüştü. Biden'in silah sahipleriyle görüşmesinden sonrasında açıklama yapan NRA, yönetime adeta ateş püskürdü. Taarruz silahlarının ve yüksek kapasitedeki mühimmatların yasaklanmasına karşı çıkan NRA, *"Yönetimin, ülkenin en ivedi sorununa yönelik başarısız çözümleri ileri sürmede ısrar etmeyi sürdürmesi talihsiz. Suçlular ve delillerin eylemleri nedeniyle suçlanarak silah sahiplerine yasaklar getirilmesine izin vermeyeceğiz"* ifadesini kullandı.

NRA Başkanı David Keene de, *"Biden, başkanın bu konuda ne yapacağını şimdiden belirlediğini söyledi. Biz de buna katılmadığımıza açıklık getirdik"* dedi. Yönetimin bu konudaki ilk adımlarından itibaren karşı duruş sergileyen NRA ve muhafazakâr çevreler, silah edinme hakkına yönelik kampanya yürüterek, 19 Ocak gününü "Silahın Değerbilinirlik Günü" ilan etmişti.⁶³

ABD'nin Yeni Rotası Afrika

ABD'nin öteden beri en büyük askerî yığınasını yaptığı kıta Asya olageldi. Her ne kadar Barack Obama yönetimi Irak'taki muharip gücünü 2011'de sonlandırsa ve Afganistan'daki askerlerini 2014 sonunda çekeceğini açıklasa da Çin'in yükselen gücü nedeniyle Uzak Asya'daki Amerikan askerî varlığının arttırılacağı konusunda herkes hemfikir. Ancak son dönemde Washington'un

62 <http://www.trtturk.com.tr/haber/adana-incirlikdeki-abd-askerleri-cami-basip-kuran-yirtti.html>

63 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=242403>

askerî eylemlerinin odağında Uzak Asya yerine Afrika yer aldı. Son iki yılda Washington yönetimi Libya, Somali, Mali ve Orta Afrika'daki çatışmalara doğrudan ya da dolaylı olarak müdahil oldu. Buna paralel olarak da ABD'nin Afrika'daki askerî varlığı arttı.

Pentagon bünyesindeki Afrika Komutanlığı (AFRICOM) 2007 yılında kurulduğunda Amerikalı yetkililer Afrika'da üs kurma ve kıtaya asker gönderme planları olmadığını altını çizmişlerdi. Buna rağmen geçen süre içinde Çad, Etiyopya ve Seyşeller'de drone üsleri, Kenya'da da özel kuvvetler üssü kuruldu. Önümüzdeki dönemde Nijer'de de yeni bir drone üssü kurulacak.

Washington, Afrika'da 35 ülkeye yayacağı askerî varlığını kıtadaki El Kaide oluşumları ile mücadele ile gerekçelendiriyor. Önümüzdeki yıllarda Amerikan Ordusu'nun başına geçmesi beklenen General David M. Rodriguez, Senato'ya verdiği raporda, El Kaide ve benzer tehditleri gerekçe göstererek ABD'nin kıtada varlığını 15 kat daha arttırması gerektiğini savundu. Rodriguez, *"Ek istihbarat ve keşif kapasiteleri bizim ve yakın müttefiklerimizin çıkarlarının korunması için gerekli. Son krizler bu atmosferin kanıtı"* diye konuştu.

Arap Today'e konuşan diplomatlar Afrika'daki Arap egemenliğini kırmak isteyen İsrail'in, Fransa'nın Mali müdahalesinden büyük kazançlar sağlayacağını iddia etti. *"Mali, İsrail'in Afrika'ya girdiği kapı olacak"* diyen uzmanlar, İsrailli diplomatların var güçleriyle Afrikalı hükümetleri Araplarla ters düşmeleri ve sürtüşmeleri için teşvik ettiği belirtti. Etiyopya, Kenya, Angola, Mozambik, Çad, Uganda ve Kongo'da askerî faaliyetleri bulunan İsrail'in, Güney Sudan'da iki ayrı noktada askerî hava üssü bulunuyor.

Son yıllarda askerî müdahalelerle gündeme gelen Afrika ülkelerinde çok sayıda Batı devletinin üssü bulunuyor. Afrika ülkelerine doğrudan yatırımları bulunan Çin, kıta ülkeleriyle ikili ilişkilerini geliştirerek ticaret hacmini son 10 yılda 200 milyar Dolar'a çıkarırken, başta ABD, Fransa,

İsrail ve İngiltere gibi ülkeler özellikle hammadde ihtiyaçları için kara kıtada askerî ve siyasî gücünü arttırıyor.

ABD Savunma Bakanlığı Pentagon, Afrika Komutanlığı'nın büyütülmesini istese de ülke içinden itiraz sesleri yükseliyor. Bazı vekiller, Afrika Komutanlığı'nın Almanya'daki karargâhının ABD'ye taşınması gerektiğini savunuyor. Savunma Bakanlığı tarafından Kongre'ye sunulan bir raporda, karargâhın ABD'ye çekilmesi ile yıllık 130 milyon Dolar'lık masrafların, 60 milyona Dolar'a indirileceği ve dolaylı olarak 4 bin 300 kişiye iş olanağı sağlanabileceği belirtildi. Merkezi Almanya'nın Stuttgart kentinde bulunan AFRICOM'un bünyesinde 4 bin asker, hedefinde ise 54 Afrika ülkesinden 53'ü bulunuyor. Mısır, İsrail nedeniyle Ortadoğu'dan sorumlu CENTCOM'un ilgi alanında.⁶⁴

ABD Dünyaya Yerleşmiş!

Dünya genelinde, yabancı ülkelerde en fazla askeri bulunan ülkeler arasında işgalci ABD ilk sırada yer alırken, bu ülkeyi İngiltere, Fransa ve Rusya izliyor. Orta Asya'da Rusya ve ABD, Afrika'da Fransa, ABD, İngiltere ve Japonya, Avrupa'da ABD ve İngiltere, Asya ve Ortadoğu ülkelerinde ise daha çok ABD ve İngiltere'nin askerî üsleri bulunuyor.

Dünya genelinde, yabancı ülkelerde en fazla askerî üssü bulunan ülkeler arasında ABD ilk sırada yer alıyor. Yabancı askerî üslerin %95'ine sahip olan ABD'nin, 150'nin üzerinde ülkede 350 bine yakın işgalci askeri görev yapıyor. Dünyanın hemen her bölgesinde ABD'nin askerî üssü bulunurken, bu ülkenin yanı sıra kendi toprakları dışında, başka bir bölgede askerî üssü olan ülkeler arasında Rusya, Japonya, Fransa ve İngiltere de yer alıyor.

Dünyanın 150'den fazla ülkesinde bine yakın askerî yapılanması olan ABD'nin, yabancı ülkeler-

64 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/abd-nin-yeni-rotasi-afrika-16.02.2013-486286?ref=manset-9>

de yüzölçümü hektarlarla ölçülen büyük askerî alanlara sahip. Bu askerî alanlar arasında hava üsleriyle birlikte koordinasyon ve analitik merkezleri de yer alıyor. ABD'nin en büyük askerî üsleri, İngiltere, İsrail, Güney Kore, Almanya ve Japonya'da, en fazla askerî personeli ise Afganistan'da yer alırken, İngiltere Avrupa, Rusya Orta Asya'da, Japonya ve Fransa ise daha çok Afrika ülkelerine askerî birliklerini konuşlandırmış durumda bulunuyor.

ABD Savunma Bakanlığı'nın 2012 yılı verilerine göre, Afganistan ve çevresinde 154 bin 100, Almanya'da 52 bin 405, Japonya'da 36 bin 763, Hawaii'de 22 bin 632 ve Güney Kore'de 19 bin 755 ABD askerî görev yapıyor. ABD, Kuzey Afrika, Ortadoğu, Doğu ve Güney Asya'da 161 bin 88, Avrupa'da 79 bin 476, Asya'nın doğusu ve Pasifik bölgesinde 49 bin 121 ve Orta Asya'da 156 askerî personeliyle varlığını hissettiriyor. ABD'nin Türkiye'de de askerî üssü bulunuyor. Türkiye'de, 47'si kara, 20'si deniz, 1407'si hava gücü personeli olmak üzere toplam 1504 Amerikalı asker görev yapıyor.

Orta Asya ise özellikle Rusya ile ABD arasında adeta askerî üs kapma mücadelesinin yaşandığı bölge olarak ön plana çıkıyor. Ahmet Yesevi Üniversitesi'nden Dr. İsmail Kamalov tarafından hazırlanan rapora göre, ABD, bölgedeki enerji kaynaklarına ulaşma ve Afganistan'daki askerî operasyonları sırasında Orta Asya ülkelerini üs olarak kullanma yönünde adımlar atarken, enerji ve askerî alandaki amaçlarına ulaşmak için Rusya ve Çin'in bölgedeki etkisini sınırlandırmaya çalıştığı gözleniyor. Rusya, Devlet Başkanı Vladimir Putin döneminde, ABD'nin bu ilgisi karşısında Orta Asya'da askerî varlığını pekiştirmeye çalıştı. ABD'nin 2002 yılında Kırgızistan'da Manas Askerî Üssü kurmasının ardından, Rusya da 2003'te bu ülkenin Kant bölgesindeki havaalanının Rus üssüne çevrilmesi konusunda Kırgız yetkilileriyle anlaşmaya vardı. 1991'den sonra yurtdışında açtığı ilk Rus askerî üssü olan Kant'ın amacının, bölgede

hava sahasını kontrol altında tutmak olduğu belirtiliyor.

Ermenistan, Kazakistan ve Tacikistan'da da askerî üsleri bulunan Rusya'nın, askerî personel sayısı açısından ABD'den önde geliyor. Rusya'nın, Ermenistan'ın başkenti Erivan'daki hava üssünde 3 bin, Azerbaycan Kabala'da 900, Gürcistan Güney Osetya'da 3 bin, Tacikistan'ın Kurgantepe, Duşambe ve Kulab bölgelerinde 5 bin 500, Kırgızistan'ın Kant bölgesindeki hava üssünde de 700'e yakın askerî personelinin görev yaptığı biliniyor.

Dünyanın en zengin petrol yataklarının bulunduğu ve son yıllarda toplumsal hareketliliklerin yoğun olarak yaşandığı bölgelerden Ortadoğu'da, en fazla yabancı asker bulunduran ülkeler arasında ABD ilk sırada yer alıyor. ABD'nin Irak, Kuveyt, Bahreyn, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde askerî bulunuyor. İngiltere'nin ise bu bölge ülkelerinden Suudi Arabistan, Umman, Bahreyn ve Kuveyt'te askerî personeli görev yapıyor. Bölgede Fransa'nın da Birleşik Arap Emirlikleri'nde ve Lübnan'da askerî konuşlanmış durumda, Rusya'nın da Suriye'de 166 askerî personeli bulunuyor.

Ortadoğu'da savunma alanında en fazla yatırım yapan ülkelerden İsrail, özellikle Kafkas ülkeleriyle yakın ilişki kurmaya çalışırken, Azerbaycan ile son dönemde askerî alanda önemli antlaşmalara imza atması dikkati çekiyor. Azerbaycan'ı, 2013 yılında silah satışı yaptığı ülkeler listesine alan İsrail'in, İran sınırında bulunması nedeniyle bu ülkeyle askerî ilişkileri daha ileri düzeye taşımayı planladığı belirtiliyor. İsrail'in, Azerbaycan'da, İran ile muhtemel savaşta kullanmak ve bu ülkeyle ilgili istihbarat toplamak amacıyla gizli askerî üsler kurduğu yönünde haberler de son dönemde basında sıkça yer alıyor.

Son yıllarda çatışmalar, yabancı yatırımları ve işgallerle gündeme gelen Afrika ülkelerinde ABD, Fransa, Japonya ve İngiltere'nin askerî üsleri bulunuyor. ABD'nin, Afrika ülkelerinden Kenya, Cibuti, Etiyopya, Uganda, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Güney Sudan'da askerî üsleri, Cezayir, Nijer, Moritanya, Çad, Nijerya, Mali, Burkina

Faso, Fildişi Sahili ve Senegal'de de askerî birlikleri bulunuyor.

ABD'nin, bir süre önce de Mali'de bütün Batı ve Kuzey Afrika ülkelerini gözetleyecek bir insansız hava araçları üssü kuracağı açıklanırken, Burkina Faso veya Nijer'in Mali sınırına kurulması düşünülen üssün amacı, bölgedeki tehditlerin izlenmesi ve anında yok edilmesi olarak ifade ediliyor. Afrika'da sömürge geçmişine olan Fransa'nın da Kara Kıta'da en büyük askerî üssü Cibuti'de bulunuyor. Fransa'nın, bu ülkede 2 bine yakın askeri görev yapıyor. Ayrıca Gabon, Çad, Senegal, Fildişi Sahili ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nde de Fransız askeri bulunuyor. Somali, Etiyopya ve Eritre ile sınırı olan Doğu Afrika ülkesi Cibuti'ye gösterilen uluslararası ilgi dikkati çekiyor. Cibuti'de, tarihte uzun dönem eski sömürgeci güç olarak varlığını sürdüren Fransa, ABD ve Japonya'nın askerî üsleri bulunuyor. Cibuti, ABD'nin Afrika'da en fazla asker bulundurduğu ülke konumunda. 2002'de Cibuti'deki terk edilmiş bir askerî kampta gizli bir üs kurduğu ortaya çıkan ABD'nin burada, resmî istatistiklere göre 182 askerî personel görev yaparken, bu ülkedeki ABD askeri sayısının 3 bin 200 olduğu iddia ediliyor.

Arap ülkeleriyle çevrili olan İsrail'in, komşu ülkeler başta olmak üzere birçok ülkeyi izlemek amacıyla özellikle Kızıldeniz ve Sudan sınırına yakın Afrika ülkelerinde gizli askeri üslerinin bulunduğu biliniyor. İsrail'in, Güney Sudan'da iki ayrı noktada askeri hava üssü kurduğu yönünde haberler, son dönemde sıkça gündemde yer alıyor.⁶⁵

ABD, İsrail Devletini Yıkma Çabalarına Karşı Siper Olacak

ABD'deki İsrail yanlısı en güçlü lobi kuruluşu olan ABD-İsrail Kamu Bilgilendirme Komitesi'nin yıllık konferansında konuşan ABD Başkan Yardımcısı Biden, İsrail'in meşruiyetini ortadan kaldırma girişimlerinin, İsrail'in güvenliği ile ilgili olarak şimdiye kadar şahit olduğu "en tehlikeli ve

zararlı" değişimi yansıttığını vurguladı. Biden, *"Obama yönetimi, İsrail devletini yıkma çabalarına karşı siper olmayı sürdürecektir. Bu bir tartışma konusu değildir. Bunu bizim önümüze getirmesinler. Bu müzakere edilebilir bir konu değil"* diye konuştu.

ABD ve İsrail'in, İran'ın nükleer silahlara sahip olmasının engellenmesi konusunda ortak çıkarlara sahip olduğunu savunan Biden, ülkesinin hala diplomatik çözümü tercih etmesine karşın bu fırsatlara açılan pencerenin giderek kapandığını uyarısında bulundu.

"Obama yönetiminin tüm seçeneklerin başarısız kalması durumunda askeri müdahalede bulunmak konusunda verdiği sözden geri dönmeyeceğini" vurgulayan Biden, *"Başkan Barack Obama blöf yapmıyor"* dedi. Buna karşılık ABD ve İsrail'in haddinden fazla aceleci davranması durumunda uluslararası toplumun desteğini kaybetme riski bulunduğu uyarısında bulunan Biden, şunları kaydetti:

"Bizim gücümüz dahilinde her şeyi yaptığımızı, çatışmayı önlemek için makul surette beklenenleri yerine getirdiğimizi bilmek tüm dünya için büyük önem taşıyor. Bu önemli, çünkü Tanrı göstermesin harekete geçmemiz gerekir, dünyanın geri kalanının bizimle birlikte olması önemli."

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu da video bağlantısı aracılığıyla katıldığı konferansta yaptığı konuşmada, İran'a askerî müdahale konusunda tereddüt gösterilmesine karşı çıktı. Netanyahu, *"En derin içtenlikle ve beynimin tüm açıklığıyla sözlerin tek başına İran'ı durduramayacağını söylüyorum. Yaptırımlar tek başına İran'ı durdurmayacak"* diye konuştu.⁶⁶

İşkenceciler Tanındık Çıktı

ABD Savunma Bakanlığı ve CIA'in, Irak'ta Sünnî direnişi kırmak için kurduğu gizli işkence

65 http://www.milligazete.com.tr/haber/ABD_dunyaya_yerle_smis/274804#.UpNFUjY5mM9

66 <http://www.posta.com.tr/dunya/HaberDetay/-ABD-Israil-devletini-yikma-cabalarina-karsi-siper-olacak-.htm?ArticleID=165376>

merkezleri ile ilgili çarpıcı bilgiler ortaya çıktı. Pentagon, 1980'lerde Orta Amerika ülkeleri El Salvador ve Nikaragua'daki "Kırlı Savaş"ta önemli "tecrübeler edinen" eski askerleri, 2003'teki işgalin ardından Irak'ta "yerli" işkence merkezleri kurmak için kullanmış. Guardian ile BBC Arapça'nın "WikiLeaks köstebeği" Amerikalı er Bradley Manning'in sızdırdığı belgelere dayanarak yaptığı ortak araştırmaya göre Pentagon, "Irak'taki paramiliter grupları örgütlemesi" amacıyla özel kuvvetlerden emekli Albay James Steele ve Albay James Coffman'dan "yardım" aldı. El Salvador ve Nikaragua'da paramiliter gruplara "danışmanlık" yapan Steele, dönemin Savunma Bakanı Donald Rumsfeld tarafından görevlendirildi. Steele Rumsfeld'e, Coffman da o dönem Irak'taki güçlerinin komutanı David Petraeus'a doğrudan rapor veriyordu. Coffman, Stars and Stripes dergisine verdiği röportajda "*Petraeus'un gözü ve kulağıym*" demişti. Araştırmaya göre 'Şülerin güvenlik güçlerine katılmasına ilişkin yasağın kalkmasının ardından Steele, Irak İçişleri Bakanlığı'na bağlı "Özel Polis Komandosu"nun (ÖPK) kurulmasına öncülük etti. Birimin üyeleri, Şii Bedir Tugayları'ndan seçildi. 2003-2005 arasında Irak'ta kalan Steele, ABD'ye dönüşte enerji alanına girdi. Coffman da 2004-2006'da yeni orduyu eğitmek için Irak'taydı.

Steele ve Coffman ile çalışan Iraklı General Muntazır el Samari olup bitenleri şöyle aktardı: "*Steele ve Coffman birlikteydi. Sorgu merkezlerinde en az 40-50 defa onlarla karşılaştım. Her türlü işkenceden, en korkunç işkencelerden haberleri vardı. Her sorgulama merkezinin bir de sorgulama komitesi vardı. Bir istihbarat subayı ve 8 sorgu elemanının bulunduğu komite, tutsakların itirafta bulunmasını sağlamak için her türlü yöntemi kullanırdı. Elektrik verme ve ayaktan asma rutindi. Konuşmamakta direnenlerin tırnakları çekilirdi, cinsel bölgelerinden darp edilirdi. Samara'daki bir kütüphane, işkence merkezine dönüştürülmüştü. 14 yaşında bir çocuk gördüm. Kolundan baş aşağı sarkıtılmıştı. Kablolarla dövmekten vücudu morluk içindeydi.*" New York

Times muhabir Peter Maass ile fotoğrafçı Gilles Peress de, Steele ile "aynı kütüphanede" görüştiklerini anlattı. Peress, "*Kütüphanenin bir odasındaydık. Her tarafta kan izleri vardı*" derken, Maass da şunları anlattı: "*Birden 'Allah, Allah' diye bir çığlık duyduk. Ancak dua etmiyordu. Acı ve korkuyla bağırıyordu.*"

Dönemin ÖPK Komutanı General Adnan Sabit de "*Ne yaptıysam hepsinden ABD'liler haberdardı. Olan her şeyi biliyorlardı. Hatta bazı esirlerle ilgili istihbarat onlardan geliyordu. Habermiz yoktu diyerek yalan söylüyorlar... Petraeus'un çevirmeni Sadi Osman beni aradı. Petraeus'tan mesaj ileteceğini belirtip 'mahkûmların işkence gördükten sonraki görüntülerini televizyonda yayımlamayın' dedi. 20 dakika sonra İçişleri'nden 'Petraeus işkence mağdurlarını ekranda görmek istemiyor' mesajını ilettiler*" diye konuştu. Şimdi New York'ta yaşayan Osman, görüşmeyi doğrulayıp ekledi: "*Petraeus işkenceyi onaylamıyordu.*"⁶⁷

Köpek Hücreleri!

Irak'taki elit Amerikan askerlerinin Bağdat Havaalanı içindeki Kamp Nama adlı askerî üste kurduğu çok gizli hapisanede sivillere işkence yaptığı yönündeki iddialar sonunda kanıtlandı. Ancak işgalden 10 yıl sonra konuşan İngiliz subaylar, "*Tutuklulara elektrik şoku veriliyor, sistematik biçimde başlarına sürekli olarak çuval geçiriliyor ve işkenceden sonra da ancak bir köpeğin sığacağı büyüklükteki hücrelere tıklıyorlardı*" itirafında bulundu.

The Guardian gazetesine konuşan subaylardan biri, "*Bir adamı protezli bacağıyla sürüklenirken gördüm. Kafasından kan akıyordu. Çok feci dövülmüştü*" dedi. Diğer subay ise, Nama'yı 'TF 121' isimli İngiliz ve Amerikan askerlerinden oluşan ortak bir timin yönettiğini vurguladı. Subaylar, Nama'da işkencenin, dünyayı şoke eden Ebu Gureyb'ten önce başladığını ve Nisan 2004'te Ebu

67 http://www.radikal.com.tr/dunya/iskenceciler_tanidik_cikti-1124275

Gureyb fotoğraflarının yayımlanmasının ardından da sürdüğünü belirtti. Nama'daki kuralızsız uygulamalar ilk kez Ağustos 2003'te duyuldu. İddialardan sonra 2004 yazında Nama kapatılarak Bağdat'ın kuzeyindeki Balad'a taşındı.

Kamp Nama'daki uzun saçlı askerler, “*Kan çıkmazsa sorun yok!*” pankartları altında tutukluları dövüyordu. İşkenceler o kadar insanlık dışıydı ki, Pentagon'dan gelen müfettişler bile askerlere biraz daha merhametli olmalarını söylüyordu.⁶⁸

“Cihatçı FBI” Yine Tuzak Kurdu

Boston saldırıları hâlâ aydınlanmazken cihat ve terör eylemleri için gençleri ayartıp sonra suçüstü yapan FBI'in tuzağına Chicagolu Tunisi düştü. Genç, FBI'in yardımıyla Suriye'ye “cihada giderken” yakalandı.

Boston'daki saldırılardan sorumlu tutulan iki Çeçen'in Amerikan gizli servisinin izlediği kişiler olması nedeniyle bazı soru işaretleri oluşurken FBI'in radikal eğilimli gençleri terör eylemine yönlendirip suçüstü yapma taktikleri yeniden gündeme geldi. Şimdiye kadar 50'nin üzerinde genci tuzağa düşürdüğü söylenen FBI'in son olarak ağına Chicago'da 18 yaşındaki Ahmed Tunisi düştü. Uluslararası ajansların verdiği bilgilere göre Tunisi, FBI'in açıp yönettiği ‘Suriye’de cihada çağrı’ başlıklı site üzerinden Suriye’de Nursa Cephesi’ne katılmak istediği mesajı verdi. FBI'in yönlendirmesi ve yardımıyla cuma günü İstanbul’a uçmak üzere havaalanına giden Tunisi tutuklandı. Tunisi’nin salı günü mahkemede “teröristlere yardım sağlamak” suçundan yargılanmasına hükmedildi. “*Gerçek İslam’ın sancağı altında mücadele eden aslan kardeşlerinize katılın*” çağrısına katan Chicagolu Tunisi, 1 Nisan’da “militan toplama sorumlusu” sandığı FBI ajanına attığı e-postada örgüte katılıp şehit olmak isteğini iletip şunları yazmış: “*Savaşçılık yeteneğim yok. Fiziksel olarak küçük bir yapım var ama Allah’a beni başa-*

rılı kılması için dua ediyorum.” FBI ajanı ise “*Bunları dert etme*” diye “cesaret” vermiş. Daha sonra Tunisi İstanbul uçak bileti alırken, tutuklanmadan bir gün önce bulunduğu FBI ajanı da kendisine İstanbul-Gaziantep otobüs biletini vermiş.

Tunisi’nin 2012’de FBI’in verdiği bombayla Chicago’da bir barı havaya uçurmaya çalışırken yakalanan Adil Davud’un arkadaşı olduğu anlaşıldı. Davud’un hikâyesi de şöyle: Cihat çağrısı yapıp Amerikalıları öldürmekten bahseden Davud’u izlemeye alan FBI, 2011’de 17 yaşındaki gençle temasa geçti. Ajanlar, haftalarca sohbet ettikleri Davud’u New York’ta yaşayan bir cihatçı imam olarak tanıttıkları bir başka ajanla tanıştırtıp Chicago’da saldırı düzenlemeye teşvik etti. Davud’u babası ve gittiği caminin imamı “şiddetin dinde yeri yok” öğüdüyle saldırıdan vazgeçirdi. Ancak devreye giren FBI, New York’lu imamın saldırıya izin verdiğini söyleyip Davud’u tekrar ikna etti. Davud, Ağustos 2012’de ajanlardan aldığı bombayı patlatmaya çalıştı ama olmadı. Çünkü bomba sahteydi. FBI’in plan için 18 yaşına girmesini beklediği belirtilen Davud, ilk duruşmada “suçsuz olduğunu” savundu. 2010’da yine Chicago’da Lübnanlı bir göçmen ajanların verdiği bombayı çöp tenekesine yerleştirirken yakalandı. 2009’da bir Ürdünlü, Dallas’ta 60 katlı bir binayı FBI’in sahte bombasıyla havaya uçurmaya kalkışmıştı.

FBI’a “amacını aşırıp insanları aldattığı” eleştirileri yapılırken FBI sözcüsü Joan Hyde yorum yapmadı. Eski savcı Phil Turner, “*Gerçek teröristler internet sitesine başvuramaz zira onların zaten bağlantıları vardır. Bu tip siteler, sonunda gerçek suçların işlenmesine yol açıyor*” dedi.

BM İnsan Hakları Filistin Özel Raportörü Prof. Richard Falk, Boston saldırılarının ABD’nin süpergüç statüsü ve İsrail politikalarının bir sonucu olduğunu yazarak tartışma başlattı. Foreign Policy’deki yazısında Falk “*Sömürgecilik sonrasında, küresel Amerikan hâkimiyeti projesi, her türlü direniş hareketinin doğmasına yol açtı. ABD’nin kulak verdiği tek güç İsrail oldukça, ba-*

68 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/kopek-hucreleri-03.04.2013-507051>

rış isteyenler huzura kavuşmayacak. Barack Obama, İsrail-Filistin çıkmazı karşısında daha dengeli bir tavır benimsemek yerine 'İsrail her şeyden önce gelir' zihniyetine yenildi" dedi. BM Genel Sekreteri Ban Ki-Mun, Falk'ı BM'nin itibarını zedelemekle suçladı. ABD ve Britanya'dan kınama açıklamaları gelirken Yahudi lobisi Falk'a savaş açtı. İftira ve Karalama ile Mücadele Birliği, Falk'un BM'de görev alma kapasitesine sahip olmadığını eleştirisi yaptı.

Boston saldırılarının zanlısı Tamerlan Tsarnayev'in CIA'in isteğiyle "potansiyel terörist" olarak görülen 500 bin kişilik "Terrorist Identities Datamart Environment" (TIDE) listesine alındığı ortaya çıktı. ABD basınına göre, Rus istihbaratının Tamerlan'ın İslamcı gruplarla bağlantıları hakkında uyardığı FBI, zanlının terörist faaliyetini tesbit edemedi. Bu kez Moskova, CIA'den bilgi istedi. CIA de Tamerlan'ı sorgulamak için bir gerekçe bulamadı. Ancak CIA "önlem" olarak Ulusal Terörle Mücadele Merkezi'nden Tamerlan'ı TIDE'ye eklemesini istedi. Tamerlan'ı 18 ay önce veritabanına eklemesinden sonra FBI, Rusya'dan daha fazla bilgi istedi, alamayınca soruşturmayı kapattı. Zanlıların Dağıstan'daki anne ve babası ABD'ye uçarken soruşturmaya katılan yetkililer, saldırıda kullanılan patlayıcıların uzaktan kumandayla patlatıldığının anlaşıldığını söyledi.⁶⁹

ABD'ye Her Yer Drone Üssü

ABD ordusu, operasyonlarda çok sayıda sivilin ölümüne neden olan insansız hava araçlarını (drone) artık herhangi bir ülkede üsse sahip olmadan dünyanın dört bir tarafında kullanabilecek.

ABD, operasyonlarda çok sayıda sivilin ölümüne neden olan insansız hava araçları için ülkelere üsse istemek zorunda kalmayacak. ABD donanması, ilk kez Atlas Okyanusu'ndaki bir savaş gemisinden savaş uçağı büyüklüğünde, insansız uçak kaldırdı. Savaş gemisinden kalkmak ve ge-

miye iniş yapmak için özel olarak tasarlanan, ABD'nin merkez üs olarak hizmet vermeleri için başka ülkelere izin almadan dünyanın her yerinde kullanabileceği X-47B insansız uçağının, USS George H.W. Bush'dan başarılı bir şekilde kalkış yaptığı bildirildi.⁷⁰

ABD Hava Durumunu Silaha Çevirmenin

Peşine Düştü

Bilim kurgu filmlerinde düşmana iklim değişiklikleri yaratarak saldırma senaryosu gerçek olmak üzere. Amerikan istihbarat servisleri iklimi kontrol etme olasılığına yatırım yaptı. Bu konudaki ilk yatırım Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA) tarafından ABD Ulusal Akademisi'ne sipariş edildi. Amerikan medyasına sızan ABD'nin saldırı iklim silahı geliştirmek niyetinde olduğu endişelerini uyandırdı.

Biliminsanları iki yıl içinde, insanın hava durumunu etkileme olanaklarını inceleyecek. Araştırma konusu masum gibi görünse de, projenin CIA tarafından finanse edilmesi, aslında Amerikalıların bir iklim silah geliştirmek istediği yönündeki kaygıları artırdı. Rus medyası ise iklim silahının sadece ABD'nin değil pek çok ülkenin gündeminde olduğunu yazdı.

Pravda'ya konuşan Politik ve Askeri Analiz Enstitüsü müdürü Aleksandr Şaravin, "Önde gelen tüm ülkeler, 50 yıldan fazla bir süre önce iklim silahı geliştirme çabalarına girdi. Kimisi çok kimisi daha az bu yolda ilerleme kaydetti. İklimin etkilendiği olayları biliyoruz. Sorun, iklimi etkilemenin mümkün olup olmadığı değil, böyle bir etkinin hangi sonuçlar doğuracağı. Bu alanda en zor olan sonuçları tahmin etmek. Bu nedenle, bu alanda yapılan her şeyi silah olarak adlandıramaz" dedi.

ABD'nin askerî operasyonlarda hava şartlarını etkilemesi yeni bir şey değil. Vietnam Savaşı sırasında düzenlenen "Popeye/İspanak" operasyonun-

69 http://www.radikal.com.tr/dunya/cihatci_fbi_yine_tuzak_kurdu-1131126

70 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/abdye-her-yer-drone-ussu-16.05.2013-522123?ref=manset-14>

da Amerikan ordusu yağmur sezonunda uçaklardan gümüş iyodür püskürterek, yağmur miktarının üçe katlamıştı. Yağmur süresinin 1.5 saat uzatan yöntemle partizanların silah ve mühimmat aldığı yollar bataklıklara dönüşmüştü. Ancak bu tür operasyonların çok masraflı, etkilerinin ise kısa olduğu ortaya çıktı.

Buna rağmen Amerikalıların düşmanlarına karşı bir silah olarak iklimi kullanabileceği inancı güçlü. Geçen yılın eylül ayında İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, düşman çabası sonucu ülkede kuraklık yaşandığını açıklamıştı. Venezüella eski lideri Hugo Chavez de 2010'da Çin ve Haiti'deki depremlerden ABD'yi sorumlu tutmuştu.⁷¹

Afganistan'da İkinci Guantanamo Ortaya Çıktı!

Afganistan'da "ikinci Guantanamo" olarak adlandırılan bir hapishane olduğu ortaya çıktı. ABD'nin Afganistan'dan çekilme süreci nedeniyle gündeme gelen hapishanenin tıpkı Guantanamo gibi kapatılmasının çok zor olacağı belirtiliyor. Fakat hapishanedeki Afgan mahkumların bu yıl yerel otoritelere teslim edildiği belirtiliyor.

Washington Post'ta yer alan habere göre, hapishanede Afganistanlı olmayan 67 mahkum tutuluyor. Buradaki mahkumlar yine tıpkı Guantanamo'da olanlar gibi 11 Eylül'den sonra El Kaide üyesi oldukları gerekçesiyle dünyanın çeşitli yerlerinde yapılan operasyonlarla yakalanmışlar. Bu mahkumlar 10 yıldan fazladır başkent Kabil'in dışındaki Bagram hava üssünde tutuluyor.

Hapishanede kalan yabancı mahkumların ise yargılanması ya da ülkelerine iadesi konusunda izlenecek yol konusunda ise belirsizlik mevcut. Üstelik Afganistan'da yakalanan yabancılar da buraya kondukça hapishanedeki mahkum sayısı da artıyor. Öte yandan, hapishanenin NATO'nun ülkeden çekilmesi sonrasında bile bir on yıl kadar

daha ABD'nin elinde olabileceği de belirtiliyor.⁷²

Irak'ta İşgal Günlerine Dönüş

Irak'ın başkenti Bağdat'ta pazar günü sabah saatlerinde ortalık yine kan gölüne döndü. Peş peşe yaşanan patlamalarda 50 kişi ölüirken, yüzlerce kişi yaralandı. Yetkililer 17 aracın infilak ettiğini belirterek, 11 tanesinin Bağdat merkezi ile güney kısmında patlatıldığını açıkladı. Ayrıca 4 araç ise Babil'de infilak ederken burada 19 kişinin hayatını kaybettiği ve 30'dan fazla kişinin ise yaralandığı kaydedildi.

Öte yandan Irak'ın Musul kentinde meydana gelen şiddet olaylarında da 2'si sivil 7 kişinin öldüğü, 10 kişinin yaralandığı belirtildi. Musul kenti İstihbarat Direktörü Orgeneral İsmail Cuburi'ye yönelik suikast girişiminde 1 asker öldü, 9 kişi de yaralandı. Musul kentinin güneyindeki Dandan bölgesinde Ninova Operasyon Komutanlığı İstihbarat Direktörlüğü girişinde bir intihar eylemcisi üzerindeki bombayı patlattı. Olayda 4 asker hayatını kaybetti, 1 asker yaralandı.⁷³

71 <http://www.haber7.com/amerika/haber/1055533-abd-hava-durumunu-silaha-cevirmenin-pesine-dustu>

72 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=269941>

73 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/irakta-isgal-gunlerine-donus-17.09.2013-565062?ref=manset-7.1>

ekoloji

1. CANLI TÜRLERİNİN MARUZ KALDIĞI ACIMASIZ UYGULAMALAR

Türü Tükenen Canlılar

İnternette Yasadışı Yollarla Satılıyor!

Türü tükenme tehlikesi içindeki canlıların internette satışının yapılıyor olması bu konudaki endişeleri arttırıyor. Az bulunan canlıların satışı ile ilgili kurulan birlikten Crawford Allan, “*Vahşi yaşamdaki canlıların satışı internetle beraber çok hızlandı. Sadece bir gece içinde ormanların derinliklerinden çok az bulunan bir canlı alınıp, kutulanıp pazarlanabiliyor. Bu iş için kurulmuş özel siteler var ve bu sitelerde açık arttırma yöntemi ile satışlar yapılıyor.*” dedi. Özellikle ticarî olarak alım satımı yasak olan fil dişi satışı en yaygın olan ürünlerden.¹

Fil Soykırımı Hızlanarak Devam Ediyor!

Afrika’da fillere uygulanan soykırım artarak devam ediyor. Konu ile ilgili olarak yayımlanan bir araştırma, tek bir milli parkta son 10 yılda 11 binden fazla filin dişleri için öldürüldüğünü ortaya koydu.

Gabon’un Minkebe Milli Parkı’nda yapılan araştırmanın sonuçları, 2004’ten bu yana parkın sınırları içinde yaşayan fillerden 11.100 tanesinin

öldürüldüğünü gösteriyor. Bu soykırım, dünyadaki en yüksek fil popülasyonunu barındıran parktaki fillerin 3’te 2’sini yok etti. Yaban Hayatı Koruma Cemiyeti (Wildlife Conservation Society-WCS) Başkanı Cristián Samper’e göre, küresel düzeyde bir mücadele verilmediği sürece, fil soykırımını durdurmak çok zor.

Fil katliamı sadece Gabon’da yaşanmıyor: Çad da fillerin soykırımı uğradığı ülkelerden. Güneybatı Çad’da sadece bir haftada 86 filin öldürülerek cesetlerinin orman içinde çürümeye bırakıldığı öğrenildi. Kurak mevsimlerde Orta Afrika Cumhuriyeti’nden yola çıkarak Çad üzerinden Kamerun’a doğru uzanan rotalarında yolculuk eden fillerin 30 yıl önce 150 bin civarında olduğu tahmin edilen sayılarının bugün 2 bine kadar düştüğü hesaplanıyor.²

Malezya’da türü tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu için koruma altına alınan 10 Borneo cüce fili ölü bulundu. Yetkililer, Borneo Adası’ndaki Sabah eyaletinde yer alan Gunung Rara Ormanları’nda bulunan fillerin zehirlendiğinden şüphelenildiğini açıkladı. Fillerin yanyana bulunduğu, ölü annesini uyandırmaya çalışan 3 aylık yavru filin ise kurtarıldığı belirtildi. Sabah Eyaleti Orman Bakanı Masidi Manjun, fillerin zehirlenip zehirlenmediğinin belirlenmesi için otopsi yapılacağını, otopsi sonucuna göre suçluların adalet karşısına çıkarılacağını söyledi.³

Her Yıl 50 Milyon Canlı Zevk İçin Öldürülüyor!

Dünyada her yıl 50 milyondan fazla fok, tavşan, tilki, çingila, kedi ve köpek, kürk manto ve hediyelik eşya yapımı için öldürülüyor.

Hayvan Hakları Federasyonu (HAYTAP) Temsilcisi Ege Sakin, kürklerin %30’unun yaban hayattan avlanma ve tuzak kurma yoluyla, geri kalanının da özel çiftlik üretiminden elde edildiği-

1 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25422027/>

2 <http://www.yesilgazete.org/blog/2013/03/21/fil-soykirimi-hizlanarak-devam-ediyor/>

3 <http://www.yesilgazete.org/blog/2013/01/29/malezyada-cuce-fil-cinayetleri/>

ni belirtti. Hayvanların üretim tesislerinde kürkleri zarar görmeden kullanılsın diye acımasız yöntemlerle öldürüldüğünü söyledi.

Eskiden ayı, leopar ve kaplanın, kürkü için en fazla öldürülen hayvanlar arasında yer aldığını anlatan Sakin, ancak nesli tehlike altında olan bu türlerin artık tercih edilmediğini dile getirdi. Artık fok, tilki, tavşan, çinçila, kedi ve köpeğin kürkleri için öldürüldüğüne dikkati çekerek, *“Dünyada her yıl 50 milyon üzerinde hayvan, kürkleri için katlediliyor. Geçmişte doğayla bütünleşik yaşayan insanın ısınma aracı olarak kullandığı kürk, artık zenginliğin ve modanın simgesi haline geldi. Son bir iki yıl içinde ise kürk, sokaktaki herkesin kullandığı bir aksesuar haline dönüştü”* diye konuştu. Kürkün, artık sadece giyimde değil aksesuar, oyuncak ve hediyelik eşya yapımında da kullanıldığını ifade eden Sakin, şöyle devam etti:

“Özellikle son yıllarda anahtarlık, terlik, saç tokası, tüylü oyuncak ve biblo gibi eşyalarda kürk kullanımı arttı. Pelüş tarzı oyuncakların çoğalmasıyla her market ya da dükkanda kürk karşımıza aksesuar malzemesi olarak çıkıyor. Burada kullanılanlar da genellikle kedi ve köpek derisi oluyor. HAYTAP olarak insanları, bütün kürk çeşitlerine karşı dikkatli olmaları ve sahte etiketlere aldanmamaları yönünde uyarıyoruz. Satın aldıkları şey, bir başka canlının hayatına mal olmasın.”⁴

Hayvan ve Bitki Türleri Yok Oluyor!

Biliminsanlarının çalışmaları, hava sıcaklıklarının 2 santigrat derece yükselmesi durumunda, yeryüzündeki biyolojik çeşitliliğin çok ciddi şekilde zarar göreceğini gösterdi.

Nature Climate Change adlı bilim dergisinde yayımlanan araştırma sonuçları, olası çevre felaketinin önüne geçilebileceğini, ancak bunun için sera etkisi yaratan gazların salımında bir an önce kesintiye gidilmesi gerektiğini vurguluyor. Araştırmada görev alan uzmanlar, yaklaşık 50 bin farklı bitki ve hayvan türü üzerinde inceleme yaptılar.

Bu bitki ve hayvan türlerinin doğal ortamında sıcaklık ve yağış oranlarını belirleyen araştırmacılar, farklı küresel ısınma senaryolarında bu değerlerin nasıl değişeceğini hesapladı. Bunun sonucunda, olası değişimlerin ardından bu bitki ve hayvan türlerinin yaşamasına elverişli ortamların bir haritası ortaya çıktı.

Biliminsanları, sera etkisi yaratan gazların salımında büyük bir değişim olmadığı takdirde, 2100 yılında küresel sıcaklığın, sanayileşme öncesine oranla 4°C yükseleceğini öngörüyor. Bu durumda, hayvan türlerinin %34'ü ve bitki türlerinin %57'si, şu andaki doğal yaşam çevrelerinin yarısından fazlasını kaybedecek. East Anglia Üniversitesi'nden Doktor Rachel Warren, bu değişimin tüm dünyada büyük bir etkisi olacağını belirtiyor.⁵

Gösteri İçin Hayvanlara Zarar Veriliyor!

Sirkten hayvanat bahçesine, terapi merkezlerinden petshoplara kadar pek çok alanda, hayvan yaşamı hiçe sayılıyor ve hayvanlar çeşitli eziyetlere maruz bırakılarak kullanılıyor. Bugün dünyanın hemen her ülkesinde insanları eğlendirmek için tasarlanmış ve içlerinde hayvanların kullanıldığı platformlar, aslında her yıl milyonlarca hayvanın acı çekerek ölmesine sebebiyet veren bir vahşet merkezi haline gelmiş durumda.

Sirklerde hayvanlar eziyet edilerek eğitilirken, hayvanat bahçelerinde de hayvanlar doğal yaşam alanlarından kopartılıyor ve hiç de memnun olmadığı bir hayatın ortasına bırakılıyor. Son yıllarda yaygınlaşan yunus terapi merkezlerinde ise, balıklar bedenlerinin zor sığıldığı küvetlerde günboyu tutuluyor ve çok az yiyecek besleniyor. Özellikle üst gelir düzeyine mensup insanların evcil hayvan taleplerini karşılayan petshoplarda ise, hayvanlar son derece sağlıklı ortamlarda barındırılıyor. Öte yandan kısa sürede satılamayıp büyüyen köpekler ya ölüme terk ediliyor ya da sokağa bırakılıyor.

2013 yılı içerisinde de bu alanda pek çok ihlal yaşandı. Bu ihlallerden birinde, Antalya'nın Kaş

4 <http://www.yesilgazete.org/blog/2013/04/10/her-yil-50-milyon-canli-zevk-icin-olduruluyor/>

5 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25442149/>

ilçesinde iki kez ruhsatsız müşteri kabul eden, dilekçeler ve imza kampanyalarıyla uluslararası düzeyde boykotlara konu olan Kaş Yunus Parkı'nın belediye tarafından kapatılması sonrası, Afalina türü iki yunus, Kemer İlçesi'ndeki Moonlight Dolphinarium'a nakledildi. Yunuslara Özgürlük Platformu üyeleri, Kemer'de fotoğrafladıkları iki yunusun dişlerinin söküldüğü ve vücutlarında yara izleri olduğu şikayetleri ve acilen sağlık taramasından geçirilmeleri için yeni bir kampanya başlattı.⁶

Tüketim sektörü de hayvan haklarını hiçe sayan bir anlayışı benimsiyor. Çok yüksek fiyatlara satılan ve büyük rağbet gören kürk, çanta, ayakkabı ve diğer giyim malzemeleri, kürkü ve derisi kıymetli hayvanların vahşice katledildiği avlar neticesinde üretilebiliyor. Bu durum biliniyor olmasına karşın sözkonusu ürünlerin büyük rağbet görüyor olması, bu konuda yeterli bir bilinç ve vicdanın oluşmadığını gösteriyor. Konu ile ilgili hukuki düzenlemelerin yetersizliği de bu vahşetin sürmesine zemin hazırlıyor.

Siyanürle 300 Fil Katledildi!

Zimbabve'deki kaçak avcılar, siyanür kullanarak en az 300 fili katletti. Yetkililer, fillerin yanı sıra nesli tükenme tehdidi altında olan diğer safari hayvanlarının da kaçakçıların kurbanı olduğunu belirtti. Vahşi doğa yetkilileri, Zimbabve'nin en büyük ulusal parkı olan Hwange'de, Afrika'nın son 25 yılda tanık olduğu en büyük katliamın yaşandığını açıkladı. Kaçak avcılar, dişleri ve kürkleri için en az 300 fil ve çeşitli hayvan türlerini katletti.

İngiliz Telegraph gazetesinin eline geçen fotoğraflar, ilk olarak 100 civarında filin öldüğü düşünülen katliamın gerçek boyutunu gözler önüne serdi. Her yıl binlerce turisti çeken ulusal park, fillerin cesetleri ve kemikleriyle doldu. Yetkililer, siyanürün kaçak avcılar tarafından son zamanlarda giderek daha fazla kullanıldığını belirtti.

Yetkililer, kaçak avcıların kurak havaların da

bastırmasıyla susayan hayvanları siyanürlü su kovalarıyla tuzağa düşürdüğünü belirtti. 14700 km²'lik parkta, zehirli fillerin leşini yiyen aslan, sırtlan ve akbaba gibi diğer hayvanlar da telef oldu. Hwange'de 27 Eylül'de çekilen fotoğrafta zehirli su nedeniyle ölen bir fil görülüyor.⁷

Güney Afrika'da Bu Yıl 700 Gergedan Öldürüldü

Kara Kıta'da, boynuzu altından daha değerli olan hayvanların neredeyse tek yurdu olan Güney Afrika'da, 2013'te en az 700 gergedanın kaçak avcılar tarafından öldürüldüğü açıklandı. Güney Asya ve Uzakdoğu'da geleneksel tıpta kullanılan gergedan boynuzu için avcılar geçen yıl 668 hayvanı katletmişti. Kaçak avcılar durdurulmazsa bu sayı 2014'de bini geçecek. Bakanlık ayrıca, dünya gergedan nüfusunun %90'ını barındıran ve nesli tükenen 5 tür gergedana ev sahipliği yapan ülkede, önlem alınmazsa önümüzdeki 10 yılda vahşi gergedanların soyunun tamamen tükeneceği konusunda uyarıda bulundu.

Güney Afrika'da tahminlere göre toplam 22 bin gergedan yaşıyor. Boynuzu altından daha pahalı olan hayvanların çoğunluğu Mozambik'ten gelen kaçak avcılar tarafından sınırdeki Kruger Milli Park'ta avlanıyor. Kanser gibi birçok hastalığa şifa olduğuna inanılan boynuzların en büyük alıcısı Çin, Tayland ve Vietnam. Gergedan boynuzunun kilosu karaborsada yaklaşık 65 bin Dolar'dan alıcı buluyor. Güney Afrika'da en son gergedanların avlanmasının önüne geçmek için "gergedanımı koru" yürüyüşü düzenlendi. Öte yandan en çok boynuz ithal eden 90 milyon nüfuslu Vietnam'ın, kaçak gergedan avcılığını önemsememesi Güney Afrika'yı endişelendiriyor.⁸

7 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25473389/>

8 <http://www.cihan.com.tr/news/Guney-Afrika-da-bu-yil-700-gergedan-olduruldu-CHMTEzNzk2OS80>

6 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25443774/>

2. ÇEVRE SORUNLARI

Kimyasallar Erkekleri Dişileştiriyor!

Sanayileşme, bir yandan insan hayatını kolaylaştırırken, diğer yandan ciddi sıkıntılar yaratmayı sürdürüyor. Çevre sorunları gelecek nesilleri de tehdit ediyor. Bu kapsamda düzenlenen 3'üncü Ulusal Katı Atık Kongresi'nden çarpıcı bir sonuç çıktı. Sabah gazetesinin haberine göre, biliminsanları, çevre kirliliğinin insan sağlığını tehdit eder noktaya geldiğine ve dünyanın giderek dişileştiğine dikkat çekti. İngiltere'deki Imperial College'da çalışan Prof. Dr. Mustafa Camgöz, “*Son yıllarda İngiltere’de en çok yapılan ameliyat, erkeklerde meme küçültme operasyonudur*” diye konuştu.

Camgöz %10-15 genetik faktörün etkili olduğu kanserin büyük oranda çevre ve hayat stilinden kaynaklandığını belirtti ve şunları söyledi: “*Kanser artık modern hayatın bir parçası. Astım, şeker, tansiyon gibi kronik hastalıklardan biri olarak kabul etmeli ve kanserle yaşamayı öğrenmeliyiz. Batı dünyasında kanser oranı %40’a ulaşmıştır. KKTC’de 1990-2004 arasında yapılan kanser araştırması kapsamında; toprakta kurşun, arsenik ve kadmiyum gibi ağır metaller olduğunu tespit*

ettik. Kurşun özellikle çocukları tehdit etmektedir. Kadmiyum kanserojen olarak bilinmektedir. Arsenik ise birçok önemli sağlık sorununun yanı sıra kansere neden olmaktadır” dedi. Dünyanın giderek dişileştiğine de dikkat çeken Camgöz, buna özellikle tıbbi atıkların neden olduğunu belirterek, şunları söyledi:

“Toprağa ve suya karışan atıklar sadece insanların değil hayvanların da hormonlarını etkiliyor. Hayvanlarda bu değişim yıllardır görülüyor. Hormon bozucu kimyasal maddeler erkeklerde kısırlığı artırıyor. Son yıllarda İngiltere’de en çok yapılan ameliyat, erkeklerde meme küçültme operasyonudur.”

Pekin’de Nefes Almak İmkansız

Çin’in başkenti Pekin’de hava kirliliği 2013 yılı Ocak ayı içerisinde en yüksek seviyesine ulaştı. Kirliliğin tehlikeli boyutta olduğuna dikkat çekmek için alarm seviyesini turuncuya çeken yetkililer, dışarıya çıkan kent sakinlerini dikkatli olmaları yönünde uyardı. Pekin Belediyesi, hava kirliliğine en çok neden olan, çoğu metal ve kimyasal madde üretimi yapan 58 işletmenin faaliyetlerine ara verdiğini duyurdu. Kent ve çevresinde zehirli gaza neden olan 41 fabrikanın da üretim faaliyetlerini azalttığı kaydedildi.¹⁰

Akdeniz Tehlike Altında

Birleşmiş Milletler Çevre Programı-Akdeniz Eylem Planı (UNEP-MAP) tarafından hazırlanan Akdeniz Deniz ve Kıyı Durum Raporu’nda bölgedeki tehditlere dikkat çekiliyor. Turizmdeki gelişmeler, habitat kaybı, kıyı erozyonu, ekosistemi etkileyen aşırı avlanma, deniz dibi yapısını bozan dip trolü ve diğer yöntemler de dahil tahrip edici balıkçılık... Liste uzayıp gidiyor. Raporda özellikle şehirleşme ve sanayileşmeden kaynaklanan kirlilik, bölgeden bölgeye yoğunluğu değişen baskı unsurları olarak tespit edildi.¹¹

9 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=174690>

10 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25413885/>

11 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25417704/>

Boğaz'ı Geçene Kadar İstanbul'u Zehirliyorlar

Türk boğazlarından yılda 50 bin gemi geçiyor. İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) tarafından yapılan araştırmaya göre; boğazlardan geçen bir tanker, en az 100 aracın egzoz dumanına eşdeğer salınım gerçekleştiriyor.

Dünya Sağlık Örgütü'nün verileri kullanılarak yapılan hesaplamalara göre; gemi emisyonları nedeniyle yılda 280 kişi akciğer kanseri, 4 bin 200 kişi de kardiyovasküler hastalıklara yakalanarak erken yaşta hayatını kaybediyor. Çalışmayı, İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü'nden Doç. Dr. Tayfun Kındap ve Doç. Dr. Alper Ünal koordinatörlüğünde 15 kişilik ekip yaptı. "Yaşanabilir İstanbul İçin Gemi Emisyonları Kontrol Alanı" adlı çalışmada İstanbul ve Çanakkale Boğazlarındaki gemi emisyon kaynaklı hava kirliliğinin çevre ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkileri, ilk defa rakamsal olarak belirlendi.¹²

Su Kaynaklarımızı Kurutuyoruz

Dünya yüzölçümünün %16'sını kaplayan, yeryüzündeki aktif olarak içilebilir tatlı su kaynaklarının da yaklaşık %90'ını karşılayan sulak alanlar hızla yok oluyor. Türkiye'de son 40 yılda 1 milyon 300 bin hektar, yani Marmara Denizi büyüklüğünde sulak alan geri dönüşü olmayacak biçimde zarar gördü ve geriye yaklaşık 1 milyon hektarlık sulak alan kaldı.

Doğa Derneği Genel Müdürü Engin Yılmaz yaptığı açıklamada; özellikle son 40 yılda su kaynaklarımız üzerinde kurulan barajlar ve hidroelektrik santraller, tarıma bağlı olarak aşırı kullanımı, bilinçli olarak yapılan kurutma çalışmaları, kaçak avcılık, sorumsuz balıkçılık, evsel ve endüstriyel atıkların boşaltılması gibi etkenlerden dolayı ülkemizdeki sulak alanların birçoğunun kuruyup yok olduğunu, geri kalanların ise neredeyse tamamının yok olma tehdidi altında olduğunu söyledi.¹³

Türkiye'de Kirlenmeyen Yer Yok!

Bir soru önergesi üzerine Çevre ve Şehircilik Eski Bakanı Erdoğan Bayraktar, 2 yılda bir hazırlanan "Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu" sonuçlarına dayanarak yanıt verdi. Bakanlığın cevabında Türkiye'nin tamamının kirlilik ile çevrelediği ortaya çıktı. 33 ilde hava, 23 ilde atıklar, 22 ilde ise su kirliliği var. Diğer bazı iller ise toprak, gürültü ve doğal çevrenin tahribatı gibi nedenlerden dolayı kirlendi.

Hava kirliliğinin sebepleri ise illere göre şöyle sıralandı: 56 ilde evsel ısınma, 7 ilde meteorolojik faktörler, 6 ilde sanayi atıkları, 6 ilde topografik faktörler, 4 ilde ise trafik. Hava kirliliğinin devamlılık arz etmesindeki en büyük etkenlerinin başında toplumdaki bilinç eksikliği gösterilirken, mali imkansızlıklar, yeterli denetimin yapılamaması ve kaliteli yakıt teminindeki zorluklar gibi gerekçeler de sıralandı. Hava kirliliğinin önlenememesinin en önemli sebeplerinden birinin de yakıt kullanımı olduğu belirtilen cevapta, denetim faaliyetlerinin artırılması, sanayi kuruluşlarının emisyon izni almaları ve motorlu taşıtların egzoz gazı ölçümlerinin takibinin de önemli olduğu ifade edildi.

Deniz, göl, akarsu gibi yüzey sularının kirliliğinin sebebi olarak hızlı şehirleşmenin gösterildiği cevapta, altyapı eksikliği nedeniyle evsel atıkların yüzey sularına karışmasının da birçok kentte ciddi kirliliğe neden olduğuna işaret edildi. Kanalizasyon sistemlerinin eksik ya da yetersiz olması kirlilik sorunun yaşanmasındaki en büyük etken olarak gösterildi ve yüzey sularının kirliliğindeki diğer etkenleri de zirai ilaçlama, evsel katı atıklar ve sanayi atıkları şeklinde sıralandı. Bakanlık ayrıca su kirliliğinin önlenmesinde karşılaşılan en büyük olumsuzluğun ise, "toplumda bilinç eksikliği" şeklinde gerekçelendirdi.¹⁴

12 http://www.zaman.com.tr/aile-saglik_bogazi-gecene-kadar-istanbulu-zehirliyorlar_2047113.html

13 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25419808/>

14 <http://www.haberlink.com/haber.php?query=83969#.UoDSwzY5mM8>

Dünyanın Gemi Çöplüğü Aliğa

Gemicilikte yeni kuralların ardından dünyanın gemi çöplüğü haline gelen Aliğa'da 22 Mart'ta yaşanan fırtınanın ardından manzara ürkütücü. İzmir Çandarlı kıyılarına vuran petrol çamuru, gözleri hemen yakınındaki Aliğa gemi söküm tersanelerine çevirdi. Yarım asırdır faaliyetlerini sürdüren tersaneler dünyanın gemi çöplüğüne dönmüş durumda. Gemi sökümü, işçi sağlığı açısından riskli olduğu kadar, çevre açısından da son derece tehlikeli bir iş kolu. Başta Avrupa olmak üzere dünyanın kullanılmayan, hurdaya çıkmış gemileri parçalara ayıran, atıklarını da bertaraf eden Hindistan, Çin ve Pakistan'dan sonra 4'üncü ülke Türkiye. Aliğa, özellikle son 3 yılda dünya gemicilik sektöründeki alınan tedbirler ve bunun sonucunda çok sayıda geminin hurdaya çıkmasıyla canlanmış durumda. Aliğa'nın doluluk kapasitesi şu anda %95 seviyelerinde ve 24 ayrı şantiyede yaklaşık 150 irili ufaklı gemi bulunuyor.

Aliğa, 22 Mart'ta çıkan fırtınadan ağır yara aldı. Dev dalgalar küçük bir kısmı karada ve büyük bölümü denizde bulunan gemileri sürükledi. Birçok gemi birbiriyle çarpıştı. Parçalanan gemiler oldu. Tersanelerin içindeki tüm atıklar birbirine girdi.¹⁵ Çevreye kısa ve uzun vadede büyük zararlar vereceği tahmin edilen bu durum ciddi riskler barındırıyor.

1 Pil, 600 Bin Litre Suyu Kirletiyor!

Kullanıldıktan sonra doğaya atılan bir pilin 600 bin litre suyu kirletme kapasitesine sahip olduğu, bunun da 11 kişinin yıllık su ihtiyacını karşılamaya yeteceği belirtildi.

Gümüşhane Çevre ve Şehircilik Müdürü Cemil Bayram, Türkiye'de yılda yaklaşık 6-7 ton pilin kullanıldığını söyledi. Bayram, piller ve bataryaların sökülmemesi ve ezilmemesi gerektiğine dikkati çekerek, şu bilgiyi verdi: *"Atıl pillerin çöpe, toprağa, denize, akarsu ve kanalizasyona atılması ya da yakılması durumunda içerdikleri*

*ağır metaller, çevrenin kirlenmesine yol açmaktadır. Kadmiyumlu pil, olimpik havuzun üçte birini doldurmaya yeterli 600 bin litre suyu kirletebilmektedir. Bu da gelişmiş ülkelerde yaklaşık 11 kişinin yıllık su ihtiyacına karşılık gelmektedir."*¹⁶

Sera Gazı Emisyonunda Tehlikeli Artış

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Sera gazı Emisyon Envanteri 1990-2011 verilerini açıkladı. Türkiye'de toplam sera gazı emisyonu, 2011 yılında 422.4 milyon ton karbondioksit eşdeğerine yükseldi. Envanter sonuçlarına göre, toplam sera gazı emisyonları, karbondioksit (CO2) eşdeğeri olarak 1990, 1995, 2000, 2005 ve 2010 yıllarında sırasıyla 188.43, 238.82, 298.21, 330.98 ve 402.1 milyon ton olarak tahmin edildi. Toplam sera gazı emisyonu 2011 yılında ise 422.42 milyon ton karbondioksit eşdeğerine ulaştı.

Karbondioksit eşdeğeri olarak 2011 yılı sera gazı emisyonlarında en büyük artışı %71 ile enerji kaynaklı emisyonlar, ikinci sırayı %13 ile endüstriyel işlemler aldı. Atık %9, tarımsal faaliyetler ise %7 paya sahip oldu. Karbondioksit eşdeğeri olarak 2011 yılı toplam sera gazı emisyonu 1990 yılına göre %124 artış gösterdi. 2011 yılında kişi başı karbondioksit eşdeğer emisyonu 5.71 ton/kişi olarak hesaplandı. Bu değer 1990 yılında 3.42 ton/kişi düzeyindeydi.¹⁷

Türkiye Çölleşiyor

Türkiye'nin en önemli gölleri bilinçsiz sulama, sondaj çalışmaları ve yağış miktarı nedeniyle çölleşmenin kurbanı oldu. Son 60 yılda Marmara Denizi'nin iki katı sulak alan kurudu. 90'lı yıllardan bu yana kurumaya devam eden Burdur Gölü'nün bir bölümü yok oldu. Kurumanın sondaj çalışmaları ve bilinçsiz sulama gibi nedenleri var. Gölün geçen yıl kaybettiği su miktarı 3 milyar damacanadan fazla... Akşehir Gölü'nde de durum farksız. Konya Havzası'ndaki su seviyesi her yıl

15 http://www.radikal.com.tr/turkiye/dunyanin_coplugu_aliga-1127309

16 <http://yenisafak.com.tr/aktuel-haber/dikkat-1-pil-600-bin-litre-su-01.04.2013-506454>

17 <http://www.ekolojistler.org/seragazi-emisyonunda-tehlikeli-artist.html>

1,5 metre düşüyor. Akşehir Gölü'nün kurumasının temel nedeniyse yağış miktarındaki azalma... Türkiye'de 1950'lerden bu yana yaşanan çölleşmede 2 milyon hektar sulak alan zarar gördü.¹⁸

18 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25466538/>

3. KÜRESEL ŞİRKET ve DEVLETLERİN UYGULAMALARI

Dünyayı Bu 90 Şirket Kirliliyor

Yeni bir araştırma, sanayinin gelişmesinden bu yana yaratılan sera gazı salımının üçte ikisinden 90 şirketin sorumlu olduğunu ortaya koydu.

Climatic Change (İklim Değişikliği) dergisinde yayımlanacak olan araştırmaya göre, petrol, gaz ve kömür üretiminde bulunan Chevron, Exxon ve BP gibi şirketler liste başında yer alıyor. Guardian gazetesinde yayımlanan haberde, bugüne kadarki sera gazı salımının tahminen yarısının son 25 yılda üretildiği vurgulanıyor.

ABD'nin Colorado eyaletindeki İklimsel Sorumluluk Enstitüsü'nde araştırmacı olan ve raporu kaleme alan Richard Heede, *"Dünyada binlerce petrol, gaz ve kömür üreticisi var. Ama karar alanların, CEO'lar ya da bakanlar düzeyinde olduğu düşünüldüğünde aslında sorumlu olanlar bir-iki otobüse sığar."* dedi.

Raporda, 1751 ila 2010 yılları arasındaki toplam karbondioksit ve metan salımının 914 gigaton

(milyar ton) olduğu ve bunun %63'ünün 90 şirket tarafından üretildiği belirtiliyor. Bu 90 şirketten yedisi çimento üreticisi, geri kalanların tümü ise petrol, gaz ve kömür üreten şirketler. Bunların 50'si özel yatırımcı şirketler; petrolde Chevron, Exxon, BP ve Shell, kömürde ise British Coal Corp, Peabody Energy ve BHP Billiton başta geliyor.

Listeye giren 31 şirket ise Suudi Aramco, Rus Gazprom ve Norveç'in Statoil şirketleri gibi kamu şirketi. 9 şirket ise Çin, eski Sovyetler Birliği, Kuzey Kore ve Polonya gibi ülkelerde esas olarak kömür üreten devlet işletmeleri.

Raporda, karbon salımının %30'undan, listenin başında yer alan 20 özel şirketin sorumlu olduğu belirtildi. İklim değişikliği uzmanları, hükümetlerden ziyade karbon salımına neden olan şirketlerin tek tek sorumlu tutulması bakımından raporun önemine vurgu yaptı.

Birleşmiş Milletler kapsamında 11-22 Kasım tarihleri arasında Polonya'nın başkenti Varşova'da yapılan iklim değişikliği konferansında iklim krizini çözmede yükün Amerika ve Avrupa'da mı yoksa Hindistan ve Çin gibi ülkeler üzerine mi olduğuna dair tartışmalar devam ediyor.¹⁹

Okyanuslarda Suçlu Balıkçı mı?

Doğal kaynakların hızla tüketildiği alanların başında okyanuslar geliyor. İklim değişikliği, kirlilik, okyanusların asitlenmesi ve endüstriyel balıkçılık hem okyanus ekosistemlerini yok ediyor, hem de geçimini ve gıdasını küçük ölçekli balıkçılıktan sağlayan toplulukları zora sokuyor.

Theecologist.org dan Olivier De Schutter'in araştırmasına göre, 1970-1990 yılları arasında gemi inşası ve genel anlamda dizel yakıtlar için verilen yüksek teşvikler, endüstriyel balıkçılık filolarının büyük bir hızla artmasına neden oldu. Balıkçılık filo ve kapasitelerinin artış hızı, aynı dönemde karada-tarımda gerçekleştirilen hızlı

¹⁹ [http://haber.rotahaber.com/dunyayi-bu-90-sirket-kirliyor_417833.html](http://haber.rotahaber.com/dunyayi-bu-90-sirket-kirliliyor_417833.html)

üretim yükselişinin tam 8 katına çıkarak baş dönürücü bir hale geldi. Bunun sonucunda, bitmez-tükenmez gözüyle bakılan okyanuslardaki balık stokları giderek yok olma noktasına geldi. Şu anda dünya üzerindeki toplam balıkçılık filo kapasitesinin, sürdürülebilir bir balıkçılık için yıllık avlanabilecek balık miktarının en az iki katı olduğu belirtiliyor.

Endüstriyel balıkçılıkta aslında bir kısır döngüden bahsetmek mümkün. Balıkların sayısı azaldıkça gemiler trol yöntemine başvurarak balıkların gıdası, evi ve korunma alanı olan deniz dibi bitki ekosistemlerini yok ediyor. Bunlar yok oldukça, balık sayısı azalıyor. Balık sayısı azaldıkça troller daha derine, daha el değmemiş yerlere atılıyor. Bu noktada Schutter'e göre "yasadışı, düzenlenmemiş ve kayıt altına alınmayan" balıkçılık faaliyetlerinin mutlaka durdurulması gerekiyor.

Ancak yine Schutter'a göre, böylesi bir durum bile sorunu çözmeye yetmeyecek. Sorun, endüstriyel balıkçılık sisteminde. Ve balıkçılığı bir süreliğine askıya almak da çözüm değil, çünkü dünya çapında 12 milyona yakın küçük ölçek balıkçı, başta fakir veya gıdaya erişimde sorun yaşayan bölgeler olmak üzere, birçok topluluğu ayakta tutan sektörü oluşturuyorlar. Küçük ölçek balıkçılığın çevreye verebileceği potansiyel zararlar, endüstriyel balıkçılığa göre daha düşük.

Dünyada tüketilen hayvansal proteinin %15'inin balıklardan alındığını hatırlatan Schutter, *"Endüstriyel balıkçılık tabağımıza daha fazla ve daha ucuza balık getiriyor olabilir ama bunu ekosistemlere ve toplumlara devasa zararlar vererek yapıyor. Lisans ve kullanım hakkı sözleşmeleriyle, aynı diğer ülkelerde tarım arazisi toplayan çokuluslu firmalar gibi ve okyanusları parselleyen büyük balıkçılık firmalarının denetimi yapılmıyor"* diyor.²⁰

Türkiye Radyasyon Çöplüğü mü Yapıldı?

Türkiye'deki elektromanyetik kirlilik limitlerinin Avrupa'nın 200 katı olduğu tespit edildi. Radyasyon çöplüğüne dönen Türkiye'de insan sağlığına büyük zarar verecek ihlaller gerçekleştiriliyor. Sakarya Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Osman Çerezci, Türkiye'de elektromanyetik kirliliğin limitlerin üstünde olduğunu belirterek, *"Türkiye'de limitler 200 birim, Avrupa'da ise 1 birim civarında değişiyor"* dedi.

Nilüfer Belediyesi, elektromanyetik alanlarla ilgili yaptığı çalışmalar hakkında kamuoyunu bilgilendirdi. Belediyede yapılan toplantıda Prof. Dr. Osman Çerezci, elektromanyetik alanlar ve sağlığa etkileri hakkında bilgiler verdi. Nilüfer'de çeşitli araştırmalar yaptıklarını ifade eden Nilüfer Belediye Başkanı Mustafa Bozbeş, *"93 adet yüksek gerilim ve 228 adet baz istasyonu kaynaklı olmak üzere 321 adet ölçüm yaptık. 20 pilot okulda elektromanyetik ölçümler yapılmasını sağladık. Türkiye'de insan hayatı Avrupa ülkelerine göre çok daha önemsiz. Ülkemizdeki elektromanyetik alan seviyesi Avrupa ülkelerinin belirlenen değerlerinin üzerinde. İnsan hayatını önemseyen bilim biyolojik etkileşim riskini de dikkate alınmalıdır"* diye konuştu.²¹

Shell, Nijerya'da Suçlu Bulundu

Nijer Deltası'ndaki çevre kirliliği faciasında petrol şirketi Shell suçlu bulundu. Hollanda Mahkemesi, Nijerya'da meydana gelen çevre kirliliği ile ilgili olarak suçlanan Shell hakkında kararını açıkladı. Shell firması Nijerya'da yapılan sondaj çalışmalarında ortaya çıkan çevre kirliliği konusunda suçlu bulundu. Firmanın ödemesini gereken tazminat henüz açıklanmadı. Shell firması bu olayda hiçbir suçunun bulunmadığını belirtse de Nijeryalı çiftçiler aynı görüşü paylaşıyor.

Nijeryalı çevre koruma örgütleri ve olayın yaşandığı bölgedeki Nijeryalı 4 çiftçi ve balıkçı tara-

20 <http://www.yesilgazete.org/blog/2012/11/16/okyanuslar-da-suclu-balikci-mi/>

21 <http://www.gidahareketi.org/Turkiye-Radyasyon-Coplugu-Mu-Yapildi--1615-haberi.aspx>

findan açılan davada, Shell, Nijer Deltası'nda meydana gelen petrol kirliliğine neden olmak, boru hatlarında bulunan boruları zamanında de-ğiştirmemek, bakım ve güvenlik tedbirlerini almamak ve yeni sızıntılara karşı önlem almamakla suçlanıyor. Bu davada alınacak kararın, uluslararası hukuk açısından bakıldığında da çokuluslu şirketler için bir örnek teşkil edeceği belirtiliyor. Nijeryalı çiftçiler, uğradıkları zararın tazmin edilmesini ve Shell'in petrol sızıntılarını temizlemesini istemişlerdi.²²

Çin Amazon'a Göz Dikti

Yüzölçümünün yarısı Amazon ormanlarıyla kaplı olan Ekvador, orman varlığının dörtte birini petrol aramaları için satılığa çıkardı. İhaleyi Çin'in kazanması bekleniyor. Ekvador, Amazon ormanlarının 3 milyon hektarlık bölümünü petrol araması için Çin şirketlerine satışa çıkaracak. Amazon'da yaşayan yerlilerin projeye karşı çıktıkları, ancak yetkililerin ihale tanıtımı için Pekin'e gittiği bildiriliyor. Amazon'da yaşayan yerliler bu projenin çevreye zarar vereceğini düşünüyorlar.

250 bin km² yüzölçümü olan Ekvador'un yaklaşık yarısı, yani 125 bin km²'lik bölümü ormanlardan oluşuyor. Satılığa çıkarılan bölüm ise 30 bin km²'lik bir parça. Bazı analistler, Çin şirketlerinin Batılı şirketlerden daha kötü olmadığını ancak yine de yorulan bir kıta için ekstra yük teşkil edeceğini söylüyor. Daha önce Ekvador'un başkenti Quito, satışın iptali için Amazon yerlilerinin protestosuna sahne olmuştu.²³

GDO Devi Monsanto'yu Dokunulmaz Kılan Kanun Obama Tarafından İmzalandı

ABD'de artık, Monsanto'yu yargının ve yürütmenin de üstüne koyan bir kanun var. Dünyanın en büyük GDO'lu tohum, böcek-ot zehiri üreticisi ve tekeli Monsanto'yu ABD'de doku-

nulmaz yapan kanun Barack Obama tarafından imzalandı. Halihazırda bile ABD'nin tarım politikalarını derinden etkileme gücüne sahip olan Monsanto, bu kanunla birlikte kanunlar ve yargı kararları karşısında da dokunulmazlık kazanmış olacak. Kanun, Eylül 2013'te geçerliliğini yitiren bir "geçici paketin" parçası olsa da, Monsanto firmasının eriştiği hakimiyeti göstermesi ve sağlamlaştırması açısından da büyük önem taşıyor.

Monsanto'nun mevcut durumda eriştiği gücün etkilerinden bazıları şöyleydi: Üst düzey yöneticilerini emekli olmalarını hemen ardından ABD Gıda ve İlaç Departmanı (Türkiye'deki Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın muadili) danışmanı ve müsteşarı yapabilmek, tüm ABD elçiliklerine bulundukları ülkelerin GDO'ya geçmesi için baskı yapmaları noktasında talimatı verebilmek, GDO tohumları için yaptığı tüm AR-GE harcamaları için hükümetten teşvik ve destek almak, federal düzeydeki kanun yapıcılara alınması gereken kararları dikte ettirmek, tohumlarını mahkeme kararlarıyla patent altına aldirmek, tüketiciyi "GDO'lu ürün" etiketinden mahrum bırakmak.²⁴

Monsanto'nun 100 Yıllık Tehlikeli Tarihi

GDO'ya Hayır Platformu, genetiği değiştirilmiş organizmalı (GDO) tohum pazarının lideri Monsanto firmasına karşı başlatılan uluslararası mücadeleye katıldı. Platform, canlı sağlığı üzerine yaşamsal riskleri olan ve her türlü ekolojik tehdidin sorumlusu bu ve benzeri firmaları tarla ve sofralardan uzak tutmayı amaçlıyor. Günümüzde Monsanto, GDO'lu tohum pazarının yaklaşık %90'ına hükmediyor; tarım ilacı ve küresel tohum pazarının ise liderlerinden biri.

Canlı yaşamını ya da ekolojiyi tehdit eden ne kadar tehlikeli ve ölümcül unsur varsa, bunların büyük kısmından tarım, ilaç ve tohum tekellerinin sorumlu olduğunu belirten platform, bu firmalar-

22 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=245040&q=%C3%A7evre+kirlili%C4%9Fi>

23 <http://yenisafak.com.tr/aktuel-haber/cin-amazona-goz-dikti-01.04.2013-506339>

24 <http://www.yesilgazete.org/blog/2013/04/10/abd-nin-patronu-artik-monsanto/>

dan birinin de Monsanto olduğunu belirtti. Platformun verdiği bilgilere göre, Monsanto 1996'da tarımsal biyoteknoloji ile yarattığı GDO'lu soya ve pamuğunu dünyaya tanıttı. Bu ürünleri GDO'lu mısır ve kanola takip etti. GDO'lu ürünler nedeniyle bugün tarım kimyasalı, özellikle de herbisit (ot öldürücü) kullanımı azalmadı, aksine katlanarak arttı. Toprak, yeraltı ve yerüstü suları, hava, insan, hayvan ve böcekler bu tarım kimyasalları ile kirleniyor ve zehirleniyor. Bağımsız kurumlar ve üniversiteler, GDO'lu ürünlerin canlılar için ölümcül riskler taşıdığını ispat etti.

1901'de Amerikan menşeli çokuluslu bir şirket olarak kurulan Monsanto'nun ilk ticari faaliyeti, kanserojen bir madde olan Coca Cola için üretilen yapay tatlandırıcı Sakarin'di. Monsanto, 1920'lerde poliklorlanmış bifeniller (PCB)'in üretimine başladı. Canlı sağlığına aşırı zararı saptanmış olan bu kimyasal ABD'de 1979'da yasaklandı. Ancak Monsanto, 2001'deki Stockholm Sözleşmesi'ne kadar diğer ülkelerde bunların üretimine devam etti.

1941'de, gıda ürünlerinin de ambalajı olarak kullanılan sentetik polistiren (polystyrene) üretimine başladı. Günümüzde strafor olarak adlandırılan maddelerin atıkları Amerikan Çevre Koruma Ajansı (EPA) tarafından 1980'de yayımlanan en zararlı atıklar listesinde. 1943-45 yılları arasında ise Monsanto Merkezi Araştırma Departmanı, radyoaktif plütonyum saflaştırma, üretim ve nükleer silah yapım projesi olan Manhattan Projesi'nde yer aldı.

1944'de "İnsanlar ve hayvanlar için çok güvenilir" diye reklamları yapılan DDT'nin ilk üreticisi de Monsanto'ydu. Sıtmayı önlemek için çıkartılan bu zehir, tüm dünyada tarımda böcek öldürücüsü olarak yıllarca kullanıldı. Daha sonra çevre ve canlı sağlığına verdiği zarar nedeniyle 1972'de yasaklandı.

1945'te tarım ilacı olarak geliştirdiği ot öldürücünün Dioxin maddesini üretti. Kalp, karaciğer hastalıkları, üreme ve gelişme bozukluklarına yol açan çok toksik bir kimyasal madde olan Dioxin,

1997'de Dünya Sağlık Örgütü'nce kanserojen olarak sınıflandırıldı. 1955'te ilk petrol bazlı gübreyi üretti. Bu kimyasal gübreler, günümüzde hala tartışma konusu olan toprak mikroorganizmalarının yok edilişi ve toprağın bir anlamda sterilize olmasında, toprağın fiziksel ve kimyasal yapısının bozulmasında önemli rol oynuyor.

1960'larda, Vietnam İşgali'nde ormanların yok edilmesi için Amerikan ordusunun kullandığı ve 400 bin kişinin ölmesi ve yarım milyon çocuğun sakat doğmasına neden olan Agent Orange zehrinin 2 üreticisinden biri oldu. 1970'lerde Glifosat etkin maddeli ot öldürücü RoundUp isimli tarım ilacını geliştirdi. Bu kimyasalın insan ve hayvanlarda kanser başta olmak üzere, kısırlık ve ölümlü erken doğumlara neden olduğu saptandı. Normal şekerden 200 kat daha tatlı ve kalorisi yüksek olan yapay tatlandırıcı Aspartam 1985'te Monsanto tarafından satın alındı ve NutraSweet şirketi ve ticari ismiyle şekerli tüm ürünlerde kullanılmaya başlandı.²⁵

Almanya'da 1000 Metre Türkiye'de 1 Metre

İzmir Gaziemir'de fabrika arazisine nükleer atıkların gömülmesinin ortaya çıkmasından sonra, aradan geçen 4 ayda, atıklarla ilgili olarak yapılan tek şeyin üstlerine toprak atmak olduğu TBMM'ye verilen bir soru önergesiyle ortaya çıktı. Almanya'da 23 yıldır nükleer atıklar konusunda çalışan uzman Christian Islinger konu ile ilgili olarak şunları söyledi: "Açık bir tehlikenin olduğu ortada. Sorumlu olan mercilere ısrarla bu meseleyi iletme gerekir. Bu da yetmez. Kamuoyunun dikkati tekrar tekrar bu meselenin üzerine çekilmeli."

Halbuki Islinger'in verdiği bilgilere göre, Almanya'da radyoaktif atıklarla ilgili şunlar yapıyor:

Radyoaktivite içeren maddeler yüksek, orta ve düşük olarak 3'e ayrılıyor. Hacim olarak en az yeri yüksek derecede tehlikeli radyoaktivite içeren

25 <http://www.bianet.org/bianet/toplum/150586-monsanto-nun-100-yillik-tehlikeli-tarihi>

maddeler kaplıyor. Ancak asıl sorun da yüksek seviyedeki atıklarda. Dünyada hâlâ bu atıklara çözüm bulunmuş değil. Almanya'daki araştırmacılar, Gaziemir'deki gibi düşük ve orta seviyede radyoaktivite içeren atıklarla ilgili çareyi, bu maddeleri yerin 500-750 metre altında tuz madenine gömmekte buldu.²⁶

Çevreci Kanada'nın Bilinmeyen Yüzü

Kanada'da su ayrıştırması yöntemi ile yapılan petrol üretimi çevreye büyük zarar veriyor. Kanada'nın tüm dünyada çevreye duyarlı bir ülke olduğu kanısı yaygın olmasına karşın, örneğin inşasına ABD Başkanı'nın karar vereceği, tartışmalı Keystone XL adlı boru hattından sevk edilecek ham petrol Kanada'da çıkartılıyor. Ne var ki su ayrıştırması yöntemi ile yapılan üretim sürecinde çevrenin büyük zarar gördüğü belirtiliyor.²⁷

Siyanür Afetten Beter

Erzincan'ın 3 bin nüfuslu İliç ilçesi son iki yıldır tam anlamıyla bir madenci kasabası görünümünde. İlçe merkezi ve köylerden birçok kişi yüzyıllardır ana geçim kapıları olan küçükbaş hayvancılığı bırakıp, madende ya da baraj inşaatında çalışmaya başladı. Bu durum hayvan sayısının azalmasına ve ilçenin ünlü tulum peynirinin tadının kaçmasına yol açtı. İki köyün ortasında ve ilçe merkezinin yanbaşıda yapılan siyanürlü altın üretimi ilçenin bir diğer önemli geçim kapısı olan arıcılığı da bitme noktasına getirdi. Yıllardır arıcılık yaptığını söyleyen Yasin Kapıcıoğlu, arılarda 2-3 yıldır bir gerileme olduğunu, kovan sayısının 200'den 80'lere kadar düştüğünü söylüyor. İliçliler maden nedeniyle yaşanan kayıplarının sadece arılar olmadığını söylüyorlar. İlçe esnaflarından Rıdvan Altun yörede bir zamanlar 150 bin küçükbaş hayvanın bulunduğunu aktararak, "*Madenin yanındaki Çöpler ve Sabırlı köyleri hayvanların en çok*

olduğu köylerdi. Bitirdiler. Maden ve baraj inşaatından mera diye bir şey kalmadı. Cevizler olmuyor artık. Dağlar keklik sesinden geçilmezdi. Şimdi bir tane keklik yok!" diyor.²⁸

Rio Tinto ile Çalık Grubu'nun altın madeni işletmesi sebebiyle ilçede artık kuşlar ötmüyor, balık ölümleri yaşanıyor ve hayvanlar 6 bacaklı ya da kalbi dışarıda doğuyor. İlçede yaşayanlar madenin halk sağlığını etkilediğini de iddia ediyor. İliç'te yaşayan Ali Bozkuş da, bu durumu "*Daha önce buralar cıvıl cıvıldı. Burada makinelerin çıkardığı toz bulutları bile ilçemize büyük bir zarar veriyor. Artık doğada bir tek kuşa bile rastlanmıyor. Buralarda birçok arıcı da vardı. Arılar birbirlerini yok etiler. Çünkü doğasını bozdular arıların. Şu anda tek bir arıcı bile yok*" diyor.

İlçede hastalanan insan sayısında da bir artış olduğunu düşündüklerini söyleyen Bozkuş, sağlık taraması yapılmasını istiyor. 4 ayrı havuzda siyanürle altın ayrıştırması yapıldığı ve 800 kişinin madende çalıştığı bilgisini veren Bozkuş, "madende birçok taşeron firma da var. Taşeron firmalarında kaç kişinin çalıştığını bilmiyoruz" dedi. İliç'te yaşayan Jeoloji Mühendisi Hüseyin Timurlenk, bölgede canlı organizmalarını, siyanüre ait izleri araştırarak ve analizi yapacak bilim insanının olmamasını eleştiriyor.²⁹

26 http://www.radikal.com.tr/turkiye/almanya_1000_metre_turkiyede_1_metre-1129141

27 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25457283/>

28 <http://www.ekolojistler.org/siyanur-afetten-beter.html>

29 <http://www.evrensel.net/haber/70490/siyanur-etkilerini-gostermeye-basladi.html#.UoDTqjY5mM8>

4. TARIM ve GIDA SEKTÖRÜNDE GERÇEKLEŞEN UYGULAMALAR

Yüksek Verim Hastalığı Yerli Sığır Irklarını Yok Etti

Evcilleştirme merkezi olarak bilinen ve önemli zoolojik ünitelerin göç yolları üzerinde olduğu için genetik çeşitliliğe sahip Türkiye'de birçok sığır ırkının yok olduğunu bildirdi.

Uzmanlar, “*Şu an 5 sığır, 8 koyun ve 4 keçi ırkı yok olma tehlikesi yaşıyor. Daha fazla verim alabilmek için büyük çoğunluğu tek ırka dönüştürülen sığırlardan dolayı artık et ve sütte farklı bir tat bulmak mümkün değil. Olası bir hastalıkta tek tip ırka mensup hayvanların telef olabileceği ihtimali düşünüldüğünde yerel sığır ırklarının korunması hayvancılığın devamı için çok önemlidir*” diyor.

Konu ile ilgili uzman ağızlardan yapılan açıklamalara göre; “verimli hilal” adı verilen Mezopotamya ve dünyada evcilleştirme merkezi olarak bilinen zoolojik ünitelerin göç yolları üzerinde olan Türkiye önemli bir genetik çeşitliliğe sahip. Ancak son 20 yıldır yürütülen melezleme çalışmasıyla birçok yerli ırk yok olma sürecine girdi. Gıda tü-

ketiminde önemli bir yere sahip olan çiftlik hayvanları, genetik çeşitlilik için özel bir önem taşıyor.

Suni tohumlama ve diğer teknikler nedeniyle dünyadaki sığırların büyük çoğunluğu akraba haline geldi. Hayvan yetiştiricilerinin aynı süt sığırı boğasından elde edilen spermi kullanması nedeniyle hayvan ırkı sayısı zamanla azaldı. Üreticiler et ve sütte yüksek verim alabilmek için melezlemede üstün ırklardan hayvanları tercih ediyor. Verimi artırsa da çeşitliliği azaltan bu hayvanların çevreye, hastalıklara ve diğer dirençlerine dikkat edilmiyor. Ama olası bir hastalıkta tek tip ırka mensup hayvanların telef olabileceği ihtimali düşünüldüğünde yerel sığır ırklarının korunması hayvancılığın devamı için büyük önem taşıyor.

Birçok ülke, evcil hayvan genetik çeşitliliğini korumak için yerel koordinatör atıyor. Bu koordinatörler melezleme nedeniyle yaşanan ırkların yok olma sürecini kontrol altına almaya çalışıyorlar. Ülkemizde de Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın, yerli ırkları belirli yerlerde koruma altına almaya başladığı biliniyor.³⁰

Boğaziçi Üniversitesi: “Türkiye'deki Gıdalar GDO'lu”

İstanbul genelinde ünlü marketlerden toplanan 30 farklı numuneyi Türklab üyesi yetkili laboratuvarlarda analiz ettirmiş, analiz sonuçlarına göre çikolatadan dondurmalara, cipslerden ekmek yapımında kullanılan una kadar 30 farklı numunenin 8'inde GDO bulunmuştu. Deşifre programında yapılan yayının ardından Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı GDO'lu gıda ürettikleri tespit edilen 22 firma hakkında yasal işlem başlatıklarını açıklamıştı.

Tüm bu gelişmelerin ardından Deşifre Programı, Türklab laboratuvarlarında analiz edilen ürünlerin şahit numunelerini, uluslararası standartlara sahip Boğaziçi Üniversitesi Biyoteknoloji Laboratuvarı'nda da analiz ettirdi. Deşifre programının canlı yayınına bağlanan Boğaziçi Üniversitesi

30 <http://www.gidahareketi.org/YukseK-Verim-Hastaligi-Yerli-Sigir-Irklarini-Yok-Etti-882-haberi.aspx>

tesi Biyoteknoloji Arge Direktörü Dr. Mustafa Kolukırık, analizlerin sonuçlarını kamuoyuyla paylaştı. Dr. Kolukırık, sonuçların Türklab Laboratuvarı'nın sonuçlarıyla örtüştüğünü belirtirken, *"Başta İnegöl Köfte olmak üzere, araştırma yaptığımız ürünlerin hepsi GDO içeriyor. Bizim araştırmada uyguladığımız yöntem tüm dünyanın kabul ettiği bir yöntem, istenilmesi durumunda çalışmamızı ilgili bakanlıkla da paylaşmaya hazırız"* dedi.³¹

GDO Kullanımında Ürküten Rakamlar

29 ülkede 25 milyondan fazla çiftçi, genetiği değiştirilmiş tohumlar kullanarak tarım yapıyor. ABD, genetiği değiştirilmiş organizma (GDO) içeren gıda ürünlerinin %50'sinden fazlasını üretirken, dünya çapında en çok kullanılan GDO'lu ürünler mısır, soya fasulyesi ve şeker pancarı oldu.

Tarımda Biyo-Teknik Uygulamalar Uluslararası Merkezi (ISAAA) verilerine göre 2010 itibarıyla tüm dünyada genetik değişime uğramış bitki en çok ABD'de yetiştiriliyor. 66,8 milyon hektarlık alanda genetik değişime uğramış bitki üreten ABD'yi, 25,4 milyon hektarla Brezilya, 22,9 milyon hektarla Arjantin, 9,4 milyon hektarla Hindistan, 6 milyon hektarla Kanada ve 3 milyon hektarla Çin izliyor.

ISAAA'ya göre 29 ülkede 25 milyondan fazla çiftçi, genetiği değiştirilmiş tohumlar kullanarak tarım yapıyor. Bu çiftçilerin 6,5 milyonu Çin'de, 6,3 milyonu ise Hindistan'da yaşıyor. BM Tarım ve Gıda Örgütü (FAO), 2011 itibarıyla sadece biyo-teknoloji tohum piyasasının 13,2 milyar Dolar'a ulaştığını açıkladı. En çok kullanılan genetiği değiştirilmiş ürünler arasında başta gelen mısır, soya fasulyesi ve şeker pancarının yıllık değeri ise 160 milyar Dolar'ı buluyor.³²

Ziraat Mühendisleri: "Nişastacı Lobisi İş Başında!"

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, "Mı-

sırdan şeker üretmemizi isteyenlere dikkat!" dedi. Oda Başkanı Dr. Turhan Tuncer imzasıyla yayımlanan açıklamada, *"Doğal ve sağlıklı şeker pancarından üretilen şeker yerine, ithalatçı olduğumuz mısırdan üretilen nişasta bazlı şekerler kapımızda!"* uyarısı yapıldı.

Hükümet tarafından TBMM'ye gönderilen Şeker Kanunu Tasarısı'nda, "pancar dışı kaynaklardan" üretilen şekerin kotasının %10'dan %15'e çıkartılmak istendiğine dikkat çeken Ziraat Mühendisleri Odası, *"kamuoyu tepkisinden korkulduğu için 'nişasta bazlı şeker' ifadesi kullanılmamış, ama pancar dışı kaynak tam olarak budur"* diyor.

NBS, Türkiye'de üretilen ve yurtdışından ithal edilen mısırların işlenmesiyle elde edilen fruktoz ve glukoz şuruplarını ifade etmek için kullanılan bir ifade. Fruktozun sağlık sorunlarına yol açtığının bilindiğini hatırlatan oda, artan mısır ithalatının beraberinde GDO riskini de getirdiğini hatırlatıyor. Türkiye'nin pancar üretiminde Fransa ve Almanya'nın ardından Avrupa üçüncüsü olduğunu belirten ziraatçiler, Fransa'da NBS'nin olmadığını, Almanya'da ise toplam tüketimin yalnızca %2.5'ünü kapsadığını hatırlatıyor.

Pancar tarımının "ulusal" olduğuna, mısır tarımının ise tohumdan hasada kadar çokuluslu şirketlerin elinde olduğuna dikkat çeken Ziraat Mühendisleri Odası, pancar tarımının buğdaya göre 13, mısıra göre 8, ayçiçeğine göre 5 kat daha fazla istihdam yarattığını da belirtiyor.³³

Tohumlar AB'de de Tehlike Altında!

Avrupa Birliği'nin hazırlamakta olduğu yeni tohum mevzuatı, tarlada ıslah edilegelen doğal ve yerel tohumların geleceğini karartacak.

Brüksel'de hazırlanmakta olan ve tohumların üretilmesi, kayıt altına alınması ve paylaşımlarını ele alan yeni tohum mevzuatında öngörülen düzenlemeler, binlerce yıldır geleneksel bilgiyle to-

31 <http://www.gidahareketi.org/Bogazicig-Universitesi-Turkiye-deki-Gidalar-Gdo-lu-1581-haberi.aspx>

32 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=255157&q=tohum>

33 <http://www.yesilgazete.org/blog/2013/04/18/ziraat-muhendisleri-nisastaci-lobisi-is-basinda/>

hum üreten küçük çiftçi ve biyolojik çeşitlilik için büyük bir tehlike anlamına geliyor. Taslak düzenlemelerle tohum endüstrisinin tekelci yaklaşımı güçlendirilmek ve tohum tamamen bir meta haline getirilmek isteniyor.

Avrupa Birliği Komisyonu'nun, tohumları tekeli tarım devlerinin metası haline getirecek olan planlarına karşı yerel üretim, biyolojik çeşitlilik, küçük ölçekli tarım ve yaşam savunucuları ise "Tohum Egemenliği" başlığıyla yürüttükleri kampanyalarını güçlendirerek devam ettiriyor.

Mevzuatın amacının Avrupa'da tohum çeşitliliğini yok etmek ve tüm üretici ve tüketicileri devasa tohum tekellerinin insafına bırakmak olduğunu belirten uzmanlar, tohumun bir meta haline getirilmesinin asla kabul edilemez olduğunu, binlerce yıldır tarlalarda köylüler tarafından ıslah edilerek bugüne gelen tarımsal ürün çeşitliliğinin devamı ve gıda güvenliği ve güvencesi için tohumların tüm insanlığın müşterek emaneti olarak devamının gerekli olduğunun altını çiziyor.³⁴

Yılda 2 Milyar Ton Gıda Doğrudan Çöpe Gidiyor

Britanya'da bulunan Makina Mühendisleri Enstitüsü'nün yayımladığı bir rapora göre dünyada üretilen tüm gıdanın %30-50 arasındaki kısmı sofraya gelemeyen çöpe atılıyor. Sofraya gelemeyen atığa dönüşen gıda miktarı yılda 2 milyar tonu buluyor.

"Küresel Gıda: Çöpe Atma, İsteme" başlıklı rapora göre bu israfın nedenleri arasında gıdalara gereksiz katılımda son kullanma tarihi kısıtlamaları getirilmesi, marketlerdeki bir tane alana bir tane bedava gibi kampanyalar, Batılı tüketicilerin mükemmel görünüşte gıda talep etmesi ve yetersiz altyapı ve saklama koşulları gibi yanlış tarımsal ve mühendislik pratikleri yer alıyor. Hiç tüketilmeyecek gıdaları üretmek için bir yılda harcanan su miktarı ise 550 milyar m³'e ulaşılıyor.³⁵

34 <http://www.yesilgazete.org/blog/2013/05/06/ozel-haber-tohumlar-abde-de-tehlike-altinda/>

35 <http://www.yesilgazete.org/blog/2013/01/11/yilda-2-milyar-ton-gida-dogrudan-cope-gidiyor/>

sağlık

1. İLAÇ ENDÜSTRİSİNE BAĞLI HAK İHLALLERİ

İlaç Pazarlaması

İlaç endüstrisi her geçen gün büyümekte ve devasa rakamlarda kârlar elde etmektedir. Sektörün 2 yıl önceki pazar hacminin 956 milyar Dolar'a ulaştığı bilinmektedir. 2012-2016 yılları için büyüme oranının %3-6 arasında olması beklenmektedir. Dünya ilaç pazarının %95'ine küresel firmalar hâkimdir.¹ Dünyanın en büyük sektörlerinden biri olan ilaç sektöründe kârlılık oranı diğer sektörlerle oranla dört kat daha fazladır.²

İlaç sektöründeki yüksek kârlılıkların satış stratejileri ile ilgili olduğuna dair yayınlar mevcuttur. İlaç firmaları ilaçlarını son kullanıcıya ulaştırmak için doktor ve eczacıyı ilacının satışı konusunda ikna etmek durumundadır. İlaç firmaları hekim ve eczacılara satış temsilcileri ile ulaşmaktadır. Yüksek satış rakamları konusunda baskı altına alınmış bu temsilciler müşterilerini(!) (hekim-

eczacı) ikna etmek için etik olmayan yollar deneyebilmektedirler. Tatil beldelerinde düzenlenen bilimsel toplantılar, promosyon adı altında pahalı hediyeler verme, bilimsel çalışmalara destek görünümünde yardımcı olma, saygın görüş yöntemi denilen bir yöntemle biliminsanlarının ürünleri lehine konuşturulduğu toplantılar düzenleme, paramedikal talepler oluşturma ve bu talepleri karşılama gibi yöntemler ile hekim ve eczacılar etki altına alınmaktadır.^{2,3} İlaç firmalarının yüksek kârlar elde edebilmek için uyguladıkları etik dışı yöntemler sağlık çalışanları ve halk için birçok tehditler barındırmaktadır.³

Hekimlerin hastalar ve ilaç endüstrisince ilaç yazmaya zorlanması, gereksiz doz ve miktarda ilaç kullanma ile sonuçlanabilir. Hekimlerin ve hastaların akılcı ilaç kullanımı konusuna oldukça dikkat etmeleri gerekmekte iken, gelişmekte olan ülkelerde daha fazla olmak üzere tüm dünyada uygunsuz ilaç kullanımı önemli bir sorundur. Hastaların sağlık sorunlarına uygun ilacı, uygun doz, uygun süre ve en az maliyetle kullanmaları olarak tanımlanan akılcı ilaç kullanımına uyulmadığı takdirde hasta ve toplum sağlığı için ciddi riskler oluşabilir.^{4,5} Uygunsuz ilaç kullanımı sonrası; beklenen ve beklenmeyen ilaç yan etkileri, ilaçlara bağlı zehirlenmeler, ilacın kötüye kullanımı, ev atıkları aracılığı ile çevre kirliliği, su kaynaklarının bu ilaç atıklarından arındırılması için harcanan ek maliyetlerin toplumsal yükü, hekim hasta ilişkisinde bozulma, hasta ilaç uyumsuzlukları gibi sorunlar ortaya çıktığı bildirilmiştir.⁵

1 T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ilaç sektörü raporu 2013/1

2 BOZYİĞİT S, AKKAN E. Kişisel Satışta Etik: Adana İlindeki Tıbbi Satış Temsilcilerinin Etik Tutumlarının İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2013; 28 (1): 49-79

3 Sale CM.strategies of pharmaceutical companies in a "pharmerging" country: the problems will not improve if the gaps remain. Health Policy. 2012; 106 (3): 225-232.

4 Acar A, Yeğenoğlu S. Akılcı İlaç Kullanımı Penceresinden Farmakoekonomi ve Hastane Formülleri. Ankara Ecz. Fak. Derg. 2005; 34 (3): 207-218.

5 Daughton CG, Ruhoy IS.Lower-dose prescribing: Minimizing "side effects" of pharmaceuticals on society and the environment Science of The Total Environment. 2013; 443: 324-337.

Sahte İlaçlar

Kasıtlı olarak içeriğinde ya da ambalajında hile yapılan ilaçlar sahte ilaç olarak tanımlanmaktadır.⁶ Bu ilaçlar; sahte/taklit ambalajlar içerisinde dozu azaltılmış ve yetersiz oranda veya uygunsuz şartlarda üretilmiş biçimde gerçek etken-aktif maddeyi, etken madde yerine zararsız başka bir maddeyi, etken madde yerine başka bir kimyasalı hatta zararlı bir kimyasalı içerebilirler.⁷ Bu zararlı kimyasallar boyalardan ayakkabı cilasına kadar birçok kanserojen olabilmektedir.⁸

Merdiven altı diye tabir edilen imalathanelerde üretilen bu sahte ilaçlar, dünyanın birçok bölgesinde %1 ila %50 yaygınlıkla pazar payları kazanarak ciddi sağlık ihlallerine yol açmaktadır.⁹ Söz konusu alanlar hiçbir soğuk zincirin olmadığı, uygunsuz depolamanın yapıldığı, küçük sanayi tesisleri, atölyeler, evler ve arka bahçeleri, garajlar hatta kamyonet kasaları olabilmektedir.⁸

Her geçen gün görünüm olarak orijinallerine daha çok benzetilen bu ilaçlar giderek daha fazla yaygınlaşmaktadır.

Sahte ilaç konusunun geldiği tehlikeli bir başka durum ise bazı ilaç ve hormonal maddeler bitkisel karışımlarını gibi gösterilmekte, ihtiva ettikleri ilaç etkin maddeleri gizlenmektedir. Bu saf bitkisel görünümlü ürünlerin içeriklerinde ilaç etkin maddesi barındırdıkları ne ambalajlarında ne

de tanıtım argümanlarında yazılmamaktadır. Bu ürünlerin kullanımı sonrası kas güçsüzlüğünden ani ölümlere kadar birçok yan etki bildirilmiştir. İçerisinde ilaç hammaddesi olduğu bilinmeden kullanılan bu ürünlerle oluşan zarar karşısında hastanelerde onlara tanı konması ve tedavi edilebilmesi de mümkün olamamaktadır. Diğer önemli bir konu da, bu ürünleri kullanan kişilerin sahip oldukları ek hastalıklar ve kullandıkları ilaçlar bulunmasından dolayı ortaya çıkan kimyasal etkileşimlerle, oluşan zararın daha da büyümesidir.⁹ İçerisinde bazı hastalıkların kesin tedavilerinin yapılabildiği ilaç olması gerekirken, taklit kutular ve ambalajlar içerisine etkisiz maddeler konularak insanlar göz göre göre ölüme sürüklenmektedir. Hatta gerçek etken maddelerin yerine zararsız maddeler değil de insan sağlığına zarar verebilecek maddelerin konulduğu da izlenmiştir. Panama, Haiti, Hindistan, Nijerya hatta ABD'de sahte ilaç ambalajları içerisine zararlı maddeler konulmasına bağlı onlarca çocuk ölümü bildirilmiştir.⁶

Gıda takviyesi görünümünde olan birçok bitkisel görünümlü maddelerin incelenmesi, doğru laboratuvarlarda ne arandığı bilinerek yapılmalıdır. Ayrıca bu bitkisel görünümlü tedavi yöntemleri ile ilgili tartışmalar doğru mecrasına çekilerek dünya halklarında temel farkındalık oluşturulmalıdır.⁹

Uluslararası telekomünikasyon birliğinin verilerine göre dünya nüfusunun %39'u aktif olarak internet kullanmaktadır. Bu internet kullanıcıları giderek, internet aracılığı ile sağlıkla ilgili bilgi aramanın yanında sağlık ürünlerini internette alan tüketiciler haline gelmektedir. Küresel ve bölgesel suç çeteleri bu durumu fırsata dönüştürmüş ve internet ortamında binlerce ilaç pazarlayan firmalar kurulmuştur. Yasadışı çevrimiçi eczaneler sahte ilaçlardan eksik etken maddeli ilaçlara kadar birçok güvensiz ürünü insanlara kullanırmaktadırlar.¹⁰ Özellikle internette ilaçlarını daha kolay

6 Alfadl AA, Hassali MA, Izham M, Ibrahim M. Counterfeit drug demand: Perceptions of policy makers and community pharmacists in Sudan. *Research in Social and Administrative Pharmacy*. 2013; 9 (3): 302-310.

7 Deconinck E, Canfyn M, Sacré PY, Courselle P, De Beer JO. Evaluation of the residual solvent content of counterfeit tablets and capsules. *Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis*. 2013; 81-82: 80-88

8 Dégardin K, Roggo Y, Margot P. Understanding and fighting the medicine counterfeit market *Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis*. In Press, Corrected Proof: Available online. 11 January 2013

9 Küçükibrahimoğlu EE, Aslı DZ, Berber N, Ersoy C, İnce H, Kaymakçioğlu B ve ark. İlaç Etkin Maddesi İçeren Sahte Ürünler. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*. 2013; 33 (4).

10 Mackey TK, Liang BA. Pharmaceutical digital marketing and governance: illicit actors and challenges to global patient safety and public health. *Global Health*. 2013 Oct 16; 9 (1): 45.

sipariş yolu ile alabilen yaşlı ve engelli insanlar ciddi bir tehdit altındadırlar.⁸ Oldukça karmaşık metotlar kullanarak internet üzerinden sahte ilaç satışı yapanlar, ülkelerin bu konudaki mevzuat farklılıklarını da kullanarak küresel pazarda yakalanmadan suç işlemeye devam etmektedir.⁸ Sahte ilaçlar Afrika, Asya ve Latin Amerika'da yaygın olarak satılmaktadır. Maalesef dünya üzerinde ciddi bir kamu sağlığı ve hasta güvenliği sorunu olan bu siber suçlarla mücadele için hükümetler nezdinde etkili olacak ortak stratejiler geliştirilmemiştir.¹⁰

Küresel boyutta sistematik bir şekilde sürdürülen ve korkunç sonuçları ile sivil halkı hedef alan ilaç sahteciliği, uluslararası suç olarak kabul edilmelidir.⁸ İlaç sahteciliği ile ilgili ilk adım sahte ilaç tanımının standartlaştırılması olmalıdır. Sonrasında küresel antlaşmalar ile yasal boşluk buldukları ülkelerden internet aracılığı ile dünyanın bir başka bölgesindeki insanların sağlığını tehdit eden bu sahtekârların yakalanması ve yargılanması sağlanmalıdır.⁸

Antibiyotik Direnci ve Dirençli Mikroorganizmalar

Bakterilerin ilaçlara karşı geliştirdikleri direnç sorunu küresel boyutta artış göstermektedir. Özellikle çoklu antibiyotik direnci kazanmış olan gram-negatif basiller dünya çapında tehdit oluşturmaktadır.¹¹ Bu gram-negatif bakterilerden biri olan Enterobacteriace isimli bakteri grubu insanların bağırsaklarında kolonize olmakta ve eller kontamine yiyecekler ve sular ile insanlar arasında kolayca yayılabilmektedir.¹² Metisilin gibi modern

penisilinlere dirençli MRSA bakterisine bağlı ölümler dünya çapında belirgin bir artış göstermektedir. Bu dirençli mikroorganizmanın Tayvan, Çin, Japonya, Güney Kore gibi ülkelerde %70-%80 oranında hastanelerde görüldüğü rapor edilmiştir.^{13, 14} Yaptığımız literatür taramasında bu bakterinin hastane enfeksiyonları konusunda küresel bir bela haline geldiğini gözlemlenmiştir. Hindistan'da bir hastane çalışmasında bu dirençli bakterinin hastanedeki yaygınlığının korkunç boyutlara vardığı tespit edilmiştir.¹⁵ Brezilya'da yapılan bir çalışmada vahim başka bir durum ortaya konulmuştur. Bu çalışmada, hastanelerde gıda işi ile uğraşan personelin burunları ile ellerinde bu dirençli hastane mikrobunun bulunduğu ve hastanede yayılımında rol oynadığı saptanmıştır. Hastane enfeksiyonlarının yayılımının önlenmesi için el hijyeni, doğru el yıkaması ve eldiven kullanımı mutlak surette sağlanmalıdır.¹⁶

Afrika kıtasının yaygın bir sorunu olan HIV/AIDS hastalarında gelişen mantar enfeksiyonlarında yaygın kullanılan antifungallere bağlı endişe verici boyutta direnç geliştiği saptanmıştır.

- 11 Tambyah PA, Hara GL, Daikos GL, Falagas ME, Mazzei T, Mouton JW, et al. Treatment of extensively drug-resistant Gram-negative infections in critically ill patients: Outcome of a consensus meeting at the 13th Asia-Pacific Congress of Clinical Microbiology and Infection, October 2012. *Journal of Global Antimicrobial Resistance*. 2013; 1 (3); 117-122.
- 12 Lauscha KR, Fuursted K, Larsen CS, Storgaard M. Colonization with multi-resistant Enterobacteriaceae in hospitalized Danish Patients with a history of recent

travel: A cross-sectional study. *Travel Medicine and Infectious Disease*. 2013; 11 (5): 320-323.

- 13 Uddin R, Saeed K. Identification and Characterization of Potential Drug Targets by subtractive Analyses of Methicillin Resistant Staphylococcus aureus Genome. *Computational Biology and Chemistry*. In Press, Accepted Manuscript: Available online. 5 December 2013.
- 14 Li MK, Li J, Liu BH, Zhou Y, Li X, Xue XY, et al. Synthesis, crystal structures, and anti-drug-resistant Staphylococcus aureus activities of novel 4-hydroxycoumarin derivatives. *European Journal of Pharmacology*. 2013; 721 (1-3): 151-157.
- 15 Dubey D, Rath S, Sahu MC, Pattnaik L, Debate NK, Padhy RN. Surveillance of drug resistant Staphylococcus aureus infection status of teaching hospitals in an Indian. *Asian Pacific Journal of Tropical Disease*. 2013; 3 (2): 133-142.
- 16 Cerqueira ES, Carvalho JS, Oliveira LC, Almeida RCC, Ferreira JS, Costa WLR. Food handler-associated methicillin-resistant Staphylococcus aureus in public hospitals in Salvador. *Brazil Food Control*. 2014; 37: 395-400

Şöyle ki, daha bir iki yıl önce %100 oranında ilaçlara duyarlı olan mantar mikropları %50 oranında bazı ilaçlara karşı direnç kazanmıştır.¹⁷

Dünya Sağlık Örgütü 20 yıl önce tüberküloz (verem) hastalığını küresel acil bir durum olarak ilan etmiş ve elde bulunan ilaçlar ile kısa sürede kontrol altına alınabileceğini varsaymıştı. Çünkü o zamanlar verem mikrobiyumu eldeki ilaçlarla yok edilebilmekteydi. Ancak 2013 yılında artmış çoklu ilaç direnci nedeni ile verem dünya çapında halk sağlığı tehdidi haline gelmiştir. Dünya üzerindeki 84 ülkede çoklu ilaç direnci bulunan tüberküloz mikrobiyumu tespit edildiği rapor edilmiştir. Çoklu ilaç direncine sahip tüberküloz mikrobiyumu ile enfekte kişi sayısının 630 bin olduğu tahmin edilmektedir. Bu vakaların çoğunlukla Doğu Avrupa ülkeleri, Çin, Hindistan, Filipinler ve Endonezya gibi kalabalık nüfusa sahip ülkelerde olduğu bilinmektedir.¹⁸ Doğu Avrupa kaynaklı bir yayında ilaç direnci olan tüberküloz mikrobiyumu yaygınlığının %77'lere ulaştığı rapor edilmiştir.¹⁹ Orta Asya ülkeleri olan Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Kırgızistan'da ilaca dirençli tüberküloz oranlarının oldukça yüksek düzeylerde olduğu bildirilmektedir.²⁰ Tedavi edilebilen ve sadece kontrol altında tutmak için çaba gösterilen verem mikrobiyumu yeniden ölümcül ve tedavi edilemeyen bir hastalık

haline gelmektedir.²¹ Çoklu ilaç dirençli tüberküloz basilleri ile enfekte hastaların kötü tedavi edilmeleri ile tüberküloz ilaçlarının düzensiz kullanımı, yaygın ilaç direnci olan basillerin gelişmesini sağlamaktadır.²²

Zengin ülke siyasetçileri yıllarca küresel bir tehdit olan bu durumu artık görmezden gelmemeli, küresel mücadele ile ilgili yeterli kaynak ayırmalıdır.¹⁸ Ayrıca hekimler tüberküloz hastalarının tedavileri esnasında geçmişte bu hastalıkla ilgili almış oldukları tedavileri, hastalarının ilaç uyumunu çok iyi sorgulayarak tedaviye başlamalıdır. Tüberküloz mikrobiyumu ilaç duyarlılık testleri yüksek kalite standartları içerisinde yapılmalı, çoklu ve yaygın ilaç direnci olabileceğinden şüphe duyulan vakalar mutlak olarak deneyimli uzman ve kliniklerde doğru sürelerde tedavi edilmelidir.²²

Antibiyotiklerin uygunsuz reçete edilmesi dünyada giderek artan bir endişe kaynağıdır. Üst solunum yolu enfeksiyonlarının çoğunlukla sebebi olan virüslere karşı antibiyotik kullanımının tedavisel etkinliğinin olmaması bir yana, giderek mevcut tedavilere dirençli mikropların gelişmesine yol açılmaktadır. Üst solunum yolu enfeksiyonlarının bakteriyel nedeni olarak öne çıkan Streptococcus Pneumoniae isimli bakteri %20-30 oranında penisilinlere direnç geliştirmiştir. Benzer şekilde uygunsuz antibiyotik reçete edilmesine bağlı olarak metisilin rezistans Staphylococcus Aureus adlı ölümcül bakterinin de direnç seviyesi artmıştır.²³ Üst solunum yolu enfeksiyonu nedeni ile başvuran hastaların %62'sine gereksiz yere antibiyotik yazıldığı gösteren çalışmalar vardır.²⁴

- 17 Abrantes SPM, McArthur CP, Wilma J, Africa C. Multi-drug resistant (MDR) oral Candida species isolated from HIV-positive Patients in South Africa and Cameroon. Diagnostic Microbiology and Infectious Disease. 26 November 2013; In Press, Accepted Manuscript: Available online.
- 18 Abubakar I, Zignoli M, Falzon D, Raviglione M, by Dithian L, Masham S, Adetif So I, et al. Drug-resistant tuberculosis: time for visionary political leadership. Lancet Infect Dis. 2013; 13 (6) 529-539.
- 19 Post FA, Grint D, Werlinrud AM, Panteleeva A, Vieja R, Malashenkov EA, et al. Multi-drug-resistant tuberculosis in HIV-positive Patients in Eastern Europe. Journal of Infection. In Press, Corrected Proof: Available online. 16 November 2013.
- 20 Schluger NW, El-Bassel N, Hermosilla S, Terlikbayev A, Darishev M, Aifah A, et al. Tuberculosis, drug use and HIV infection in Central Asia: An urgent need for attention. Drug Alcohol Depend. 2013; 132 (1): 32-36.

- 21 John B. Lynch Multidrug-resistant Tuberculosis: Medical Clinics of North America. 2013; 97 (4): 553-579.
- 22 Prasad R, Srivastava DK. Multi drug and extensively drug-resistant TB (M/XDR-TB) management: Current issues Clinical Epidemiology and Global Health. 2013; 1(3): 124-128.
- 23 Del Fiol Fde S, Lopes LC, Barberato-Filho S, Motta Cde C. Evaluation of the prescription and use of antibiotics in Brazilian children. Braz J Infect Dis. 2013; 17(3): 332-337.
- 24 Oğuz Karabay. Antibiyotik Kullanımında Yanlışlar ve Doğrular. Ankem Derg. 2013; 27 (Ek 2): 165-167.

Küresel ilaç firmaları kârlılıklarını arttırmak, rekabette önde olabilmek açısından üretimlerini iş gücü ve üretim maliyetlerinin düşük olduğu Hindistan, Bangladeş, Pakistan ve Çin gibi ülkelere kaydırmışlardır. Altyapı yetersizlikleri olan bu ülkelerde fabrika atık ürünleri su ve toprağa bulaşarak çoklu ilaç direnci olan mikropların oluşmasına sebep olmaktadır. Küreselleşmiş dünyada bu dirençli mikroorganizmalar tüm insanlık için ciddi tehditler oluşturmaktadır.²⁵ Benzer şekilde antimikrobiyal ilaçların karışık olabildiği hastane atıklarının da artıldığı tesislerde ortaya çıkan dirençli mikroorganizmaların insanlara bulaşabileceği öngörülmüştür.²⁶

HIV/AIDS

Dünya üzerinde halkı Müslüman olan ülkelerde HIV yaygınlığının diğer ülkelere oranla daha az olduğu bilinmektedir. Ancak Bangladeş, Endonezya, Gine, Kazakistan gibi halkın çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde insidans oranı %25'ten fazla artmıştır. Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da yeni enfekte olan hasta sayısı geçen yıllara oranla %35 artmıştır. Bu oran Doğu Avrupa ve Orta Asya'dan sonra en hızlı HIV yayılım oranı olmuştur.²⁷ Burada dikkat çekilmesi gereken bir konu da; dünyada artış hızındaki azalmaya rağmen, bu hızın arttığı ülkeler arasında Tacikistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'ın bulunduğu. Hatta buraların uyuşturucu enjeksiyonu yolu ile HIV ve

HCV yayılımının merkez üssü konumuna geldiği söylenmektedir.²⁸

HIV yaygınlığındaki artışın en önemli nedenleri olan; HIV'in yayılım yolları olan homoseksüel ve heteroseksüel ilişkinin özendirilmesi ile uyuşturucu kullanımını önleyici tedbirlerin alınmaması kitlesel boyutta sağlık hakkı ihlalleridir.

HIV/AIDS vakalarını tedavi edecek ilaçlar geliştirilmiş olmasına rağmen, dünya üzerinde özellikle Afrika ülkelerinde olmak üzere tedaviye ulaşamayan hastaların olması düşündürücüdür. Kenya'da yapılan bir çalışmada HIV ile enfekte çocukların sadece %21'i, yetişkinlerin ise %48'i gerekli tedaviyi alabilmiştir.²⁹ Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde yapılan bir çalışmada ise HIV'le mücadelede başarısız olunmasındaki etkenler olarak; ilaç stoklarındaki azlık, laboratuvar malzemelerindeki eksiklikler, virüsün direnç mekanizmasını kırıcı etkili tedavi kombinasyonlarının oluşturulamaması, tedavinin geç başlaması, hastaların tedavi uyumlarındaki zorluklar ve hastaların besin desteğinin sağlanamaması sayılmıştır. Sahra Altı Afrika'da yetersiz beslenme HIV tedavilerin başarısız olmasında ve HIV kaynaklı ölümlerin artmasındaki en önemli etkenlerden biridir. Beslenme yetersizliği olan hastaların tedavileri verilirken besin takviyesi ihmal edilmemelidir.³⁰

HIV ile enfekte gebe annelerden bebeklerine HIV bulaşması gebelik süresince, doğum esnasında ve doğum sonrası emzirme döneminde olabilmektedir. Anneden çocuğa HIV geçişi İngiltere

-
- 25 Rehman MS, Rashid N, Ashfaq M, Saif A, Ahmad N, Han JI. Global risk of pharmaceutical contamination from highly populated developing countries. *Chemosphere*. 2013 Mar 24. doi:pui: S0045-6535 (13) 00326-3. 10.1016/j.chemosphere.2013.02.036. [Epub ahead of print]
- 26 Harris S, Morris C, Morris D, Cormican M, Cummins E. Antimicrobial resistant *Escherichia coli* in the municipal wastewater system: Effect of hospital effluent and environmental fate. *Sci Total Environ*. 2014; 468-469: 1078-1085.
- 27 Kamarulzaman A. Fighting the HIV epidemic in the Islamic world. *Lancet*. 2013; 381 (9883): 2058-2060.

-
- 28 Nick Walsh, Lisa Maher HIV and HCV Among people who inject drugs in Central Asia Drug and Alcohol Dependence, Volume 132, Supplement 1, November 2013, 37-40.
- 29 Lupia R, Chien SC Epidemic of HIV and AIDS in Kenya. *Journal of Experimental & Clinical Medicine*. 2012; 4 (4): 231-234.
- 30 Tshingani K, Schirvel C, Mukumbi H, Ngambwe S, Wilmet-Dramaix M. Vulnerability factors for malnutrition among people living with HIV under antiretroviral treatment in an outpatient clinic: Kinshasa, Democratic Republic of Congo. *HIV & AIDS Review*, In Press, Corrected Proof, Available online. 8 December 2013.

gibi zengin ülkelerde %1'in altında iken düşük ve orta gelirli ülkelerde %50'lerin üzerindedir. Üstelik anneden HIV kapalı çocukların %10-20'si ilk iki yaşları içerisinde, %50'si de ilk on yaşları içerisinde ölmektedir.³¹ Fakir toplumlardaki gebe ve bebeklerde diğer toplumlara kıyasla, HIV tanısının konması ile gebelik boyunca uygun tedaviye ulaşma hakları konusunda eşitsiz bir durum vardır. Bu eşitsizliği gidermek için tüm gebeler HIV varlığı konusunda test edilmeli, pozitif olan annelere 24. gebelik haftasından sonra gerekli tedavi başlanmalı, bu gebelerde doğum sırasındaki bulaşı engellemek için normal doğum önlenmeli, doğum sonrası bebeklere koruyucu tedavi uygulanmalı ve güvenli beslenme başlatılmalıdır. Tüm önlemlere rağmen bulaşmanın gerçekleşip gerçekleşmediğini anlamak için doğum sonrası 2. gün, 6. ve 12. hafta ile 18. ayda gerekli testler yapılmalıdır.³¹

Sıtma

Sıtma, sivrisinekler ile bulaşan, özellikle Afrika, Güney Doğu Asya ve Batı Pasifik'te oldukça yaygın olan bir hastalıktır ve 21. yüzyılın en büyük küresel halk sağlığı sorunlarından biridir.³² Sıtma, hastalandırıcı yönüyle çocukları etkilemesinin yanında, ülkeler üzerindeki ekonomiye verdiği ağır yük ile de çocukların eğitim ve sosyal gelişimlerine zarar vermektedir.³² Sıtma ile küresel mücadelenin başlatıldığı 1955 yılından 14 yıl sonra Kuzey Amerika, Avrupa ve Kuzey Avustralya'da sıtma eradike edilmiştir. Aradan geçen 58 yıla rağmen dünyanın önemli bir kısmında sıtma ciddi varlık göstermektedir.³²

Yoksul ülkelerdeki sıtma ile mücadele için dünyanın öngördüğü yaklaşımlardan biri de aşı

üretmek üzerinedir.³³ Kaynak ve vektör mücadelesi ile hastalığı tamamen eradike edebilen ülkelerin, yoksul ülkeler söz konusu olduğunda mevcut durumu ilaç ve aşılama faaliyetlerine havale etmeleri dikkat çekici ve yoruma açıktır. 2013 yılı içerisinde geliştirildiği söylenen aşının faz 3 çalışmaları kapsamına alınarak, daha onaylanıp geçerliliği kabul edilmeden 18 ay boyunca 7 Afrika ülkesinden 15 bin çocuğa uygulanması³⁴, üzerinde düşünülmesi ve tartışılması gereken bir konudur.

Kanser

Kanser, insanlığın geleceğini risk altına alan ciddi bir tehdittir. 2030 yılına kadar dünya genelinde 22.2 milyon yeni kanser hastası olacağı ve 12.7 milyon kansere bağlı ölüm gelişeceği öngörülmektedir. Tüm yeni kanser vakalarının yarısından çoğunun ve kansere bağlı ölümlerin üçte ikisinin düşük ve orta gelirli ülkelerde olacağı tahmin edilmektedir. Üstelik 2020 yılında bu ülkelerdeki %50 olan yeni vaka oranının %70'e, ölüm oranının ise %80'e ulaşacağı öngörülmektedir. Erken ve doğru tanı konulamaması ile kaliteli bakıma erişilememesi, kansere bağlı ölüm oranlarının yüksek olmasının temel nedenleridir. Amerika ve İngiltere'de meme kanseri sonrası hayatta kalma oranı %85-90 iken düşük gelirli ülkelerde bu oran %10-25'e kadar düşmektedir. Oysaki kanser hastasında hayatta kalma şansı hastanın yaşadığı yere bağlı olmamalıdır.^{35, 36} Dünyadaki her 1 milyon çocuğa karşı yıllık 160-200 bin yeni kanser vakası tespit

31 Rosenvinge MM, Doerholt K. HIV in mothers and children Medicine, Volume 2013; 41(8): 461-465.

32 Oliva CF, Vreysen MJB, Dupé S, Lees RS., Gilles JRL, Gouagna LC, Chhem R Current status and future challenges for controlling malaria with the sterile insect technique: Technical and social perspectives. Acta Tropica, 1 December 2013; In Press, Uncorrected Proof: Available online.

33 Birkett AJ, Moorthy VS, Loucq C, Chitnis CE, Kaslow DC. Malaria vaccine R&D in the Decade of Vaccines: Breakthroughs, challenges and opportunities. 2013; 31 (2): 233-243.

34 <http://www.amerikaninsesi.com/content/sitma-asisi-onay-bekliyor/1765481.html> Erişim Tarihi: 16.12.2013.

35 Ginsburg OM. Breast and cervical cancer control in low and middle-income countries: Review Article Human rights meet sound health policy. Policy Journal of Cancer. 2013; 1 (3-4): 35-41.

36 Love RR, Coleman CN, Vikram B, Petereit DG. Better cancer control for worldwide populations at the margins of healthcare: Direct big-issues talk and due diligence. Journal of Cancer Policy. 2013; 1(1-2):20-24.

edileceği ve bunların da %80'inin orta ve düşük gelirli ülkelerde olacağı öngörülmektedir. Ama maalesef bu çocukların çoğu; geç ya da yanlış teşhis, tedavi hataları, toksisite ve ek hastalıklar nedeniyle ölecektir.

Özellikle çocuklar nerede yaşarlarsa yaşasınlar küresel ilgiyi hak etmektedir. Hastalıklarıyla ilgili her türlü bakım eşitsizliğini gidermek için sağlık profesyonelleri, aileler, hükümetler ve sivil toplum kuruluşları çaba sarf etmelidir.³⁷ Bu çabalar; ailelere çocuklarının sağlık durumlarını fark edebilecekleri kitlesel bilgilendirmeler yapmak, doğru ve hızlı tanıya ulaşacakları organizasyonlar oluşturmak ya da bu ülkelerin kapasitelerini artırmalarına destek olmak, tedaviyi ret/terk oranlarını azaltmak, uygun kalite ve fiyatta ilaç temin etmek, destek bakım için odaklanmak, hasta kayıtları oluşturmak, personel eğitimlerini sağlamak, aile grupları oluşturmak ve tüm bu süreçlerin sürdürülebilirliğini sağlamak şeklinde olmalıdır.¹

Kanser hastalığı ile mücadele eden çocuklarda hastalık esnasında endişe, üzüntü, ağrı-acı çekme, sinirlilik, yorgunluk, zor uyuma, iştahsızlık, tat alamama, baş dönmesi, bulantı, kötü benlik algısı, kilo kaybı gibi fiziksel ve psikolojik belirtiler olabilmektedir. Çocukların bunlarla baş etmesi ve günlük yaşam kalitesinin artırılabilmesi için hastalıkla mücadelenin yanında ikincil durumlarla mücadelede göz önünde tutulmalıdır.³⁸ Benzer şekilde yetişkin kanser hastalarının da hastalıkları ile mücadeleleri sırasında sosyal ve psikolojik desteğe ihtiyaçları vardır.³⁹

37 Hopkins J, Burns E, Eden T. International twinning partnerships: An effective method of improving diagnosis, treatment and care for children with cancer in low-middle income countries. *Journal of Cancer Policy*. 2013 (1): 1-2:8-19.

38 Huijter HAS, Sagherian K, Tamim H. Quality of life and symptom prevalence as reported by children with cancer in Lebanon. *European Journal of Oncology Nursing*. 2013; 7 (6): 704-710.

39 Paterson C, Jones M, Rattray J, Lauder W. Exploring the relationship between coping, social support and health-related quality of life for prostate cancer survivors:

A review of the literature. *European Journal of Oncology Nursing*. 2013; 17 (6); 750-759.

2. İNSAN KAÇAKÇILIĞI ve ORGAN TİCARETİ

İnsan ticareti her yıl dünyada 2 milyondan fazla insanın mağdur edildiği ve giderek artan küresel bir sorundur. İnsan kaçakçıları kurbanlarını borç esaretine alarak zorla fuhuş yaptırmakta, tarım ve fabrikalarda işçi olarak çalıştırmakta, organlarını almaktadırlar. İnsan kaçakçılığı mağdurlarının, kendilerine uygulanan zorbalık sonrası fiziksel ve psikolojik rahatsızlıkları gelişmektedir. Bu mağdurlarda sıklıkla akut yaralanmalar, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, uygunsuz kürtaja bağlı hastalıklar, anksiyete, depresyon, travmatik ve post-travmatik stres ve intihar gözlenmektedir.⁴⁰

Yasadışı organ ticareti, alınan tüm tedbirlere rağmen yoksulluk ve yasal mevzuattaki eksikliklerden beslenerek dünya üzerinde varlığını devam ettirmektedir.⁴¹ Hindistan, Pakistan ve Türkiye, yasadışı organ nakilleri ile ilgili talihsiz hikâyelerin çokça duyulduğu ülkelerdir. Zengin yabancılar nakil için bu ülkelere turistik görünümlü geziler

düzenlemektedir.⁴² Hindistan'da yapılan bir çalışma organ vericilerinin %71'inin yoksulluk sınırının altında geliri olan 20-40 yaş arası genç erkeklerden oluştuğunu göstermektedir.⁴³ Bangladeş'te insanlar böbreklerini 1400-1900 Euro arası fiyatlara satmaktadırlar.⁴⁴ Organ ticareti ile uğraşan çeteler organ vericisini üç şekilde bulmaktadır; ikna etme yöntemi ile onları para ile kandırarak -ki genellikle sonradan anlaştıkları meblağın altında ücretler ödemektedirler- zor kullanmak, başka bir hastalık için tedavi ederken bilgisi dışında organını almak. Organ tacirleri vericilerini cahil, işsiz, göçmen ve evsiz gruplar içerisinde seçmektedirler.⁴⁵ Organ ticaretini gerçekleştiren çeteler bünyelerinde profesörlerden eczacı ve teknisyenlere kadar her seviyeden sağlık personelini barındırmaktadırlar. Türkiye'de Eylül ayında yapılan operasyonda da paraya ihtiyacı olan insanların kandırılarak ülke içinden ve ülke dışından alıcılara böbreklerin satıldığı tespit edilmiştir. Hatta bazı alıcı ve vericiler sahte evraklar ile akraba gibi gösterilmektedir. Bu yasadışı çeteler öylesine pervasızca davranmaktadırlar ki; nakiller ile ilgili bazı işlemleri devletin resmî hastanelerinde yapabilmekte, hatta yurtdışı transferleri sağlama konusunda elçilik görevlilerini kullanabilmektedirler.⁴⁶ Organ nakil çeteleri, organ nakli yapılacak kişileri hastane ve diyaliz merkezlerinden tespit etmektedirler.⁴⁷

40 Ahn R, Alpert EJ, Purcell G, Konstantopoulos WM, McGahan A, Cafferty E, et al. Human Trafficking: Review of Educational Resources for Health Professionals. American Journal of Preventive Medicine. 2013; 44 (3): 283-289.

41 http://en.wikipedia.org/wiki/Organ_trade

42 Jafar TH. Organ Trafficking: Global Solutions for a Global Problem. American Journal of Kidney Diseases. 2009; 54 (6): 1145-1157.

43 Yosuke S. Uluslararası Organ Ticaret Durumu: Min. Ub Bilgi Entegrasyonu Dayalı Bir Gecici Resim. DSO Bülteni. 85 (12). DOI: 10.1590/S0042-96862007001200017

44 <http://www.dw.de/europe-aims-to-clamp-down-on-human-organ-trade/a-17246703>. Erişim tarihi: Erişim Tarihi: 13.12.2013.

45 <http://www.ungift.org/knowledgehub/en/about/trafficking-for-organ-trade.html>. Erişim Tarihi: 13.12.2013.

46 <http://www.cnnturk.com/2013/turkiye/09/26/organ.kacaciligi.operasyonu.16.gozalti/724923.0/index.html>. Erişim Tarihi: 13.12.2013.

47 <http://www.haberler.com/antalya-ve-9-ilde-organ-ticareti-operasyonu-5397073-haberi/> Erişim Tarihi: 09.12.2013.

Dünya üzerinde birçok yasadışı organ naklinin İsraili alıcı hastalara uygulanmış olması,⁴⁸ İsrail devletini dehşet verici bir organizasyonun içerisinde bulunduğu şeklinde bir ihtimali akıllara getirmektedir. Kapılarını Suriyeli mültecilere açmış olan Lübnan'da organ ticaretinin artmakta olduğu, Suriyeli insanlardan yüzlercesinin bu yasadışı faaliyetlerin kurbanı olduğuna dair haberlerin üzerinde ciddiyetle durmak gerekmektedir. Hatta bu haberlerde önemli politikacıların bu yasadışı ürpertici ticareti destekledikleri iddia edilmektedir.⁴⁹

48 <http://www.bloomberg.com/news/2011-11-01/organ-gangs-force-poor-to-sell-kidneys-for-desperate-israelis.html> Erişim Tarihi: 05.12.2013.

49 <http://ginosblog.com/2013/11/13/der-spiegel-illegal-organ-trade-in-lebanon-flourishing/> Erişim Tarihi: 07.12.2013.

3. TÜTÜN, ALKOL ve UYUŞTURUCU

Tütün

Dünyada tüm yetişkin erkek içicilerin %80'i düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşamaktadır.⁵⁰ Tütün kullanımının, küresel kanser ölümlerinin %22'sinden ve küresel akciğer kanseri ölümlerinin ise %71'inden sorumlu olduğu tahmin edilmektedir.⁵¹ Tütün kullanımı dünya çapında önlenabilir ölümlere yol açan en önemli nedendir. Bu yüz yıl için sigaranın yol açacağı beklenen bir milyar ölümün önüne, sigara kullanımını azaltan politikalar ile geçilebilir.⁵² Sigara dumanına maruziyet sonrası akciğer kanseri, amfizem ve kalp damar hastalığı geliştiği kabul görmüştür.⁵³ Sigara kullanmayanla-

rın başkasının içtiği sigara dumanına maruz kalmaları önlenmelidir. Farklı şekil ve adlar altında birçok kültürde bilinen nargile, geleneksel olarak Doğu toplumlarında daha yaygın olan tütün kullanım yöntemidir. Özellikle son on yılda Orta Doğulu gençler arasında nargile kullanımı daha çok yaygınlaşmıştır. Nargile kullanıcıları dumanın su içerisinden geçerken zararlı bazı partiküllerinin kaldığı şeklinde yanlış bir inanca sahiptirler. Oysaki nargile içicilerinin kan ve idrar tetkiklerinde, sigara içenlerden daha yüksek yanma ürünü tespit edilmiştir.⁵⁴

Tütün endüstrisinin sigara pazarlama çalışmalarının ana unsurunun genç yetişkinleri etkilemek olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Gençliğe ulaşmak için özellikle genç okuyucu kitlesi olan, magazin içerikli yaşam tarzı temalı dergilere reklam vermektedirler.⁵⁵ Medya ve filmler aracılığı ile tütün ve alkol tasvirleri kullanarak gençleri özendirici olabilmektedir.⁵⁶ Sigara içiciliğine başlama yaşının genellikle 18 yaşından önce olduğu düşünüldüğünde (sigara içicilerinin %80'i) sigaraya başlamanın medya kanalıyla gelen mesajlarla ilintisi daha net anlaşılabilir.⁵⁷ Sigara içen

cant Risk Factor for Coronary Artery Calcification. JACC: Cardiovascular Imaging, 2013; 6 (6): 651-657.

- 54 Maziak W. The waterpipe: An emerging global risk for cancer. Cancer Epidemiology, 2013; 37 (1): 1-4.
- 55 Farrelly MC, Loomis BR, Kuiper N, Han B, Gfroerer J, Caraballo RS, Pechacek TF, Couzens GL. Are Tobacco Control Policies Effective in Reducing Young Adult Smoking? Journal of Adolescent Health, In Press, Corrected Proof, Available online. 19 November 2013.
- 56 Thrasher JF, Sargent JD, Vargas R, Braun S, Barrientos-Gutierrez T, Seigniny EL., Deborah L. et al. Are movies with tobacco, alcohol, drugs, sex, and violence rated for youth? A comparison of rating systems in Argentina, Brazil, Mexico, and the United States. International Journal of Drug Policy, In Press, Corrected Proof, Available online. 19 September 2013.
- 57 Forsyth SR, Kennedy C, Malone RE. The Effect of the Internet on Teen and Young Adult Tobacco Use: A Literature Review. Journal of Pediatric Health Care. 2013; 27 (5): 367-376.

- 50 Durkin S, Bayly M, Cotter T, Mullin S, Wakefield M. Potential Effectiveness of anti-smoking advertisement types in low and middle income countries: Do demographics, smoking characteristics and cultural differences matter? Social Science & Medicine. 2013; 98: 204-213.
- 51 <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs297/en/> Erişim Tarihi: 08.12.2013.
- 52 Clancy L. International Policies to Reduce Tobacco Use Interventions for Addictio. 2013: 745-755.
- 53 Yankellevitz DF, Henschke CI, Yip R, Boffetta P, Shemesh J, Cham MD, Narula J, Hecht HS. Second-Hand Tobacco Smoke in Never Smokers Is a Signifi-

gençler kendilerini daha sert göstermek ve ince bir vücuda sahip olmak istemektedirler. Filmler ise sigara içiciliği ile ilgili benzer tasvirler sunmaktadır.⁵⁷ Amerikan Ulusal Kanser Enstitüsü, yapılan çalışmalar ışığında ergenlerin sigara ve alkol içiciliğinde filmlerin etkisi olduğu sonucuna varmıştır.⁵⁶ Burada önemli bir konu ise kontrolü oldukça zor bir pazar olan internetin gençler arasında yaygın kullanımıdır. Gençler web siteleri aracılığı ile ailesinin olurlarına gerek kalmadan sigaraya ulaşabilmektedir. İnternet tütün endüstrisinin yeni pazar oluşturma aracı haline gelme potansiyeline sahiptir.⁵⁷

Alkol ve tütün kullanımını teşvik edici görüntüler barındıran filmlere yaş sınırlaması getirmek gibi gerçekçi olmayan yöntemler yerine, bu tür sahneler barındıran filmlerin gösterimi engellenmelidir. Tütün kullanımı ile ilgili talep azaltma politikalarının yanında tütün endüstrisinin piyasaya arz miktarı ile ilgili tedbirler de alınmalıdır.

Alkol

Alkol tüm dünyada yaklaşık olarak yıllık 2,5 milyon ölüme neden olan en büyük üçüncü risk faktörüdür. Alkol kullanımı üretkenlik kaybı, suç oranında ve sağlık giderlerinde artışa neden olarak toplumları önemli ölçüde etkiler.⁵⁸ Toplumsal bir sorun olan alkolün trafik kazaları ve işlenen suçlardaki rolü çok ciddi boyutlardadır. İşlenen suçlar ve gerçekleşen kazalar doğrudan alkolden kaynaklanmakta ya da alkol etkisiyle suçun ve zararın miktarı artmaktadır. Ciddi suçların %40'ında alkol etken olarak rol oynamaktadır. Bunun en açık örneklerinden biri olan Dünya Sağlık Örgütü'nün, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 30 ülkede yaptığı araştırmalara göre: tecavüz ve cinsel saldırıların %37'sinde, hırsızlıkların %15'inde, saldırganlık suçlarının %27'sinde ve basit suçların

%25'inde alkol kullanımı olduğu tespit edilmiştir.⁵⁹

Son yıllarda alkollü araç kullanımı belirgin olarak artmıştır. Bazı ülkelerde trafik kazalarının %30-40'ının nedeni alkoldür. Alkol almış sürücünün sürücülük yeteneğinin alkolün etkisi sonucu olumsuz olarak etkilendiği bilimsel olarak ispat edilmiştir. Reflekslerde yavaşlama zihinsel faaliyetler, dikkat, dengede azalma, karar gücünde bozulma, saldırganlık ve uyku hali beklenen olumsuz etkilerdir. Bu olumsuz etkiler alkollü sürücülerin trafik kazaları yapmasına neden olurlar.

Alkol ve uyuşturucu alımı sonrası araç kullanmak trafik kazalarına bağlı önlenebilir ölümlerin önemli nedenleridir. Alkollü araç kullananlar sadece kendi hayatlarını tehlikeye atmakla kalmaz, toplum açısından da ciddi tehdit oluştururlar.^{60, 61}

Alkol kullanımında diğer bir toplumsal risk de gebelik dönemi ile ilgilidir. Gebelikleri döneminde anne adaylarının alkol kullanımı bebekler için çok ciddi hak ihlallerine neden olmaktadır. Tanı konmamış vaka oranının yüksek olduğu fetal alkol sendromları alkol kullanan anne bebeklerinde görülen ciddi bir sendromdur. Bu sendrom bebeğin tüm hayatını etkilediği gibi bebeğin ailesini ve toplumu da etkilemektedir. Yüz anormallikleri, santral sinir sisteminin anatomik ve fonksiyonel bozuklukları ve gelişme gerilikleri bu bebeklerde görülen temel özelliklerdir. Bu grupta epilepsi sıklığı normal topluma göre oldukça yüksektir.⁶²

58 Martineau F, Tyner E, Lorenc T, Petticrew M, Lock K. Population-level interventions to reduce alcohol-related harm: An overview of systematic reviews. Preventive Medicine. 2013; 57 (4): 278-296.

59 <http://apps.who.int/gho/data/node.main.A1111>
Erişim Tarihi: 10.12.2013.

60 Asbridge M, Paynea E, Cartwright J, Mann R. Driving under the influence of alcohol: Examining ethno-specific rates and the mediating effects of psychological distress and harmful and problematic drinking. Accident Analysis & Prevention. 2010; 42 (4): 1408-1415.

61 JE Brady, G Li - Prevalence of alcohol and other drugs in fatally injured drivers Addiction, 2013

62 Landgrafa MN, Nothackerb M, Heinena F, Diagnosis of fetal alcohol syndrome (FAS): German guideline ver-

Uyuşturucu

Eroin gibi psikoaktif maddelerin kullanımı bireysel kullanıcıların yanında toplum için ciddi bir risk oluşturmaktadır. Bireysel kullanıcılar için madde bağımlılığının yanında HIV/AIDS ve hepatit B/C gibi bulaşıcı hastalıklarla karşılaşma riski altındadırlar. Yasadışı uyuşturucu kullanımı çeşitli şekillerde toplumun sosyoekonomik gücünü zayıflatmaktadır.⁶³

ABD'de 12 yaş ve üzeri nüfusun %14'ünün ve tüm üniversite öğrencilerinin %36'sının tıbbi gerekler dışında opioid/uyuşturucu kullanıyor olması, kullanımındaki artışın ne boyutta olduğunu anlamamızı sağlayacak bir örnektir.^{64, 65} Diğer bir örnek ise Orta Asya ülkeleri olan Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Kırgızistan'da uyuşturucu kullanımı oranlarının ciddi boyutlarda yükselmesidir.⁶⁶ Dünyanın her yerinden uyuşturucu kullanımının artışı ile ilgili yayınlar çıkmaktadır. İnternet ortamında birçok web sitesi, gençleri sigara ile alkolün yanında uyuşturucu kullanımına da teşvik etmektedir ve her an bu sitelerin sayısı artış göstermektedir. Sürekli artan uyuşturucu madde çeşitleri kısa sürede internet aracılığı ile dünyaya yayılmaktadır. Özellikle sosyal medyada yayılan bu yeni nesil uyuşturucularla mücadele zorluklar

göstermektedir. Önümüzdeki yıllarda tıpkı sigarada olduğu gibi uyuşturucu pazarlamasında internet ve sosyal medya temel rolü oynayacak gibi görünmektedir.⁶⁷

Uyuşturucu pazarında "kafa yapıcı" diye satılan yeni nesil maddelerin bazıları, üzerlerine "*İn-san Kullanımı İçin Değildir*" ibaresi yazılarak yasal görüntü verilip satılmaktadır. "Kafa yapıcı" etkisi sebebiyle bu maddeleri kullanan birçok kişi, ölüm dâhil çok çeşitli klinik tablolar ile acil servislere başvurmaktadır. Ancak yeni nesil birçok "kafa yapıcı" madde büyük ölçüde sağlık personeline de bilinmemektedir.⁶⁸ Yeni nesil uyuşturucular ilk olarak 2008 yılında "spice" (baharat, heyecan) denilen sentetik kanabinoid içeren madde ile gündeme gelmiştir. Daha sonra "banyo tuzu" ya da "yasal kafa yapıcı" diye tanımlanan sentetik cathinone içeren madde yaygınlaşmaya başlamıştır. Fenitilamin, Triptaminler (LSD, Psilosibin) MDMA (enactogens) gibi maddeler tüm dünyada inanılmaz hızla yayılmaktadır.^{69, 70}

"Kafa yapıcı" etki amacıyla dünyanın her tarafında çok farklı isimler takılarak satılan "banyo tuzu" lakaplı sentetik maddeler; kalp kası iltihabı, kalp krizi, ani kalp durması, uzun süreli bilişsel bozukluk, uykusuzluk, kâbus görmeler, nöbetler, şiddetli ateş, parkinsonizm, vücut kas tonus kaybı, paranoid sanrılar, işitsel ve görsel halüsinasyonlar, yaygın damar içi pıhtılaşma, sindirim sistemi bo-

sion 2013. European Journal of Paediatric Neurology. 2013; 17 (5): 437-446.

- 63 Gispén MEC. A human rights view on access to controlled substances for medical purposes under the international drug control framework. European Journal of Pharmacology. 2013; 719 (1-3) 16-24.
- 64 Cameron D, Smith GA, Daniulaityte R, Sheth AP, Dave D, Chen L, et al. PREDOSE: A semantic Web platform for drug abuse epidemiology using social media. Journal of Biomedical Informatics. 2013; 46 (6): 985-997.
- 65 Dennhardt AA, Murphy JG. Prevention and treatment of college student drug use: A review of the literature Addictive Behaviors. 2013; 38 (10): 2607-2618.
- 66 Schluger NW, El-Bassel N, Hermosilla S, Terlikbayev A, Darishev M, Aifah A, et al. Tuberculosis, drug use and HIV infection in Central Asia: An urgent need for attention. Drug Alcohol Depend. 2013; 132 (1): 32-36.

- 67 Mustafa DEMİREL, Muhsin YÖRÜK, Okan ÖZKAN Safe Internet For Children: A Study on Safe Internet Service and Parental Views. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 4 Sayı: 7, 2012, Güz.
- 68 Nelson ME, Bryant SM, Aks SE. Emerging Drugs of Abuse. Emergency Medicine Clinics of North America. 2014; 32 (1): 1-28.
- 69 Maxwell JC. Psychoactive substances-Some new, some old: A scan of the situation in the U.S. Drug and Alcohol Dependence. 2014; (134): 71-77.
- 70 Leffler AM, Smith PB, De Armas A, Dorman FL. The analytical investigation of synthetic street drugs containing cathinone analogs. Forensic Science International. 2014; 234: 50-56.

zuklukları, böbrek ve metabolizmada ölümcül bozulmalar yapmaktadırlar.⁷¹ Son 10 yıl içerisinde belki de dünyada daha önce görülmemiş bir şekilde yayılan sentetik kanabinoidlerin kullanımı; yayılım şekli ve tam olarak aydınlatılmamış ciddi toksik etkileriyle insanlık için küresel bir tehdit oluşturmaktadır. Bu ürünlerin internet ortamında kolayca alınıp satılması, dünyanın birçok bölgesinde farklı argo isimlerle (kızlar hamamı, Beyaz Rus, gübre, gölet temizleyici, fildişi dalga, okyanus karı, miyav miyav, mavi ipek vs.) anılması, satılırken bazen bitkisel ilaç, bazen parlatici madde etiketi gibi farklı kılıflara sokulması bunlarla mücadeleyi zora sokmaktadır. Bu maddelerle mücadelede önemli bir görev de Çin ve Hindistan gibi bu maddelerin üretimlerinin yapıldığı ülke hükümetlerine düşmektedir.

71 Zawilska JB, WojcieszakJ. Designer cathinones-An emerging class of novel recreational drugs.Forensic Science International. 2013; 231 (1-3): 42-53.

4. YETERLİ ve GÜVENLİ GIDAYA ULAŞMA HAKKI

Dünya nüfusunun %14'üne denk gelen 868 milyon insan açlık çekmektedir ve her yıl 2,3 milyon çocuk yetersiz beslenme nedeni ile ölmektedir.⁷² Sahra Altı Afrika ve Güney Asya açlık sorununun pik yaptığı yeryüzü alanlarıdır.⁷³ İnsanlığın hedefi silah üretmek yeni savaş alanları oluşturmak ve sahip olunan gıdayı silah olarak kullanmak yerine açlığı önlemek olmalıdır.⁷⁴

Dünya Sağlık Örgütü tanımına göre, gıda güvenliği; "Sağlıklı ve kusursuz gıda üretimi sağlamak amacı ile gıdaların, üretim, işleme, muhafaza ve dağıtım sırasında gerekli kurallara uyulması ve önlemlerin alınması" anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle gıdalarda, tüketicilerin sağlığına zarar verebilecek tehlikelerin olmaması demektir.⁷⁵

Gıda kaynaklı enfeksiyonlar hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için önemli bir sağlık sorunudur. Avrupa ülkelerinde gıda işletmelerinin güvenli gıda prosedürlerine uymasını sağlayacak mevzuat geliştirilmiştir. Ancak halen bu ülkelerde dahi gıda kaynaklı salgınlar görülebilmektedir. Bu salgınlar kirlenmiş hammadde, temiz olmayan ekipman kullanımı, kirli tesisler ve yanlış uygulamalardan kaynaklanır. Mevzuatın etkili olabilmesi için işletmeler ve çalışanlarının işbirliği içerisinde olması gerekmektedir. Bu işbirliğinin temelinde, gıda işletmelerinde çalışanların teorik ve pratik uygulamalardan oluşan eğitimler alması bulunmaktadır.⁷⁶ Gıda üretim ve arzını gerçekleştiren işletme çalışanlarına gıda güvenliği sertifikası verilmeli, ayrıca etkin bir denetim mekanizması kurulmalı ve uygulanmalıdır.⁷⁷

Tüketilen gıdaların kaliteli ve hijyenik olması, her insanın beklentisi ve doğal hakkıdır. Gıda üretimi ve tüketiciye sunumunu yapan tüm kurum ve kuruluşların müşterilerine üretim ve sunum aşamalarında güvenliği sağlanmış gıdaları sunma sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca sorumlu kurumların restoran fast-food ve diğer gıda arzı gerçekleştiren yerleri denetleme zorunluluğu bulunmaktadır.⁷⁸ Ancak bu zorunluluğun ne kadar yerine getirildiği ve etkinliği tartışmalıdır.

Taze meyve ve sebze tüketimi sağlıklı bir diyetin önde gelen unsurlarıdır ve son on yılda %38 oranında üretimleri artmıştır. Taze ürünlerin üretim ve tedarik zinciri oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Ayrıca ısı, nem ve yağış gibi çevresel fak-

72 The Lancet. Hunger: enough is enough. Lancet. 2013; 381 (864): 348.

73 The Lancet. The complex challenge of hunger. Lancet. 2013; 382 (9902): 1382.

74 <http://www.ankaratb.org.tr/pages.aspx?pageId=1403c660-220c-4b44-a902-656d16cee3ae> Erişim Tarihi: 09.12.2013.

75 Yeşilsu AF, Özyurt G. Su Ürünlerinin Kalite Ve Güvenliği İçin Türkiye Ve Dünyada Uygulanan Mevzuat-

lar . Journal of FisheriesSciences.com 2013; 7 (1): 58-71. DOI: 10.3153/jfscom.2013006

76 Soares K, García-Díez J, Esteves A, Oliveira I, Saraiva C. Evaluation of food safety training on hygienic conditions in food establishments. Food Control. 2013; 34 (2): 613-618.

77 McIntyre L, Peng D, Henderson SB. Retraining effectiveness in FOODSAFE trained food handlers in British Columbia, Canada. Food Control. 2014; 35 (1): 137-141.

78 Djekic I, Smigic N, Kalogianni EP, Rocha A, Zamioudi L, Pacheco R. Food hygiene practices in different food establishments. Food Control, 2014 (39): 34-40.

törlerden de etkilenir. Bu zincirdeki olası aksamalar ciddi gıda paniğine yol açmakta, toplumu kimyasal ve mikrobiyolojik tehditlere maruz bırakmaktadır.⁷⁹

Tüm canlıların doğal florasında yoğun bir mikrobiyolojik ortamın bulunması, et ve et ürünlerinin mikrobiyolojik olarak kirlenebilmesinin kaçınılmaz olduğunu açıklamaktadır.⁸⁰

Süt, hem kimyasal hem de mikrobiyolojik açıdan tehlikeler barındırabilecek en temel protein kaynaklarından biridir. Sütün elde edildiği hayvanın beslenme kalitesinden sofraya gelinceye kadar her türlü gıda güvenliği aksamasına neden olabilir. Karaciğer kanserine yol açan afla toksinle kontamine yemleri yiyen hayvanların sütlerinde bu toksin direkt olarak bulunmaktadır. Ayrıca veteriner ilaçlarının birçoğu da direkt süte geçmektedir. İlaç kullanmış hayvanların sütlerinin 1-7 gün boyunca satışı uygun değildir.⁸¹ Aflotoksin gibi mikotoksinler dışında hayvan yemlerine bulaşarak insanlara geçebilecek kimyasallar; böcek ilaçları, endüstriyel atıklar, radyoaktif maddeler, ağır metaller olabilmektedir.⁸²

Balık ve diğer su ürünleri; elde ediliş, depolama, nakliye ve pazarlama aşamalarında mikroorganizmalar ile yüksek kontamine olma ihtimali olan gıdalardır. Bu nedenle bayatlama için gereken süre oldukça hızlı olabilmektedir. Tüketicilere arz esnasında sağlık açısından kabul edilebilir düzeyde

mikrop barındırmalı ve sıkı denetim altında tutulmalıdır.⁷⁵

Mevcut gıda etiketleme sistemi gıdaların kaliteli ve güvenli olduğu konusunu garanti edemez. Gerçek bir gıda güvenliğinin sağlanması ile güvensiz ve kalitesiz gıda üretiminin en aza indirilmesi için her gıdanın ilk üretim aşamasından tüketiciye gelişine kadarki süreçleri gösteren gıda izleme sistemleri dünyanın her yerinde hayata geçirilmelidir.⁸³

Su kaynaklarının doğal nedenlerle ya da insan eli ile kurutulması veya kirletilmesi kötü sağlık koşullarının oluşmasından gıda güvenliğine kadar geniş bir yelpazede hayatı etkiler.⁸⁴ Dünyanın yeterli ve temiz suyun olmadığı bölgeleri için; her bölgenin kaynak durumuna, halkın sosyoekonomik yapısına, uygun su temin etme ile mevcut kaynakları en etkili ve verimli kullanma planları geliştirip uygulanmalıdır.⁸⁴

79 Kirezieva K, Nanyunja J, Jacxsens L, van der Vorst JGAJ, Uyttendaele M, Luning PA. Context factors affecting design and operation of food safety management systems in the fresh produce chain. *Trends in Food Science & Technology*. 2013; 32 (2): 108-127.

80 Sofos JN. Meat and Meat Products. *Food Safety Management*, 2014: 119-162.

81 Van der Spiegel M, Sterrenburg P, Haasnoot W, van der Fels-Klerx HJ. Towards a decision support system for control of multiple food safety hazards in raw milk production. *Trends in Food Science & Technology*. 2013; 34 (2): 137-145.

82 Sekkin S, Kum C. Possible Natural Toxins in Organic Livestock Farming. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*. 2013; 19 (4): 725-734.

83 Aung MM, Chang YS. Traceability in a food supply chain: Safety and quality perspectives *Food Control*, Volume 39, May 2014, 172-184.

84 Adeniji-Olounko G, Urmill B, Valley M. Households' Strategies for coping with climate variability related water shortages in Oke-Ogun region, Nigeria. *Environmental Development*. 2013; 5: 23-38.

5. BARINMA HAKKI

Barınma, insanın en temel ihtiyaçlarından biri ve sağlıklı yaşamın ön şartıdır. Barınma hakkının ihlali iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlki barınacakları herhangi bir yer olmadığı için sokakta yaşayanların evsizlik sorunudur. İkincisi ise sağlıklı barınma ortamlarıdır.

Evsizlik, yapısal ya da bireysel nedenlerle ortaya çıkan karmaşık bir sorundur. Akıl hastalığı, madde bağımlılığı, alkolizm, kişisel motivasyon azlığı gibi bireysel nedenlerin yanı sıra işsizlik, uygun fiyatta konut eksikliği, yoksulluk ve sosyal destek eksikliği gibi yapısal nedenlerden kaynaklanır.⁸⁵

Evsizlik sorunu fiziksel, psikolojik ve sosyal etkilere karşı bireylerin savunmasız kalması anlamına gelmektedir. Bu sorun hastalık, sakatlık ve erken ölümlerin önemli bir nedenidir. Kronik

ve/veya yaşlılığa bağlı hastalıklar, kas ve eklem hastalıkları, yüksek tansiyon, solunum yolu enfeksiyonları, cilt ve ayak sorunları, venöz yetmezlik, uyuz-bit enfestasyonları, paraziter hastalıklar, HIV, hepatit C ve tüberküloz gibi bulaşıcı hastalıklar, kötü beslenmeye bağlı büyüme ve gelişme geriliği, şiddete maruz kalma, sözlü ve fiziksel kötüye kullanım, cinsel istismar, sigara, alkol, uyuşturucu kullanımı evsizler arasında sıkça görülmektedir.^{86,87,88} Sokakta yaşayan kız çocuklarının %42'si ilk cinsel deneyimi zor kullananlarca yaşamaktadırlar. Sokak çocukları travmalara sık maruz kalmaktadırlar ve kronik stres maruziyeti sokak çocuklarında umutsuzluk, depresyon, düşük özgüven, sorunlarla başa çıkmada yetersizlik, intihar girişimlerinde artma, kendine zarar verme ile sonuçlanmaktadır.⁸⁸ Amerika kaynaklı yayında toplam nüfusun %9'u madde kullanırken evsizlerde bu oranın %53, kronik evsizlerde ise %80'e kadar yükseldiği belirtilmiştir.⁸⁹

Kötü alışkanlıklar ve evsizlik arasındaki ilişki çift yönlü bir ilişkidir. Sokakta kalmanın psikolojik etkileri ile kazanılan hastalıklar bu insanları madde ve alkol kullanımına ittiği gibi, madde ve alkol kullanımı da insanları evsiz kalmaya itebilmektedir. Evsiz insanların karşılaştıkları önemli sorun ise kötü beslenme sorunudur. Bu insanların yiyeceğe ulaşmak için kullandıkları yöntemler; dilenci-

85 Kook WC, Baylor JK, Schwend KR. Worlds apart in the same town? A qualitative comparison of pre-and post-clinical nurse themes Assessing Student Perceptions of homeless, mentally ill clients. Nurse Educ Today. 2013 Jul 2. pii: S0260-6917 (13) 00205-0. doi: 10.1016/j.nedt.2013.06.005.

86 Slesnick N, Virtue M. Efficacy of treatment with ecologically-based substance-abusing homeless mothers: Substance use and housing outcomes. J Subst Abuse Treat. 2013; 45 (5): 416-425.

87 Crawley J, Kane D, Atkinson-Plato L, Hamilton M, Dobson K, Watson J. Needs of the hidden homeless - no longer hidden: a pilot study. Public Health. 2013; 127 (7); 674-680.

88 Woan J, Lin J, Auerswald C. The Health Status of Street Children and Youth in Low-and Middle-Income Countries. Journal of Adolescent Health. 2013; 53 (3): 314-321.

89 Ibabe I, Stein JA, Nyamathi A, Bentler PM. Predictors of substance abuse treatment participation among homeless adults. J Subst Abuse Treat. 2013 Oct 14. doi:pii: S0740-5472(13)00242-0. 10.1016/j.jsat.2013.10.008.

lik, hırsızlık ve seks ticareti gibi onların sorunlarını daha da artıracak yöntemler olabilmektedir.⁹⁰ Evsiz kadınlar özellikle de anneler erkeklerle göre daha büyük bir risk grubudur. Üstelik bu annelere sahip çıkıldığında diğer evsizlerden daha ciddi oranlarda kötü alışkanlıklarından kurtulmakta ve topluma kazandırılabilirler.⁸⁶

Dünyada yoksul ülkeler başta olmak üzere hızla artan barınma sorunu bulunmaktadır. Barınma sorunu olan insanların sayısının 1 milyarı aştığı düşünülmektedir.⁹¹ Her yıl 18-24 yaş arası 550 bin genç insan evsiz kalarak, sokaklarda terk edilmiş binalarda, arabalarda, barınaklarda sağlıklı ortamlarda yaşamak zorunda kalmaktadır.⁹² Dünyanın düşük ve orta gelirli ülkelerinde sokaklarda yaşayan 6-16 yaş arası çocukların sayısı net olarak belirlenememektedir. Ancak bu çocukların sayısının on milyonlarca olduğu tahmin edilmektedir.⁸⁸ Genç insanların evlerini terk etmesinin altında; çatışmalı, sevgi ve güvenin olmadığı olumsuz aile ortamları, ebeveyn ölümü, ebeveynin madde bağımlısı olması, ihmal ve istismarın olmasının yanında, okul devamsızlığı, suç işleme, depresyon, madde kullanımı, macera arama gibi bireysel nedenler bulunmaktadır.^{88, 93}

Sağlıklı barınma hakkına ulaşamama özellikle Latin Amerika ülkelerinde ciddi bir sorundur.⁹¹

Ancak dünyanın süper güçlerinde bile evsiz insanların sayısı azımsanamayacak boyutlara ulaşmıştır. Örneğin ABD'de Los Angeles evsizlerin başkenti olarak anılmakta ve burada 40 binin üzerinde evsiz insanın yaşadığı bilinmektedir.⁹⁰ İran'ın başkenti Tahran'da uyuşturucu kullanan evsizler arasında HIV enfeksiyonu yayılımında artma olduğunu tespit eden çalışma⁹⁴ evsizlik ve onunla ilişkili sorunların küresel boyutunu göstermesi açısından manidardır.

Evsizlik sorununun çözümü ile ilgili Japonya kaynaklı bir yayında, belediyeler ve hükümet aracılığı ile geçici barınaklar oluşturma, çalışabilecekleri iş imkânları sunma ve rehberlik hizmetleri ile tıbbî danışmanlık sağlanması gibi kapsamlı önlemler sonrası evsizlik sorununu %75'e yakın bir oranda azaltılabildiği belirtilmiştir.⁹⁵

Yeterli ve sağlıklı barınma hakkında mahrum olan insanların başında mülteciler gelmektedir. Her geçen gün çeşitli bölgelerinde sayıları giderek artan mültecilerin yaşadıkları mülteci kampları ciddi kaygılar doğurmaktadır.⁹⁶ Ürdün'de Arap-İsrail Savaşı'ndan bu yana mülteci kampında yaşayan 1.951.603 Filistinli, kötü şartlardan kaynaklanan sağlık sorunları ile karşılaşmaktadır. Kötü yaşam şartlarının önde gelen unsuru konut kalitesindeki yetersizlik olarak belirlenmiştir.⁹⁷

-
- 90 Salem BE, Adeline N, Brecht ML, Phillips LR, Montes JC, Sarkisian C, Stein JA. Constructing and Identifying predictors of frailty among men-homeless adults with latent variable structural equations model approach. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 5 October 2013; In Press, Corrected Proof: Available online.
- 91 Gilbert AG. Free housing for the poor: An effective way to address poverty? *Habitat International*. 2014; 41: 253-261.
- 92 Ryan TN, Thompson SJ. Perspectives on emerging housing for homeless adults among men. *Evaluation and Program Planning*. 2013; 36 (1): 107-114.
- 93 Slesnick N, Guo X, Brakenhoff B, Feng X. Two-year predictors of runaway and homeless shelter services among men episodes following, substance abusing adolescents. *Journal of Adolescence*. 2013; 36 (5): 787-795.

-
- 94 Zadeh AOT, SeyedAlinaghi S, Hassanzad FF, Hajizadeh M, Mohamadi S, Emamzadeh-Fard S, et al. Prevalence of HIV infection and the correlates among homeless in Tehran, Iran *Asian Pacific Journal of Tropical Biomedicine*. 2014; 4 (1): 65-68.
- 95 Suzuki H, Hikij W, Tanifuj T, Abe N, Tatsushig F. Medicolegal death of homeless persons in Tokyo Metropolis over 12 years (1999-2010). *Legal Medicine*. 2013; 15 (3): 126-133.
- 96 Sweeney JA. Homeless People: Refugees and Asylum Seekers. *International Encyclopedia of Housing and Home*. 2012: 116-121.
- 97 J Alnso, Meato J. Housing conditions in the refugee camps Palestini, Jordan. *Cities*. 2014; 36: 65-73.

6. MÜLTECİLERİN MARUZ KALDIKLARI SAĞLIK HAKKI İHLALLERİ

Evini terk ederek belirsiz bir geleceğe ilerlemek bir insan için verilmesi zor bir karardır. Ancak başka bir seçeneği olmayan hayatları ve güvenlikleri risk altında olan mültecilerin, gıda, barınma ve sağlık koşullarını düşünmeden evlerini terk etmek zorunda olmaları anlaşılır bir karardır.⁹⁸ Suriye'deki acımasız çatışmalardan kaçan 4,25 milyon insan her türlü olumsuz şartı göze alarak Türkiye, Lübnan, Mısır, Irak ve Ürdün'e sığınmak zorunda kalmıştır. Bu Suriyeli mültecilerin dörtte üçünü kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Sağlık hizmetlerine erişim Suriyeli mültecilerin büyük endişelerinden biridir.⁹⁹ Suriye'deki savaş ortamından kaçan yaklaşık 500 bin mülteci Türkiye'ye sığınmıştır. Suriyeli mültecilerden 201.032 kişi Temmuz ayı itibarı ile kamplarda yaşamaktadır.¹⁰⁰ Türkiye'deki kamplarda mültecilerin fizik-

sel sağlık sorunlarının asgari düzeyde olduğu ifade edilse de, buradaki mültecilerde evlerinden uzakta olmanın ve gelecekleri ile ilgili belirsizlikten kaynaklanan psikolojik bozukluklar izlenmektedir. Ayrıca Türkiye'de doktor ve hemşireler ile mülteciler arasında ciddi bir aynı dili konuşamama engeli bulunmaktadır.¹⁰⁰ Qato'nun araştırmasında Lübnan'daki mültecilerin ilaçlarını doğru kullanmadıklarının izlenmiş olması¹⁰¹ Türkiye'deki dil anlaşmazlığının önemini daha net ortaya koymaktadır. Resmî kayıtlara göre Lübnan'da 600 bin Suriyeli mülteci yaşamaktadır. Lübnan Hükümeti ise bu rakamın 1.5 milyon civarında olduğunu tahmin etmektedir. Lübnan halkı Suriyeli mülteciler ile dayanışma içerisinde olsa da, bu sayıdaki mülteci yükü Lübnan sağlık sisteminin kaldıramayacağı boyutlardadır.¹⁰² Lübnan'da yaşayan Suriyeli mülteciler arasında bulaşıcı hastalıklar, solunum sistemi, sindirim sistemi hastalıkları, cilt hastalıkları, ruh sağlığı sorunları, yetersiz beslenmeye bağlı hastalıklar yaygın olarak görülmektedir.¹⁰² Ürdün'de bulunan kayıtlı mülteci sayısı ise 500 bin civarındadır. Ürdün Hükümeti Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği, Ürdün Sağlık Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör aracılığı ile mültecilere sağlık hizmeti vermektedir. Ancak ülkenin kaynakları bu yükü karşılamaya yetmediğinden uluslararası toplumun desteğine ihtiyaç duymaktadır.¹⁰³ Uluslararası kuruluşların (BM, UNESCO, AB gibi) insani yardım hususunda gereken adımları yeterli düzeyde atmadığı görülmektedir.

Dünyadaki çatışmalar sırasında bir savaş taktiği olarak kadınlara karşı cinsel saldırı da olmak

98 The Lancet The right to health for Syrian refugees. Lancet. 2013; 381 (9883): 2056.

99 Ross CB, Buus N, Stenag E.A qualitative study of mentally ill iraqi refugees 'relatives' experiences of their caring role and of receiving assistance from the community mental health services. European Psychiatry. 2013; 28(1): 1.

100 Döner P, Özkara A, Kahveci R. Syrian refugees in Turkey: numbers and emotions. Lancet. 2013; 382 (9894); 764.

101 Qato DM. Palestinian refugee communities, the use of drugs: a mixed methods study. Lancet. 2013; 382 (4): 30.

102 Refaat M, Mohanna K. Syrian refugees in Lebanon: facts and solutions. Lancet. 2013; 382 (9894): 763-764

103 Excellency H, Murshidi MM, Hijawi MQB, Jeriasat S, Eltom A. Syrian refugees and Jordan's health sector. Lancet. 2013; 382 (9888); 206-207.

üzere şiddet uygulanması önemli bir halk sağlığı ve insan hakları ihlali olarak kabul edilmektedir.¹⁰⁴ Myanmar'da bulunan mülteci kamplarında 140 binden fazla kişi yaşamaktadır ve buradaki kadınların %9,6'sı en az bir kez şiddet içerikli davranışa maruz kaldığı rapor edilmiştir. Bu tür şiddete muhatap olan kişilerde ruh sağlığı bozukluklarından, HIV bulaşına uzanan geniş bir aralıktaki sağlık sorunları izlenmektedir.¹⁰⁴ Suriyeli mültecilerle ilgili olarak da, barınma ve beslenme gibi görünürdeki acil durumlara odaklanıp savaşın bir yan ürünü olan cinsel şiddet gözden kaçabilmektedir. Mültecilerin yarıdan fazlasının kadın olduğu düşünüldüğünde; HIV, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve tecavüze bağlı gebeliklere ilk 72 saat içerisinde müdahale edilmesi gerektiğinden hareketle, kadınların bu sorunlarının üzerinde durulmaması insanî bir krizi ortaya çıkarmaktadır.¹⁰⁵

104 "Falb KL, McCormick MC, Hemenway D, Anfinson K, Silverman JG. Violence against refugee women along the Thai-Burma border International Journal of Gynecology & Obstetrics. 2013; 120: 279-283.

105 "Ouyang H. Syrian refugees and sexual violence. Lancet, 2013; 381 (9884): 2165-2166.

kültür-sanat

1. ULUSLARARASI KÜLTÜR-SANAT KURUMLARI

Avrupa'nın Önde Gelen Müzeleri, Sergilediği Eserleri Hırsızlık Yoluyla Temin Ediyor!

Kültür-sanat gündemini belirleyen, dünyanın dört bir yanından her yıl milyonlarca insanın ziyaret ettiği Avrupa'nın önde gelen müzeleri, özellikle Asya ve Afrika kıtasından hırsızlık yoluyla temin edilen eserleri sergilemekten çekinmiyor. Galerilerinde sergiledikleri eserlerle övünen Avrupa müzeleri, bu eserlerin başta Osmanlı olmak üzere farklı medeniyetlere ve farklı coğrafyalara ait eserler olduğu gerçeğini görmezden geliyor.

Anadolu coğrafyasının Osmanlı ve Selçuklu dönemine ait pek çok eseri de Fransa, İngiltere, İtalya, Almanya gibi ülkelerde bulunan müzelerde sergileniyor. Başta devlet yetkilileri olmak üzere, kültür-sanat camiasının, yazar ve düşünürlerin, sanatçı ve aydınlarımızın bu konuya istisnalar dışında uzun yıllardır sessiz kaldığı ise biliniyor. Daha da acısı, Avrupa'daki bu müzeleri ziyaret etmekle övünen, bunu entelektüelliğin bir gereği sayarak Türkiye'de her yıl Avrupa müzelerine yaptığı ziyaretleri övünerek anlatan bir anlayış da bulunuyor.

Ancak Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı aracılığıyla son yıllarda bu konuda ciddi girişimlerde bulunuyor.

Ertuğrul Günay: "İçimden Ağlıyorum!"

Türkiye'den kaçırılan tarihî eserler için içinden isyan yükseldiğini söyleyen Kültür ve Turizm Eski Bakanı Günay, "Ağlamak çaresizlik yurt dışında. Ne zaman, British Museum'a, Berlin Müzesi'ne, Louvre'a gitsem içimden gözyaşları döküyorum" dedi.

Günay, tarihî eserleri ait oldukları yerlere geri götürmek için yürütülen çalışmaların bir politika haline gelmesinden Avrupa'nın çok rahatsız olduğunu ifade ederek, "Doğu Avrupa'nın ve Ön Asya'nın, bunu ortak bir politika haline getirmesinden Batı müzeleri çok rahatsız oluyor çünkü bu tür eserleri çok var" dedi.

Türkiye'nin bu tür eserleri getirmek için çok fazla para harcadığı eleştirilerine yanıt veren Günay, Elmalı hazinelerinin Türkiye'ye getirilmesi için 2-3 milyon Dolar civarında avukatlık ücretleri ödendiğini, daha sonra mahkemenin ichtihad oluşmaması için davadan vazgeçilmesini istediğini belirterek şunları aktardı: "Orada aslında Türkiye bir yanlışlık yapmış bence çünkü bir mahkeme kararı çıkabilirdi ve o mahkeme kararı emsal olurdu, fakat orada Amerikan Metropolitan Müzesi akıllı davranmış. Orada biz davadan vazgeçmişiz milyon Dolarlar ödemişken ve anlaşma yoluyla vermiş gibi yapmışlar. Halbuki davayı kazanıyorduk" dedi.¹

Hırsız Louvre!

Ayasofya'da 2. Selim Türbesi'ni ziyaret edenleri, üç dilde yazılmış bir levha karşılıyor: "Önünde bulunduğunuz bu çiniler kopyadır. Çinilerimizin asılları ise Louvre Müzesi'ndedir. Bu, sanat hırsızlığıdır."

Fransa, yıllar önce Ayasofya'nın bahçesindeki

1 <http://yenisafak.com.tr/aktuel-haber/icimden-agliyorum-04.01.2013-448159>

2. Selim Türbesi'nden kaçırılan İznik çini panoyu iade etmeyince, Kültür ve Turizm Bakanlığı, yabancı misyon temsilcileri dahil yılda 600 bin ziyaretçi çeken türbenin önüne özel levha yerleştirdi: *"Bu bir sanat hırsızlığıdır!"*

İstanbul'da Ayasofya Müzesi haziresinde yer alan 2. Selim Türbesi Mimar Sinan tarafından inşa edildi. Mimar Sinan, türbenin iç tarafını tamamen ve dışta da revakların altındaki dış duvarları İznik çinileriyle donattı. İznik çini sanatından mükemmel örneklerin yer aldığı panolar türbenin giriş kapısının her iki yanına yerleştirildi. Ancak bugün panolardan solda olanı, diğerine göre daha soluk renkte. Çünkü sahte. Orijinal pano ise Louvre Müzesi'nde sergileniyor.

1882-1896 yıllarında İstanbul'da dışçılık yapan Fransız Albert Sorlin Dorigny tarafından yurtdışına kaçırılan çini panonun yerine sahtesi takılmış. Kültür ve Turizm Bakanlığı eserlerin çalındığını belgeleriyle birlikte ortaya koymasına rağmen Fransa Kültür Bakanlığı, 'eserlerin Fransız dışçıdan satın alındığını ve faturalarının bulun- duğunu' ileri sürerek çinileri vermeye yanaşmıyor.

Türkiye tarihî eserini geri alamayınca Ayasofya Müze Müdürlüğü de eserin çalındığını anlatan bir bilgilendirme levhasını çalınan çini panonun önüne koydu.²

Batılı Devletler Türkiye'nin Girişimlerinden Rahatsız

Türkiye'nin Anadolu'dan kaçırılan sanat eserlerini geri almak için önde gelen Batı müzeleri nezdinde son yıllarda gerçekleştirdiği girişimler Berlin, Paris, Londra ve New York'taki müzeler ile yabancı arkeologlar tarafından hoşnutsuzlukla karşılanıyor.

Guardian'daki haberde, Türkiye satıraralarında suçlanırken, yurtdışına yasadışı yollarla götürüldüğü belirtilen binlerce tarihî sanat eserinin geri verilmemesi halinde yabancı arkeologların Türki-

ye'deki kazı izinlerinin iptal edileceği uyarısı da yer aldı.

Haberde, Alman ve Fransız arkeologlara, Alman Arkeoloji Enstitüsü ve Paris'teki Louvre Müzesi'nde bulunan ve Türkiye'ye ait olan bazı sanat eserleri iade edilmediği için yaptırım uygulandığı da yer aldı. Türkiye, Londra'da bulunan British Museum'daki M.Ö. birinci yüzyıldan kalma Samsat Steli'ni ve New York'taki Metropolitan Museum'dan da 18 sanat eserini geri istiyor. Berlin'deki Bergama Müzesi'ni yöneten Prusya Kültürel Miras Kurumu'nun Başkanı Hermann Parzinger, "Türklerin agresif bir politika izlediğini" öne sürdü.

Türkiye'nin yurtdışına kaçırılan tarihî eserlerle ilgili geri iade mücadelesi özellikle Ertuğrul Günay'ın Kültür Bakanlığı döneminde yoğunlaşmış durumda. Türkiye, son 10 yılda dört binin üzerinde tarihi eserini geri aldı ve şu an Avrupa ülkeleri içinde tarihe en çok yatırım yapan ülke konumunda.³

Sinema Endüstrisi Küresel Güçlere Hizmet Etmeye Devam Ediyor!

Küresel güçlerin dünya üzerindeki hukuk ve insanlık dışı uygulamalarını meşrulaştırma yolunda büyük destek aldığı sinema endüstrisi, 2013 yılında da misyonuna uygun hareket etti ve şaşırtmadı. Dünyanın en prestijli sinema ödülleri olarak kabul gören Oscar, Altın Küre gibi ödüller yine bu amaca hizmet eden yapımlar arasında paylaştırıldı. Batılı küresel güçlerin işgal ve askerî operasyonlarını meşrulaştıran, uzun vadeli politikalarını destekleyen ve bilinçaltı mesajlarla tüm toplumları bu sürece hazırlayan onlarca yapımla milyonlarca kişi tarafından izlendi. Başta Hollywood olmak üzere sinema endüstrisi yakın geçmişte özellikle 11 Eylül sonrasında gerçekleşen Irak ve Afganistan işgallerine zemin hazırlamış, dünya kamuoyunda işgalleri

2 http://www.radikal.com.tr/turkiye/ayasofyada_bir_levha_hirsiz_louvre-1113734

3 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=243860>

haklı gösterme misyonu yüklenmişti. Son yıllarda sinema filmlerinin üstlendiği bu misyon, giderek daha büyük bütçelerle çekilen ve tüm dünya ülkelerine ihraç edilerek evlerin içine kadar giren televizyon dizileri tarafından da sürdürülüyor.

Altın Küre Ödülleri İslamofobik Yapımlara Verildi

2013 yılında Altın Küre ödülleri, ABD'nin Ortadoğu politikasını destekleyen yapımlara verildi.

Usame bin Ladin'i yakalamak için düzenlenen askerî operasyonu konu alan "Zero Dark Thirty" filminde bir CIA ajanını canlandıran Jessica Chastain, İran'daki ABD'li rehinelere yönelik CIA operasyonunu anlatan 'Argo' ve yine CIA'nın Amerikalıları nasıl terörden koruduğunu anlatan TV dizisi "Homeland" ödülleri topladı.

Ödül alan yapımların giderek karmaşıklaşan dünyada, Amerika'nın sadece doğru olanı yaptığı mesajı üzerine kurulu olduğu görülüyor. ABD yanlış bir şey yaptığı zaman bile, bu sadece büyük bir kötülükle mücadele etmek adına oluyor! Yapımlar, ABD'nin Orta Doğu halkına bakışını da bir kez daha ortaya koyuyor. Örneğin Argo'daki her İranlı kızgın ve bağırarak konuşuyor. İran devrimi sırasında Amerikan Büyükelçiliği'nin basılarak çalışanların rehin alınmasıyla başlayan süreçte 6 diplomatın Amerika'ya kaçırılması için CIA'nın uyguladığı sıradışı planı anlatan "Argo", 1979 yılında meydana gelen ve 444 gün boyunca 52 Amerikalının rehin tutulduğu olayları işliyor.

"Zero Dark Thirty" filmi ise, Usame bin Ladin'in yakalanmasına yol açtığı iddiasıyla işkenceyi temize çıkarma derdinde. "Homeland" dizisinde ABD askerini esir alan 'terörist' Filistinli, işkence sonucu Müslüman olan ABD askeri ise teröriste dönüşüyor. Dizideki tüm Müslüman ya da Arap karakterler bir şekilde "küresel terör ağına" aitler! Bazı Amerikalı yazarlar, Altın Küre kazanan diziyi, "televizyondaki en İslamofobik yapım" olarak niteliyor.⁴

ABD Yapımcılar Derneği de Argo'yu Ödüllendirdi

Altın Küre ödüllерinin ardından İranlıları yanlış bir dille anlatan 'Argo' filmine ABD Yapımcılar Derneği'nden de bir ödül geldi.

ABD Yapımcılar Derneği'nin (PGA) verdiği en büyük ödül olarak kabul edilen, sinema dalında verilen "Darryl F. Zanuck Üstün Dramatik Sinema Yapımcısı" ödülünü, yapımcılıklarını Ben Affleck, George Clooney ve Grant Heslov'un üstlendiği "Argo" filmi kazandı.⁵

Argo'nun Oscar'ı Washington'dan!..

"Argo", Altın Küre ve ABD Yapımcılar Derneği'nin ardından Oscar'dan da eli boş dönmedi. Ödülün verilış biçimi de Hollywood ile Washington arasındaki bağa dair güçlü işaretler verdi. Beyaz Saray'dan Oscar törenine canlı bağlanan First Lady Michelle Obama, Argo'ya verilen "En İyi Film" ödülünü bizzat kendisi duyurdu.

Öte yandan bir başka İslamofobik yapım "Zero Dark Thirty" de "En İyi Ses" Oscar'ını aldı. 5 dalda Oscar aday gösterilen filmde CIA'nın operasyon sürecinde işkenceyi bir bilgi edinme yöntemi olarak kullanmasını meşrulaştırması tartışma konusu olmuştu.⁶

Hollywood'un Kirli Siyasi Geçmiş

ABD politikalarının 'beyaz perdedeki amirali' Hollywood'un siyasî geçmişi eskilere uzanıyor. 1917'de ABD'de oluşturulan Halkla İlişkiler Komitesi (CPI), I. Dünya Savaşı'na dair Washington'un misyonunu anlatacak filmler yapması konusunda Amerikan sinemasına desteklerini esirgemedi. CPI Başkanı George Creel'e göre, "Amerikanizm"ın dünyanın dört bir yanına ulaşmasında bu filmler önemli rol oynadı. Hollywood'un siyasî

4 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=242973>

5 <http://www.hurriyet.com.tr/kultur-sanat/haber/22456439.asp>

6 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/seytan-ucgeni-01.03.2013-494779?ref=manset-10>

misyonu II. Dünya Savaşı döneminde de devam etti. Savaşın ardından Washington politikaları, Marshall Planı ile birlikte Avrupa sinemasına da ulaştı.

ABD'nin Afganistan ile savaşa gittiği bir dönemde Pentagon ve CIA'in savaş temasını oldukça gerçekçi bir boyutta işleyen “Sum of All Fears/ En Büyük Korku” (2002) filmi, Amerikan halkını silah altına almak adına manevî bir baskı aracı olarak kullanılmıştı. Söz konusu filmde, son filmi “Argo” ile Oscar kazanan oyuncu Ben Affleck rol almıştı.

ABD Savunma Bakanlığı Pentagon, Fas'ta çekilen “Black Hawk Down/Kara Şahin Düştü” (2002) filmi için çok sayıda seçkin askerini bu ülkeye göndermesi üzerine eleştiri oklarına hedef olmuştu. Helikopter ve askerlerin Fas'a gönderilmesine dönemin ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld onay verirken, Pentagon içinde ciddi tartışmalar çıkmıştı. Karara karşı çıkan çevreler, Pentagon'un sinemanın emrine girmesi doğru değil. Bu, ülkenin ulusal çıkarlarına hizmet etmiyor' görüşünü dile getirmiş, Rumsfeld ise kararını savunurken, harcamaların film yapımcısı şirket tarafından ödeneceğini gerekçe göstermişti. “We Were Soldiers/Bir Zamanlar Askerdik” (2002) adlı film de benzer resmi muameleye tabii tutulmuştu. Film özel bir gösterimle dönemin başkanı George W. Bush, Rumsfeld, Condoleezza Rice ve birçok Pentagon görevlisine izletilmişti.

1980'lerin ikinci yarısında vizyonu saran Vietnam filmlerinden beri savaş filmleri konusunda böyle bir dönem yaşanmamıştı. Bu geri dönüşün 11 Eylül'den çok, Steven Spielberg imzalı “Saving Private Ryan/Er Ryan'ı Kurtarmak”ın (1998) elde ettiği başarı ile başladığını söylemek mümkün. “Rambo” serisi, “Top Gun” (1986), “Point Last Seen” (1997) gibi yapımlar da ABD politikalarını destekleyen Hollywood yapımları arasında zikredilebilir.⁷

Hollywood'un Gözünden Irak İşgali

2003 yılında başlayan ve bugüne dek 1 milyondan fazla insanın yaşamını yitirmesine, 4 milyon mülteciye ve 5 milyon çocuğun yetim kalmasına sebep olan ABD'nin Irak İşgali onuncu yılını doldururken, milyon Dolar'lık yapımlarla tarihin en büyük işgal hareketlerinden birini haklı ve masum göstermeye çalışan Hollywood, bugüne kadar bu hedef doğrultusunda pek çok yapıyı dünyaya servis etti. Dünyanın dört bir yanında milyonlarca insana izlettirilen bu devasa prodüksiyonlar aynı yalanı defalarca ve en dramatik biçimde toplumların bilinçaltına aşılayarak işgalin meşruiyet zeminini oluşturmaya çalıştılar. İşte bugüne kadar Irak İşgali'ni konu edinen, toprakları işgal edilen, vatanlarından edilen, milyonlarca evladı katledilen Iraklıların figüran konumunda işlendiği yanlı yapımlardan sadece birkaçı:

“Home of the Brave/Cesurların Vatanı” (2006): Irak Savaşı'nda görev almış dört Amerikan askerinin ülkelerine dönüşte yaşadıklarını anlatıyor. Normal hayatlarına devam edebilmek için mücadele eden askerler artık eskisinden farklı kişilerdir.

“Grace is Gone/Gidenler ve Kalanlar” (2007): Eşini Irak Savaşı'nda kaybetmiş Amerikalı bir annenin, çocuklarına bu durumu anlatmaya çalışmasını konu alan bir dram.

“In the Valley of Elah/Tanrının Vadisinde” (2007): Film, Mike Deerfield adındaki örnek bir Amerikan askerinin Irak'ta kaybolması sonrasında, babasının olayın aydınlatılması adına verdiği mücadeleyi anlatıyor. Özellikle, ABD bayrağının bir eleştiri aracı olarak kullanılması, filmi benzer yapımlardan ayıran bir özellik olarak değerlendirildi.

“Redacted/Örtülü Gerçek” (2007): Film, Irak işgali sonrasında şiddetin en yoğun yaşandığı Samarra'da görevli ABD askerlerinin yaşamlarını anlatıyor. El kamerası ile çekilen film, ABD askerleri ile Iraklılar arasındaki ilişkileri de ele almayı amaçladı, elbette Amerikan askerleri tarafından.

“The Hurt Locker/Ölümçül Tuzak” (2008):

7 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/seytan-ucgeni-01.03.2013-494779?ref=manset-10>

Savaş ortasında bombaları imha etmekle görevli bir grup askerin başından geçenleri anlatan film, en ses getiren yapımlardan biri oldu. Yaşanan kaosu ve ölümü anlatması bakımından olumlu eleştiriler alan Ölümcül Tuzak, kahramanların sadece ABD askeri olması nedeniyle de eleştirildi.

“Stop-Loss/Görev Uğruna” (2008): Irak işgaline katılan askerlerin psikolojisini ele alan film, savaş karşıtı yapımlardan biri.

“W./Beyaz Saray” (2008): Irak işgalinin mimarı George W. Bush'un hayatını anlatan Oliver Stone imzalı film, yönetmenin diğer filmleri ile karşılaştırıldığında genel olarak 'zayıf' bulundu. Filme getirilen *bir* diğer eleştiri de Irak işgalinin George W. Bush'a havale edilerek, ABD devletinin aklanması oldu.

“The Messenger/Haberci” (2009): Film, bir Amerikan askerinin, eşi Irak'ta ölen bir kadınla ilişki yaşamaya başlaması ile ortaya çıkan etik çıkmazı ele alıyor.

“Green Zone/Yeşil Bölge” (2010): Irak işgali, Saddam Hüseyin'in sahip olduğu kitle imha silahlarının yok edilmesi bahanesi ile başlamıştı. Yeşil Bölge'de Irak çölünde depolandığından kuşkuyla kitle imha silâhlarını bulmak üzere görevlendirilen askerlerin bu görevin arkasında başka kompoların olduğunu keşfettiklerinin anlatıldığı film, işgale gerekçe yapılan yalanları ele almayı göze alan ender yapımlardan.

“Return/Dönüş” (2011): Irak'tan dönen askerlerin yaşadıklarını ele alan filmi, diğerlerinden farklı kılan belki de tek özelliği kahramanın bir kadın asker oluşu.⁸

Hollywood Hitler İşbirlikçisi Çıktı

Hollywood'un İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve savaş sırasında Nazi yönetimi ile dirsek temasında olduğuna dair bugüne dek pek çok belge yayımlandı. Harvard Üniversitesi'nden Ben Urward'ın yayımladığı son kitap ise Hollywood-

Nazi ilişkisinin bilinenden daha derin olduğunu ortaya çıkardı. Kitabına 'İşbirliği' (Collaboration) adını veren Urward bunun gerekçesini şu sözlerle anlattı: “*Bu sözcüğü aslında ben seçmedim, iki taraftan da elde ettiğim belgelerde Hollywood ile Nazi rejimi arasındaki ilişki çoğu kez 'işbirliği' olarak nitelendiriliyordu.*”

Kitapta işbirliğine dair ilginç detaylara yer verildi. Buna göre Almanya'da yaşananlar hakkında çekilen pek çok önemli yapımda son sözü Nazi yetkilileri söylüyordu. Warner's Stüdyoları filmlerde yapılacak sansürü konuşmak üzere bizzat Nazi yetkililerini Los Angeles'a davet etti. 1936'da MGM tarafından çekilen ve demokrasinin faşizmi yenmesini konu alan “It Can't Happen Here” adlı film ise hiç gösterime girmedi. Sinclair Lewis'in romanı baz alınarak çekilen filmin sansürlenmesine gerekçe olarak “uluslararası politik endişe” gösterildi. 1937'de çekilen “Emile Zola'nın Hayatı” adındaki filmdeki repliklerde yer alan Yahudi kelimelerinin hepsi çıkarıldı. Kitapta ayrıca Hollywood stüdyolarının savaş öncesinde başlayan işbirliğini 1940'lı yılların ortalarına kadar sürdürdüğü ve savaş sonrasında anti-Nazi filmleri çektikleri sırada bile Yahudilerin yaşadıklarına değinmekten kaçındıkları da ileri sürüldü.⁹

Hollywood Diğer Ülke Sinemalarına Etki Ediyor

Sinema endüstrisinin en büyük temsilcisi numundaki Hollywood, yalnızca kendi yapımlarıyla dünya kamuoyunu manipüle etmekle kalmıyor, aynı zamanda dünyanın farklı coğrafyalarında üretilen sinema filmlerini de etkileyerek dönüştürüyor. Bunun en açık yansımalarını ülkemizde son dönemde vizyona giren sinema filmlerinde de görmek mümkün. Ses ve görüntü efektleriyle seyrilik bir şova dönüştürülen yapımların hızla arttığı, moral değerlerin göz ardı edildiği ve seküler yaşam tarzının dayatıldığı film ve tv dizilerine her geçen gün bir yenisi ekleniyor.

Hollywood'un farklı sinema kültürleri üze-

8 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/hollywood-oyunu-tutmadi-25.03.2013-503284?ref=manset-12.1>

9 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/hollywood-hitler-isbirlikcisi-cikti-01.07.2013-536706>

rindeki etkisinin bariz biçimde görüldüğü bir diğer ülke ise Hindistan. Ülkenin Bollywood olarak bilinen sinema sektörü son yıllarda ülke içerisindeki yozlaşmaları gösterirken Batı'dan iyi örnekler veren, iyi insanların hep Hristiyan olduğu, sürekli Hristiyan propagandası yapılan filmler üretiyor. Benzer bir durum Japon ve Güney Kore filmlerinde de gözlemlenebiliyor.¹⁰

Bu tablo dünyanın dört bir yanında, Batı'nın seküler yaşam anlayışını benimsemiş, yalnızca tüketen, dünyada olup bitenlere dair bilgi ve fikir sahibi olmayan, benmerkezli bir hayat anlayışının hakim olduğu genç nesillerin yetişmesine sebep oluyor.

Cannes'da Altın Palmiye Tunuslu Yönetmenin

Lezbiyen Aşkını Anlatan Filmine Verildi

66. Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye Ödülü'nü, Tunus asıllı Fransız yönetmen Abdül-latif Keşiş'in, lezbiyen aşkı anlattığı "Blue Is the Warmest Color: The Life of Adele" filmi aldı. Başkanlığını yönetmen Steven Spielberg'in yaptığı jüri, alışılmadık bir hamleyle Altın Palmiye Ödülü'nü, sadece filmin yönetmeni Keşiş'e değil aynı zamanda yıldızları Adele Exarchopoulos ve Lea Seydoux'a verdi. Adele Exarchopoulos, 3 saat süren filmde kendisinden yaşlı bir kadına aşık olduktan sonra hayatı değişen 15 yaşındaki bir genç kızını canlandırıyor.¹¹

Nobel'in Öteki Yüzü

Her yıl çeşitli dallarda verilen ve dünya kamuoyunda büyük prestije sahip olan Nobel Ödülleri, uzun yıllardır tercihleriyle farklı bir misyona sahip olduğuna dair güçlü sinyaller veriyor. Geçmiş yıllarda binlerce masum insanın katledilmesi-nin birinci dereceden sorumlusu olan ABD ve İsrail devlet adamlarına da Nobel Barış Ödülü

verilmişti. Bu durum Nobel'in küresel güçlerin politikalarını meşrulaştırmak için kullandığı kültür-sanat organizasyonlarından biri olduğunu düşündürüyordu. Benzer bir yaklaşım Nobel Edebiyat Ödülü'nde de görülüyor, ödüller genellikle küresel güçler karşısında ülkelerinin elini zayıflatan yazarlara veriliyordu. Yani Nobel Edebiyat Ödülü'nü bir anlamda edebî kriterlerden ziyade edebiyat dışı alanlardaki tavır ve yaklaşımların belirlediği anlaşıyordu.

Nobelli Baradey

Mısır'daki Darbede Önemli Rol Oynadı

Geçtiğimiz yıl Nobel Ödülü almış farklı isimlerin açıklamaları ve yaklaşımları, konunun bir kez daha gündeme gelmesini sağladı. Mısır'da küresel aktörlerin büyük destek verdiği askerî darbe ile Mısır'ın seçilmiş cumhurbaşkanının görevden alınması sürecinde, 2005 yılında Nobel Barış Ödülü'ne layık görülen Muhammed Baradey'in üstlendiği rol bunun en bariz örneği oldu. Ülkesinde vatandaşların oylarıyla seçilmiş, halkın büyük desteğini alan bir devlet adamının silah zoruyla görevinden uzaklaştırılması sürecinde aktif rol alan Baradey, darbenin açıklandığı basın toplantısında Mısır Genelkurmay Başkanı Abdülfettah El-Sisi'nin hemen yanındaydı. Darbeden sonra önce başbakan olarak görevlendirilen, ardından "dış ilişkilerden sorumlu cumhurbaşkanı yardımcısı" yapılan Baradey, darbe için Batılı ülke yöneticilerini ve BM yetkililerini ikna ettiğini itiraf etmekten çekinmedi.

Nobelli Karman:

"Büyük Bir Komploya Kurban Gittim!"

Mısır'da darbeyi hazırlayan süreçte aktif rol alan bir diğer isimse, Arap Baharı sürecinde oynadığı rolle 2011 yılında Nobel Barış Ödülü'ne layık görülen Yemenli Müslüman aktivist Tevekkül Karman oldu.

Darbeye kadar Mısır'daki Mursi karşıtı gösterilere destek veren Yemenli Nobel Barış Ödüllü

10 http://www.milligazete.com.tr/haber/Hollywood_Bollywood_el_mi_atti/293647#.UIP9pjZrOM8

11 <http://www4.cnnturk.com/2013/kultur.sanat/05/26/cannesda.odul.lezbiyen.aska.gitti/709521.0/index.html>

aktivist Tevekkül Karman, Mısır'da Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin ordu tarafından alaşağı edilmesi ile neticelenen gösteriler hakkında yaptığı destek açıklamalarından ötürü özür dileyerek, Mısır'da olanların bir "darbe" olduğunu, kendisinin ise daha önceki tavrıyla aldandığını söyledi.

Yemen'de diktatör Ali Abdullah Salih'e karşı yapılan halk gösterilerinde öncü bir rol oynayan ve bu nedenle "Demir Kadın" ve "Devrimin Anası" isimlendirmeleri ile anılan Karman, Facebook sayfasından paylaştığı mesajında *"Boyutlarını bilmediğim büyük bir komploya kurban gittim."* dedi. *"Mısır'ın demokratik yolla seçilen ilk cumhurbaşkanının istifasını talep etmeye katıldığım için bütün özgür dünyadan özür dilerim."* ifadelerini kullanan Karman, Mursi'yi deviren 3 Temmuz darbesinden bir gün önce attığı bir tweet'inde *"Tahrir Meydanı okyanus gibidir, her zaman saf kalacaktır."* yazmıştı.¹²

Öte yandan Arap Baharı olarak isimlendirilen ve Ortadoğu coğrafyasında halkı Müslüman olan ülkeler için bir özgürlük dalgası olarak lanse edilen sürecin, küresel güçlerin bu coğrafya üzerindeki yeni dizayn politikasının bir parçası olabileceğine dair ciddi işaretler pek çok yazar-düşünür tarafından ortaya konurken, sürecin sembol isimlerinden biri olan Karman da bu yaklaşımı destekleyen bir açıklamada bulundu.

Karman, Mısır'daki darbenin Arap Baharı'nın ölüm haberi olduğunu söyledi. Karman, 3 Temmuz'daki darbenin, eski Cumhurbaşkanı Mursi'nin yapılan ilk özgür seçim sonucu işbaşına gelmesiyle kurulan saati bozduğunu da sözlerine ekledi.¹³

Nobel Edebiyatçıları Palyaçolaştırıyor mu?

"Yahudi Soykırımı"na tanıklığıyla bilinen Macar yazar Imre Kertész, Almanya'da yayımlanan Die Zeit gazetesine verdiği röportajda kendi-

sini "soykırım palyaçosu" olarak tanımladı. 2002 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen Kertész, açıklamasında şunları söyledi:

"Ben ne yazık ki bu ödülün ardından anonim şirket haline geldim. Bir marka oldum. Kertész markası. Konuşmalar, mülakatlar, dinleyicilerimle buluşmalar, çekilen nutuklar, bunlar edebiyat değil, aktör faaliyetleriydi. Sanki Imre Kertész'i canlandıran ve bunu da iyi beceremeyen biri olarak hissettim kendimi."

Soykırım konusunun da başlıbaşına bir alan haline geldiğinden yakınan yazar, Nobel edebiyat ödülüyle ilgili eleştirilerde de bulundu:

*"Bu ödülü bana vermelerinin nedeni 'tanıklık edebiyatını' desteklemektir. Ödül öncesi de beni Stockholm'e çağırdılar. Oturup kalkmasını, kibar yemek yemesini biliyor muyum, onu kontrol ettiler. Ama buna karşı ne yapabilirsin?"*¹⁴

12 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=266676&q=nobel>

13 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=270691&q=nobel>

14 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=274527&q=nobel>

2. KÜLTÜREL MİRASIN YOK EDİLMESİ

İslam Kültür Mirası İşgal, İçsavaş ve İlgisizlik Sebebiyle Büyük Zarar Görüyor

Kuran-ı Kerim'in İlk Nüshaları Çürümeye Terkedilmiş Durumda

Yemen'in başkenti Sana'daki Cami-ül Kerim'in mahzeninde ortaya çıkan tarihî Kur'an-ı Kerim sayfaları yıllardır hiçbir işlem yapılmadan bekletiliyor.

Yıllar önce mahzendeki bir çökme sonucu ortaya çıkan ve binlerce sayfadan oluşan varakların Kur'an-ı Kerim'e ait ilk yazılı nüshalara ait olduğu düşünülüyor. Mahzendeki konteyner benzeri madenî kutularda saklanan sayfaların bir kısmı Yemen'deki karışık dönemlerde satılarak Almanya ve İngiltere'deki müzayedelerde satılığa çıkarılmış. Gerisi ise caminin mahzeninde bekliyor.

Araştırmacı yazar Müfid Yüksel, Yemen'deki bir caminin mahzeninde çürümeye terk edilen Kur'an sayfaları konusunda Türkiye'nin derhal harekete geçmesi gerektiğini söyledi.

Konteynerlerde saklanan ve güvercinlerin hat-ta yılanların yuva yaptığı bir mahzende bekletilen Kur'an-ı Kerim'lerin derhal tasnifi ve restorasyo-

nunun yapılması gerektiğini kaydeden Yüksel, Türkiye'nin bu konuda Yemen yönetimini derhal ikna ederek çalışmalara başlaması gerektiğini söyledi. Sahifelerden iki veya üç mushaf çıkabileceğini belirten Yüksel, "İki tane bile çıkarsa, Kur'an-ı Kerim'in ilk nüshalarından ikisinin bulunmuş olması en az Amerika'nın keşfi kadar önemli bir hadisedir" dedi.

Müfid Yüksel, dünya genelinde ilgilenilmeyi bekleyen çok tarihî miras olduğunu belirterek bu konuda Türkiye ve Mısır'a İslam dünyasının en önemli iki ülkesi olarak çok iş düştüğünü söyledi.¹⁵

Suriye'deki İslam Kültür Mirası Yok Oluyor

Suriye'de içsavaş, onbinlerce insanın hayatına mal olurken ülkenin tarihî zenginlikleri de bir bir harap ediliyor. Savaşta bugüne dek yaklaşık 3 milyon bina yerle bir oldu. Resmî istatistiklere göre, 2 milyar Dolar değerinde tarihî eser ülke dışına kaçırıldı. UNESCO'ya göre Suriye'de on müze savaştan etkilendi, bunların 4'ü ağır hasar aldı, biriyse tamamen yıkıldı. UNESCO'nun Dünya Mirası listesindeki 6 alanının tahrip edildiği savaşta, ayrıca Emevi Camii ve Hz. Ömer Camii saldırılar sonucunda yıkıma uğradı. Bunun yanı sıra İpekyolu üzerinde yer alan Halep şehrinde Halep Kalesi, Kapalıçarşı, Zekeriya Camii, Emevi Camii gibi önemli mekânlar çatışma sonrasında tarumar oldu.

Suriye'de ilk olarak Deyr Ez Zor'daki Osman bin Afvan Camii'ne ateş açılmış ve caminin minaresinin üst kısmı yıkılmıştı. Kentin en önemli camilerinden biri olan ve içinde türbesi bulunan Halid Bin Velid Camii, atılan roketler yüzünden büyük ölçüde hasar gördü. Bunun yanı sıra Şam'da Kafr Susa bölgesindeki Rifai Camii de saldırıya uğramış ve o esnada camide bulunan çok sayıda kişi yaralanmıştı. Rejime bağlı güçlerin düzenlediği operasyonlarda, tarihî Hz. Ömer Camisi'nin

15 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=247141>

minaresi yıkıldı. Cami, Dera'da rejime karşı mücadeleye veren muhaliflerin toplanma merkezleri arasındaydı.

Ülkede camilerin yanı sıra tarihi kiliseler de savaştan nasibini aldı. Humus'taki en eski kiliselerden Ummu'z Zünnar Kilisesi savaşta ciddi hasar gördü. Kutsal mekanların yanı sıra dünya tarih mirasında bulunan birçok antik kent, tarihî eser de zarar gördü. Yine Humus'ta Lübnan sınırı yakınlarında bulunan Haçlı Kalesi Krak des Chevaliers de ülkedeki şiddetten payını aldı. Ortaçağ'dan kalan kale, Dünya Mirası Listesi'nde yer alıyor. Kalenin içindeki şapel, maruz kaldığı top ateşi nedeniyle hasar aldı. Hama'ya 55 km uzaklıkta Asi nehri kenarına M.Ö. 3. yüzyılda kurulmuş olan Apamea antik kenti de yağmacıların elinden kurtulamadı. Apamea'nın Roma döneminden kalan mozaikleri matkap, keski kullanılarak yerlerinden söküldü. Ayrıca tarihî kolonların üzerindeki Jüpiter Tapınağı da parçalara ayrılarak götürüldü.

Halep'te rejimin yıktığı kutsal mekânlardan birisi de Hz. Zekeriya (Emevi) Camisi. Emevi Halifesi El Velid Bin Abdülmelik tarafından inşasına başlanan ve 715-717 yılları arasında Halife Süleyman döneminde yapımı biten cami şu anda minaresiyle beraber birçok yeri yıkılmış durumda. İçerisinde Hazret-i Zekeriya peygamberin kabrinin de bulunduğu tarihî Emevi Camii'nin durumu işler acısı. Meşhur kütüphanesi ile de bilinen camide neredeyse sağlam bir yer kalmamış. Bir zamanlar avlusunda ayakkabıyla dolaşmanın dahi yasak olduğu Emevi Camii, şu anda muhaliflerin elinde ve halen rejim askerleri tarafından her gün bombalanıyor.

İdlib, Dura Europos ve Palmyra müzeleri ve arkeolojik alanlar seri şekilde savaş sırasında talan oldu. Ülkenin UNESCO Dünya Mirası listesindeki 6 alanı Halep Antik Kenti, Bosra Antik Kenti, Şam Antik Kenti, Crac des Chevaliers ve Qal'at Salah El-Din kaleleri ile Çölün Geline lakaplı antik şehir Palmira; roket, tank ve hafif silahlar nedeniyle ağır hasar gördü. Son olarak Ortadoğu'nun en

büyük mozaik koleksiyonu bulunduğu İdlib'deki Alma Arra Müze'si hasar aldı. 10 kilometre uzunluğu ile ünlü Halep El Medine Çarşısı da yıkık ve harabeye dönmüş durumda.¹⁶

Öte yandan konu ile ilgili olarak İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) tarafından, Suriye'de yaşanan iç savaşta, Osmanlı'ya da ait kültürel mirasın tahrip edilmesiyle ilgili olarak, "Suriye'de İslam Kültür Mirası Katliamı" raporu hazırlandı.

IRCICA Genel Direktörü Dr. Halit Eren, "Suriye'deki İslam kültür ve mimarî mirasının maruz kaldığı tahribat, çatışmaların en yoğun biçimde yaşandığı kentlerden biri olan, İslam kültür ve mimarî mirasının çok sayıda kıymetli eserlerin bulunduğu Halep'te açıkça görülmektedir. Hazırladığımız bu rapor ile, iç savaş sürecinde Halep'teki tarihî ve mimarî mirasın maruz kaldığı ciddi yıkımı kayda geçirmeyi ve bu mirasın uygun şartlar oluştuğunda restore edilmesine katkı sağlamayı hedefledik" dedi. Suriye'de yaşanan olaylardaki can kayıplarına dikkati çeken Eren, diğer taraftan ülkede zengin İslam kültürel mirasının yok edildiğini anlattı. Hazırlanan raporda, Halep Kalesi'nin yanı sıra Emevi Camisi, Hacı Mustafa Camisi, Adliye Camisi ve Mihmandar Camisi'nin savaştan önceki ve günümüzdeki durumlarına fotoğraflarla yer veriliyor.¹⁷

Malta'da İslam İzleri Siliniyor

Malta'lı ünlü bir tarihçi olan Mark Camilleri, Malta hükümetinin ülkenin tarihindeki İslam tarihi ve kültürel mirasını yok etmeye çalıştığını ifade etti. Camilleri, Malta'da yaygın olan tarih algısını çürütmek için bir kitap yayımladı. Bu algıya göre insanlar ülkenin milattan sonra 60 yılından bu yana Hristiyan olduğuna inanıyordu; ancak Camilleri, adanın 800-1400 yılları arasında Müs-

16 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/suriyede-miras-savasin-ellerinde-20.05.2013-523107?ref=manset-11.1>

17 <http://www.sondevir.com/kultursanat/152920/ircicadan-suriyedeki-kultur-katliami-raporu.html>

lumanlar tarafından fethedildiğini ve bu süreler arasında Müslüman olduğunu hatırlattı.

Camileri, tarihî tezlerini ispatlamak için bu tarihlere ait kalıntıları talep etti fakat talebi kabul edilmedi. Camileri, bu tarihler arasında Müslümanların adayı fethettiğini ve büyük bir kültür ve tarih mirası bıraktığını, hatta hala Malta dilinde Arapçanın etkilerinin görüldüğünü söyledi. Ancak hükümetin birtakım propagandalar yaparak ve tarihî eserleri saklayarak bu gerçeğin üzerini örtmeye çalıştığını kaydetti.¹⁸

Milli Kütüphane’de “Hurda” Skandalı

Milli Kütüphane Başkanlığı’nda, önemli bir kültür ihmalinin yaşandığı ortaya çıktı. Hurdasan’a gönderilen Milli Kütüphane’nin hurda deposundaki kaydı bulunmayan 147 ton kitap ve yazılı materyalin içinde, tarihi çok eskiye dayanan yüzlerce nadide esere rastlandı. Hürriyet’in iddiasına göre Bakan Çelik’in Twitter hesabında işaret ettiği suüstimaller, ilk olarak kütüphanenin bir idari toplantısında fark edildi. Bu toplantıda, Milli Kütüphane mühürlü bir yazma eserin Konya Yazma Eserler Başkanlığı’na satıldığı bilgisi alındı.

Yapılan ilk araştırmada 2007’de döküm listesi olmayan, tasnifi yapılmayan 102 ton hurda kitap ve yazılı materyalin, 11 kamyonla Hurdasan’a gönderildiği ve tutanak karşılığında teslim edildiği belirlendi. 2011 yılında da yine 45 ton kitabın Hurdasan’a gönderildiği tespit edildi. Teslim, Hurdasan’ın tutanaklarına ise “Hurda kâğıtların bulunduğu depoların kullanılacağı için acilen boşaltılması” şeklinde yansıdı. Hurdasan’ın farklı zamanlarda satışa çıkardığı bu materyallere, sahaflar ve koleksiyonlar büyük ilgi gösterdi.

Ankara’daki çeşitli sahaflarda da Milli Kütüphane mühürlü kitaplar bulunuyor. 400 ila 1000 lira arasında satılan bu kitaplar arasında 1860’ta basılmış Hristiyan teolojisine göre yazılmış Erme-

nice bir kitaptan, 1800’lü yıllarda basılmış İzmir baskılı yine Ermenice Balkan coğrafyasını anlatan bir diğerine; 1913 yılında tek nüsha halinde Merzifon’da çıkan Yunanca ‘Pontus’ dergisine kadar pek çok eser bulunuyor. Diğer taraftan, Milli Kütüphane’nin 29 deposundan 5’inde hiçbir işlem yapılmadığı, 346 bin kitabın çürümeye terk edildiği ortaya çıktı. Depolarda 1500’lü yıllarda yazılmış el yazması tıp, mantık ve retoriğe ilişkin kitaplar, başka hiçbir kütüphanede bulunmayan Osmanlıca gazeteler yer alıyor. Ayrıca Türk Ocağı Koleksiyonu’nun ve eski Milletvekili Mehmet Tevfik Gerçekler’in bağışladığı koleksiyonun sandukasının hiç ellenmeden toz ve toprak içerisinde olduğu bildirildi.

Milli Kütüphane’nin sisteminde depolarda 1 milyon 355 bin kitap olduğu görülüyor. Okuyucunun ulaşabildiği kitap sayısı ise yaklaşık 700 bin. Dolayısıyla kütüphanenin hazinesinin yarısından fazlası kayıt altında değil. Depo olarak adlandırılan bir bölümde ise Türk Ocağı’na ait koleksiyon yer alıyor. Yaklaşık 40 bin kitaptan ve yüzlerce Osmanlıca eserden oluşan koleksiyon 1976’da Milli Kütüphane’ye devredilmiş. Yapılan bu son incelemede devredildiği günden bu yana koleksiyonla ilgili hiçbir işlem yapılmadığı belirlendi. Türk Ocağı koleksiyonu arasında tablolar da yer alırken kitaplardan bazılarının kurtarılamayacak kadar yıprandığı gözlemlendi.

Bağışlandığı günden bu yana hiçbir işlem görmeyen bir diğer özel koleksiyon da TBMM’nin kuruluşundan itibaren görev yapan, Diyanet İşleri ve Vakıflar Vekilliğinin yanı sıra 30 yıl boyunca Bursa milletvekilliği yapmış din ve siyaset adamı Mustafa Tevfik Gerçekler’e ait. Gerçekler’in torunları tarafından Milli Kütüphane’ye bağışlanan kitap ve dokümanlar getirilen sandukalarda olduğu gibi bırakılmış. Depolarda aralarında 400-450 yıllık olanların da yer aldığı toplam 20 yazma eserden oluşan 10 cilt el yazması, şu ana kadar hiçbir nüshası bulunmayan Osmanlıca gazete ve dergiler de bulundu. 1922 yılına ışık tutan

18 <http://www.dunyabulteni.net/manset/281965/maltada-islam-izleri-siliniyor>

bireysel günlüklere ve İlk Meclis'in gizli tutanaklarının bir bölümüne de ulaşıldı. Yapılan ilk incelemelerde eserlerin bir bölümünün vatandaşlar tarafından bağışlandığı, bir bölümünün ise Milli Kütüphane tarafından satın alınarak temin edildiği belirlendi. Kültür Bakanlığı tarafından Milli Kütüphane'ye atanan bir ekibin depolarda çürümeye terk edilen eserleri tasnif ederek kullanıma sunacağı bildirildi.¹⁹

19 <http://www.dunyabulteni.net/haberler/282611/milli-kutuphaneden-tonlarca-kitap-hurdaya-satilmis>

3. TÜRKİYE'DEKİ KÜLTÜR OLİGARŞİSİ

Kültür Oligarşisinin "Özgür Ruhu"

Gezi Olaylarında Kendini Gösterdi

Türkiye'deki varlığı Cumhuriyet tarihinden eski olan kültür oligarşisi, kendisi dışındakine var olma şansı tanımayan baskıcı anlayışını sürdürüyor. Türkiye'nin 2013 yılındaki en önemli gündemlerinden biri olan Gezi Parkı olaylarında da bu anlayışın yansımaları görüldü.

Gezi Parkı'nda hayata geçirilmesi düşünülen proje kapsamında ağaçların yok edileceği iddiasıyla başlayan olaylar, tüm Türkiye'ye ulusal ve uluslararası alanda büyük zararlar vermişti. Bu sürecin en büyük destekçileri ise yazılı, görsel ve sosyal medya aracılığı ile kültür-sanat camiası oldu. Özgürlüklerin muhafazası iddiasıyla toplumu harekete geçirmek için Gezi Parkı'na akın eden kültür-sanat camiası temsilcileri, gerek verdikleri demeçler, gerek Fecebook ve Twitter hesaplarından yaptıkları kışkırtıcı ve manipülatif paylaşımlarla toplumu galeyana getirmekten geri durmadı. Sürece kendileri gibi yaklaşmayan ve farklı düşünceye sahip olan meslektaşlarını hedef haline getirecek şekilde eleştirmekten çekinmeyen bu anlayış, arkasına aldığı sermaye grubu desteğiyle daha saldırgan

gan bir tavır izleme şansı buldu.

Gezi Parkı sürecinde bunun en tipik örneği yönetmen Kutluğ Ataman'a karşı yapılanlar oldu. Gezi Parkı olaylarındaki duruşu sebebiyle kültür sanat çevreleri tarafından bir linç kampanyasına maruz kalan Ataman, Star gazetesine verdiği röportajda yaşadıklarını ve süreçle ilgili düşüncelerini paylaştı. Olaylarla ilgili yaklaşımı sebebiyle Koç grubu ile aralarında yaşanan süreci şöyle anlattı:

“- Koç grubu serginizin sponsorluklarını da iptal etmiş bu süreçte. Gerekçesi neydi?

- Sponsorluk değil aslında. Galeri Mana'yla Eylül ayında bir sergim vardı. Burada yapacağım bir video enstalasyonunu galeri direktörü Arzu Komili, Koç Vakfı'na ön satış için teklif ediyor. Olur, cevabı gelince de bana işin yapımını başlattılar. Gezi olayları başladı. NTV'de bir programa davet edildim. Orada, özetle çözüm sürecinin zarar görmesinden ve yeni anayasa çalışmalarının sekteye uğramasından korktuğumu söyledim. Gezi'nin yeni bir dil olduğunu, kendine güveni olan yeni nesillerin yetişmesi için gençlerin kendilerini yenilmiş hissetmemeleri, devlet şiddeti görmemeleri gerektiğini söyledim. Ertesi sabah galerime gittiğimde “Koç Vakfı'nın danışmanı Melih Fereli aradı, Ömer Koç dün gece seni NTV'de izlemiş ve konuşmanı hiç beğenmemiş, Melih bey 'Ben, Ömer Bey ve Arter küratörler ekibi Kutluğ'un daha fazla AKP'yi eleştirmesini beklerdik, biz bütün sanatçılarımızın AKP'yi eleştirmesini bekliyoruz, bu yüzden eseri satın almayacağız' dediğini söylediler. Şok oldum. Galerim de çok üzgün görünüyordu. Beraberce bunu kimseye duyurmayalım, en azından benim üzerimden genç sanatçılara bir oto sansür içgüdüğü yerleştirilmiş olmasın, dedik. Ancak bir kaç gün sonra beni Art Basel'den aradılar. Bizler bu konu duyulmasın derken kendileri böbürlenerek 'Kutluğ'a ayar çektik' diye anlatıyorlarmış. Tabii ki yurtdışında çok ayıplandı ve ARTER'in saygınlığına ciddi zarar getirdi.”

Süreçle ilgili ciddi şüphelerinin oluştuğunu,

bunda da haklı çıktığını söyleyen Ataman, bu şüphelerin ne olduğu sorusunu şöyle yanıtladı:

"The Times'da çıkan, bence bu coğrafyada yaşayan her onurlu insanın karşı durması gereken o cahil, o tahakkümkar, o oryantalist duyuru. Atatürkçü Düşünce Derneği'nin Gezi'deki gençliği utanmadan Silivri'ye çağırması. Eğer bunları hâlâ rastlantı sanıyorsanız o zaman Gezi zekası denilen şey de yoktur. Mısır'da, Tunus'da tezgâhlananlara rağmen Gezi kaçırılmaya, gasp edilmeye çalışılmadı diyorsanız zaten konuşmamın anlamı yok. Ben sadece bunları biraz evvelinden hissettim ve bu konuda uyarlamak istedim."

Kültür sanat camiası içerisinde yer alan oligarşik yapının Ataman'a ve olaylar sırasında geliştirilmek istenen diyalog ortamına yaklaşımı da bu noktada önemli bir örnek ortaya koyuyor. Gülcan Tezcan'ın *"Bu ortamda Başbakanlık'tan arıyorlar. Davet ediyorlar. Şimdi siz bir taraftan ceberut devleti eleştirin, ama öte yandan devlet sizinle konuşmak istediğinde 'hayır gelmem' deyin. Bu çelişki değil mi?"* sorusuna Ataman şu yanıtı verdi:

"Maalesef CHP ve beyaz Türkler gençlerin kafasında 'Nazi Erdoğan' imajını yaratmaya çalıştı. Bu söylemin kendisi kadar faşist, emperyalizmin ekmeğine yağ süren bir söylem düşünemiyorum. Herhalde bu söyleme inanmışlar da benim Başbakanla görüşmemi yadırgadılar. Bu onların sorunu. Başbakan'a olan saygım onu seçen halka olan saygım ve sevgimden geliyor. Kendisiyle görüşmemin sebebi, bir an önce ortalığın yatışması, insanların daha fazla yaralanmadan, ölmeden evlerine dönebilmesi, eğer dilerlerse şiddet ortamına mahal vermeyecek şekilde protestolarına daha üretici bir şekilde devam edebilmesi ve ülkemizin de zarar görmemesiydi. Başbakan'a 'halkınız sizden güler yüz ve güzel söz bekliyor' dedim. Bana sordu 'Güzel sözden ne kastediyorsun?' diye. 'Topçu kışlası olmasın, olaksa da referandumla olsun' dedik. Bizleri dinledi. Sonuç ortada. Eleştirenlere sormak lazım şimdi sizin derdiniz üzüm mü yemek yoksa bağcı mı dövmek diye."

Başbakanla konuşmaya gittiğimin önceki gecesi Azize Tan ve diğer sinemacı arkadaşlarım görüşme teklif ettiler. Gitmeden arkadaşlarım görüşlerini de almak için Gezi'ye gittim. Sinemacılar çadırında Azize'yle konuşurken bu vatandaş (Önder Çakar) çıkageldi. Çevresine başka insanları da almıştı ve benim üzerime yürüdü. Gezi'yi terk etmemi emretti 'yoksa fena yapacağım' dedi. Ben de kendisine sakince 'kimi nereden hangi hakla kovuyorsun, bu hakkı kendinde nasıl bulabiliyorsun, faşist misin sen' diye sordum. Hem 'Gezi Ruhu' diye sözüm ona demokratik özgürlükçü bir şeyden söz ediyorlar hem de böyle davranıyorlar. Genellemek yanlış ama baktım çadırın altında Meltem Cumbul, Güven Kıraç, başka tanıdık dizi oyuncularını, hepsi sindirilmiş, gözlerini kaçırıyorlar. Azize Tan araya girdi. Ben böyle durumlardan korkmam. Ama ne yalan söyleyeyim provoke olup haddini bildirmekten, kendimden korktum. Sonra benim başıma patlayacaktı biliyorum. Sustum. Endüstrideki arkadaşlarımın isteklerini bir 10-15 dakika daha dinledim, yazdım, sonra da oradan ayrıldım."

9. Uluslararası Çocuk Tiyatroları Festivali'ne Çocuk Katili İsrail Davet Edildi!

Kültür Bakanlığı 9. Uluslararası Çocuk Tiyatroları Festivali'ne Filistin'i değil çocuk katili İsrail'i davet etti...

Milli Gazete'den Ahmet Yavuz'un haberine göre, Mavi Marmara'da 9 kişiyi katleden ve üç yıl sonra yeni bir süreç başlatan İsrail, Türkiye'ye Kültür Bakanlığı üzerinden ilk girişi yaptı. Ankara Devlet Tiyatroları'nın düzenlediği organizasyona İsrail'in yanı sıra Birleşmiş Milletler'de İsrail'e en büyük desteği veren Çek Cumhuriyeti, ABD ve Kanada da davet edildi. Davet edilen diğer ülkeler ise; Brezilya, İtalya, Sırbistan, Macaristan, Polonya, Çin, Hollanda, Singapur, Bulgaristan. Ankara Devlet Tiyatroları'nın 24-29 Nisan 2013 tarihleri arasında "Küçük Hanımlar Küçük Beyler" sloganıyla başkentte düzenlediği 9. Uluslararası Çocuk

Tiyatroları Festivali'ne İsrail davet edilirken, Filistinli çocukların davet edilmemesi dikkatlerden kaçmadı.²⁰

Kültür Bakanlığı'nın Desteğiyle Ergenekon Tiyatrosu

Levent Kırca, Ergenekon sanıkları üzerinden oyunlaştırdığı tiyatro için Kültür Bakanlığı'ndan destek alıyor. Kırca Sanat Yapım Ürünleri adına Levent Kırca Tiyatrosu'nun 'İçerdekiler' adlı tiyatro oyunu Ergenekon davasından tutuklu bulunan çeşitli isimleri savunmak amacıyla sahneleniyor. Oyunun sponsorları arasında Aydınlık Gazetesi ve Ulusal Kanal yer alırken, bunların yanında Kültür ve Turizm Bakanlığı da oyuna destek veriyor.

Dört hikayeden oluşan oyunda sırasıyla Mustafa Balbay ve Amiral Semih Çetin'in hikayeleri anlatılıyor. Ayrıca Tuncay Özkan'ın yazdığı "Hapiste Yatacak Olana Öğütler" adlı kitabından uyarlanan bir hikaye ve Uğur Mumcu'nun eşi Gürdal Mumcu'nun anılarından oluşan bir skeç yer alıyor. Levent Kırca'nın yazdığı ve yönettiği oyunda Aziz Nesin'in de şiirleri kullanılıyor.

1 Haziran'da Londra büyükelçiliği önünde "İstanbul'u ele geçiren", Silivri'deki darbeci "vatanseverler"i hapisaneleri basarak dışarı çıkaracaklarını müjdeleyen ve canını bu uğurda ortaya koyduğunu iddia eden Kırca'nın Kültür Bakanlığı'ndan böyle bir tiyatro eseri için yardım kabul ediyor olması başlı başına bir çelişki oluşturuyor. Öte yandan Kültür Bakanlığı'nın halkı aşağılayan, değerlerine küfreden darbeciler için yazılıp yönetilen bu tiyatro eserine destek vermesi de ayrıca bir soru işareti olarak ortaya çıkıyor.²¹

Sinema ve Televizyon Dünyasının Şöhretleri

Uyuşturucu Batağında

Son dönemde güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen operasyonlar, sinema ve televizyon

dünyasının ünlü isimlerinin uyuşturucu bataklığında olduğunu ortaya koydu. Televizyon dizileri aracılığıyla her gün evlerimize konuk olan, "ışıl ışıltılı hayatları" ve dizilerde canlandırdıkları karakterler sebebiyle kitleleri derinden etkileyen ünlü isimlerin birçoğunun, aslında hiç de lanse edildiği gibi bir hayat yaşamadıklarını söylemek mümkün.

Müzik dünyasına onlarca isim kazandıran yapımcı Şahin Özer, manevi değerlerle yetismeyen bir kişinin uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara meyletmesinin kaçınılmaz olduğunu vurguluyor. Özer, kendisiyle birlikte çalışırken sigara bile içmeyen ünlü kişilerin daha sonra kötü alışkanlıklar edindiğini belirtiyor ve *"Şöhret olduktan sonra insanlar çevresine ayak uydurmaya çalışıyor. Tavsiyem, o insanların çevresindekilere aldanmaması."* diyor.²²

Üsküdar Üniversitesi Öğretim Üyesi Psikiyatri Uzmanı Prof. Dr. Nesrin Dilbaz'a göre erken yaşta ve aniden şöhret olan gençlerde kendilerini kabul ettirmek, performans artırmak, stresi azaltmak gibi birçok yanlış sebepten dolayı uyuşturucu madde kullanımı yaşanabiliyor. Dilbaz konuyla ilgili olarak şunları söylüyor:

"Daha iyi resim yapmak, daha iyi müzik aleti çalabilmek, daha iyi rol yapabilmek için kullanıyordunuz diyen var. Sanatçıların sanatını daha iyi ifade edebilmek ya da daha iyi üretmek için yapıyoruz diyorlar. Oysa yeni bir kitap yazmak, yeni bir şiir yazmak ya da beste yapmak için böyle bir maddeye ihtiyaç yok. Medyada çıktıkça gittikçe normalleşiyor. Freddy Mercury, Kurt Cobain kullanıyordu diyen var. Rol model aldığı insanların bunu yapıyor olması, tu kaka denilmemesine yol açıyor. Uyuşturucunun bunu halledemeyeceği, aksine daha da performansı, yeteneği, her şeylerini alıp götürceği bir süre sonra ortaya çıkıyor. Baştan farkına varmıyorlar ama esrarından kokainine kadar bütün uyuşturucu maddeler beyin biyokimyasını, yapısını bozuyor. Doğru düşünemiyorlar,

20 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=257014>

21 http://www.milligazete.com.tr/haber/Kultur_Bakanligini_n_Destegiyle_Ergenekon_Tiyatrosu/284742#.UIQAxjZrOM8

22 http://www.zaman.com.tr/gundem_sohret-uyusturucu-bataginda_1227488.html

hissedemiyorlar, düşünce karmaşıklığı yaşıyorlar.

Madde kullanımı aslında bir gruba ait olmakla ilişkili. Bazıları çok samimi, bazıları sadece şöhetten dolayı birbirlerini tanıyor. Tiyatro, dizi oyuncularına ya da şarkıcıların grupları var. Birlikte oturuyorlar, birlikte takılıyorlar, birlikte gece hayatını yaşıyorlar. Domino teorisi gibi düşünün. Biri-sine geçince ondan ona geçiyor gibi... En yakın arkadaşı veriyor uyuşturucuyu. İlk olarak da esrarla başlıyorlar. Ne olacak ki hafif kafa yapıyor, rahatlatıyorum diye düşünüyor. İşte bu deneme aşaması. Toplam dört evrede bağımlı oluyorlar. İkinci evrede sosyal içicilik başlıyor. Sosyal kullanım o grupta kabul görmeyi sağlıyorsa daha çabuk başlıyorlar. Dışlanırmı kaygısıyla bir araya geldiklerinde ikramı geri çevirmiyor. Ardından da bizzat kendisi edinmeye başlıyor. Üçüncü evrede kaygıyı gidermek için kullanım yaşanıyor. Dördüncü evre ise artık kullanmadan yapamama ve bağımlılıkla başlayan yaşamak için kullanım dönemi oluyor. En önemlisi şu, sizi uyuşturucu maddeyle tanıştıran kişi sizin arkadaşınız olamaz. O kişiden kaçın, o grubu terk edin. Bir daha geriye bile dönüp bakmayın.”

Toplumda da artış olduğuna dikkat çeken Dilbaz, şunları söylüyor:

“2003'ten bu yana başvuran sayısı kadar kullanılan maddenin çeşitliliği de değişti. 2003'te uçucu madde kullanımı çoktu, şimdi bu yüzden tedavi olan kalmadı. İlk esrar arkasından başka maddeler geliyor. Gençler arasında sentetik esrar denilen bonsai çok yaygın. Eskiden 18 yaş altı eroin kullanana rastlamıyorduk, şimdi çok yaygın kullanım var. Kokain daha erişkin gruba ait. Her maddi güce, her sosyal sınıfa uygun bir madde var. Polis de yakalamak için yoğun çalışıyor ancak yetmiyor. Çünkü eskiden Türkiye bir geçiş bölgesiydi. Sentetik haplar Avrupa'da yapıldı. Türkiye aracılığıyla Ortadoğu ve Arap ülkelerine gönderilirdi. Afganistan ve Pakistan'da haşhaş, eroin yapılır Avrupa'ya giderdi. Ancak bir odadan diğer odaya kömür taşıırken yerlere dökmek ya da o

odanın kirlenmemesi mümkün mü? Değil. İşte Türkiye de geçiş bölgesiyken, pazar oldu. Maalesef biz de kirlendik. Simitçiden uyuşturucu alıyor gençler. Kullanan sayısı artıyorsa, daha çok uyuşturucu giriyor demektir.”²³

23 <http://www.aksam.com.tr/guncel/unluler-neden-uyusturucuya-yoneliyor/haber-162641>

ekonomi

1. BANKACILIK SEKTÖRÜ

Ülkemizde kredi kartları ve yüksek faizlendirme oranları ile güvenilirlikleri her geçen gün daha fazla sorgulanan bankalar, 2013 yılında da soyguna dönüşen uygulamalarıyla kendilerinden fazlaca söz ettirdiler. BDDK'nın yapmaya çalıştığı tüm düzenlemeleri kendi lehlerine çevirmeyi başaran sistem; tüketiciyi sindirmenin yolunu bir şekilde buldu. Özellikle yüksek faizlendirme ile tepki çeken bankalar 2013 yılında Oral Erdoğan'ın da ifade ettiği gibi faiz oranlarını kısmi indirgeyerek aradaki sözüm ona dengeyi masraf ve komisyon adı altında dengelemeye çalıştı.¹ 2013'ün ilk üç ayında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın 31 kalemde işlem masrafı aldığını açıkladığı bankalar, bu sayıyı 60'a çıkardı.²

Kağıt İsrafı Bahanesiyle Kesilen Ücretler

Kredi kartı aidat ücreti, hesap işletim ücreti, kredi kartı yenileme ücreti gibi başlıklar altında

tüketicilerden para tahsil eden bankalar işi o kadar ileri götürdü ki, artık bankadaki işlem görmeyen yatırımlara dahi ücretlendirme yapılıyor. Gümrük ve Ticaret Bakanı Hayati Yazıcı bu durumu “Örneğin bankalar, hesabında para bulunan ve buna ilişkin işlemler yapan tüketicilerden hesap işletim ücreti alırken; belli bir süre işlem görmeyen hesaplardan da kesinti yaparak işlemsizlik ücreti almaktadırlar.” diyerek açıkladı. Buna ek olarak bankaların son zamanlarda özellikle çevre duyarlılığı üzerinden de vurgun yaptığı belirtiliyor. Kağıt israfının önüne geçme bahanesiyle basılı ekstre isteyenlerden 6 TL'ye kadar işlem ücreti talep eden bankalar, e-posta olarak gönderilen ekstrelerden de ücret alıyorlar. Bazı bankalar ise ATM'lerinden kartsız para yatırma işlemlerinden 5 TL'ye kadar ücret alıyor.

Bankaların sessiz sedasız yaptığı ihlallerden bir diğeri de mesai saatleri içinde ‘Lüks EFT’ olarak isimlendirilen Elektronik Fon Transferi’nden kesilen 50TL. Maaşları belli bankalara yatırılanlar tarafından tepkiyle karşılanan uygulamanın 16.00 ve 17.30 saatleri arasında olması dikkatleri çekiyor. Konuya dair Tüketiciler Birliği Federasyonu Başkanı Mehmet Bülent Deniz, “Bankaların rekabet ortamında tüketicilerin ilgili işlemlerin ücretlerini kıyaslayıp, en uygun işlem ücretini tercih edebilirler şeklinde bir yaklaşımı var. Ancak çalışan ücretlerinin belli bir bankaya yattığı ortamda tüketicilerin farklı banka seçeneği yok” dedi.³

Faiz Dışı Gelirde Tatil Vurgunu

Bankaların “tatil vurgunu” olarak nitelenen bir uygulaması da durağan hesaplar üzerinde ortaya çıktı. Bir yöneticinin çalışanlara attığı maille konu gündeme gelirken “Testere sırtındayız” maillerini gönderen yöneticiler, durağan hesaplardan sigorta, yatırım fonlarından ise vadesiz oyunuyla

1 <http://www.bloomberght.com/yorum/oral-erdogan/1378669-bankacilik-karları-faiz-lobisi-ve-libor-skandalı>
2 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/bankacilik-islemlerinde-60-cesit-ucret-aliniyor-19.07.2013-543788?ref=manset-11.3>

3 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/atm-onunden-gecmek-5-lira-02.01.2013-442338>

haksız kazanç peşindeler.⁴ Bir bankacının “hırsızlığın değişik bir türü” olarak nitelediği durum “faiz değil gelir kampanyası” olarak bilinen ve Bankacılık dilinde “bankacılık hizmet geliri” (BHG) olarak adlandırılıp “faiz dışı” olarak tanımlanan hesaplar üzerinden gerçekleştiriliyor.

*"Arkadaşlar testere sırtındayız iyi çalışalım, hedefimiz şube başına 10 bin liralık FDG"*⁵ şeklinde ortaya çıkan mail, durağan hesaplar üzerinden haksız kazancın yapılmasının teşvik edildiğini ortaya koyuyor. Böylelikle cuma günü bozulan yatırım fonları pazartesiye kadar vadesiz hesapta tutuluyor ya da unutuluyor (!) Müşterinin bilgilendirilmemesiyle gerçekleştirilen ihlal, fonlara uygulanan “tatil vurgunu” olarak niteleniyor.

Otomatik Ödeme mi, Otomatik Kazanç mı?

Kredi kartları 2013 yılında en çok konuşulan ekonomik sorunların başında geldi. Başbakan Erdoğan'ın da kredi kartlarına karşı vatandaşları uyarmasıyla üzerinde çok tartışılan bir konu olarak gündemdeki yerini korudu. Ne var ki yapılan incelemeler kart kullanımının giderek arttığı yönünde. Bankalararası Kart Merkezi'nin (BKM) verilerinden derlenen bilgiye göre, bu yılın Ocak-Mart dönemindeki kredi kartı sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre %6,4 artarak, 55 milyon 744 bin 399'a yükseldi.⁶

Kart kullanımındaki bu artış alışveriş çılgınlığı ve ödeme güçlüklerini de beraberinde getiriyor. Geçtiğimiz yıllarda ruhsal sıkıntılara yol açan hatta ölümle biten kart facialarına karşın bankalar müşterilerinin üzerindeki yükü giderek artırıyor. Otomatik ödeme talimatı, bu yükün artmasında oldukça etken, zira otomatik ödeme talimatı bankalar için yeni bir haksız kazanç kapısı konumun-

da. Uzmanlara göre otomatik ödeme ile bankaların ihlalleri şu şekilde gerçekleşiyor:

- Bankalar kart ücreti almamak için “otomatik ödeme talimatı verin” diyor, böylelikle sürekli müşteri kazanıyor.
- Fatura ödeme gününde hesabınızda yeterli para yoksa banka artı hesaptan ödeyerek sizden faizini alıyor.
- Banka faturanızı hemen ödemiyor. Belli bir zaman bekletip ilgili kuruma faturanızı geç ödüyor. Sebebi ise parayı son güne kadar kullanması. Otomatik ödemeyle toplanan paralar bloke süreleriyle bankada vadesiz mevduat olarak kalıyor.
- Otomatik ödeme, müşteri bağımlılığını artırma ve bununla beraber yanında ek ürünler sunabilme olanağı sağlar. Banka otomatik ödeme talimatı alarak en az 3 ürün birden satmış oluyor. Otomatik ödeme ile kâr sağlayan bankalar aynı zamanda hesap ve kredi kartı açıp her verdiği hizmet için masraf da alıyor.
- Bankaya fatura talimatı verdiğinizde banka faturanıza ait ilgili kuruluştan komisyon tahsil ediyor.
- Bazı bankalar en az iki otomatik ödeme talimatı verilmezse banka mevduat hesabınızdan yıllık hesap işletim ücreti altında para kesiyor.
- Bankanın iş yükü azalıyor. Birçok banka mevcut gişelerdeki iş yükünü minimuma indirecek uygulamalar yapmakta. Otomatik ödemeler bankanın maliyetlerini kısyan bir uygulamadır.⁷

Taksit Sınırından Önce Taksit

Kredi kartlarının acı sonuçları, bankaların tüketicuyu ve devleti zora sokan uygulamaları kredi kartlarına sınırlandırma getirilmesine neden oldu. Ancak BDDK'nın taksit sınırlandırması öncesinde bankalar 36 aylık taksitlendirme yaparak taksit

4 <http://www.ahaber.com.tr/Ekonomi/2013/06/13/lobiden-testere-talimati>

5 <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013/06/13/lobiden-testere>

6 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/kartta-sinir-tanimiyoruz-02.05.2013-516844?ref=manset-13.3>

7 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=256181>

yaşadığını delmiş oldular. Mağazalara kurulan bir sistemle müşterinin vatandaşlık numarasının banka tarafından incelenmesiyle başlayan süreçte, müşterinin gelir seviyesine göre taksitlendirilmek istenen ürünü alıp alamayacağına karar veriliyor.⁸ Bir anlamda mağazaya müşteri adına kefil olan bankalar, mağazadan %10'a kadar komisyon alıyor, 36 aya kadar olan vadeli satışlarda ise %15'e varan vade farkı uygulanıyor. Genellikle mobilya sektöründe kullanılan sistemle mağazaların Fransız bankacılık devi Societe Generale ile anlaşma yaparak kredili satışa aracılık ettikleri iddia ediliyor. 'Krediver' adı verilen sistemle müşteriye ürünü alması için anında kredi sağlanmış oluyor.

Bankaların Yeni Gözdesi: Ferdî Kaza Sigortası

Kredi kullandırdıkları tüketiciye hayat sigortasını isteği dışında satan bankalar şimdilerde daha kârlı bir yol bulmuş görünüyor. Bankaların yeni gözdesi ferdî kaza sigortası. Bankalar için hayat sigortalarına göre çok daha kârlı bir yatırım olan ferdî kaza sigortasının en cazip kısımlarından biri de, bir kaza sonucu ölüm gerçekleşirse ödeme yapılması. Bankaların mirasçıları devre dışı bırakma çabasından dolayı iştahını kabartan uygulama ile daha yüksek komisyonlar da ödenmiş oluyor. Tüm Sigortacılık Sektörü Araştırma Geliştirme ve Eğitim Derneği (TÜSİAR) Kurucu Başkanı Neşe Demirağ, bankaların ferdî kaza sigortasını tercih sebebinin şöyle açıklıyor:

*"Ferdî kaza sigortalarının rakamlarını yüksek tutarak büyük komisyonlar kazanmayı hedefleyen bankalar tüketicileri ve devleti bir şekilde kandırmaktadırlar. Sigorta şirketleri ferdî kaza poliçelerine hayat sigortasından çok daha yüksek komisyonlar ödemektedir. Devlet hayat sigortası ile mirasçıların korunmasından yana bir tavır izlemekteydi. Ancak bankalar ferdî kazaya yönelerek yüksek komisyonlar almak için hazineyi de tüketicileri de yanıltmaktadırlar."*⁹

8 <http://www.dunyabulteni.net/manset/282345/taksit-yasagina-karsi-bankalar-hulle-kredi-veriyor>

9 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=247884>

Bankaların İkna Odası

Bankalarla ilgili bir sorun da muhatap bulunamaması. Bu nedenle BDDK, her bankada bir tüketici hakları masası ya da benzeri bir oluşumun kurulmasını zorunlu hale getirdi. Ancak bankalar, BDDK'nın yeni düzenlemesini kendi lehlerine çevirdiler. Öyle ki BDDK'nın talimatında yer alan ilgili oluşumun başında bir müdür yardımcısı olmasının gerekliliğini idareciler eliyle müşteriye pasifletirmek için kullanılıyorlar. Genel müdür yardımcılarını aracılığıyla *"Boş yere dava açmayın kaybedersiniz. Bir de üstüne avukatlık masrafı ödemek zorunda kalırsınız"*¹⁰ denilerek bir anlamda gözdağı verilirken konuya dair Av. İsmail Altay, bu birimlerin 'ikna odası' gibi çalıştığını vurgulayarak şunları söyledi:

*"BDDK'nın genelgesi olumlu. Ancak sonuç alınması için bağımsız bir yönetim kurulu üyesinin atanması daha doğru olur. Çünkü bankacılar çalıştığı kurumun aleyhine çalışmaz."*¹¹

Bankaların müşterileri caydırma yöntemlerinden biri de "kara intikam" olarak tanımlanıyor.¹² Başta dosya masrafı olmak üzere çeşitli nedenlerle kendilerini dava edenleri adeta cezalandıran bankalar, kredi talebinde bulunan müşterileri kara listeye alarak ne kredi veriyor ne de kredilerini yapılandırmaya gidiyor. Konut kredisi kullanan bir müşterinin açıklamasına göre banka, borcunu yapılandırmadığı gibi işlem yapabilme ihtimalini (!) kendisinin kazandığı 600 TL'ye ek olarak 200 TL de mahkeme masrafının ödemesine bağlayarak şart koşmuş.¹³

10 <http://www.dunyabulteni.net/manset/282122/bankalar-da-ikna-odasi-kurdu>

11 <http://www.dunyabulteni.net/manset/282122/bankalar-da-ikna-odasi-kurdu>

12 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=256022>

13 <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013/06/12/bankalar-dan-kara-intikam>

2. SOSYAL ADALETSİZLİK ve YOKSULLUK

Açlık, sömürü, çocuk işçiler, sağlıksız işyerleri gibi konular bir nevi magazinsel üslup ile sunulup kısa süreli bir vicdan muhasebesine bile gerek duyulmadan gündemden düşüyor. Ta ki göçmen taşıyan bir gemi batana ya da açlıktan ölmüş bir çocuğun fotoğrafı ekranlara düşene kadar. Ancak mesele derinlemesine incelendiğinde acı tablo ortaya çıkıyor. Aynı zamanda bu çıkar odaklı düşünce sisteminden ötürü küçük bir azınlığın zenginliği artarken dünyanın geri kalan büyük bölümünün yoksulluğu perçinleniyor. Örneğin Ventures Dergisi'nin haberine göre Afrika kıtası, Dolar milyarderlerinin de yaşadığı bir coğrafya. Öyle ki kıtada toplam servetleri 144 milyar Dolar'ı bulan 55 milyarder yaşıyor.¹⁴ Ancak buna karşın Afrika kıtasında milyonlarca insan açlığın pençesinde yaşam mücadelesi veriyor.

İsraftan Gizli Açlığa

Dünya üzerinde açlık ve yetersiz beslenme giderek artan bir sorun. Başta Afrika kıtası olmak

üzere ekonomik krizlerle çalkalanan ülkelerinin de gelecekleri ciddi şüpheler içeriyor. Zira BM'nin verilerine göre dünyada günde 17 bin, yılda da 6 milyon çocuk, açlık ve yetersiz beslenmeden dolayı hayatını kaybediyor. Bu oldukça büyük bir sorunken UNICEF'e ait başka bir açıklama ise işin farklı boyutunu gözler önüne seriyor. UNICEF, dünya üzerinde her dört çocuktan birinin gizli açlık çektiğini belirtirken aynı zamanda yetersiz beslenmenin bir toplumun geleceğini nasıl şekillendirdiğini de göstermiş oluyor. Özellikle sömürü bölgelerinde hâkim olan gizli açlık, siyasî menfaatlerin bu bölgelerdeki uçurumları artırarak dengeleri değiştirdiği izlenimi bırakıyor. Çünkü gizli açlık çeken çocukların zeka gelişimi sağlanamazken ilerleyen yıllarda oldukça problemlili ve yönetilmeye müsait insan toplulukları oluşturulmuş oluyor. 165 milyon gizli açlık çeken çocukta dörtte üçünün bu bölgede olması da bu şüpheleri destekliyor. Bir diğer iddia da Çin'in az gelişmiş ülkelere aldığı ucuz hammaddeleri işleyip yine bu ülkelere mamul olarak satması. Gelişmekte olan sanayilerini engellemeye yönelik bu tutum "yeni emperyalizm" olarak tanımlanıyor.¹⁵

Tüm bunlara rağmen dünya üzerindeki genel israf da ciddi boyutlara ulaşmış durumda. Çıkar savaşları nedeniyle tarlada insanlara ulaşmayan ya da yüksek fiyatlardan dolayı çürümeye mahkûm edilen gıda maddeleri insanlığın faydasına değil aracılarının ceplerine hizmet ediyor. İşin içine çıkar ve menfaat girince de tarlada çürüten, standartlara uymayan, yanlış saklanan gıdalar çöpe atılıyor. İngiliz 'Institution of Mechanical Engineers' adlı derneğin yaptırdığı araştırma bu gerçeği verilere döküyor. Araştırmaya göre her yıl 1,2 ila 2 milyar ton gıda maddesi çöpe gidiyor. Birleşmiş Milletler de (BM) 2011 yılına ait bir raporunda yaklaşık 1,3 milyar ton gıdanın ziyan edildiği ve bu yiyeceklerin aslında 3 milyar insanı doyurmaya

14 <http://www.dunya.com/afrikanin-hem-yoksullari-hem-milyarderleri-artiyor-204601h.htm>

15 <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/yasar/2013/03/13/turkiye-cinin-yeni-emperyalizmi-altinda>

yeteceğini hesaplanmıştı¹⁶ Dünyadaki açlığın gıda eksikliğinden değil de israftan gerçekleşmesi ülkemizi ve dünyayı daha büyük sorunların beklediğini gösteriyor. Çünkü yanlış yöntemlerden dolayı sadece 6 milyon ekmek ülkemizde çöpe gidiyor.¹⁷

İş Güvenliği Yine Yok

Çalışma hayatındaki usulsüzlükler 2013 yılında da devam etti. Yaşananlar, küresel şirketlerin, insanların can güvenliğini daha fazla kâr uğruna hiçe saydığını gözler önüne seriyor. Özellikle ekonomik krizlerin faturası çalışanlara kesilirken, maliyetlerin aşağı çekilmesi için esnek ve güvencesiz çalışma, temel çalışma biçimi haline getiriliyor. Bunun sonucu olarak da acımasız çalışma koşulları giderek yaygınlaşıyor.¹⁸

Çocuk İşçiler

Dünyanın dört bir yanında henüz çalışma çağına gelmemiş çocuklar ağır koşullar altında çalışmaya mecbur bırakılıyor. ve 'iş cinayetleri'ne kurban ediliyor. Özellikle Asya ve Afrika kıtaları çocuk işçi sorunuyla yakıcı biçimde yüzleşiyor. Avrupa ülkeleri elektronik atıklarının büyük çoğunluğunun daha ucuz bir yol olduğu için Afrika kıtasına gönderirken, hayatî risk taşıyan elektronik çöplerin ayrıştırılması işinde genellikle çocuklar çalıştırılıyor.

Türkiye'de son yıllarda olumlu gelişmeler yansansa da, çocuk işçiler konusundaki sorunlar bitmiş değil. Dünya Çocuk Hakları Günü'nde İstanbul İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'nin verdiği bilgilere göre; 2013 yılında iş kazalarında 55 çocuk işçi yaşamını yitirdi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik'in açıklamaları da bu yıl için-

de yapılan teftişler sonucunda 5 bin 960 çocuğun çalıştırıldığı yönündeydi.¹⁹ Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre sadece mevsimlik tarım işçilerinin %45'inin çocuk işçiler oluşuyor.

AB'de Kadınlara Daha Az Ücret Veriliyor

Avrupa Birliği'nde işverenlerin kadınlara, erkek çalışanlarına göre ortalama %16,2 daha az ücret ödediği belirtiliyor. AB Komisyonu'nun istihdamda cinsiyet ayrımcılığı raporuna göre, kadınlar ve erkekler arasındaki maaş dengesizliği Estonya'da %27, Almanya'da %22, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da %21 ve İngiltere'de %20'yi buluyor. AB Komisyonu'nun Adaletten Sorumlu Başkan Yardımcısı Viviane Reding, AB yasalarına göre zorunlu olan eşit işe eşit ücret yönetmeliğinin maaşların yeterince şeffaf olmaması, kriterlerdeki muğlaklık ve çalışanların yeterince bilgilendirilmemesi nedeniyle tam anlamıyla uygulanmadığını belirtti.²⁰

16 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/2-milyar-ton-gida-copte-11.01.2013-454391>

17 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/her-gun-6-milyon-ekmek-cope-atiliyor-11.06.2013-530799?ref=manset-5.3>

18 <http://www.yurtsuz.net/News.aspx?newsid=1745#.UrYXRv0JSM>

19 <http://www.evrensel.net/haber/72439/2013te-55-cocuk-isci-oldu.html#.UsKByvRdX0w>

20 <http://www.dunyabulteni.net/gunun-haberleri/282651/avrupada-da-kadınlar-daha-az-ucrer-alıyor>

3. KÜRESEL PİYASALARIN EKONOMİK DARBELERİ

2013, küresel güçlerin perde oyunları vasıtasıyla dünyayı kontrol çabalarına sahne oldu. Bankacılık sektörü, para piyasaları, kur savaşları, ekonomik müdahalelerle gelen darbeler ve darbe girişimli toplumsal ayaklanmalar... Her biri ayrı bir kılıfı dünyaya lanse edilen ekonomik çıkarlar uğruna belli güçlerin karşılarında tehdit olarak gördükleri güçlere karşı başvurdukları silahları oldu. Küresel aktörler bu manipülasyonlarla piyasalar üzerinde hegemonyalarını sürdürmek için silah satışını attırdıkları gibi bu kazancı başka piyasalara zarar vermek için de kullandılar. FED tahvilleri ile başlayan, Türkiye ve bölge coğrafyasını saran tüm olaylara bakıldığında küresel güçlerin ekonomik manipülasyonları görüldü.

Kur Savaşları

Son iki yılda uluslararası düzeyde gözlemlenen kur savaşları 2013 yılında hızlanarak devam etti. Ülkeler kendi para birimlerinin değerleriyle oynayarak ekonomi üzerinde kendilerine has belir-

lemelere gidiyorlar. 170'den fazla para biriminin olduğu dünya üzerinde her gün yapılan trilyonlarca Dolar'lık işlemlerde haksız kazançlar ve kayıplar kur savaşları nedeniyle yaşanıyor. Bu nedenle oluşan güvensizlik ise ağır ekonomik sonuçlar doğuruyor.²¹

Piyasalar üzerinde derin etkileri olan bu müdahalelerin en önemli yönü rekabette haksız avantaj sağlaması. Öyle ki Japonya FED uygulamaları karşısında rekabet gücünü arttırmak için para değerini zayıflatıyor, ABD ise buna Dolar'ın değerini düşürerek yanıt veriyor. Ve bundan en çok etkilenen Çin oluyor. O da ABD'nin devlet tahvillerini alarak Dolar'ın düşüşünü engellemeye ve bir anlamda riski kontrol etmeye çalışıyor. ABD'nin yeni soğuk savaş tekniği olarak yorumlanan kur savaşları bir anlamda Çin'in ekonomik kontrolü anlamına da geliyor. Çünkü böylelikle jeopolitik hamlelerinin de önüne geçilmiş oluyor. Kur savaşları bir anlamda da jeopolitik yönelimleri ve blokları tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılıyor.

Serbest Ticaret Bölgesi

Bir para politikası olan devalüasyon, günümüzde dış ticaret politikasına dönüşmüş durumda. Ulusal para biriminin diğer para birimleri karşısında değerinin düşürülmesiyle ekonomik bir üstünlük sağlanarak rekabet gücü de ülke menfaatlerince artırılmış oluyor. ABD'nin yeni politikası olarak soru işaretlerini taşıyan uygulamanın ekonomik bir hegemonyaya dönüşmesi yanısıra jeopolitik anlamdaki konumu da oldukça ilginç. Zira FED'in önlemleriyle Dolar'ın düşürülmesi ayrıca kur savaşlarını tamamlayan ABD ve AB arasındaki ekonomik ilişkilerin yüksek düzeyini ve kapitalist sistemin Batı merkezli konumunu korumak için serbest ticaret bölgesi kurulması yönündeki adımlar oldukça önemli. Dikkat edildiğinde ABD ve AB arasında dış ticaret hacminin hızla yükseldiği gözüküyor. Bugün açısından 600 milyar Do-

21 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/FevziOzturk/kurlar-vadisi/36092>

lar'a ulaşan bu hacmin, serbest ticaret bölgesinin kurulmasıyla bir trilyon Dolar'a ulaşması bekleniyor.²²

Periferiler ve İkinci Kuşak Kapitalistler Tehlikede

Kur savaşlarının bir diğer etki alanı da periferide yer alan ülkelerde ve ikinci kuşak kapitalist ülkelerde gözlemleniyor. Uzmanların yıkıcı sonuçlar olarak tanımladığı etkiler, periferi ülkelerinin yaşamsal ihtiyaç duyduğu dış kaynağın gelişini engelleyici etkiye sahip, çünkü parasal genişleme politikaları periferiye dış kaynağı çeken yüksek faizlerin gerilemesine yol açıyor. Dış kaynağın girişlerini bloke edici bir faktör olarak karşımıza çıkan etken ikinci kuşak kapitalistler; Şili, Brezilya, Kolombiya ve Peru gibi ülkelerde ulusal paralarının değerlerinin artmasından dolayı ihracatlarında şiddetli sorunlar yaşanmasına neden oluyor. Bu ülkelerin 2011 yılından beri parasal değerlerini düşürmek için uluslararası piyasalara 150 milyar Dolar aktardığı bilinmektedir.

Para Piyasalarından Sömürgelere

2013 yılında kur savaşlarında en büyük tepkiyi Japonya aldı. Dünyanın üçüncü büyük ekonomisi olan Japonya'ya ilk tepki Rusya'dan geldi. Bunun arkasındaki en büyük sebep olarak ise ülkenin dünyanın dördüncü büyük döviz rezervine sahip olması gösteriliyor.²³ Fransa'nın tavrı ise Almanya'yı rahatsız etti. Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande tarafından daha düşük Euro için hükümetlerin kura müdahale etmesi çağrısı Almanya'dan "Piyasalara hükümetler karışamaz" tepkisiyle karşılaştı. G20 Maliye Bakanları Zirvesi'nin ana gündem maddesinin kur savaşları olması da konunun sorgulanması ve boyutları açısından düşündürücü gözüküyor.²⁴

Avrupa'da yaşanan ekonomik hamlelerden bir diğeri de sömürgecilik çalışmalarının geri döndüğü şeklinde yorumlanıyor. Skandallarla siyasî ve ekonomik anlamda zor günler yaşayan Fransa'nın yaşadığı ekonomik çalkantıya rağmen beş sömürü bölgesinde askerî varlığını giderek artırması Çin'in bölgeye ilgisi üzerine adeta bir çıkar savaşına dönüşmüş durumda. Zira Fransa, enerji ihtiyacının büyük bir bölümünü tedarik ettiği Afrika'dan 1960'lardan bu yana 30'dan fazla askerî operasyonla elini çekmiş değil.²⁵ Çin'in küresel emperyalizmi olarak adlandırılan yeni uygulamaları Fransa'yı harekete geçirerek bölgedeki askerî varlığını daha da perçinliyor.

Faiz Lobisi ve Manüplasyonlar

Dünyayı lobi çalışmalarıyla esareti altına almaya çalışan güçler, temelde iktidar hissi olan bir dizi faaliyetle dünyayı sömürmeye devam ediyor. Kimi zaman farklı başlıklarda olsa da bu sömürü faaliyetleri azınlıkları ekonomik anlamda iktidara taşıırken çoğunluk, ekonomik gücü elinde tutan kurumların elinde yaşamını sürdürmeye çalışıyor. Süleyman Yaşar'ın yazısında yer alan 'fosil yakıt lobisi' dünya üzerindeki açlığın olmaması için gerekli olan ısınmanın durdurulmasına bile karşı çıkıyor. Oldukça şaşırtıcı bu tepkinin ardında ise hisseler, yüksek kazanç ve spekülasyonlar var.

Tüm dünyanın malî değerlerini yüklediği göstergeler; pariteler, kurlar, altın, faiz, libor, serbest piyasa teorisi... Günümüzde itibarsızlaşıyor denilebilir. Ancak bu aynı zamanda varlıkların değerleriyle oynayanların insanları soymaları anlamına da geliyor.²⁶ İfşa edilen skandallara, ortaya çıkan durumlar ve AB'nin sekiz kuruluşu kestiği 1,7 milyar Euro ceza bu kurumlarının ülkelerin ekonomik kaderlerini nasıl da etkilediğinin bir göstergesi. Güçlerini finans oligarşisinden alan

22 <http://www.kibrispostasi.com/print.php?col=199&art=17754>

23 <http://www.cnbc.com/haberler/ekonomi/dunyada-kur-savasi-alarmi>

24 <http://t24.com.tr/haber/iktisatcilardan-kur-savasi-uyarisi-enflasyon-goz-ardi-ediliyor/224029>

25 <http://www.haber5.com/guncel/parisin-kara-yuzu>

26 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/FevziOzturk/finans-oligarşisinin-dalavereleri/43160>

kurumlar, söylemleriyle halen piyasaları ve ekonomileri ciddi biçimde tehdit ediyorlar.

Türkiye Neden Otomobil Üretemiyor?

Karbon salınımına karşı çıkan fosil yakıt lobisinin ilk elde karşı çıktığı konu, elektrikli otomobil üretimi. Çünkü bu Exxon hisse fiyatlarının gerilemesi anlamına geliyor. Bu nedenle karbon salınımını azaltan yatırımlara yönelmeyenler, kazançlarını çoğaltmak için yüksek faiz ve spekülasyonlara başvuruyorlar. Kısa vadeli kazançlar peşinde koşanlar hedge fon olarak adlandırılan yüksek riskli araçlara yatırım yaparak halktan uzun vadeli emeklilik sigorta primlerini topluyor ve bu paraları spekülasyonlarda kullanıyorlar. Süleyman Yaşar fosil yakıt lobisinin Türkiye'deki fonksiyonunu şöyle açıklıyor: *"Türkiye'de niye yerli otomobil yapılmıyor? sorusunun cevabı size; akaryakıt lobisi ve faiz lobisi el ele vermişler yerli otomobil istemiyorlar."*²⁷ Zaten bu hisselerin ülkemizdeki sahipleri, konu gündeme geldiğinde fevranı basıyorlar. Kısaca ekolojik bir sorun, tüm dünyanın geleceği, hisse senetleri uğruna heba ediliyor.

Küçük Mevduatlardan Büyük Vurgunlar

Faiz lobisi adlandırmasıyla gündemde sıklıkla anılan lobiler, kredi kartları üzerinden insanları köleleştirmeye çalışıyorlar. Düşük gelirli hedefleyen lobi bir bakkalın tüm kârına göz dikerek ürünlerin fiyatlarının artmasına yol açarken, aynı zamanda kredi kartlarının asgarî ödemeleri ve gecikmelerde uyguladıkları faizlerle insanları harcadığından kat be kat fazla ödemeye mahkum ediyorlar. Sistemin ilginç yanı ise, bu çarkta küçük yatırımları kendisi için fırsata çevirip insanları kendi birikimleriyle vuruyor olması.

Medya eliyle faizlerin piyasada serbest piyasa koşullarına göre belirlendiği şeklinde tüketicileri aldatan lobi, bürokrat ve siyasetçi üzerinde de faizlerin ve kart komisyonlarının artırılması için yoğun baskı kuruyor. Küçük mevduatların milyar-

ları bulan toplamı üzerinden bu parayı düşük gelirli kere kredi kartıyla kullandıran banklar kendi hizmetinin karşılığı olan komisyonu almaktan da geri kalmıyor. Lobicilik ve kampanyaların finans sektörünün en çok yatırım yaptığı iki alan olması da vurgunların boyutu açısından düşündürücü gözüküyor.²⁸

Kredi Derecelendirmeleri mi, Ekonomik Tetikçilik mi?

"Ekonomik tetikçiler" olarak anılan kredi derecelendirme kuruluşlarının ülkeler ve ekonomileri üzerindeki manipülatif uygulamaları sürüyor. Geçtiğimiz yıl Arjantin'i cezalandırma girişimleri bu yıl Türkiye üzerinde görüldü. Söz konusu kuruluşların tüm ülke ekonomilerini yatırımcılar üzerinden tehdit etmesi ciddi bir vurguna dönüşüyor. Zira bir ülkeye yatırım yapacak kişiler, kuruluşların bu ülkeye verdikleri notlar üzerinden hareket ediyorlar. Ülkemizin notunu düşürmesine rağmen ekonomik kriz yaşayan Yunanistan'ınkini artıran kuruluşlar TRT Haber'de konuyu değerlendiren Süleyman Yaşar'ın ifadesiyle *"Türkiye'ye yabancı yatırımların gelmesini istemiyorlar."* Kredi notu veren kişilerin para karşılığında notları değiştirdikleri iddiası ise bu usulsüzlüğün ve aldatmacanın dünya boyutunda nasıl bir vurguna dönüşüğünü anlatmaya yetiyor.²⁹

S&P'nin Türkiye'nin notunu durağana indirmesi karşısında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın sert çıkışı ve S&P ile anlaşma yenilemeyeceğini açıklaması üzerine kuruluş Türkiye için kredi notlarını "talep edilmeden verilmiş not" statüsüne çektiğini açıkladı.³⁰ Kuruluşların kendi hegemonyalarını beğenmeyen ya da eleştiren ülkelere karşı aldığı bu tavır ekonomik anlamda pek çok ülkeyi zorlayacağı benziyor.

27 <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/yasar/2013/11/22/faiz-lobisi-yerli-otomobilini-niye-engelliyor>

28 <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/yasar/2013/12/03/faiz-lobisi-kredi-kartiyla-vatandasi-nasil-soyuyor>

29 <http://www.trthaber.com/haber/ekonomi/turkiyenin-kredi-notunu-dusurenler-rusvetten-yargilaniyor-69778.html>

30 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/FevziOzturk/ab-arjantin-ve-turkiye-operasyonlari-nerde-arkasi/35880>

Faiz Lobisi Varmış

Faiz lobisi, 2013 yılında Türkiye'nin gündemindeki en önemli konulardan biri oldu. Faiz lobisi tartışmaları çoğu zaman içi boşaltılmaya ve gündemden düşürülmeye çalışıldıysa da, lobinin varlığı AB tarafından da kabul edilince gerçek ortaya çıktı. Avrupa Birliği'nin uluslararası ölçekte faiz oranlarını manipüle ettiğinden şüphelendiği 16 banka ve bir finansal veri üretim şirketine karşı başlattığı araştırmalar, bu bankaların 10 trilyon Dolar'lık ülke risk primi pazarını (CDS) manipüle edip etmediklerini incelemesiyle başladı.³¹ Avrupa Komisyonu aralarında anlaşıp faizleri istedikleri gibi belirleyerek hile yaptıkları gerekçesiyle üç bankayı 2.3 milyar Dolar para cezasına çarptırdı. Dört banka (Deutsche Bank, Royal Bank of Scotland ve Citigroup) hakkındaki araştırmalarsa sürüyor. (Credit Agricole, HSBC, JP Morgan, RP Martin)

AB Komisyonu rekabetten sorumlu başkan yardımcısı Joaquin Almunia'nın *"Bu skandal, sadece Libor ve Euribor gösterge faiz oranlarını manipüle etmek değil, aynı zamanda bankaların aralarında anlaşıp hileyle küresel regülatörleri çalışamaz hale getirmek oluyor"* şeklindeki açıklaması riskin büyüklüğünü gözler önüne sermiş oldu. Libor manipülasyonundan İtalyan konut kredisi kullanıcıları 3 milyar Euro zarara uğrarken Libor ve Euribor manipülasyonları Türkiye'de kredi kullananları da zarara uğrattı.³²

Ekonomik Darbeler

Faiz lobisinin menfaatçiliği bu yıl özellikle Türkiye ve Mısır üzerinde derin etkiler bıraktı. İstikrar yakalayarak küresel ölçekte bir finans merkezi olma yolunda ilerleyen Türkiye, Gezi Parkı olayları ve Halkbank üzerinden yürütülen "yolsuzluk operasyonu" ile durdurulmaya çalışıldı.

Ülkemizde sivil toplum kuruluşları üzerinden yürütülmeye çalışılan manipülatif eylemler neredeyse ekonomik ve siyasi bir darbe hüviyetine büründü. 2013'ün sonunda yaşanan yolsuzluk skandalları Vakıfbank özeliyle birlikte piyasalarda ciddi çalkalanmalara neden oldu. Küresel güçlerin bölge üzerindeki istikrar karşısı eylemlerinin en acı tablosu ise Mısır'da yaşandı. Temelinde ciddi ekonomik vurgunların yer aldığı Mısır darbesi başta ABD olmak üzere pek çok güç tarafından desteklenirken, ordu üzerinden belli ekonomik çevrelerin kazançları yeni usul darbe girişimlerinin göstergesi oldu.

Gezi Parkı Olayları³³

Türkiye, tarihinin en düşük faiz oranlarını yaşadığı ve IMF'ye olan borcun sıfırlandığı günlerde patlak veren Gezi Parkı eylemleri ile bir anda ekonomik ve siyasî bir kısıpaca alındı. İstanbul merkezli eylemler, ülkenin geneline yayılarak bir anlamda yaz öncesi kaos ortamı oluşturuldu ve turizmden başlayarak pek çok sektör sekteye uğrattı. Ancak Mayıs ayında başlayan olaylar gün geçtikçe farklı boyutlara ulaştı. Bir anda yükselen faiz oranları, başta Merkez Bankası olmak üzere Türk ekonomisini büyük zarara uğrattı. Deutsche Bank'ın başını çektiği faiz lobisinin, *"Merkez Bankası pes edene ve faizi arttırana kadar Türk Lirası baskı altında kalacak"* ifadesiyle hazırladığı rapor çevre eyleminin ardındaki niyeti ortaya koymuş oldu. AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Ekonomi İşleri Başkanı Numan Kurtulmuş'un sunduğu Ekonomi Raporu ise Türkiye tarihinde ilk kez 4,73'lere gerileyen gösterge tahvil faizine tahammül edilemeyip, son aylarda çıkarılan olaylarla 9,20'lere yükseltilmesine işaret ediyor.³⁴

31 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/avrupada-faiz-lobisi-depremi-3.7.2013%200-537253>

32 <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/yasar/2013/12/05/hani-faiz-lobisi-yoktu>

33 Konu ile ilgili olarak UHİM tarafından yayımlanan "Gezi Parkı'nın Ağaçlarını Kim Suluyor?" başlıklı rapora şu linkten ulaşabilirsiniz:

http://uhim.org/raporlar_uhim_detay.php?rid=26

34 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/faiz-lobisinin-tlye-kaos-plani-17.09.2013-565012?ref=manset-4.1>

Uluslararası bir saldırıya maruz kalan Türkiye, içte de Gezi Parkı protestoları ve FED'in parasal genişlemesini bahane eden bankaların küçük ve orta ölçekli işletmelere uyguladıkları kredi faiz oranlarını %8'lerden %16 seviyesine çıkarmasına şahit oldu. Sermaye Piyasası Yatırımcıları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Arif Ünver, faiz lobisinin fırsatçılığının bedelini ülkenin bütün unsurlarının hissettiğine dikkat çekerken, “*Son derece safiyane başlayan toplumsal tepki ve gerginlik, faiz cephesinin ekmeğine yağ sürdü ve faizciler krizi fırsata çevirdi*” diyerek döviz, faiz ve borsa üçgeninde en fazla olumsuz tepkinin faiz ayağında yaşandığı kaydetti.³⁵ Bunun başlıca sebebi olarak uzun yıllardır yüksek faizler üzerinden büyük kazançlar elde edenlerin kaynaklarının kesilmiş olması gösteriliyor. 2014 yılı bütçe görüşmeleri sırasında açıklanan rakamlar Gezi Parkı olayları sebebiyle faiz lobisinin devlete ve özel sektöre yüklediği toplam faiz yükünün 18 milyar TL olduğunu ortaya koyuyor.³⁶

Halkbank Üzerinden Yürütülen “Yolsuzluk Operasyonu”³⁷

2013'ün son günlerinde “yolsuzluk skandalı” olarak gündeme gelen ve bir anda siyasî iradeyi ciddi anlamda karalama ve yıkma politikası olarak devam eden operasyonun gerçekte ne olduğu oldukça konuşuldu. Bir anda ülkenin siyasi ve ekonomik olarak abluka altına alınmasına dönüşen operasyonda yargılama süreci devam ederken işin ekonomik boyutu sürece gölge düşürdü. Zira konuyla ilgili konuşan Yiğit Bulut, Sermaye Piyasası'nda işlem gören bir şirketle ilgili açık yolsuzluk operasyonu yapılamayacağını belirtti. Bulut, “Ü-

çüncü kişilerin zarar göreceği bir operasyon kamuoyu önünde yapılamaz” derken Sermaye piyasası kanununa göre amatör yatırımcıları korumanın esas olduğunun altını çizdi: “*Bu dalgalanma, fiyat dalgalanması birilerinin cebine kâr transferi yaratacağı için bu kamuoyunun önünde bu şekilde yapılamaz.*”³⁸ diyerek sözlerine devam eden Bulut'un açıklamaları, yapılanların ardındaki ekonomik çıkar savaşlarına işaret ediyor. Benzer açıklamalar da Dr. Cemil Ertem'den geldi. Ertem, “*Maalesef post konvansiyonel bir savaşla karşı karşıyayız. Önce finans merkezlerini vurur, ulaşım yatırımlarına saldırırlar. Türkiye'deki yeni sanayiye operasyon var. 17 Aralık Operasyonu ile Halkbank'a yatması gereken Irak petrollerinin parasının ABD Bankalarına yatırılması sağlandı. Milyarlarca dolar kaybımız var. IMF “Halkbank'ı satın kurtulun” dediğinde Sayın Başbakan direnmişti. Şimdi bu operasyona destek verenler rahat uyuyor mu?*” diyerek yolsuzluk operasyonun küresel bağlantılarına işaret etti.³⁹

Avrupa'da yaşanan ekonomik krizlere rağmen yükselişe geçen, üreten, kendi kararlarını alan Türkiye yıllardır sırtından geçinenlerin öfkesini üzerine çekmiş durumda. Son 10 yılda sadece faiz yoluyla 642 milyar Türk Lirası'nın çalınmasının önüne geçilmesi bu öfkenin boyutunu gözler önüne seriyor. İşte bu nedenle sürekli aba altından sopa gösteren güçler 2013 yılında alenen saldırılarını Türkiye üzerinde gerçekleştiriyorlar.

Operasyonlar ve Enerji Piyasasının Rolü

Operasyonların Azerbaycan'daki imza töreniyle aynı anda gerçekleşmesi 17 Aralık operasyonunun enerji ayağını düşündürüyor. Bakü'de, Hazar Denizi'nde bulunan Şah Deniz ikinci faz gaz sahası için imza töreniyle Azerbaycan ve Gürcistan'dan geçen Güney Kafkas Boru Hattı'nın

35 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/faiz-lobisi-geziyi-firsata-cevirdi-10.06.2013-530636?ref=manset-6>

36 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/tefec-i-faizi-geri-dondu-16.12.2013-593616?ref=manset-2>

37 Konu ile ilgili olarak UHİM tarafından yayımlanan “Yolsuzluk Operasyonu mu, Siyaset Mühendisliği mi?” başlıklı basın bildirisine şu linkten ulaşabilirsiniz: http://uhim.org/bildiri_uhim_detay.php?bid=103

38 <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2013/12/21/yigit-bulut-operasyonun-perde-arkasini-anlatti>

39 <http://haberler.stargazete.com/politika/post-konvansiyonel-bir-savasla-karsi-karsiyayiz/haber-822256>

(SCP) genişletilmesi, Türkiye üzerinden geçecek olan Trans-Anadolu Boru Hattı (TANAP) ve Yunanistan, Arnavutluk üzerinden İtalya'ya geçecek olan Trans-Adriyatik Boru Hattı (TAP)'nın inşa edilmesiyle ilgili süreç başlamış oldu. Böylelikle Avrupa'nın doğalgazı Türkiye ve Yunanistan üzerinden ulaştırılacak. 200 milyar Dolar'lık getirisi olan bu antlaşmanın enerji piyasalarındaki dengeleri derinden sarsacağı ortadayken Fevzi Öztürk'ün konuya dair kaleme aldığı makalede yazdıkları bu sarsıntının büyüklüğünü ifade ediyor. Türkiye'nin %20'lik payını %30'a çıkarmak istemesiyle küresel bir soruna dönüşen konuya dair Öztürk, *"Asya Kalkınma Bankası'na göre Hazar Transit Koridoru'nun hayata geçirilmesi ile bölge genelinde GSYH'yi en az yüzde 16-17 oranında arttıracak ve 2020 yılına kadarki 7 yıllık sürede bu oran yüzde 50'ye çıkaracaktı."* diyerek bu pay üzerinden şu soruyu yöneltiyor: *"Bunu Türkiye'ye yedirirler mi?"*⁴⁰

"Sadece Halk Bankası'nın Değer Kaybı 1 Milyar 625 Milyon Dolar"

17 Aralık operasyonun İstanbul'da kurulması planlanan Uluslararası Finans Merkezi ile Türkiye'nin küresel bir finans merkezi haline gelmesi, sağlam ekonomik yapısı ve sosyal dinamikleri ile İslam dünyasında etkileyici bir konuma yükselmesi ve bu meyanda sayılabilecek pek çok gelişmeyle bağlantılı olduğu ortaya çıkıyor. Zira Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, 17 Aralık-27 Aralık arasında halka açık şirketlerin toplam 49 milyar Dolar değer kaybettiğini açıklayarak operasyonun ekonomik bir vurgun olduğunu gözler önüne sermiş oldu. Operasyonun "siyaset mühendisliği" görüntüsü verdiğini dile getiren Babacan, Halk Bankası'nın değer kaybının 1 milyar 625 milyon Dolar olduğunu belirtti. Toplam hisse senedi değeri 9 milyar 498 milyon Dolar'dan 7 milyar 873 milyon Dolar'a düşen banka için Babacan *"Halkbank*

*hem ABD hem İran'ın güvenini kazanan, finansmanı yöneten tek banka. İçeride de Halkbank'a gıpta var"*⁴¹ dedi.

Operasyonun zamanlaması, içeriği ve yönteminin yolsuzlukla mücadeleden ziyade Türkiye'nin istikrarını hedef almış bir görüntü verdiğini de ifade eden Babacan, *"Bakın bu 20 milyar dolar Türkiye'nin kaybıdır, sadece hisse senedi. Faizlerde artış var. Türk lirasında bir miktar düşüş var, kurlarda artış var."*⁴² dedi.

Mısır'da Askerî Darbe

Mısır'da 3 Temmuz'da yaşananlar, kanlı bir darbeye dönüştü ancak küresel aktörler ve uluslararası medya bu olayı "devrim" olarak lanse etmeye çalıştı. Mısır'ın halk iradesiyle seçilmiş ilk ve tek Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin ordu tarafından açık bir darbeye maruz kaldığı olaylarda siyasî istikrarsızlığa neden olunmaya çalışılması gözlerden kaçmadı. Süreç ilerledikçe Mısır darbesinin ekonomi temelli bir darbe olduğu ortaya çıkarken darbeci sermayenin "ülkeye ekonomik istikrar gelecek" algısını oluşturmak amacıyla Mısır borsasında operasyon yaptığı ortaya çıktı. Mısır borsasının EGX 30 endeksinde işlem hacmi bakımından ağırlığı en yüksek şirketlerden olan Orascom grubuna ait hisselerin darbeden üç gün önce hızla yükselmeye başlayarak son 1.5 ayda %47 artması, Mısır Borsası'nın da %23 oranında değer kazanmasına neden oldu. Mısır Merkez Bankası rezervlerinin 36 milyar Dolar'dan 13 milyar Dolar'a düştüğü biliniyor.

Yeni Şafak'ın haberine göre; Muhammed Mursi darbeden önceki son konuşmasında Mısır'ı sömüren 30 ailenin ülkenin kaynaklarına hükmetmesinden bahsediyor ve 5 ailenin Mısır maliyesine toplamda 14.3 milyar Dolar'lık vergi borcu olduğunu ancak bu borcun ödenmediğini dile ge-

40 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/FevziOzturk/kod-adi-turkiye/44448>

41 http://www.radikal.com.tr/ekonomi/ali_babacan_17_aralikin_faturasini_acikladi-1168780

42 <http://haber.stargazete.com/ekonomi/babacan-operasyonun-halkbanka-verdigi-zarar/haber-819516>

tiriyordu. Darbecileri öfkeliendiren bu konuşmanın 3 Temmuz darbesinin nedenlerinden biri olduğunu belirtilirken, Mısır'daki sermayenin darbeci askerlerle işbirliğine dikkat çekiliyor. Mısır'da 250 milyar Dolar büyüklüğündeki Mısır ekonomisinin 80 milyar Dolar'lık bir bölümü, generallerin yönettiği askerî şirketler tarafından kontrol ediliyor.⁴³

Mursi'nin iktidardan düşmesi için en çok çalışan kişilerin başında ise Kıpti asıllı işadamı Naquib Sawiris geliyor. Mısır'ın en zengin ikinci, Forbes listesine göre de dünyanın en zengin 347. kişisi olan Orascom Telecom'un patronu Sawiris aynı zamanda Özgür Mısırlılar Partisi'nin kurucusu ve ON-TV, Mısır Al Yevm, Egypt Independent gibi Mursi karşıtı yayınlara öncülük eden medya grubunun patronu olmasıyla dikkat çekiyor.

Ekonomiyi Elinde Tutan Ordu ve Destekçileri

GSYİH'nin tam olarak ne kadarına hükmettiği bilinmeyen Mısır ordusunun her türlü faaliyetinin anayasa ile "denetlenemez" olması 1956'dan bu yana hesapsız işler yapmasının baş destekçisi. 100 milyar Dolar civarında bir paya sahip olduğu belirtilen ordunun sadece savunma alanında değil, ekonominin diğer alanlarında da faaliyet gösterdiği biliniyor. Hüsnü Mübarek döneminin ardından yapılan araştırmalara göre ülke ekonomisinin %25'i ila %40'ı ordu tarafından yönetiliyor ve özel sektöre göre ayrıcalıklı vergi avantajlarına sahip olan şirketlerin başında generaller bulunuyor.⁴⁴

Ordunun en büyük destekçisinin ise ABD olduğu gözlemleniyor. Zira başta sadece askerî araç üreten ordunun ABD'li ortaklarıyla General Dynamics ile ortaklaşa otomobil ürettiği biliniyor. Darbeden sonra ABD'nin Camp David Antlaşması'ndan bu yana her yıl düzenli olarak ödediği 1.3 milyar Dolar'lık askerî yardımı kesmeyeceğini açıl-

ması da ekonomiyi elinde tutan ordunun ABD tarafından desteklendiğinin bir başka göstergesi. Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin devrilmesinden sonra Suudi Arabistan, BAE ve Kuveyt toplam 12 milyar Dolar'lık yardım paketini Mısır'a göndermişti.

Kazanan Yine Silah Lobisi

Mısır darbesinden en çok kazananların başında ABD'li silah lobisi geliyor. Darbeye rağmen Mısır'a silah satmayı sürdüren ABD'nin önde gelen silah baronlarının servetleri katlanırken 1 Temmuz'dan itibaren hisse senetlerinde yaklaşık olarak 34 milyar Dolar artış yaşandı. 10 büyük silah devinin toplam değerinin net 33.6 milyar Dolar arttığı süreçte, hisseleri en fazla yükselen şirket ABD'li Raytheon, piyasa değerini en fazla artıran şirket ise United Technologies oldu. Dünyanın en büyük savunma şirketi ABD'li Lockheed Martin Corporation'ın hisseleri Mısır'da gösterilerin başladığı 1 Temmuz'dan bu yana %14.8'e yakın yükseldi.⁴⁵

İç güvenlik ve çevresel faktörleri bahane eden ordunun silah alımını organize edecek 8'i asker 11 kişilik bir heyet kurduğu bilinirken komisyona danışmanlık hizmetini İsrail ordusundan emekli generallerin vereceği haberi Mısır darbesinin arkasında İsrail'in olduğu kuşkusunu kuvvetlendirdi. İsrailli emekli General Giora Eiland ile TEVA adlı kimya devi şirketinin CEO'su emekli Tümgeneral Şilomo Yanal bu danışmanlar arasında dikkat çekiyor.⁴⁶ Mısırlı kaynaklar, 27 Haziran'dan bu yana MOSSAD ile Mısır istihbaratının (GIS) görüşüğünü kaydediyor. Kanlı darbeden üç gün önce MOSSAD'ın başkanı Tamir Pardo'un Kahire'ye gittiği ve GIS Başkanı General Muhammed Ahmed Ferid el Tuhani ile görüştüğü belirtiliyor.

43 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/kirli-isbirligi-19.08.2013-556037?ref=manset-7>

44 <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/marketci-ordu-25.07.2013-545584?ref=manset-10>

45 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/paralar-savas-lobisine-19.08.2013-556054?ref=manset-7.1>

46 <http://www.haber7.com/ortadogu/haber/1063891-mossad-ve-darbeci-zenginlerin-kirli-isbirligi>

Türkiye AVM'lerle Tüketim Toplumuna Dönüşüyor

Türkiye'deki AVM sayısı her geçen gün artarken, bu artış beraberinde hesapsız bir tüketim anlayışını getiriyor. 2013 yılında açılan yeni AVM'lerle birlikte Türkiye'deki AVM sayısı 350'nin üzerine çıktı. Yapımı devam eden ve kısa süre içerisinde açılması planlanan yeni AVM'lerle birlikte bu sayının 400'ü geçmesi bekleniyor. En fazla AVM'nin bulunduğu İstanbul'da 100'ün üzerinde AVM bulunurken Türkiye'de yaklaşık 60 ilde AVM bulunuyor. Yaklaşık 10 milyon m² kiralanabilir alanın bulunduğu AVM'lerin yıllık cirosu 60 milyar TL'yi geçiyor. Yapılan araştırmalar bu istatistiklerin her yıl düzenli bir artış gösterdiğini ortaya koyuyor.⁴⁷

Bütün bu veriler, Türkiye'deki tüketim çılgınlığının açılan yeni AVM'lerle birlikte giderek arttığını gösteriyor. AVM'ler ekonomiye canlılık getirdiği ve istihdam yarattığı söylemi ile savunulurken, AVM'lerin üretimi değil tüketimi teşvik ettiği, ekonomiye getirdiği canlılığın kısa vadeli olduğu ve yarattığı istihdamın üretim sektörleri ile kıyaslandığında son derece sınırlı olduğu göz ardı ediliyor.

Türkiye gibi genç nüfusa sahip, ekonomisi belli bir istikrarı yakalamış, yetişmiş insan gücüne, verimli toprağa ve hammaddeye sahip bir ülkenin yatırımlarını AVM'ler yerine başta sanayi olmak üzere üretim alanlarına yönlendirmesi gerektiği açıktır. Ekonomi alanında küresel ölçekli mücadele vermek büyük sanayi yatırımları, genç nüfus istihdamı ve üretimle mümkün olabilir.

47 http://perakende.tv/bulten/firma/AYD/Turkiyede_AVM_yatirimlari_53_ilde_toplam_310_AVM_ile_yaklasik_40_milyara_ulasti_.htm

medya

1. GEZİ PARKI OLAYLARI

2013 yılında Türkiye gündemine damga vuran Gezi Parkı olayları esnasında pek çok medya kuruluşunun olayları provokatif bir yaklaşımla ele aldığı görüldü. Tarafsız haber anlayışına gölge düşürür tarzda yayın yapan gazetelerin, bu yayınlarıyla hem adli süreci devam eden vakalara olumsuz bir etki yaptıkları, hem de nefret söylemini körükledikleri anlaşıyor.

Taksim Gezi Parkı'nda hayata geçirilmesi düşünülen Topçu Kışlası projesi için hazırlıklar sürerken projeye karşı çıkan kesimin Gezi Park'ında gerçekleştirilen protestolar, 27 Mayıs akşamı başladı. Taksim Gezi Parkı'na iş makinelerinin giriş yapması, sosyal medyanın etkisiyle Taksim'e akın eden eylemciler, olayların daha endişe verici bir hale gelmesine sebep oldu. Bir sonraki gün, polis protestoculara müdahale etmesiyle Gezi Park'ında gerilim arttı. 29 Mayıs'ta Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın eylemcilere hitaben, *"Ne yaparsanız yapın biz kararımızı verdik!"* şeklinde bir açıklama yapması ve eylemcilerin kurdukları çadırlara müdahale edilmesi, istenmeyen ve kötü sonuçlar ortaya çıkaran arbedelerin yaşanmasına sebep oldu.¹

İlerleyen günlerde İstanbul'da başlayan protestolar Türkiye'nin farklı illerine yayıldı. Bu protesto ve müdahaleler en az Taksim'de yaşanan olaylar kadar konuşuldu ve tartışıldı. Maalesef ölüm ve yaralanmalar oldu.

Gezi sürecinde medyanın manipülatif bir yaklaşımla ele aldığı olaylardan biri de Hatay'daki gösterilerde bir binanın çatısından düşerek hayatını kaybeden Ahmet Atakan isimli genç hakkındaydı. Atakan'ın polisin attığı gaz kapsülü sonucu öldüğünün iddia edilmesinin üzerine, emniyet güçleri ve valilikten yapılan açıklamada, Atakan'ın yüksekten düşmesi sonucu hayatını kaybettiği açıklanmıştı. Ahmet Atakan'ın binanın çatısından düştüğü, olayın hemen ardından kamera kayıtlarından ortaya çıkmasına rağmen resmî olarak yapılan açıklamalar ve otopsi raporunun bazı gazeteler tarafından görmezlikten gelindiği belirtildi.

"Herkes Gördü Ahmet Düşmedi", "Uyanın! Ahmet'i Öldürdüler", "İleri Demokrasi Bir Can Daha Aldı", "Katil Belli" gibi başlıklarla bazı gazetelerin kastî olarak dezenformasyon yaptığı konusundaki haberler dikkat çekmişti.²

Öte yandan Gezi Parkı olaylarının ardından İstanbul'da bir grup avukatın suç duyurusunda bulunması, medyanın yaptığı haberlerle halktan da tepki gördüğünü açıkça gösteriyor. Darbe ortamına zemin hazırlandığı iddiasıyla suç duyurusunda bulunan gruptakiler adına konuşma yapan Hukukun Üstünlüğü Platformu Başkan Yardımcısı Esra Göncü, *"Bu gazete ve internet sitesi sorumluları, olayların şiddet dozunu arttırabilmek adına gerçekle alakası olmayan, insanları suç işlemeye tahrik eden yayınlar yaparak halkı suç işlemeye tahrik etmiş, suç işleyenleri övmüş, halkı kanunlara uymamaya teşvik ve tahrik etmiştir"* diye konuşuyor.

Göncü, söz konusu gazetelerin ve internet sitelerinin, olayların başladığı andan itibaren yasadışı grupları meşru hükümeti devirmeye yönelik tahrik

1 <http://www.uhim.org/images/rapor/1375264579.pdf>

2 <http://yenisafak.com.tr/gundem-haber/gazetelerden-provokatif-manset-11.09.2013-562659?ref=manset-1>

ettiğini ve yayınlarını da bu bağlamda yaptıklarını belirtiyor. Yapılan haberlere dikkat çeken Göncü, basın, halkı bilinçlendirme amacından ziyade kaos ortamı oluşturmaya yönelik bir strateji izlediğini söylüyor.

Göncü, süreçte bazı medya gruplarının provokatif manşetler atarak halkı sokaklara döktüğünü, bunun da başta İstanbul olmak üzere Türkiye genelinde günlerce birçok insanın güvenlik kuvvetleriyle çatışmasına neden olduğunu ifade ederek, şunları kaydetti:

“İlk günden bu yana çıkan şiddet olaylarında, kamu mallarına zarar verilmiş, yağlamalanmış, araçlar yakılmış, vatandaşların iş yerleri yakılıp yıkılmış, caddeler trafiğe kapatılmış, vatandaşın seyahat hakkı engellenmiş, bazı yerlerde işe gidiş gelişler durmuş, halkta güvenlik endişesi yaratılmış, adeta hükümetin siyaset ve topluma vaziyet edemeyeceği görüntüsü oluşturulup bir darbe ortamına zemin hazırlanmıştır.”

Kaza ya da kalp krizi sonucu ölen kişilerin, sanki kolluk kuvvetleri tarafından öldürülmüş gibi gösterilerek halkın birbirine düşmanlığının teşvik edildiğini ve ülkenin kaos ortamına sürüklenmeye çalışıldığını anlatan Göncü, ‘kirli’ bilgilerin gerçemiş gibi kamuoyuna aktarıldığını, provakatif yayınların kamu yararı çerçevesinde değerlendirilmesinin düşünülemeyeceğini belirtti.

Göncü, buna benzer medya olaylarının daha önce de yaşandığına işaret ederek, ‘Özellikle bir program dahilinde kışkırtıcı ve halkı isyana teşvik edici yayınların aynı merkezden bir amaç uğruna yapıldığı kanaatimiz güçlüdür. Bu amaç da daha önce 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül ve 28 Şubat darbe süreçlerinde görüldüğü gibi halkın oylarıyla seçilmiş meşru hükümeti sokak olayları ve kaos ile iktidardan uzaklaştırmaktadır. Türkiye’nin en karanlık yıllarının yaşandığı 28 Şubat darbesinde attığı manşetlerle darbeye zemin hazırlayan medya gruplarının bu sefer de Gezi olaylarını bahane ederek her gün yayınlarını darbe ve halkı kışkırtmaya yönelik yapmalarının sıradan bir olay olma-

dığı, yaşadığımız süreçte açıkça ortaya çıkmıştır. Gazeteler, yayınladıkları sahte fotoğraf ve şahitlerle, yalan olarak yazdıklarıyla aynı süreci tekrarlamak istemektedir’ değerlendirmesinde bulundu.”

Tüm özgürlüklerde olduğu gibi basın özgürlüğünün de kişi ve toplum yararı açısından sınırlı olduğunu vurgulayan Göncü, basının tarafsızlık duygusu içinde, bir plan dâhilinde yalan, kışkırtıcı, ayrımcı ve şiddeti teşvik edici eylemler içine girdiği anda tanınan ayrıcalıkların ortadan kalkacağını ve bu durumda basın özgürlüğünden söz edilemeyeceğini sözlerine ekledi.³

Gezi Parkı Olayları

Türk Medyasında Nasıl Yankı Buldu?

2013 yılının Mayıs ayına Gezi Parkı olayları damgasını vurdu. Olayların, protestocular, hükümet ve polis arasında gerçekleştiği sanılsa da, yaşanan süreç irdelendiğinde tüm veriler provokatörlerin varlığına işaret ediyordu. Provokatörler en çok da sosyal medyada Twitter aracılığıyla fikirlerini kitlelere empoze etmişti. Yetkililer, bunun üzerine bir rapor hazırladı. Twitter’daki bu mesaj trafiğinin merkezinde dört ismin yer aldığı da bu yolla tespit edildi. 31 Mayıs ve 1 Haziran’da tam 15 milyon mesajı tetikleyen bu kullanıcıların Tunus, Libya, Mısır, Yemen ve Bahreyn’deki gösterilerde de aktif olarak yer aldıkları öğrenildi. MİT Kontrespiyonaj Dairesi, Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Dairesi ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’nun, ortaklaşa yürüttüğü çalışmada tespit edilen isimler ve sosyal medya çalışmaları rapor “Taksim Gezi Olayları” başlığını taşıyor.

Mercek altına alınan dört isimden biri yabancı uyruklu. Biri Gezi olaylarında öne çıkan bir özel üniversitede görev yapıyor, diğeri ise gazeteci. Bu isimler halkı kışkırtıcı mesajlar ve polis müdahalesini gösteren fotoğrafları sistemli şekilde yaydı.

3 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/230385--basinin-quot-gezi-quot-haberlerine-suc-duyurusu>

Rapora göre 31 Mayıs'ta 500 bin yeni twitter hesabı açıldı. Biri son eylemlerde öne çıkan özel bir üniversitede görevli, biri gazeteci ve biri yabancı uyruklu 4 kullanıcının, 31 Mayıs ve 1 Haziran'da yaklaşık 15 milyon twitin atılmasını tetikledikleri belirlendi. Söz konusu kullanıcıların, 2009 İran 'yeşil devrimi' ile sonrasında gelişen Tunus, Libya, Mısır, Yemen ve Bahreyn'deki Arap Baharı gösterilerinde de aktif olarak yer aldıkları tespit edildi.

Gezi Parkı eylemlerin başladığı tarih olan 31 Mayıs'ta yayılan twit sayısı normal günlere oranla 2-3 katına çıktı. 31 Mayıs'ta 1 milyon 460 bin kullanıcı 15 milyon 247 bine yakın twit attı. Aynı gün 500 bin yeni hesap açıldı. 1 Haziran'da da kullanıcı sayısında bir önceki güne göre 200-300 binlik bir artış gözlemlendi. Merkezdeki 4 kişinin halkı kıskırtmak için sistematik olarak polis şiddetini gösteren fotoğraflar paylaştıkları tespit edildi.⁴

Olayın sosyal medya ve uluslararası medya organlarında yoğun bir şekilde işlenmesi, gösterilerin alevlenmesini de beraberinde getirdi. Ancak ilk günlerde çevre duyarlılığı etrafında şekillenen eylemler, giderek hükümete ve özellikle de Başbakan Erdoğan'ın şahsına karşı bir yıpratma hareketine dönüştüğü anlaşıldı. Marjinal grupların destek verdiği, Türk bayrağının yakıldığı, Abdullah Öcalan posterlerinin asıldığı, bölgedeki camilerin içlerinde bira içildiği, halkın taciz edildiği, özellikle başörtülü bayanların saldırıya uğradığı bir ortam oluşmuş ve bu ortam, gösterilere başlangıçta destek veren pek çok kişi, kurum ve kuruluşun desteğini çekmesine sebep oldu.

Dış Basının Gezi Parkı Hassasiyeti!

Gezi Parkı olayları esnasında yanlı ve taraflı haber yaptığı kanıtlarla tespit edilen Batı medyası kuruluşlarının tutumu Türk medyası ve halkı tarafından tepkiyle karşılandı. Batı medyasının taraflı ve provokatif yayıncılık anlayışı bu kez ol-

dukça net olarak ortaya çıktı ve başta CNN ve BBC olmak üzere Batı medyası, Gezi Parkı eylemlerinde yerini aldı. Canlı yayın yaparak olayları sanki bir savaş yaşıyorlarmış gibi göstermeleri dikkat çekti. Taksim'e savaş muhabirlerini gönderen Batı medyasının molotoflu eylemcileri masum, polisi ise kaosun sorumlusu gibi göstermesi Türk medyasında da tepkiye sebep oldu. Taksim Meydanı'ndan heyecanla haber yapan kanalların başında Amerikan CNN televizyonu geldi.

CNN International'ın dışında ABD içine yayın yapan CNN'in de olaylar sırasında yaklaşık 7 saat kesintisiz Türkiye yayını yapması ise akıllarda soru işaretleri bıraktı. Taksim olaylarında CNN'in ünlü habercisi Christiane Amanpour, en çok eleştirilen habercilerden biriydi. Amanpour'un Taksim Meydanı'ndaki yaşananlardan yola çıkarak tüm ülkenin çatışma ortamında olduğu izlenimini verdiği görüldü.

Dikkat çekici olaylardan bir tanesi de, söz konusu habercinin programa aldığı Başbakan Erdoğan'ın başdanışmanı İbrahim Kalın'a sansür uygulamasıydı. Programa katılan Kalın'ın *"DHKP-C Amerikan Büyükelçiliği'ne bomba attığında terörist, Taksim Meydanı'na çıkınca demokratik protestocu mu oluyor?"* sorusu karşısında şaşırarak Amanpour, Kalın'ı yayından alarak programı bitirmişti. ABD'li yayın kuruluşu Los Angeles Times'ta Başbakan Erdoğan diktatörlere benzetirken, USA Today internet kullanımının engellen- diği yalanına yer vermişti.

Taksim olaylarıyla ilgili kıskırtıcı haberler yapan yayın organları bunlarla sınırlı kalmadı.

Katar merkezli El Cezire televizyonu Mısır devriminde Tahrir Meydanı'nda görev yapan ekibini İstanbul'da görevlendirdi. İngilizce yayın yapan Rus haber kanalı Russia Today (RT), haberlerinde *"Türk Baharı"*, *"Türk Savaşı"* ve *"İstanbul Savaş Alanı"* gibi üst başlıklar kullanmıştı. RT, Türkiye'den gelen fotoğraf ve videoları sürekli yeniledi, gelişmeleri internet sitesi ve sosyal medya hesaplarından da anında verdi. Rusya dev-

⁴ <http://yenisafak.com.tr/gundem-haber/twitter-orgutu-13.06.2013-531368?ref=manset-1>

let televizyon kanalı Vesti de “*Kalabalıklar Tah-rir’de olduğu gibi Taksim’i almak istiyor*” başlığı kullanılırken, marjinal grupların kullandığı molotoflar, kamu malına ve çevreye verilen zararlardan bahsedilmemesi dikkat çekti.⁵

Wall Street Journal, New York Times, Washington Post ve Los Angeles Times gibi ABD’nin önde gelen gazeteleri de, benzer bir tutum sergiledi. Tıpkı Taksim’e akın eden Batılı gazeteciler gibi, haberleri internet sitelerinde tüm ayrıntılarıyla verdiler. Almanya’da yayın yapan Morganpost gazetesi ve CNN International’ın yaptığı haber, Taksim olaylarının kimler için ne ifade ettiğini açıkça gösterdi. Morganpost gazetesinde, İstanbul Taksim’deki Gezi Parkı protestolarını konu alan haberinde, eli bağlı bir kadına tekme vuran polis fotoğrafı koyarak, bu polisin Türk polisi olduğunu iddia etti. Bu şiddet olayının İstanbul Taksim’de yaşandığını iddia eden gazetenin haberinin, büyük bir yalan olduğunu neyse ki geç olmadan anlaşıldı.⁶ CNN International’ın yayımladığı bir fotoğraf hakkında yazdığı haber, Batı medyasının gizliden gizliye yapmaya çalıştığı “provokatörcü haber anlayışını” bir kez daha gösterdi. Milli İradeye Saygı mitinginden alınan ve yüzbinlerce insanın yer aldığı fotoğrafın, CNN International’ın internet sitesinde “Türkiye’de hükümet karşıtı gösteriler” başlıklı galeride yer alması tepkilere neden oldu.⁷

ZDF kanalı olayları, “*İnsanlar mutluluk içinde eğlenirken bir anda polis, vahşice saldırdı*” şeklinde aktarırken Erdoğan için ‘beton kafa’ ifadesini kullanan Bild’in izinden giden Focus Dergisi ise Erdoğan’ın akıl sağlığını sorgulayacak kadar ileri gitti.

Gezi eylemlerinin başladığı ilk günden Erdoğan’ı hedef tahtasına koyan İngiliz The Economist

ise “*Zombi Demokrasisi*” diyerek Türkiye’ye olan nefretini kusmayı sürdürdü. Daha önce kapaktan, “*Demokrat mı sultan mı?*” diyerek Erdoğan’ın yetkilerini devretmesi gerektiğini isteyen dergi, bu kez Türkiye’deki siyasi sistem için “*Zombi demokrasisi*” ifadesini kullandı. İngiliz Financial Times da Almanya’nın katı muhalefetine AB sürecinin tabutuna son çivi anlamına gelebileceğini belirtirken Guardian da “*Türkiye her zamankinden daha fazla bölünmüş durumda*” diye yazdı.⁸

5 <http://yenisafak.com.tr/gundem-haber/dis-basin-cephe-savasi-veriyor-13.06.2013-531366?ref=manset-7>

6 Fotoğraf için: <http://haber.stargazete.com/dunya/alman-gazetesinden-skandal-turkiye-haberi/haber-763953>

7 Fotoğraf için: <http://www.aa.com.tr/tr/dunya/193818--cnnin-fotografi-kafa-karistirdi>

8 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/sistemli-kustahlik-22.06.2013-534556?ref=manset-9>

2. MEDYA ve MANİPÜLASYON

Marmaray Projesini İtibarsızlaştırma Projesi

Geçtiğimiz yılın en çok tartışılan konulardan biri, Marmaray projesi olmuştur. Yıllardır süren hummalı bir çalışmanın sonucu olarak Türk halkı Marmaray'dan memnun kalsa da, hükümeti eleştirmek isteyen kesimler bu projeyi fırsat bilerek hizmetin aksaklıklarına odaklandı. Başbakan Erdoğan'ın, açılışta *"Asrın projesi Marmaray'ı anlamalı günde hizmete açıyorum. Cumhuriyetimizin 90. yıl coşkusunu kutluyoruz. Özellikle 29 Ekim'de 90. yıldönümünde açmak istedik. Hem cumhuriyetimizi kutluyoruz, hem de demokratik bir cumhuriyetin neleri başarabileceğini ispat ediyoruz."* şeklindeki açıklamasına rağmen yazılı, görsel ve sosyal medyada, Marmaray açılışıyla 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nın gölgelenmeye çalışıldığı iddia edildi.

Marmaray'ın açılışı dünyada da büyük yankı bulurken, Türkiye'de ise Hürriyet gazetesi ve web sitesinin projeyi eleştiren haberlerinin ardı arkası

kesilmedi. Hürriyet Pazar ekinde *"Seçim yatırımı olarak projeyi aceleyle getirildiler. Trendeyken yolcular tüpten geçtiğini anlamayacak. Psikolojik olarak bilecek ama balık falan görmeyecekler"* analizini yapan Hürriyet, başka bir gün de Türkiye Mimar Mühendis Odaları Birliği'nin raporuna dayanarak *"Marmaray'da yüksek güvenlik riski var"* başlığını atmıştı.

Gazete, Marmaray'ın açıldığı gün ise dış basından derlemeler yaparak adeta projeyi yerden yere vurup, Erdoğan için yapılan 'firavun' yorumunu önplana çıkardı.

BBC, Independent, AFP ajansı, Wall Street Journal, Washington Post ve El Arabiya'da yer alan ve Marmaray projesiyle birlikte Başbakan Erdoğan'ı hedef alan yorumları derleyen Hürriyet, habere ise *"Herkes aynı fikirde"* başlığını attı. Hürriyet'in haberinde özellikle öne çıkardığı unsur ise BBC'nin Erdoğan için kullandığı ve firavun anlamına gelen "pharaonic" ifadesi oldu.

Hürriyet'in web sitesinde yer alan haberde, dış basında yer alan yorumları, *"Türkiye'yi bölen proje", "Finansal ve siyasi baskılar zora sokabilir", "Kamuoyunun yeterince onayını almayan bir dizi projeden biri"* ve *"Firavunlara özgü"* başlıklarıyla yayımladı.¹⁰

Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım, bir basın toplantısında Marmaray hakkındaki eleştirilere cevap verdi. Toplantıya, sosyal medyada, *"Hürriyet Marmara'yı akvaryum sanıyor"* gibi yayılan konuşmalara rağmen gazetesinin fikrine paralel bir tutum sergileyen yazar Ertuğrul Özkök de katılmıştı. Yıldırım'a bazı sorular yönelten yazar Ertuğrul Özkök, Marmaray konusunda medyada anlamsız bir eleştiri olarak görülen fikirlerini toplantıda da dile getirmişti:

Bakan Yıldırım, düzenlenen basın toplantısında sistemin toprağın içinde olduğunu, denizle

9 <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2013/10/29/marmaray-aciliyor>

10 <http://yenisafak.com.tr/gundem-haber/hurriyet-marmaraya-vurdukca-vuruyor-30.10.2013-577296?ref=manset-6>

ilgisi bulunmadığını, sadece Avrasya geçidinde 120 metrelik bir kısmın denizle temasının olabileceğini detaylarıyla anlattı. Gazetenin yazarı Ertuğrul Özkök, buna rağmen konuyu yine balıklara getirdi:

“Bu bölümde ya da Marmaray’da seyahat sırasında balıkları görebilecek miyiz?” sorusunu tebessümle karşılayan Yıldırım, tekrar, sistemin denizin dibindeki toprağın içinde olduğunu, suyla ilgisi olmadığını anlattı. Özkök’ün ısrarla *“Peki balıkları 120 metrelik alanda görecektir miyiz?”* şeklindeki sorularına devam etmesi dikkat çekti.¹¹

TIME Yılın Kişisi Anketinde Erdoğan ve Sisi’yi Karşılaştırdı

TIME dergisinin her yıl yaptığı “Yılın Kişisi” anketinde bir tarafa Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ı, diğer tarafa Mısır’da halkın büyük çoğunluğunu desteğini alan Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi’yi askeri bir darbeye deviren diktatör Abdülfettah El-Sisi’yi koydu. İkisinin kıyaslanma nedeni ise şöyle açıklandı:

“Erdoğan: Türkiye’nin ülkesindeki Wall Street’i İşgal Et benzeri protestoları [Gezi Parkı protestoları] bastıran sözünü sakınmaz başbakanı. Kendisini eleştirenler protestolara müdahalenin Erdoğan’ın otoriter çizgisinin bir işareti olduğunu belirtiyor.

*Sisi: Mısır’ın savunma bakanı ve genelkurmay başkanı; bu yıl demokratik olarak seçilmiş Cumhurbaşkanı Mursi’nin tartışmalı bir biçimde yerinden edilmesine liderlik etti.”*¹²

Anketlerde Sisi birinci çıktı, ancak TIME dergisi, Katolik dünyasının ruhani lideri Papa Franciscus’u yılın kişisi seçmeyi tercih etti. “Yılın Kişisi” anketinin, Mısır devrimi olayları üzerinden

Başbakan Erdoğan’ın Gezi Parkı tutumunu eleştirmek için büyük bir fırsat olarak gördüğü anlaşıyor. Diktatör göndermesi bunu gösteriyor.

Yine Başbakan Erdoğan’ı eleştirmeyi ve Türk halkının aklını karıştırmayı amaç edinen medya organlarından birisi de, The Economist. İngiltere’nin politik dergilerinden biri olan The Economist, Kuzey Amerika ve Asya dışındaki tüm ülkelerde 8 Haziran’da yayımlanan sayısının kapağına Başbakan Erdoğan’ın sultan kıyafetleriyle resmedilmiş bir fotoğrafını koydu. Dergi, 1 Haziran’da yayımlanan sayısında da eylemcilere yönelik tavır eleştirmiş, “Erdoğan’a yönelik memnuniyetsizlik artıyor” yorumunu yapmıştı. Her fırsatta tepkisini ve tarafını belli eden, bir nevi ülkesinin tutumunu da belli eden The Economist, söz konusu kapakta “Demokrat mı sultan mı?” başlığı ve “Erdoğan ve Türk ayaklanması” alt başlığı kullanarak dikkatleri üzerine çekti. Derginin Kuzey Amerika ve Asya’da yayınlanacak sayısında ise farklı bir kapak kullanması akıllara farklı soruları getiriyor.

UHİM konu ile ilgili açıklamasında şu ifadeler yer aldı:

*“Uluslararası medya organlarının takındığı bu tutum, küresel sistemin politikalarından bağımsız düşünülmemelidir. Bu gibi uygulamalarla aslında Başbakan Erdoğan değil, Türkiye itibarsızlaştırılmaya çalışılmaktadır. Küresel sistem benzer uygulamaları farklı dönemlerde farklı ülkeler üzerinde de uygulamakta, bu da, söz konusu uygulamaların büyük bir politikanın adımları olduğunu ortaya koymaktadır. Mısır’da yaşanan darbe sürecinde küresel sistemin yaklaşımı da düşünülecek olursa, TIME’in Sisi’nin yanına Erdoğan’ı değil, darbeye destek veren Batılı liderlerden birini koymasının daha uygun olacağı söylenebilir.”*¹³

11 <http://www.haber7.com/gazeteler/haber/1088865-hurriyetten-marmaraya-anlamsiz-elestiri>

12 http://www.radikal.com.tr/dunya/time_sisi_ve_erdogan_yilinin_kisisinde_yaristirdi-1162951

13 http://www.uhim.org/haberler_detay.php?hid=2214&cid=6

Uluslararası Medya Mısır'daki Darbeyi

Görmezden Geldi

Mısır'da 3 Temmuz'da gerçekleşen kanlı askerî darbenin ardından uluslararası medya organlarının darbeyi nasıl görmezden geldiği ve gerçeklerin yayılmasını nasıl engellediği ve buna karşı Mursi'yi deviren ordunun genelkurmay başkanı Abdülfettah el Sisi'nin fikirlerini savunan haberlerin nasıl da hızla yayıldığına şahit olduk. Mısır'daki devrim pek çok çatışmayı ve maalesef katliamı beraberinde getirdi. Ancak uluslararası medyanın bu süreçte yaptığı yayınlar çok şaşırttı. Gezi Parkı'ndaki müdahaleleri, Hükümet karşıtı protestolarla gündeme gelen Brezilya'da yaşanan olayları gazetelerine, kanallarına bir savaş varmışçasına, abartılı bir dille servis eden haberciler, sivillerin öldürüldüğü Mısır'dan Abdülfettah el Sisi yanlısı haberler yaparak demokratik bir yönetimin askerî bir darbeye görevden alınmasına seyirci kalmayı tercih etti. Bu yayınlarla uluslararası medya kuruluşlarının istediği haberi istediği şekilde vererek dünya kamuoyunu nasıl manipüle ettiğini ortaya koyuyor. Darbe sürecinde uluslararası medyanın katliamı büyük bir beceriyle nasıl meşrulaştırdığını birçok kaynak doğruluyor.

Reuters, katliamı *"İhvan ve askerler arasında yaşanan bir çatışma"* olarak verdi. AFP ve CNN gibi Batılı medyanın yaptığı haberlere bakıldığında, bu haberlerin Mısır'da iç savaşmak çıkarmayı düşünen Batılı ülkelerin planlarına hizmet edecek şekilde olduğu anlaşıyor. Gezi olaylarını manipüle eden yayınlarıyla dikkat çeken İngiliz Reuters ajansı da olayı *"Mısır ordusu meydanları açmaya çalışıyor"* başlığı ile vererek katliamdan söz etmezken ölü sayısının 600'ü aştığı saatlerde bile 30 ölü olduğunu iddia etti.

Gezi olayları sırasında Taksim'den 'gerilla gazeteciliğine' soyunan CNN'nin katliamı haber veren muhabiri ise, 'Ordunun başka çaresi kalmamıştır' ifadesini kullandı. CNN'in Londra muhabiri de katliamı 'demokrasiye geçiş' olarak değerlendirdi. İngiliz haber kanalları BBC ve

SkyNews müdahaleyi 'Mısır'daki çatışmalar' ortak başlığıyla duyurarak, Kahire'den çok sayıda ölüm haberinin geldiğini bildirdi. Fransız basını, yer yer 'katliam' kelimesini de kullanırken, ünlü Le Monde gazetesi müdahaleyi, 'Mursi yanlılarının tahliyesi kanlı başladı' başlığı ile duyurdu. Le Parisien gazetesi de, 'Bazı göstericiler, polise ateş açtı' açıklamasına yer vererek olayı çarpıttı.¹⁴

New York Times yazarı David Brooks ise katliama uğrayan Mısır halkını görmezden gelerek Mısır'daki darbenin meşru olduğunu söyleme cesaretini buldu. Mısır darbesini değerlendirdiği yazısında Türkiye'yi de eleştirdiği yazısında açık bir şekilde "askerî darbeyi" savundu ve iktidara gelen radikal İslamcılarının ne pahasına olursa olsun iktidardan uzaklaştırılması gerektiğini söyledi. Darbenin meşru olduğunu dolaylı yollardan değil açıkça savunan Brooks bununla kalmadı; Türkiye, Gazze ve Mısır gibi ülkelerde "İslamcılarının" modern ülkeleri yönetemeyeceğinin anlaşıldığını iddia etti. Brooks'un yazısı, Türk medyasında geniş yankı buldu. Bu konu, "Sonunda ağızlarındaki baklayı çıkardılar!" yorumlarına sebep oldu.¹⁵ Aslında yalnızca bu haber bile Mısır'daki katliama göz yuman ülke ve milletlerin cesaretinin kaynağını sorgulamaya yetiyor. Aynı anlayışa hizmet eden uluslararası medya kuruluşları, darbeye ve katliama acımasızca büyük cesaretle "evet" diyerek geçmişte yaşanan katliamlarda da aynı sessizliklerini nasıl da koruduklarını hatırlatıyor.

Gezi'yi Dünya Gündemine Taşıyan

Uluslararası Medya Hamburg'ta Sus Pus

Gezi Parkı olayları süresince canlı yayın yapan, gazetelerinde tüm ayrıntılarıyla Türkiye'yi konuşan uluslararası medya kuruluşlarının, aynı dikkat ve araştırmacılığı benzeri olayların yaşandığı ülkeler ya da kendi ülkeleri için göstermediği

14 <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/medya-katliami-mesrulasitirdi-15.08.2013-555007?ref=manset-11>

15 http://www.timeturk.com/tr/2013/07/06/nyt-yazari-misir-daki-darbe-mesrudur.html#.UtZM_TY5mM8

görülyor. Bu konuya en iyi örnek Hamburg'da yaşanan olaylardı. Almanya'nın Hamburg şehrinde 2013 yılının 21 Aralık tarihinde 'Rote Flora' adlı kültür merkezi binası boşaltılmak istenmişti. Buna tepki gösteren sol gruplar, Alman polisının sert müdahalesiyle karşılaştı. Çatışmalarda 170 kişinin yaralandığı haberlerine, bir de polisin kentteki 3 mahallede saat 18.00-06.00 saatleri arasındaki sıkıyönetim uyguladığı haberleri eklenince, Alman basınının Gezi olaylarındaki yanlı ve yanlış haber tutumları akıllara geldi. Olay bölgesinde yaşayan Türk ve Almanlar da, şikâyetçi oldu. Hamburg'da olayların merkezi Sternschanze Mahallesi'nde yaşayan Türkler, Türk basınına verdiği demeçte şunları söylediler:

Mahallede 25 yıldır esnafılık yapan Selih Sıt-kaya: Türkiye'de Gezi olayları olduğunda Alman basını günlerce canlı yayın yaptı. Buradan izlediğimizde 'Eyvah İstanbul'da ayaklanma çıkmış. Türkiye batmış' gibi düşündük. Gerçeği de orada yaşayan akrabalarla konuşarak öğrendik. Halbuki Almanya'da Gezi olayı yaşanınca, kendi medyaları olayı kapatmak için görmezden geldiler. Burada polis şiddetini dünyaya göstermek istemiyorlar. Türkler olarak, olayın bize de sıçramasından korkuyoruz, olayların büyümesinden endişeliyiz. Anlayacağınız Türkiye'yi buradan yanyor sandık Gezi olayları sırasında. Ama Hamburg'da olanlara gözümüzle şahit olmasak, gazete televizyondan izlesek inanın duymazdık.

Hamburg'da olayların yaşandığı Flora bölgesinde yaşayan Scharlotte ve Lusie German adlı iki kardeş:

Scharlotte German: Polis, müdahalede daha insancıl olmalı. Barışçıl bir gösteriyi ne hale getirdiler. Ancak bütün yaşananlar barışçıl bir şekilde halledilebilirdi. Polisin tavrından şikâyetçiyiz. Almanya'da polis sertliğinin savunulmasına da taraftar değiliz.

Lusie German: Türkiye'deki olayları Alman basınından yakından takip ettik. Hamburg'daki olaylara ilişkin ise tatmin edici bir yaklaşımı gör-

müş değiliz. Olaylar dindikten sonra gazeteler olaylara yer vermeye başladı. Ama bu yaklaşımı doğru bulmuyoruz.¹⁶

21 Aralık'tan bu yana süren protesto gösterilerini çok fazla haber yapmayan Alman medyası, Türkiye'nin konuya olan ilgisini haber yapmaktan geri durmadı. Türk Twitter kullanıcıları arasında paylaşım konusu olan Hamburg olaylarında Gezi benzetmesi yapılması Alman merkez sağ medyasının hoşuna gitmemiş gözüküyor. Erdoğan destekçilerinin Hamburg'daki olayları rövanş olarak gördüğünü ve bunu keyifle izlediğini yazan Die Welt gazetesi, Başbakan Erdoğan ve AK Parti destekçilerini kendi fikri ve özgür iradesi olmayan 'robotlar' olarak tanımladı.¹⁷

¹⁶ <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/123433.aspx>

¹⁷ <http://yenisafak.com.tr/yorum-haber-hamburgda-bitmeyen-ohal-13.1.2014%20-605885>

eğitim

1. ULUSLARARASI EĞİTİM SİSTEMİ

Bir Sömürü Aracı Olarak Eğitim

Okulun yaygınlaşması, zorunlu olması, gündelik yaşamın bütün alanlarını eğitim programının kapsamına alması süreci, modern çağın başlamasıyla birlikte kabul görmüştür. Modern çağla birlikte eğitimin temel kurumu okul olmuştur. Bundan dolayı eğitim dendiğinde çoğu kere okul/formel eğitimi ve öğretimi anlaşılmıştır. Modernleşme ile birlikte okul dışı öğrenmelerin, eğitimlerin hepsi, prensip olarak terk edilmiştir. Daha doğrusu önceden okul dışı alanlarda edinilen eğitimler ve öğrenmeler, okul eğitimi kapsamına alınmıştır. Böylece bilgi, beceri ve zamanla kültürün de edinimi süreci okul eğitimi ile verilmeye başlanmıştır. Modern okulların ilk olarak Prusya’da kurulması ve buradan tüm Avrupa’ya yayılmasıyla birlikte Avrupa’da güçlü, etkili bir toplumsal düzenin inşa edilmesi sürecine girilmiştir. Din kontrolünde yaygınlaşan okullar millî duygular ile de içerik kazanmış ve yapılanmıştır. Başlangıçta dinî ve millî amaçlarla kurulan ve yaygınlaştırılan okulların amaçları modernizmle birlikte zamanla değişmiştir. Dinin yerini ekonomik anlamda fabrikada çalışma yeteneği, girişimcilik ve verimlilik beceri-

leri aldı. Teknik uzmanlaşma okul eğitimlerinin en önemli amacı olmuştur. Buna dinî kurumun kendi dinamiklerine dayalı olarak dünyevîleşmesi de denebilir. Çünkü dinî amaçlarla kurulan bu okullar, sanayileşme, ekonomik kalkınma ve emperyal yayılma arttıkça, amaçlarını bu doğrultuda yeniden ürettirler ve şekillendirdiler. Dolayısıyla dinî, kültürel ve siyasî amaçlarla örgütlenen, bütün vatandaşlar için zorunlu kılınan ve yaygınlaşan okullar, kısa bir süre sonra, bir taraftan soyut bilginin artması, diğer taraftan burjuvanın ve devletin amaçları doğrultusunda eğitim programlarını yenilemiş ve günümüze taşımışlardır. Küreselleşme ve iletişim teknolojileri, bir taraftan “eğitimi yöneten güçleri” ve “eğitim araçlarını” değiştirmektedir. Diğer taraftan küresel ekonomik güçlerin kurumlarının başında gelen işletmelerin örgütsel yapılarını ve fonksiyonlarını değiştirmektedir. İşletmeler sadece mal ve hizmet üreten kuruluşlar olmaktan çıkmaktadır. Aynı zamanda kültür ve değer yargısı da üretmektedir. Bu değişimleri iki başlık altında ele almak mümkündür. Birincisi iletişim ve eğitim teknolojileri ve eğitimi yöneten güçler alanındaki değişimler. İkincisi ise işletmelerin yapısında meydana gelen değişimler. Bu değişimler sonucunda okul işletmeye, işletme de okula dönüşme eğilimine girmektedir. İşletme bundan dolayı eğitim faaliyetlerini doğrudan doğruya kendi yönetimi altına almaya çalışmaktadır. Bu durum ise ülkelerin millî eğitim politikalarından çok farklı ve onunla çelişen bir değişimin meydana geldiğine işaret etmektedir.

Kapitalizmin 1970’li yıllarda dünya ölçeğinde yaşadığı krizden sonra, bu krizin aşılması amacıyla neo-liberal politikalar geliştirilmiştir. Sosyalizmin, kapitalist sistem üzerindeki baskısının azalıp ortadan kalkmaya başladığı bir süreçten günümüze farklı biçim ve düzeylerde uygulamaya sokulan neo-liberal politikalar ile devlet-vatandaş ilişkileri yeniden tarif edilerek, devletin kamusal hizmet verdiği alanların piyasaya açılarak, sistemin birikim krizinin aşılması amaçlanmaktadır. Neo-libe-

ral ideologlar, eğitimi pazar payı milyar Dolarları bulan bir birikim alanı olarak tarif ederek; eğitimin devlet için taşınması artık imkânsız hale gelmiş bir yük olduğu iddiası eşliğinde, devletin eğitimden elini çekmesi talebini gündeme getirmişlerdir. Neo-liberalizmin eğitim politikası “eğer eğitim birey için daha sonra kazanılacak bir ek kazanç anlamına geliyorsa, bireyin bu kazancın maliyetini karşılaması gerekir” sözleriyle özetlenebilir. Bu eğitim politikaları içinde üniversitelere özel bir işlev yüklenmiş; üniversiteler piyasa sürecinin ihtiyaç duyduğu nitelikli bilgi ve teknolojileri üreten merkezler olarak yeniden tanımlanmaya başlamıştır. Dünya Bankası, eğitim alanındaki uygulamalarının model ülkesi olarak Şili’yi göstermektedir. Şili’de eğitimin özelleştirilip piyasaya açılması, Türkiye’ye de önerilen eğitimin yerleştirilmesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Şili’de Dünya Bankası tarafından geliştirilen projeler ile, Pinochet diktatörlüğü döneminde (1973–1989) bütün devlet okulları belediyelere devredilmiştir. Dünya Bankası tarafından önemli bir reform olarak gösterilen bu devir ile, eğitimin piyasaya açılarak oluşacak rekabet ile verimliliğin artırılması ve devletin eğitime ayırdığı kaynakların azaltılmasının hedeflendiği belirtilmiştir.

Şili’de eğitim kurumlarının yerellere devrinin hemen ardından toplam öğrenci sayısının %15’i, 90’lı yıllarda %34’ü ve 2000 yılında ise %43’ü özel okullarda okumaktadır. Özel okullardaki bu hızlı artışa rağmen rekabetin eğitimin kalitesini arttıracığı iddiasının gerçekliği bulunmadığı, Şili’de 1980 ve 1990’lı yıllarda test sonuçları üzerinde veri tekniği kullanılarak yapılan araştırmalar tarafından ortaya konulmuştur. Bu araştırmaların sonuçları Şili’de, özel okulların belediyelerce yönetilen kamu okullarından özellikle anadil ve matematik öğretimi konusunda daha başarısız olduklarını göstermiştir. Şili’de toplumun küçük bir azınlığı için geniş olanaklar sunan ama geniş emekçi halk kesimlerinin eğitim olanaklarını ortadan kaldıran bu uygulamaların sonuçları üzerinden bugün, eğitimin

yeniden merkezileştirilmesi yönünde talepler öne çıkmaktadır.

Şili’de eğitimin yerleştirilip piyasaya açılması uygulaması, eğitim emekçileri için de yıkıcı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Öğretmenler, kamu görevlisi statüsünü kaybederek sözleşmeli olarak istihdam edilmeye başlanmış; iş güvencelerini yitirerek çalışma koşulları esnekleştirilmiştir. Buna bağlı olarak tatillerde maaş hakkı ve örgütlenme hakları ellerinden alınmış; ücret farklılaşması uygulaması ile eğitim emekçilerinin birliği ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Uluslararası Alanda Eğitim Sistemi

Toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik bakımlardan ilerlemesi, teknolojiye ve endüstrideki hızlı gelişmeler insan unsurunun en iyi şekilde eğitilmesini gerektirmekte ve buna paralel olarak, zorunlu eğitim süre yönünden uzamakta ve farklı ülkelerde farklı sürelerde devam etmektedir. Bugün, dünya ülkeleri, zorunlu eğitim süresinin artırılmasını hedeflemekte ve bu yönde çaba sarf etmektedirler. Birçok ülke, zorunlu eğitim süresini 12 yılın üstüne çıkarabilme olanaklarını yaratmaya çalışmaktadır. Dünyada 172 ülkeden sadece 12’sinde zorunlu eğitimin 5 yıl olması bunun göstergesidir.

Zorunlu Eğitim Süresi	Ülke Sayısı
12	6
11	7
10	38
9	30
8	30
7	9
6	37
5	12
Toplam	172

Zorunlu Eğitim Süresinin Ülkelere Göre Dağılımı

Avrupa Birliği'ne Üye Bazı Ülkelerde Zorunlu Eğitim

Almanya: Almanya'da zorunlu eğitim 6 yaşında başlar ve 12 yıl sürer. Bu 12 yılın 9 yılı tam zamanlı ve 3 yılı yarı zamanlıdır ve meslekî eğitimde geçer. Zorunlu eğitim, ilköğretim ve ortaöğretimi kapsar. İlkokullar (Grundschule) dört yıldır ve bütün eyaletlerde zorunlu ilk ortak kademedir. Genelde 6-10 yaşları arasındaki çocukların eğitimini kapsar. Öğrencilerin bu okullardan hangisine devam edecekleri, öğrencilerin genel yetenek, ilgi ve başarıları ile Matematik, Almanca ve Hayat Bilgisi derslerindeki başarılarına göre, 4. sınıfın ilk yarısı sonunda sınıf öğretmeni ve okul müdürü tarafından kararlaştırılır. Üstün başarılı öğrenciler akademik öğrenime hazırlayan liseye, orta düzeyde başarılı öğrenciler daha nitelikli bir meslekî eğitime hazırlayan ortaokula ve başarı düzeyi düşük öğrenciler de alt düzey meslek okullarına hazırlayıcı bir eğitim veren temel eğitim okullarına gönderilirler. Almanya'da ortaöğretim birinci devrede yer alan bu okulların temel amacı, genel eğitim vermek ve öğrencileri bir üst eğitime veya meslek eğitimine hazırlamaktır. Bu genel amaç çerçevesinde her okulun gerçekleştirmeye çalıştığı amaçları vardır. Almanya'da ortaöğretimin birinci devresini oluşturan okullarda 5. ve 6. sınıflar yönlendirme sınıflarıdır. 6. sınıfın sonunda öğrenciler başarı durumlarına göre, ya bulundukları okulda kalırlar ya da diğer okullardan birine geçerler.

Danimarka: Danimarka'da 7-16 yaş grubundaki çocuklar için 9 yıl zorunlu eğitim söz konusudur. Çoğu Avrupa ülkelerinin aksine Danimarka eğitim sistemi, ilköğretim ve ortaöğretim birinci devre arasında fark gözetmez. Temel okul (Folkeskole), bir yıl okul öncesi (ana) sınıf, 9 yıl temel (ilk ve ortaöğretim birinci devre) ve 1 yıl da 10. sınıfı kapsar. Temel okul, 7-13 yaşlarını kapsayan ve 6 yıl süren ilk devre ve 14-16 yaşlarını kapsayan ve üç yıl süren ikinci devre olmak üzere iki devreye ayrılır. Temel okulda eğitim çok amaçlıdır. Öğrenciler başka bir okula gidinceye kadar aynı grupta birinci sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar

birlikte olurlar. Danimarka'da öğrenme içeriği üzerindeki kararlar mahallî düzeyde alınmakla beraber, genel amaçlarla derslerin amaçları merkezden belirlenir. Eğitim Bakanlığı dersler için program kılavuzları yayımlar, fakat bunlar daha çok tavsiyeler niteliğindedir. Folkeskole'de haftalık ders saati toplamı çocuğun yaşına göre tespit edilir. İlk yıllarda haftalık ders saati toplamı 15-22 iken son sınıflarda 28-34 ders saati arasındadır. Öğretim programında; her okul tarafından verilmesi gereken zorunlu dersler, bazı okullarca verilen zorunlu dersler, bazı okullarca verilmesi gereken seçimlik dersler, bazı okullarca verilen seçimlik dersler gibi gruplara yer verilir. Temel okulda ilke olarak çok programlı okul niteliğinde eğitim yapılır. Folkeskole'nin ilk iki yılında herkes için zorunlu ortak bir program uygulanır. İkinci sınıftan sonra program zorunlu ve zorunlu olmayan derslerden oluşur. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirmeye olanak vermek için 8. sınıftan itibaren seçimlik dersler olarak daktilo, fotoğrafçılık, motor bilgisi, elektronik, bilgisayar gibi uygulamalı derslere yer verilir. Ortak derslere ek olarak; trafik güvenliği, cinsel eğitim, Norveç ve İsveç dili, yaşamın diğer din ve felsefeleri, eğitimsel ve mesleki rehberlik, sağlık eğitimi ve en yaygın uyarıcılar ve ilaçlar hakkında bilgi, yeni bilgi (haberleşme) teknolojisi gibi dersler de zorunlu olarak eğitimde yer alması gereken konulardır. Eğitimsel ve meslekî rehberlik 7-9. sınıflarda zorunlu, 10. sınıfta seçimlik bir konudur. Amaç, öğrencilerin yeteneklerinin farkında olmasını sağlamak, okulu bitirdikten sonraki eğitim ve işe ilişkin tercihler konusunda yardım etmek ve eğitim ve işe ilişkin dönem ve şartlar hakkında bilgi vermektir. Folkeskole'deki temel özellik, 7 yıl süren genel eğitim sonunda 8. sınıftan itibaren seçimlik derslere yer verilmesidir. Zorunlu eğitimi bitiren öğrenciler için; ortaöğretimde genel eğitim, meslekî eğitim: Çıraklık eğitimi, temel meslekî eğitim, teknik ve ticarî alandaki sınavlara hazırlayıcı programlar, tarım eğitimi, sağlık ve sosyal eğitim, diğer meslek alanlarında eğitim gibi üst öğrenim olanakları da vardır.

Fransa: Fransa’da zorunlu eğitim 10 yıldır ve 6-16 yaşları arasındaki devreyi kapsar. 1959 yasasına göre zorunlu eğitim 6-11 yaş arası ilköğretim ve 11-16 yaş arası ortaöğretim birinci devre olmak üzere iki döneme ayrılır. İlköğretim 5 yıldır. Bu 5 yıl kendi içinde üç devreye ayrılır. Birinci devre (hazırlık devresi) 1 yıl, ikinci ve üçüncü devreler (ilk ve orta) 2’şer yıldır. İlkokulu bitiren öğrenciler 4 yıllık ortaöğretim birinci devre eğitimine Kolej (College) başlarlar. Genel olarak ortaöğretim birinci devrenin iki temel görevinden söz edilebilir; genel ortaöğretim sağlamak ve gelecekteki eğitim ve meslekî tercihler için yardım etmek. Fransa’da ortaöğretim birinci devre Kolejde eğitim 4 yıldır. Bu 4 yıl 2’şer yıllık iki devreye ayrılır. Sınıflar yukarıdan aşağıya doğru 6, 5 ve 4, 3 şeklinde düzenlenmiştir.

1. Gözlem devresi: 3. ve 4. sınıfları (ilkokuldan sonra 5 ve 7. sınıflar) kapsar. Gözlem devresinde öğrencilerin okula uyumlarının sağlanması amaçlanır. Yönlendirme devresinde ise zorunlu seçmeli dersler aracılığı ile öğrencilerin eğilim ve yeteneklerine göre izleyecekleri eğitim alanına hazırlık yapılır. Fransızca, matematik ve yabancı dil dersleri için destekleyici dersler, yönlendirme devresinde de devam eder. Yönlendirme devresinde zorunlu derslere ek olarak, zorunlu seçmeli derslere (Latince, Yunanca, ikinci yabancı dil ve teknoloji) yer verilir. Öğrenciler bu derslerden birini seçerler. Bu dersler haftada 3 saattir. Ayrıca birinci yabancı dil için haftalık 2 saat ek ders yapılır. Yine isteyen öğrenciler için müzik ve resim dersleri için ek çalışma saatleri (koro, atölye çalışması) ayrılır.

2. Yönlendirme devresi: 5 ve 6. sınıfları (8 ve 9. sınıfları) kapsar. Yönlendirme devresi, hem öğrencilerin okula uyumlarını tamamlama, hem de öğrencilerin üst okullara geçişlerini sağlamayı amaç edindiğinden, hem kolejin hem de meslek lisesinin bir parçası konumundadır. Bu nedenle bu devre sınıfları, meslekî eğitime veya çıraklık eğitimine hazırlık sınıfları olarak da isimlendirilirler. İş

dünyasının giderek artan talebini karşılamak üzere öğrencilerin meslekî eğitime geçişlerini kolaylaştırmak için bu sınıflar, giderek meslek liselerinin hazırlık sınıflarına dönüştürülmektedirler. Kolejde 5. sınıfı bitiren ve meslekî eğitime devam etmek isteyen 14-16 yaş grubundaki öğrenciler ya mesleki hazırlık dersine ya da çıraklık eğitimine hazırlık dersine devam ederler. Meslek eğitimine hazırlık dersinin amacı, 14 yaşına gelen öğrencilere meslek seçiminde yardımcı olmaktır. Bunun için derste, çeşitli meslek dalları hakkında bilgiler verilir ve öğrencilerin yeteneklerini denemeleri için çeşitli uygulama olanakları sağlanır. Çıraklık eğitimine hazırlık dersi ise, bir meslek seçmiş olan 14-15 yaşındaki çocuklar için düşünülmüştür. Bu ders kısmen okulda, kısmen de öğrencinin okuldan sonra meslek öğrenmeye başlayacağı işyerinde verilir.

İtalya: İtalya’da zorunlu eğitim 6 yaşında başlar, 14 yaşında sona erer. 5 yıllık ilkokul ve 3 yıllık ortaöğretim birinci devreyi içine alır. İlkokullar 5 yıldır ve bu 5 yıl iki devreye ayrılır. İlk devre 2, ikinci devre 3 yıl sürer. Ortaöğretim birinci devre okulu “scuola media” (ortaokul) 3 yıl sürer, zorunlu ve parasızdır. İlkokuldan sonraki basamağı oluşturur ve zorunlu eğitimi tamamlama olanağı verir. Giriş koşulu normal olarak 11 yaşında elde edilen ilkokul diplomasına sahip olmaktır. Ortaöğretim birinci devrenin başlıca amacı, öğrencileri bütün yönleriyle (ahlakî, sosyal, zihinsel, pratik ve yaratıcı) geliştirmek için fırsatlar sunmaktır. Üç yılın sonunda öğrenciler okul bitirme sınavına alınırlar. Bu sınav üç yazılı test (İtalyanca, matematik ve yabancı dil) ve çok disiplinli sözel bir testten oluşur. Bu sınavlar öğrenciye bilgisini açık bir şekilde kullanma ve organize etme kabiliyetini görme ve daha sonra yapacağı tercihler için fırsat sağlar. Yazılı ve sözlü sınavların değerlendirilmesi “mükemmel”, “üstün”, “iyi”, “yeterli” veya “yetersiz” olarak yapılır. Diploma elde etmek için “yetersiz” almamak gerekir. “Yetersiz” alan öğrenci yıl tekrarlar. Sınavı geçen öğrenciye ortaöğretime

kaydolmak için gerekli olan ortaokul diploması, değerlendirme sertifikası (transkript) ve sınıf komitesi tarafından düzenlenen ve son kararı içeren “eğitimsel rehberlik tavsiyesi” verilir. Zorunlu eğitimini tamamlayan ve ortaokul sınavını geçen öğrenciler 3, 4 veya 5 yıl süren ortaöğretimin ikinci devresindeki çeşitli okullara devam ederler.

İngiltere: İngiltere, İskoçya ve Galler’de zorunlu eğitim 11 yıldır. 5 yaşında başlar, 16 yaşında sona erer. Kuzey İrlanda’da ise zorunlu eğitim 12 yıldır ve 4 yaşında başlar 16 yaşında sona erer. İngiltere ve Galler’de ilköğretim 5-11, Kuzey İrlanda’da 4-11 yaşları arasındaki devreyi kapsar. İlkokul 6 yıldır. İlk 2 yılı (5-7 yaş) ilk devreyi, sonraki 4 yıl (8-11 yaş) ikinci devreyi oluşturur. Zorunlu eğitimde ikili (primary ve secondary) ve üçlü (first, middle ve secondary) olmak üzere iki sistem mevcuttur. Ortaöğretim, 11-18 yaşları arasındaki çocukların eğitimini kapsar. Ortaöğretimde, dört değişik ortaöğretim kurumu söz konusudur:

- *Çok Amaçlı Okullar:* Öğrencilerin %90’ının devam ettiği bu okullar, yeteneğine bakmaksızın bütün öğrencilere ortaöğretim sağlar. Zorunlu dersler yanında seçimlik derslere de yer verilir. Geri kalan %10 gibi küçük bir grup, 11 yaşında öğrencilerin performansları üzerine temellenen bir sınavla diğer okullara giderler.
- *Gramer Okulları:* 11-18 yaşındaki seçilmiş çocuklara akademik programlar uygulayan okullardır. İlkokuldan sonra standardize edilmiş testlerle akademik yetenekleri belirlenen öğrencilere hizmet vermektedir. İlkokul öğrencilerinin %20’si bu okullara yönlendirilmektedir. Geniş ölçüde ders dışı faaliyetlere de yer verilmektedir. Çocuklar genel sertifika sınavına hazırlanırlar. Sınavı kazananlar üniversitelerin çeşitli fakültelerine girerler. 1990’da öğrencilerin %3.4’ü bu okullara devam etmekteydi.

- *Modern Okullar:* Asgarî okul bitirme yaşı olan 16 yaşına kadar genel eğitim verir. Akademik yeteneği fazla olmayan normal zekaya sahip öğrencilerin devam ettikleri okullardır. 1990’da öğrencilerin yaklaşık %3,8’i bu okullara devam etmekteydi.
- *Teknik Okullar:* Gramer okullarına giremeyen en iyi öğrencilerin alındığı okullardır. Erkek öğrenciler için daha çok mühendislik, kızlar için de ticaret ve sekreterlik dersleri okutulur. 1988’de fen ve teknoloji ağırlıklı Şehir Teknoloji Kolejlere ile özellikle güzel sanatlara ağırlık veren Şehir Sanat Teknoloji Kolejlere kurulmuştur. Bu okulların ortaöğretimde okul tercihini artırmak ve programlarda yeni yaklaşımlara öncü olmak gibi amaçları vardır. Merkezî hükümet ve endüstri sponsorları tarafından finanse edilen bu okullar, bölgelerinde ücretsiz eğitim sağlamaktadır. 1988’de kabul edilen Eğitim Reformu Kanunu, İngiltere ve Galler’deki bütün ortaöğretim kurumlarının, öğrencilerin yaş, ilgi ve yetenekleri ile ihtiyaçlarına uygun geniş ve dengeli bir program uygulamasını benimsemiştir. Bu temel program şu yaklaşımı zorunlu kılmıştır.^{1,2}

1 Duran, Hacı, Küresel Ekonomik Güçlerin Kültürel Sürekliliğinin Bir Aracı Olarak Eğitim. Küreselleşme sürecinde eğitim sorunlarının felsefi boyutu.

2 Gültekin, Mehmet. Türkiye ve Avrupa Birliği’ne Üye Bazı Ülkelerde Zorunlu Eğitim.

2. TÜRKİYE'DE EĞİTİM SİSTEMİNDE YAŞANAN İHLALLER

4+4+4 Eğitim Sisteminin Yapısı ve Uygulamaları

Toplumların sosyal, ekonomik ve siyasal yönden gelişmesinde, eğitim yaşamsal bir öneme sahiptir. Bilginin üretimi, kullanımı ve toplumsal gelişmeye olan etkisi ele alındığında, eğitim toplumların en öncelikli konularının başındadır.

17 milyon öğrenci ülkemizin genç ve dinamik nüfus yapısını ortaya koymaktadır. Bu nüfus yapısı değerlendirilebilirse ülkemiz büyük bir avantaja sahip demektir ve bu avantaj onlara verilecek eğitime bağlıdır.

Türk eğitim sisteminin temel sorunlarının başında toplumsal katmanlar arasındaki eşit olmayan eğitim koşullarının olması ve bu eşitsizliğin öğrencilere yansımaları, eğitim kurumlarının fiziksel alt yapı eksikleri ve eğitim felsefesindeki sorunlar gelmektedir.

Eğitimin en önemli işlevleri arasında bilginin aktarılması, bireyi meslekî yaşama hazırlama, toplumsal değer ve normları yeni nesillere aktarmak gelmektedir.

Türkiye’de uygulanan eğitimde; çocukların oyun, eğlence ve sosyal etkinlik gereksinimlerinin de göz önüne alınması gerekmektedir. Okullarımız öğrencilerin bu gereksinimlerinin karşılanacağı fiziksel ve sosyal koşullardan uzaktır.³

Günümüzdeki Türk eğitim sisteminde amaçlanan, öğrencilerden sadece not almalarını değil, birey olmalarını istemektir. Eğitim süresince öğrencilerin, evden-okula, okuldan-eve gidip gelmelerinin ötesinde sosyal etkinlikler, araştırma, kütüphaneye gitme, konularla ilgili kişilerle görüşme ve eğitime yönelik ziyaretler hedeflenen davranışlardır.

4+4+4 Eğitim Sisteminde Yaşanan Aksaklıklar

Yeni düzenleme ile birlikte okula başlama yaşında değişimler olmuş, zorunlu eğitim süresi artmıştır. Zorunlu eğitim kesintisiz olmaktan kesintiliye dönüşmüş, seçmeli dersler uygulamaya geçmiş, okul öncesi uygulamalar değişmiştir. Öğretmen ve yöneticilerin görev alanlarına, görev yerlerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu değişiklikler daha detaylı bir şekilde şöyle sıralanabilir:

1. Taşınmalı eğitim uygulamasının yapıldığı okullarda ilkökuller ile ortaokullar aynı dönemde eğitimlerine devam etmek zorundadır. Her ne kadar kademeli sisteme geçilmiş de olsa 1-8. sınıf öğrencileri eski uygulamaya devam edecektir. İlkokulların ders saatleri ile ortaokulların ders saatleri farklı olduğu için öğrenciler birbirlerini beklemek zorunda kalacaklardır. Bu bekleme süresi bir, bazen iki ders saati süresini kapsayacak uzunlukta olacaktır. Bu durumda öğretmenler de bu beklemeden olumsuz etkileneceklerdir. Ayrıca beklemek zorunda kalan diğer öğrencilerin güvenliği de ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Pek çok yerde aradaki saat farkından doğan bu

3 4+4+4’ün Gölgelediği Türk Eğitim Sistemi Tartışmaları, Prof. Dr. Halil İbrahim Bahar

sorunların sınıf öğretmenleri tarafından çözülmesi istenmektedir.

2. Rehberlik saatinin uygulaması bakanlığın bir yazısı ile ortaokullarda sona erdirilmiştir. Yapılan yeni düzenlemede rehberlik faaliyetlerinin ders saatleri dışındaki zamanlarda yürütüleceği söylenmekle birlikte, kimin yapacağını belirsiz olması, rehberlik saati ile ilgili bir belirsizliğe yol açmaktadır. Ayrıca okullarda rehberlik dersleri yetersizken, iki rehber öğretmeni olan okullarda bu sayının bire düşürülmesi ile rehberlik hizmetleri sağlıklı sürdürülemez hale gelmiştir.
3. Ders programından kaldırılan rehberlik faaliyetleri geçmiş yıllarda sosyal etkinliklerle birlikte dönüşümlü olarak işlenmiştir. Sosyal etkinlikler çerçevesinde toplum hizmetleri, kulüp faaliyetleri de yürütülmüştür. Yeni uygulama ile birlikte sosyal etkinlikler de uygulamadan kalkmış olmaktadır.
4. Eş durumu ve yer değiştirme sorunları nedeniyle Millî Eğitim Bakanlığı sınıf öğretmenlerine özel eğitim, teknoloji tasarım dersleri veya varsa yan alana geçme hakkı vermiştir. Bu durum özel eğitim ve teknoloji tasarım alanının herkes tarafından yürütülebilecek kadar basit, sıradan alanlar olduğu algısının bakanlık üst yönetimince kabul edildiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu durum söz konusu branşların öğretmenleri nezdinde olumsuz bir tablo oluşmasına yol açmaktadır.
5. İlkokul 4. sınıftaki yabancı dil dersi ile din kültürü ahlak bilgisi derslerine alan öğretmenlerinin girmesine dair düzenlemeler aynı sınıftaki beden eğitimi, görsel sanatlar ve müzik dersleri için yapılmamıştır. Bu durum beceri derslerine bakışta önemli eksikliklerin olduğunu göstermektedir.
6. a. Sınıfta yapılan düzenlemeler sonrası uyum eğitimi faaliyetlerine ilişkin ayrıntılı açıklama yapılmamaktadır. Sadece ders ve kılavuz kitaplarına bakılarak uygulamanın sağlıklı

yürütülebilmesi mümkün gözükmemektedir. 12 haftalık uyum sürecinde kılavuz ve çalışma kitaplarındaki etkinliklere aynen uyulup uyulmayacağı belirsizdir. Bu durum özellikle okul öncesi eğitim almış öğrenciler ve aileleri açısından olumsuzluk yaratmaktadır. Farklı seviyelerdeki öğrencilere eğitim verme konusunda yeterli eğitim ve tecrübeye sahip olmayan öğretmenler bu konuda önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Planlama mevzuatı göz önünde bulundurulduğunda, okul idarecilerinin öğretmenleri yıllık plan yapmaya zorladıkları, planlamanın nasıl yapılacağını belirsiz olduğu, okullardaki yönetici ve öğretmenlerde bu konuda bir kafa karışıklığı yaşandığı gözlemlenmektedir.

- a. 1. sınıflarda özellikle okul öncesi eğitimden yararlanmamış olan öğrencilerin uyum eğitimi sürecinde önemli sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Okul öncesi eğitimden yararlanmış öğrenciler açısından önemli bir sorun yaşanmayacağı söylenebilir. 60-66 ay ve sonrası çocuklar için özellikle okul öncesi eğitimi alma zorunluluğunun getirilmesi, okul öncesi eğitim sonrası ilkökul birinci sınıfa geçilmesi uygulamasının getirilmesi sistemde yaşanacak birçok sorunun giderilmesine yol açacağı görülmelidir.⁴
- b. Okula erken yaşta başlayan öğrencilerle ilgili Anadolu Eğitim-Sen tarafından 2000 öğretmenle yapılan anketten de şu çarpıcı sonuçlar çıkmıştır:

Birinci sınıfların %44'ü boylarına uygun olmayan sıralarda bir ders yılı oturmak zorunda kalmıştır.

60-66 aylık çocukların %67'si en az bir kez altına kaçırmıştır.

Üst yaş gruplarındaki öğrencilerin tamamı Nisan ayında okumaya geçerken, 66 ay altındaki

4 4+4+4 Eğitim sistemindeki değişiklikler Nedir? Ne değildir? Ali Hikmet DEMİR

öğrenciler için bu oran %18'de kalmıştır. Yani 60-66 ay aralığında kalan çocukların %82'si yani her 5 çocuktan 4'ü Nisan ayında okumaya geçememiştir.

"1. sınıflarda yapılan sistem ve müfredat değişikliğine ilişkin herhangi bir eğitim aldınız mı?" sorusunu ise öğretmenlerin %65'i "eğitim almadım" şeklinde cevaplarırken, %31'i bu yönde eğitim aldığını fakat işe yaramadığını, %4'ü ise eğitim aldığını ve işe yaradığını bildirmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın yeni sistemdeki değişiklik düşünceleri ise şöyledir;

40 dakikalık derslere özellikle 60-66 aylık çocukların uyum sağlayamadığı, çocuklarda dinleme bozukluğu, dikkatsizlik gibi olumsuzluklar ortaya çıktığı,

Öğrencilerin okula bağlı kalması ve yeterli oyun aktivitesinin yapılabilmesi için oyun alanlarının oluşturulması, boş olan bodrum katları ile çatı katlarının oyun alanı yapılması, imkan olan okullarda ise kukla gösterisi, müzik odası gibi odaların da yapılması,

Tüm sınıfa aynı eğitimin değil, öğrencilerin ilgi ve becerilerine göre sınıfta "esnek" eğitimin hayata geçirilmesi,

Okullarda 60-70 aylık çocuklarla, 71-84 aylık çocukların ayrı sınıflarda toplanması, yeterli öğrenci yoksa yakın okullarda birleştirme yapılması,

Birçok okulda 50 kişilik sınıflar ortaya çıkması, kalabalık sınıflarda 1. sınıf öğrencilerinin motivasyonu sağlanamaması nedeniyle sınıf öğrencilerinin ikiye bölünmesi,

Çocukların klasik sıra düzeninde değil, yerde minderde veya nerede rahat ediyorsa orada ders dinlemeleri ve tek kişilik sıraların "U" düzeninde sıralanması için düzenleme yapılması gibi planlar yer almaktadır.⁵

Bakanlığın planlamalarının yanısıra;

Okullarda derslik ihtiyacı giderilmeli,

Okula hazırlık dönemlerinin 60-70 ay arasın-

daki öğrencilere 3.5 ay, 70 ay üzerinelere de 1 ay yapılmalı,

Okul bahçe duvarları yükseltip süslenmeli,

Kapsamlı düzenleme yapılmadan önce pilot uygulamalara bakılmalı,

Okulların fiziksel şartlarının 60 aylık çocuklar için yeniden düzenlenmelidir.

7. Talim Terbiye Kurulu tarafından okuma yazma sürecinde elyazısı yazma zorunluluğunun olmadığı yönündeki açıklamalar yapılmaktadır. 1-5. sınıf Türkçe ders programları uygulamada iken elyazısı kullanımı konusunda açıklamalar yapılması işi karmaşıktır. Zira anılan ders programlarının sınıf kazanımlarına bakıldığında tüm sınıflarda elyazısı yazılması gerektiği görülmektedir. Uyum eğitim süresinde 12 hafta boyunca boyama, çizgi çalışmaları yapılırken (a) ve (e) sesleri dışında ses verilmeyeceği görülmekte iken bu konuda da kitaptaki sıraya, düzenlemeye uyulmayabileceği yönündeki açıklamalar da yine kafa karışıklığına yol açmaktadır.

8. Kademeli eğitim uygulamasına geçilmesi ile birlikte ilkokul ve ortaokul uygulaması zamanla okulların da ayrılmasını getirecektir. Bu durum okulların fizikî olarak küçülmesini getirecektir. Ayrıca okullarda neredeyse bütün odalar dersliğe dönüştürülmüştür. Ancak birçoğu araç gereç donanım ve fiziksel olarak yetersizdir.

9. İlkokul-ortaokul uygulaması ile birlikte sistem tamamen ayrışmaya kadar birkaç yıl öğretmen fazlalığı ortaya çıkacaktır. Norm fazlası bu öğretmenlerin sistem içinde eritilmesi önemli sorunlara yol açacak gibi görünmektedir. Zamanla norm bulamayan öğretmenler bulundukları yerleşim yerlerinden başka yerlere gitmek zorunda kalacaklardır. Bu konuda yöneticilerin durumu da benzerlik arz etmektedir. İlkokula atanma şartları ile ortaokullara atanma şartları konusunda neler

yapılacağı belirsizdir. Ancak zamanla atanma şartlarını yitiren yöneticilerin ne olacağının şimdiden düşünülmesi gerekmektedir.

10. Ortaöğretim bünyesinde de ortaokul açılması uygulamasının başladığı durumlarda eğitim-öğretim faaliyetlerinin yönetilmesi, denetlenmesinde önemli sorunların çıkacağı görülmektedir. İlköğretim düzeyinde yetersiz de olsa var olan denetim uygulamaları, orta-öğretimde hemen hemen hiç yok gibidir. Denetim uygulamalarının ortaokul/lise bir arada olduğu okullarda nasıl yapılacağının belirsiz olmasının sistemde sorunlara yol açacağı öngörülmektedir.
11. Ortaokul uygulamasının genel liseler ve imam hatip liseleri için uygulanırken diğer meslek liselerinin dışarıda bırakılması sistemin dizaynı açısından anlaşılması zor bir durumdur. Bu duruma uygulamada ikilem olduğunu düşündürmektedir.
12. Okullar şubat ayında ihtiyaç duydukları kitapların sayılarını sisteme girmişlerdir. Girilen kitaplar ve sayıları yaz döneminde okullara ulaştırılmıştır. Okullar açıldığında öğrencilere kitapları hazır olarak verilmiştir. Ancak 1. ve 5. sınıf öğrencileri için gönderilen kitaplar şu an için ya gereksiz ya da eksiktir. Öğretmen kılavuz kitapları için de benzer sorunlar yaşanmaktadır.

Sistem içerisinde yer alan eksikliklere dair öneriler ise şöyle sıralanabilir:

Okul idarecileri okul işleri için kendi araçlarını ve cep telefonlarını kullanmak zorunda kalmaktadır ve bununla ilgili olarak herhangi ücret ödenmemektedir. Okul telefonları 0'a açılmalıdır.

Resim müzik gibi dersler için özel derslikler ve atölyeler oluşturulmalıdır.

Birçok okulda temizlik sorunu vardır. Okullara yeterli hizmetli ve temizlik malzemesi sağlanmadığından bu sorun artmakta ve okullarda sağlıklı koşullar oluşmaktadır. Bu konuda tedbirler alınmalıdır.

Yeni eğitim sistemiyle birlikte yaşama geçen performans ve projeye dayalı uygulamalara devam edilmelidir.

Anadolu liselerinde görevlendirilecek öğretmen ve idareciler için sınava dayalı atama uygulaması, geçen yıl sınav yapılmış olmasına rağmen halen atamaları yapılmamıştır. Hızlı bir şekilde kazanılmış haklar sahiplerine teslim edilmelidir.

Genelgede ilkokul ve ortaokul binalarının ayrı olması gerektiği belirtilirken, birçok okulda ortak giriş kapısı veya ortak bahçe uygulaması devam etmektedir.⁶

Yeni eğitim sistemiyle birlikte okullar, içinde bulunduğu toplumun aynaları görevini üstlenme süreci hızlandırılmaya çalışılmaktadır. Bu süreçte demokrasinin gelişmesi ile eğitim sistemi arasında bir ilişki vardır. Demokratik koşullar, bireyin bilincinin farkına varmasını sağlar. İnsanların gelişimlerinin devam etmesi, bireysel ve toplumsal sorumluluklarının bilincine varması ve kendilerini gerçekleştirmesi demokratik bir iletişim ve etkileşimin yaşanmasıyla mümkündür. Okullarda demokratik bir ortamın sağlanması için öğretmenlerin yeterli bilgi ve kültür donanımına sahip olması gerekmektedir.⁷

Seçmeli Ders Uygulamalarında Yaşanan Aksaklıklar

Seçmeli ders uygulaması, eğitim sisteminde yer alan öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre farklı alanlara yönelmelerine fırsat veren, öğrenciyi önceleyen bir uygulama olarak varlığı yadırganmayacak bir olgudur. Özellikle demokrasi kavramının gelişim süreci içinde öğrencilerin, ailelerin, eğitim hizmetinden yararlananların istek ve seçimlerinin dikkate alınması gittikçe güçlenen bir uygulamadır. Fakat ülkemizdeki eğitim sistemine bakıldığında her isteyene istediği doğrultuda bir seçeneğin sunulabildiğini düşünmemek gerekir.

6 4+4+4 Eğitimde Yaşanan Sorunlar Artarak Devam Ediyor, Eğitim Sen Kamuran Karaca

7 4+4+4'ün Gölgelediği Türk Eğitim Sistemi Tartışmaları, Prof. Dr. Halil İbrahim Bahar

Özellikle de kitle eğitimine yönelik uygulamalarda bu hiç de mümkün olmaz. Özel bir eğitim hizmeti verilebilmesi halinde kişilere özgü seçenekler üzerinde durulabilir. Bu durum ülkemizde seçmeli ders anlayışından uzaklaşıldığını göstermektedir.

Temel eğitim sisteminde yapılan yeni düzenleme öncesinde de ortaöğretim düzeyinde özellikle resim, müzik ve beden eğitimi gibi dersler için öğrenciler seçme yapmaktaydı. Her ne kadar “öğrenci istediği alanı seçer” denilse de gerçekte bu seçme okul idaresi tarafından mevcut öğretmen durumuna göre belirlenip öğrencilere hazır bir alan sunulmakta, farklı taleplere “öğretmen yok” cevabı verilmekte idi. Yani öğrencinin ders seçmesinden çok mevcut öğretmen durumuna göre okul idaresinin seçtiği derslerin öğrenciye sunulması uygulaması söz konusu idi.

Bugün de temel eğitim kademeleri içinde yer alan ortaokul düzeyinde seçmeli ders uygulaması yapılmaya çalışılmaktadır. Bu uygulama ile Millî Eğitim Bakanlığı meslekî eğitime hazırlık yaptığını düşünse de mevcut sistemle meslekî eğitime bir hazırlığın yapılabilmesinin mümkün olmadığı, zira seçmeli derslerin isimlerine, içeriklerine bakıldığında öğrencinin meslekî eğitime hazırlanmasını sağlayacak alanların çok yetersiz olduğu görülmektedir.

Seçilecek derslere ilişkin yayımlanan yazılara bakıldığında herhangi bir seçmeli dersin bir okula okutulabilmesi için öncelikle belli sayıdaki (en az 10) öğrencinin aynı dersi seçmesi gerektiği görülmektedir. Bu durumda belli sayıdaki öğrencinin seçeceği derslerin uygulanabileceği görülmektedir. Hangi seçmeli derslerin açılacağına da bakanlık tarafından belirlenmiş olması yine seçmeyi sınırlandıran bir başka unsurdur. Her ne kadar bu yıl gelen taleplere göre bir sonraki yıl açılacak derslerin planlanacağı söylenece de bunun geçmiş uygulamalara bakınca mümkün olmayacağı anlaşılmaktadır. Yine de iyimser olup bir sonraki yılın beklenmesi gerektiği söylenebilir. Bu yıl seçilen derslerin uygulanmasında karşılaşılabilecek sorunlara ilişkin bakanlığın ilginç öneriler sunduğu görülmektedir. Örneğin Millî Eğitim Bakanlığı'na göre

yeterli sayıda öğrencinin seçmediği derslerin aynı eğitim bölgesindeki diğer okullarla birleştirilerek açılabilmesine dair değerlendirme bunlardan biridir. Aynı eğitim bölgesinde seçim yapılan derslerin okutulacağı okula öğrencilerin geliş gidişlerinin özellikle de kısa teneffüs süresinde nasıl mümkün olacağı önemli bir sorudur.

Özellikle 5. sınıflardan itibaren yani ortaokul birinci sınıftan itibaren ders saatlerinin sayısının artması ile birlikte ortaya fizikî mekân ihtiyacının çıkacağı mutlaka düşünülmelidir. Bunun sonucunda okulların ikili öğretim yapacağı, kış ve yaz mevsimine bağlı olarak uzun ve kısa günlerde öğrencilerin okula geliş gidiş saatlerinin ne kadar sıkışacağı, bununla bağlantılı olarak ikili öğretim yapan okullarda sabahçı ve öğlencilerin giriş çıkış saatleri dikkate alındığında teneffüs sürelerinin daha da kısılacağı dikkate alındığında seçmeli ders için bir başka giden veya gitmesi gereken öğrencinin durumunu göz önüne getirmek gerekmektedir. Bu nedenle okullarda istenen dersin seçilmesinden ziyade seçilen derslere girilmesi gibi bir uygulamanın olacağını öngörmek yanlış olmaz.

İlerleyen dönemlerde sınıf farkı gözetilmeden seçmeli dersler belirlenebileceği öngörüsünün de sorunlara yol açacağını şimdiden görmek gerekmektedir. Farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin aynı sınıfta aynı düzeydeki seçmeli dersleri göceklerini düşünmek bazı alanlar dışında önemli sorunlar doğuracaktır.⁸

Seçmeli derslerle birlikte ders saatlerinin uzaması gün içinde 7-8 saat ders yapılması verimi oldukça düşürebilmektedir. Bu durumda öğrencilerde bıkkınlık ve okuldan soğuma eğilimi görülmektedir.

Seçmeli ders olarak, Temel Dini Bilgiler, Hz. Muhammed'in Hayatı, Kuran-ı Kerim derslerinin seçilmesi için okul idarecileri bazı öğretmenler ve çeşitli cemaat temsilcileri, öğrencileri ve velileri yönlendirmek için yoğun çaba içine girmişlerdir. Okul müdürleri, müdür yardımcıları millî eğitime

8 4+4+4 Eğitim sistemindeki değişiklikler Nedir? Ne değildir? Ali Hikmet DEMİR

ters düşmemek için bellibaşlı dersleri seçmektedir. Özellikle idarecilerin yönlendirmesi ve velilerin kendilerini baskı altında hissetmelerinden dolayı öğrenciler seçmeli (zorunlu) olarak belli dersleri almak zorunda kalmışlardır.

Bunun yanısıra siyaseten ayrı düşüncelere sahip olan özel okullarda ise Temel Dini Bilgiler, Hz. Muhammed'in Hayatı, Kuran-ı Kerim gibi derslerin okutulmadığı gözlemlenmektedir. Burada okul idarelerinin kendilerine yakın olan velilere dilekçeleri kendi ideolojik düşüncelerine uygun bir şekilde doldurtulduğu gözlemlenmektedir. Böylece bu derslerin yerine bilgi kuramı, yaratıcı drama, müzik veya resim dersleri ders programlarına eklenmektedir.

Üniversitelerde ve Meslek ve Teknik Liselerde Uygulanan Eğitim Sisteminin Pratikleşmesi, Uygulamaya Dökülmesi

İnsanların geçimlerini temin edecekleri mesleği edinmek için belirli bir eğitim süreci gereklidir. Fakat meslekî eğitim veren okullardaki eğitim bazı sorunlar dolayısıyla verimli olamamakta, meslekî eğitim uygulamaları iş hayatını tanıtmakta yetersiz kalmaktadır. Türkiye'deki mevcut eğitim sorunları; OECD'nin Türkiye'deki temel eğitim ile ilgili yayımlamış olduğu bir raporda şu şekilde belirtilmiştir:⁹

- Kalabalık sınıflar,
- Yetersiz okullaşma oranları,
- Sınıf tekrarı ve başarısızlıklardan dolayı kaynakların ve zamanın boşa harcanması,
- Özellikle kırsal alanda sınıfların birleştirilmesi,
- Makine ve teçhizat eksiklikleri,
- Finansman sorunları,

- Öğretmenlerin, dengesiz dağılımları, ekonomik durumları, sosyal statüleri ve hizmet içi eğitim konularında karşılaşmış oldukları problemler,
- Müfredatın ve eğitim gereçlerinin, toplumun değişen ve farklılaşan eğitim sistemleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilme ihtiyacı.

TOBB Mesleki Eğitim Komisyonu, ülkemizde meslekî ve teknik eğitim sorunları üzerine geniş çaplı bir araştırma yapmış ve temel sorunları tespit etmiştir. Bu temel sorunların bir kısmı, şüphe götürmez bir gerçektir ki, doğrudan mevcut eğitim sistemi ile işgücü piyasaları arasındaki uyumsuzluğa ilişkindir. Bunlar arasında en fazla öne çıkanlar şunlardır:¹⁰

- Meslekî eğitim alan bireylerin, almış oldukları eğitimlerin yanısıra, temel eğitimlerinde de önemli yetersizlikler görülmektedir. Meslekî ve teknik eğitim sürecinden geçtikten sonra çalışma hayatına atılan gençlerin, akıl yürütme, iletişim, sorun çözme, takım çalışması, verimlilik, kalite bilinci gibi konularda fonksiyonel bir anlayış geliştiremedikleri gözlenmektedir.
- Meslekî ve teknik okullarda verilen kurumsal eğitim ile işyerlerinde yapılan uygulamalı eğitim birbirini ile tam örtüşmemekte ve birbirini tamamlamamaktadır. Özellikle, işyerlerindeki pratik çalışma ve stajlara gereken önemin verildiğini söylemek oldukça güçtür.
- Meslekî ve teknik eğitim almış olan elemanlar, nitelikli ve çok yönlü olarak mezun olamamaktadırlar. Öğrenciler, genelde dar alanlarda ve günü geçmiş bilgilere dayalı bir eğitim almakta ve bu yüz-

9 OECD (2005) Reviews of National Policies for Education: Basic Education in Turkey Background Report

10 TOBB (2007) Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Konusundaki Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

den icra ettikleri işin güncel yönlerini ve bütünü görmede zorluk çekmektedirler (Kaynak, 2007: 78-82).

- Ülkemizde ilköğretimin ikinci devresinden meslekî yönlendirme yapıldığından bahsediliyor olsa da, uygulamanın gerçekçiliği oldukça şüphelidir.
- Okulda verilen rehberlik hizmetlerinin de bireylere meslek seçimlerinde sağlıklı yön vermediği ortadadır.
- Sorun çözme, takım çalışması, verimlilik, kalite bilinci gibi konularda fonksiyonel bir anlayış geliştiremedikleri gözlenmektedir.
- Meslekî ve teknik okullarda verilen kurumsal eğitim ile işyerlerinde yapılan uygulamalı eğitim birbiri ile tam örtüşmemekte ve birbirini tamamlamamaktadır.
- Günümüz dünyasında meydana gelen yoğun değişiklikler, meslekî ve teknik eğitim okullarında verilen eğitimi hızla geçersiz kılmaktadır.
- Meslekî ve teknik okulların ülke genelindeki dağılımı dengesiz olduğu gibi, var olan bölümler de bölgesel ve sektörel işgücü piyasası gereksinimlerini karşılamaktan çok uzaktır.
Meslekî eğitimin uygulanması sırasında oluşan hak ihlali şu şekilde çözülebilir;
- Öncelikle meslekî eğitim kurumlarına öğrenciler kariyer danışmanları yardımıyla yönlendirilmeli,
- Özellikle meslekî eğitim veren okullarda finansman sorunu çözülmeli ve bu okulların ayrı bir bütçesi oluşturulmalı,
- Eksik makine ve ekipmanlar temin edilebilmeli ve eğitim görselden ziyade bizzat uygulamalı olmalı,

- Eğitim kurumlarındaki müfredat ve teçhizat günümüz şartlarına hizmet verecek şekilde güncellenmeli,
- Eğitimciler eskimiş bilgilerini tazelemek amacıyla düzenli periyotlarla sınava tabii tutulmalı,
- Naylon staj yapan ve yaptıran sistem engellenmelidir.¹¹

Türkiye’de Özel Eğitim Konusunda Yaşanan Sorunlar

Özel eğitim konusu uzun yıllar ülkemizde ihmal edilmiş bir alan durumunda iken son yıllarda özellikle devletin engellilere yönelik getirdiği yasal düzenlemeler sonrası yavaş yavaş gündeme gelmeye, üzerinde çalışmalar yapılmaya başlanan bir alan olmuştur.

Mevcut uygulamalara bakıldığında özel eğitim konusunda toplumsal bilinç çok alt düzeydedir. Özel eğitim konusunda önemli gelişim eksiklikleri nedeniyle sorun yaşayan bireye sahip olan aileler yeni yeni bu konuda gün ışığına çıkmaya başlamıştır. Geçmişte birçok aile farklı alanlarda gelişim geriliği gösteren çocuklarını toplumun gözünden gizlemeye çalışmaktaydı. Toplumda önemli bir kesim bu tür eksikleri olan bireylere olumsuz gözle bakmaktadır. Bu durum toplumsal bilinç konusunda önemli adımların atılmasının gerekli olduğunu göstermektedir.

Özel eğitim için gerekli bilgi, hizmet ve fiziksel çevre koşullarının özel eğitim kapsamında olan engelli çocuklar için henüz yeterince ulaşılabilir hale getirilmemiştir. Eğitimde fırsat eşitliği gerçekten sağlanmak isteniyorsa öncelikle ilk, orta ve yükseköğretimden yararlanmalarının kolaylaştırılması gerekir.

Engellilerin eğitimi açısından hayati önem taşıyan özel eğitime uygun nitelikte okul ve kurumların sayısı çok yetersizdir. Bu alana yönelik ciddi

11 Dr. Levent Şahin (2011), Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu

bir planlamadan bahsetmek mümkün değildir. Eğitime ayrılan payın geneline ve özel eğitime bütçeden ayrılan paya bakıldığında, bu gerçeği görmek mümkündür. Mevcut özel eğitim okulları ve kurumların belli illerde yoğunlaşması, diğer iller ve bölgelerde yaşayan engellileri ve ailelerini umutsuzluk ve çaresizliğe mahkum etmeyi sürdürmektedir.

Bütün hizmet alanlarında olduğu gibi, toplumun duyarlı olduğu özel eğitim alanında yaşanan sorunların temel nedeni, sistemli bir şekilde uygulamaya konulan eğitimde özelleştirme politikalarıdır. Bu durum, bir taraftan devletin eğitime ayırdığı bütçeyi kısıtlarken, diğer taraftan özel okullar ve vakıf üniversitelerinin teşvik edilmesi ve eğitim alanında yatırım yapmamasından açıkça anlaşılmaktadır.

Türkiye, engellilerin eğitimi konusunda gelişmiş ülkelerdeki uygulamalarla kıyaslandığında, olması gereken düzeyin çok gerisindedir. Engellilerin eğitim alma ve meslek edinme taleplerini gerçekleştirme olanakları sınırlıdır. Son yıllarda, mantar gibi çoğalan özel eğitim merkezlerinin denetimsiz uygulamaları nedeniyle engellilerin ve ailelerinin istismar edildiği kanısı toplumda giderek yaygınlaşmaktadır. Gerek eğitim merkezleri ve eğitim programları, gerek engelli sayısı ve engellilerin eğitiminde görev alacak deneyimli kadro oluşturulmasına dair politikalar yetersizdir.

Özel eğitim her ne kadar millî eğitim bakanlığının ilgi alanında olan bir konu da olsa, ne yazık ki resmî devlet okullarında bu konuda önemli bilgi ve uygulama eksikliği vardır. Devlet okulları bünyesinde özel eğitim konusunda eğitim alan kişi sayısı yok denecek kadar azdır. Mevcut personelin büyük çoğunluğu alan dışından gelen, fakat farklı nedenlerden dolayı kurs, seminer vb. ilave eğitimle özel eğitim alanına giren kişilerden oluşmaktadır. Özel eğitim konusunda çalışma yapacak temel kurumlar da çok yetersiz. Özel eğitimle ilgili mevzuat düzenlemeleri dahi henüz oturmuş bir yapıda değildir. Temel uygulamaların nasıl yapılacağı

konusunda bakanlık tarafından çıkarılmış sade, açık, anlaşılır, uygulanabilir bir kaynak neredeyse yok gibidir. Yönetim birimleri özel eğitim konusunda rutin işlemlerin dışında bir çalışma yapmaktan çok uzak bir durumdadır. Program uygulamaları ile ilgili düzenlemeler eski, anlaşılmaz, çok genel içeriğe sahip olmaları nedeniyle uygulayıcılara yol gösterememektedir. Denetim faaliyetleri de yönetim faaliyetlerinden aşağı kalır bir durumda değil. Yönetim, denetim ve uygulayıcı bazında önemli eğitim, personel, program ve uygulama eksikleri söz konusudur.

Özel öğretim kapsamında yürütülen özel eğitim uygulamalarının denetimini yapacak personelin sistemi tanınması en önemli konuların başında gelmektedir. Denetim elemanlarının görev alanlarının çeşitliliğinde görülen yoğunluk özellikle bir alanda uzmanlaşmanın önüne geçmektedir. Uzmanlaşmanın mümkün olmadığı durumlarda sistemin işleyişi konusunda etkin bir bilgilendirme faaliyetine ihtiyaç vardır. Denetim elemanlarının bakanlık yetkilileri tarafından gerektiği gibi bilgilendirilmemesi önemli sorunlardan bir diğeri olarak ortaya çıkmaktadır. Yeterli bilgi birikimi olmayan, yeterli bilgilendirme olmayan özel eğitim faaliyetlerinin denetimi yeterince etkin yürütülememektedir. Üç ayda bir yapılan mutad denetimler yanında bu kurumlara yönelik yapılan yıllık denetimler kurumların genel anlamdaki işleyişine yönelik denetim yapmaya ancak fırsat vermektedir. Bu genel denetimlerde bile tespit edilen önemli eksikliklerin olduğu görülmektedir. Özel eğitim kurumlarındaki işleyişe bakıldığında öğrenci/kursiyerin aldığı eğitimin karşılığı olarak ödemeye esas olacak belgelerin düzenlenmesinde önemli bir eksiklik olmamakla birlikte verilen eğitimin niteliği, özel eğitimin ilke ve kurallarına uygunluk, bireye uygun eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi, bireylerin ve ailelerin eğitimden yeterince yararlanma düzeyleri konularında önemli eksiklikler bulunmaktadır. Özellikle yetersizlik düzeyi ile ilgili olarak verilen eğitimlerden yeterince yarar

sağlayamayan öğrencilere/kursiyerlere yönelik faaliyetlerde önemli sorunlar yaşanmaktadır. Öğrencinin/kursiyerin yetersizlik düzeyine ilişkin rehberlik araştırma merkezleri tarafından önerilen eğitim destek programlarına ilişkin uygulamalar özel eğitim kurumları tarafından yerine getirilmeye çalışılmakla birlikte, önerilen programlarla programdaki eğitim faaliyetlerinin uygulandığı bireylerin ihtiyaçları arasında önemli oranda uyumsuzluklar olmaktadır. Bu uyumsuzluk bireye verilen eğitimin kağıt üstünde kalmasına yol açmaktadır.¹²

Türkiye’de Eğitim ve Sınav Sistemi

Son 11 Yılda 13 Kez Değişti

Türkiye’de son 11 yılda eğitimin içeriğinden sınav sistemine kadar 13 temel değişiklik yapıldı, 5 bakan değişmiştir. Bu eğitim yılı 4+4+4 12 yıllık zorunlu eğitim ile başlamıştır. Gelecek eğitim yılı liseye geçiş sistemi 4. kez değişecektir. 2003’te üniversite seçmelerinde katsayı farkları değiştirilmiş, 2004’te müfredat değişikliğine gidilmiş, 2005 yılında 3 yıllık lise eğitimi 4 yıla çıkartılmış ve Liselere Giriş Sınavı (LGS) yerine Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) getirilmiştir. 2007 yılında OKS yerine üç aşamalı SBS’ye geçilmiş fakat 2010 yılında yeniden tek sınava dönmüştür. 2009 yılında üniversiteye girişte uygulanan ÖSS’nin yerine iki aşamalı sınav sistemine geçilmiş ve yeni sınavların adı Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) olarak belirlenmiştir. Yine 2009 yılında üniversiteye girişlerde uygulanan katsayı kaldırılırken Danıştay’ın kararı üzerine karar tam olarak uygulanamamış ancak 2011 yılında tamamen kaldırılabilmiştir. 2010 yılında düz lise olarak bilinen genel liseler Anadolu lisesine dönüştürülmeye başlanmış ve bu dönüşüm 2013-2014 sezonuna kadar sürmüştür. 2012 yılında 4+4+4 12 yıllık zorunlu

eğitime geçilerek eğitim sisteminde köklü bir değişiklik yapılmış, aynı yıl liselere giriş sınavına bir kez daha müdahale edilerek SBS’nin 2014 yılında yapılmayacağı açıklanmıştır. Bunun yerine uygulanacak yeni sistem tam olarak netleşmiş değildir. Son olarak dershanelerin kapatılması ile ilgili süreç de eğitim sisteminde önemli bir değişiklik olarak değerlendirilmektedir. Bütün bu değişikliklerin yanı sıra 11 yıllık AK Parti iktidarı boyunca beş farklı isim Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapmış ve bu konuda istikrarsız bir görüntü çizilmiştir.¹³

Eğitim Seviyemiz Gelişmiş Ülkelerin Çok Gerisinde

TÜİK’in Nisan 2013 eğitim verileri Türkiye’nin eğitim seviyesinin dünyanın ileri gelen ülkelerine kıyasla oldukça gerilerde kaldığını ortaya koymaktadır. Geçmiş yıllara göre okur-yazar oranı ve eğitim durumunda ciddi mesafe katedilmiş olsa da, mevcut rakamların idealden oldukça uzak olduğu açıktır. TÜİK verilerine göre Türkiye’de 15 yaş ve üzeri okuma yazma bilmeyenlerin oranı %5.08’dir. Yükseköğretim ve üstü okul mezun oranı %11.77 olan ülkemizde yüksek lisans ve doktora mezun oranları ise düşük kaldı.

Nisan 2013 eğitim göstergelerine göre 15 yaş ve üzerinde okuma yazma bilmeyen erkek oranı %1.74, kadın oranı %8.4’tür. Türkiye genelinde başlatılan okuma-yazma kampanyalarıyla okur-yazar oranının arttığı gözlenmiştir.

Türkiye genelinde 6-13, 14-17 yaş gruplarında okuma yazma bilmeyenlerin oranı binde bir’lerin altında kalıp, 18-21 yaş grubunda da %1’lere inerken, okuma yazma bilmeyen nüfus 65 yaş ve üzerinde toplanmıştır. 50-54 yaş arasında okuma yazma bilmeyenlerin oranı 4.61 olurken, bu oran 65 yaş ve üzerinde 25.37’e çıkmıştır.

“Bitirilen eğitim düzeyi durumu” başlığı al-

12 <http://blog.milliyet.com.tr/ozel-ogretim--ozel-egitim-kavramlari--sorunlar--oneriler/Blog/?BlogNo=424872>
http://www.egitimsen.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=20487#_UrfkivRdX_M

13 http://www.radikal.com.tr/turkiye/havuz_probleminden_daha_zor_11_yilda_egitim_sisteminde_13_degisiklik-1140795

tında ortaya koyulan verilerde Türkiye’de 15 yaş ve üzeri ilköğretim mezunu oranı %21.20, lise ve dengi okul mezunu oranı %22.07, yüksekokul veya fakülte mezunu oranı %10.79, yüksek lisans mezunu oranı %0.76, doktora mezunu oranı ise %0.22 olarak belirlenmiştir. Ankara, %17.87’lik oran ile yüksekokul ve fakülte mezunu en fazla olan il olurken, Başkent’in ardından Eskişehir, İzmir, İstanbul ve Antalya gelmiştir. Son 5’e ise Şırnak, Van, Muş, Şanlıurfa ve Ağrı sıralanmıştır.

Türkiye’de 15 yaş üzeri eğitim durumuna göre nüfus dağılımı ise şöyledir:

Okuma yazma bilmeyen 2 milyon 784 bin 257 (%5), okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen 3 milyon 784 bin 667 (%7), ilkokul mezunu; 15 milyon 220 bin 28 (%28). İlköğretim diplomasına sahip olanların sayısı 11 milyon 617 bin 159 (%21). 2 milyon 849 bin 999 (%5) ortaokul veya dengi okul mezunu, 12 milyon 96 bin 830 (%22) lise veya dengi okul mezununun bulunduğu Türkiye’de yüksekokul veya fakülte mezunlarının sayısı 5 milyon 913 bin 187 (%11), yüksek lisans mezunu 416 bin 741 (%1), doktora mezunu ise 122 bin 619’dur (%1’den az).¹⁴

14 <http://egitim.bugun.com.tr/antalya-birinci-oldu-iste-sonuncu-olan-3-il-haberi/599851>

3. OKULLARA DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE YAŞANAN İHLALLER

Eğitim terim olarak; çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye etme anlamına gelmektedir. Bu işlevin yerine getirilmesinde sistemli ve sürekli hareket edilmesi tabi ki büyük önem arz etmektedir. Devlet bu işlevi yerine getirecek sistemi kurgulamakla kendisini ödevlendirmiştir. Asgarî bir eğitim düzeyinden sonra ise eğitim süreci kişilerin ihtiyaç ve taleplerine göre şekillenmektedir.

Devlet, toplumsal kazanımları mevcut edimlerle bütünleştirerek ulaşmak istediği ideallere kendisini taşıyacak insanları yetiştirme arzusundadır. Bu kapsamda devletin eğitim sisteminin dinamiklerine etki eden, aktörleri kurucu ve düzenleyici hakları vardır. Bu haklar Anayasa'nın 45. Maddesi'nde tanımlanmıştır. Son günlerde gündemde olan dershanelerin dönüştürülmesi konusu bu bağlamda değerlendirildiğinde devletin kamu gücünü kullanarak varoluş amaçlarından birisini gerçekleştirme girişimi olarak algılanmalıdır. Ser-

best piyasa ekonomisi gerekleri gözetilerek yapılan her müdahale devletin yasal güç kullanma hakkıyla son derece bağdaşmaktadır.

Söz konusu dönüşümün bakanlıkça ilan edilen gerekçeleri arasında kamuoyunun en çok sahiplendiği dershanelerle oluşan paralel bir sistemin devletin harcamalarının karşılığını bulamamasına sebep olmaktadır. Devletin kendi kaynaklarıyla sağladığı bu hizmet için vatandaşların tekrar para ödemeleri sistem tarafından zorunlu hale gelmektedir. Bu sistem millî sermayenin verimsiz kullanılması ve dolayısıyla israfa yol açmaktadır.

Söz konusu iddia makul bir çerçeveden olaya bakabilen her birey için son derece geçerli olsa da henüz cevaplanamayan karşı tezlerin varlığı da yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Demokratik ülkelerin hemen hepsinde sosyal statü atlamının en meşru ve en kolay yolu olarak görülen eğitim sistemi, bireyleri bir üst sosyal sınıfa taşıırken sınavlarda gösterilen başarıları gözetmektedir. Bu sınavlardaki başarı bireyin kuracağı aile ve sosyal çevresini doğrudan etkilemektedir. Bu olgunun farkında olan aileler çocuklarının daha nitelikli bir hayat yaşamları için söz konusu sistemin gereklerini yerine getirirken herhangi bir maddi külfetten kaçınmamaktadır.

Seta'nın 2013 "Özel Dershaneler" raporunda¹⁵ paylaşılan veriler de bu durumu ortaya koymaktadır. Velilerin çocuklarını aile bütçesini zorlayarak dershanelere göndermelerinin nedeni sistemin gerekli gördüğü eleme sınavlarıdır denilebilir.

Tablo 2. Özel dershaneye giden öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre dağılımı

Gelir Düzeyi	Gözlem	Dershaneye Gitmeyen		Dershaneye Giden		Gidenler içindeki %
		%	Sayı	%	Sayı	
250 TL'den az	46.533	68,54	31.894	31,46	14.639	27,50%
250-500 TL arası	47.314	53,1	25.124	46,9	22.190	41,68%
500-750 TL arası	14.333	38,37	5.500	61,63	8.833	16,59%
750 -1.000 TL arası	5.671	30,56	1.733	69,44	3.938	7,40%
1.000-1.500 TL arası	2.175	28,46	619	71,54	1.556	2,92%
1.500-2.000 TL arası	967	28,65	277	71,35	690	1,30%
2.000 TL'den fazla	1.114	24,33	271	75,67	843	1,58%
Cevapsız	1.893	70,95	1.343	29,05	550	1,03%
TOPLAM	120.000	55,63%	66.760	44,37%	53.240	100,00%

15 "Murat Özoglu, "Özel Dershaneler: Gölge Eğitim Sistemiyle Yüzleşmek", SETA Analiz, Mart 2011.

KURUMLAR	Öğrenci Sayısı	Ort. Yıllık Öğrenci Ücreti	Yıllık Alınan Ücret Toplamı	Yıllık Vergiler Primler Toplamı (%30)	Personel Giderleri	Kira Kurum Baş Aylık 2-5 bin TL	Elektrik su gaz iletişim 2-5-15 bin TL	Kurtasiye, Yayın, İkram Yemek 2-5-15 bin TL	Tamir, Araç gereç, Yel - nilik 2-5 bin TL	Kalan
Özel okullar	498.118	8.000	3.984.944.000	1.195.483.200	1.483.950.000	-	541.080.000	541.080.000	180.360.000	-42.990.000
Özel dershaneler	1.234.738	1.500	1.852.107.000	555.632.100	650.006.400	243.300.000	243.300.000	243.300.000	97.344.000	62.524.500

Devletin sunduğu eğitim hizmetinin her bölgede hatta aynı okuldaki farklı öğretmenlerin sınıflarında bile eşit olduğunu söylemek mümkün değildir. Bununla birlikte bu eşitsizliğin özel teşebbüs olan dershaneler aracılığıyla ortadan kaldırılması eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına bir yoldur. Ayrıca bu fırsat eşitliğini sağlarken bölgelerin ekonomik yapısına göre yapmış olduğu fiyat farklılaştırması bölgesel farklılıkları ortadan kaldırmaya yöneliktir.

Devletin dönüşüm planlarında dershanelerin özel okullara dönüştürülmesi konusu matematiksel olarak çok faydalı görünmektedir. Söz konusu dershaneler özel okula dönüştüğünde derslik başına 30-40 olan öğrenci sayısı 20-25 civarına çekilecektir.

Bugün hem okula hem de dershaneye giden öğrencilerin bir kısmının dönüşüm sonucu özel okullara kayacağı öngörülmektedir. Bu kayma ise devlet okullarının öğrenci yükünü hafifletecek ve doğal olarak eğitim kalitesini artacağı şeklinde bir beklenti söz konusudur. Bu beklentinin karşılık bulabilmesi için özel okul tercih eden öğrencilere birtakım teşvikler verilecektir. Kamuoyunda konuşulduğu üzere devlet özel okula öğrenci gönderecek ailelere 2500-3500 TL arasında bir sübvansiyon uygulayacaktır.

TOBB tarafından 2012 yılında hazırlanan "Türkiye Eğitim Meclisi Sektör Raporu"¹⁶ ortalama dersane ücretlerinin 1500 TL civarında, özel okulların ise 8000 TL civarında olduğunu

ortaya koymuştur. Her ne kadar özel okul sayısının artması ile özel okul ücretlerinin düşeceği beklense de ailelerin daha önce yaptıkları eğitim harcaması, teşviklere rağmen eski harcamalarının üzerinde bir harcama yapmak zorunda kalacakları açıktır. Düzenleme ile ailelerin ekonomik külfetten kurtulacağı beklentisi kısa vadede mümkün gözükmemektedir. Bu durumda özel okulları tercih edenler yine maddi durumu göreceli olarak daha iyi durumda olanlar olacaktır.

Özel okulların dönüşüm sonucu artmasıyla birlikte derslik başına düşen öğrenci sayısının düşmesinin eğitim kalitesini artıracığı öngörülmektedir. Bu öngörü, için de doğruluk payının varlığı ile birlikte 'Piramit Eğitim' sistemini uygulayan ülkemizde öğrenciler sürekli bir rekabet içerisinde. Üst kademeye devam edebilmek için içinde bulundukları rekabette devlet okullarının eğitim kalitesinin özel okullar seviyesine çıkarılması gerekmektedir. Devlet bunu taahhüt etmemektedir. Kalite farkı ortadan kaldırılamadığı takdirde projenin temel hedefi olan eğitimde fırsat eşitliği sağlama amacı gerçekleşmemekle birlikte farklı ekonomik sınıflara dâhil öğrenciler arasındaki eşitsizliğin daha da artması muhtemeldir.

Söz konusu çalışmanın dikkat çekilmesi gereken bir diğer sonucu da özel okulların zarar ettiğini ortaya koymasıdır. Mevcut özel okulların doluluk oranları bile %100'e ulaşmaktan uzakken müteşebbisleri özel okulların açılmasına özendirmek pek mümkün görünmemektedir.

16 Türkiye Eğitim Meclis Sektörü Raporu 2012, TOBB

Ayrıca Doğu ve Güneydoğu’da artan dershane sayısına rağmen sınırlı sayıdaki özel okul sayısı bu coğrafyaya özel okul yatırımının yapılmasının pek makul olmadığı algısını yaratmaktadır. Bu durum gerçekleşirse eğitim kalitesinin düşük olduğu bölgelerde dershaneler özel okula dönüşmeyecekler ve öğrenciler büyük bir fırsat eşitsizliğiyle yüz yüze bırakılarak mağdur edilecektir.

Dershaneler kapatıldığında karşılaşılabilecek risklerin neler olacağı her ne kadar kamuoyunda akıl yürütmelerle tartışılıyor olsa da, en somut örnekleri 1950’li yıllarda hemen hemen aynı sosyal ve ekonomik kazanımlara sahip olduğumuz Güney Kore’nin bu konuda yaşadığı tecrübeyi SE-TA’nın özel dershaneleri konu edinen raporundan aktararak irdelemek gerekmektedir.

Güney Kore’de 1970’li yıllarda üniversiteye girişte darboğaz yaşanmaya başlamış, buna bağlı olarak her üniversitenin kendi bünyesinde gerçekleştirdiği giriş sınavlarının önemi artmıştır. Öğrenciler ve ailelerinde zamanla, özel ders almadan üniversiteye girişin mümkün olmadığı düşüncesi hâkim olmaya başlamış ve özel derse duyulan talep ciddi boyutlara ulaşmıştır. Bu durumu tamamen ortadan kaldırma hedefiyle, dönemin ihtilal hükümeti 1980 yılında gerçekleştirilen bir reform kapsamında öğrenci ve öğretmenlere özel ders alıp vermeyi yasaklamıştır. Ne var ki, özel ders ve dershaneciliği yasaklamak suretiyle kökten ortadan kaldırmayı amaçlayan bu reform da istenilen neticeyi vermemiş; özel ders ve dershanecilik sektörü el altından kaçak yollarla artarak yürütülmeye devam etmiştir. Ayrıca devreye risk faktörü girdiği için özel ders fiyatlarında ciddi artış yaşanmıştır. Zaten Anayasa Mahkemesi 2000 yılında, 1980 yılında getirilen bu yasağı, insanların eğitim hakkını engellediği gerekçesiyle kaldırmıştır.

Güney Kore hükümeti tarafından özel ders ve dershaneciliği ortadan kaldırmak ya da en azından kısıtlamak için gerçekleştirilen girişimlere rağmen

özel ders ve dershanecilik önemli bir sektör olarak Güney Kore’de varlığını devam ettirmektedir.

Sonuç olarak, dershanelerin özel okula dönüşmesi kısa vadede pek mümkün olmamakla birlikte uzun vadede gerçekleştirilen reformların olumlu etkisiyle dershane eğitime ihtiyaç ve talep azalacağı ve bu kurumlardan bir bölümü kendini fes ederken bir bölümünün de özel okula dönüşeceği öngörülmektedir.

Bunun dışında dershanelere söz konusu zorlayıcı müdahale eğitim sisteminde koltuk değneği görevi gören dershaneleri ortadan kaldırırken sistemin birçok farklı sorunla karşı karşıya getirecektir.

4. DERS KİTAPLARINDA YER ALAN SORUNLAR

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları

Ders müfredatı değişen, son olarak da Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nca 2010-2011 öğretim yılından başlayarak 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen "Din kültürü ve Ahlak Bilgisi" kitaplarında pek çok yanlış ve sorunlu ifadenin yer aldığı tespit edilmiştir.

9-10-11-12 lise sınıflarında "farz"ın tanımı eksik verilmiş ve "Allah'ın emrettiği şeyler" denilmiştir. İslam dininde farzın, yapana sevap terk edene azab getireceği bilgisi verilmemiştir.

9-10-11-12 sınıf kitaplarında faizin haram oluşu ve diğer günahlardan hiç söz edilmemiştir. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" kitabı içerisinde diğer dinler tanıtılırken kullanılan üslubun öğrencilerin üzerinde olumsuz bir etki ortaya çıkarabilecek düzeyde olduğu görülmüştür. Lise müfredatında dua konusu yeteri kadar işlenmemiştir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan sorunlara dair şu örnekler verilebilir:

5. Sınıf Din Kültürü Kitabı: "Niçin İbadet Edilir?" konusu anlatılırken (Sayfa 29) Zâriyât Sûresi 56. ayet örnek olarak zikredilmiş, ancak

ayetin meali "... İnsanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." şeklinde "Cinleri" ifadesi kesilerek verilmiştir.

6. Sınıf Din Kültürü Kitabı: İlahi Kitaplar konusu anlatılırken Zebur, Tevrat, İncil, Kuran anlatılmıştır. ancak Kuran-ı Kerim'in gelmesiyle birlikte diğer kitapların hükmünün kalktığıyla ilgili ve İncil ve Tevrat'ın aslının bozulduğuyla alakalı bilgi verilmemiştir.

İlahî kitaplar arasında Kur'an tanıtılırken, Kur'an'ın içerdiği konular hakkında bilgiler verilmekte ama Kur'an'ın toplum düzeniyle ilgili prensipler de koyduğuna değinilmemektedir.¹⁷

İnkılap Tarihi Ders Kitapları

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 5724

Ders Kitapları Dizisi: 1547

Fes: Fransa seyahatine Mustafa Kemal'le birlikte Binbaşı Selahattin ve Fethi Bey de katılır. Bu onun Batı Avrupa ile ilk temasıdır. Tatsızlık daha yolda başlar. Fesli Selahattin Bey, yolda alay konusu olur. Manevralar esnasında yabancı ataşelerden bir Albay, Mustafa Kemal'in meslekî görüşlerine katılmakla beraber, onun başını göstererek "Ne diye bu tuhaf başlığı giyersiniz, başınızda bu oldukça kafanıza kimse itibar etmez." der. Bu olaylar onun üzerinde kalıcı bir etki bırakır. Mevcut kılık ve kıyafetle Türklerin uygar dünyada ciddiye alınmadığına kanaat getirir. Olay 15 yıl sonra Şapka İnkılabı uygulamasına yol açacaktır.¹⁸

Liselerde okutulan "Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi" kitabının 9. Sayfasında yukarıda yazılı olan paragrafında; yabancı bir ülkeden bir kişinin

17 Söz konusu kitaplara şu linklerden ulaşılabilir:
http://www.meb.gov.tr/Ders_Kitapları/2012/İlkOğretim/Devlet/DinKulturuVeAhlakBilg/DinKulturuVeAhlakBilg_5_DK.pdf

<http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyuruayrinti.asp?ID=8947>

www.millisuur.com.tr/icerik_yorumla.php?id=209

18 Abdurrahman Çaycı, Gazi Mustafa Kemal, Hayatı ve Eseri

şahsî kanaatleri ile bir topluma ve medeniyete mal olmuş bir giysi olan fes aşığı gösterilmektedir. Bu durum, söz konusu toplum ve medeniyetin devamı niteliğinde olan insanları küçük düşürme, geçmişinden utandırma ve yabancı ülkelere karşı psikolojik harbe uğrama durumuna sokmaktadır. Bu sayede kendi ülkemizde okutulan ders kitapları ile yetişen neslimizin “kendi kaderini tayin hakkının” kültürel boyutundan gasp etmektedir.

Hilafet: Osmanlı iktidarındaki İttihat ve Terakki üyelerine göre savaşı Almanya kazanacaktı ve onun yanında yer alınmalıydı. Almanya da Osmanlı Devleti’ni yanında görmek istiyordu. Osmanlı Devleti’nin savaşa girmesiyle Ruslara ve İngilizlere karşı yeni cephe açılacak ve Almanya’nın yükü hafifleyecekti. İngiltere’nin Uzak Doğu’daki sömürgeleriyle yolları kesilecek ve Rusya’ya yardım gidemeyecekti. Ayrıca halifenin cihat çağrısıyla İngiliz sömürgesi altındaki Müslümanlar, Osmanlı Devleti adına savaşacaklar ve İngiltere’yi zor durumda bırakabileceklerdi. 2 Ağustos 1914 tarihinde gizli Türk-Alman ittifakının imzalanması sonucu Osmanlı Devleti, İttifak Devletleri tarafında yer aldı.

Liselerde okutulan “Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi” kitabının 22. sayfasında yukarıdaki yazıda, hilafet makamı dini, kültürel ve sosyal bir makam olmaktan bir savaş aracı ve uluslararası sistemin bir aleti olarak lanse edilmektedir.

Halifelüğün bu şekilde dayatıldığı Müslümanların ise farkına varmadan “negatif statü haklarından” din ve vicdan özgürlüğü, “ikinci kuşak hakları” ve “kendi kaderini tayin hakkı” kültürel yönden gasp edilmiş olmaktadır.

Sevr: Sevr Antlaşması Osmanlı Devleti’ni resmen sona erdiriyordu. İstanbul’da tepkiyle karşılanan antlaşma yüzünden Damat Ferit Paşa, istifa etmek zorunda kaldı. Yerine kurulan Tevfik Paşa Hükûmeti de antlaşmayı onaylamamıştır. Ancak antlaşmayı onaylamasa bile İstanbul Hükûmeti’nin Sevr’i kabullendiği bir gerçektir.

Sevr Antlaşması, imzalanmasına rağmen hiçbir zaman yürürlüğe girmemiştir.

Büyük Millet Meclisi ve Mustafa Kemal daha antlaşma imzalanmadan Türk topraklarını parçalayacak, millî birlik ve beraberliği bozacak bir antlaşmanın kabul edilemeyeceğini tüm dünyaya duyurmuştu. Büyük Millet Meclisinin antlaşmaya tepkisi çok sert oldu. 19 Ağustos 1920’de alınan bir kararla antlaşmayı onaylayan ve imzalayanlar vatan haini ilan edildi.

Liselerde okutulan “Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi” kitabının 42. sayfasında Sevr Antlaşması hakkında yukarıdaki paragraf bulunmaktadır. Yazıda ilk önce Sevr Antlaşması’nın imzalanmadığı, daha sonra aynı paragraf içinde imzalandığı ama uygulamaya konmadığı gibi çelişkili ifadeler bulunmaktadır. Hatta imzalanmasa bile yazar İstanbul Hükûmeti’nin antlaşmayı kabullendiği yorumunu yapmıştır. Daha sonra söz konusu yazıyı takip eden paragrafta ise antlaşmayı imzalayanların vatan haini ilan edildiklerinin bildirildiği yazılmış ve böylece adı geçen insanlar ile İstanbul Hükûmeti hain imajıyla yaftalanmıştır.

İlk paragraftaki çelişkili yazılar ile “vatan haini” gibi bir sıfat, o hükûmetin üyelerinin şimdiki yaşayan nesillerinin insan onurunu inciteceği aşîkârdır. Ayrıca tarihî gerçeklerimizin bu kadar çelişkili bir şekilde genç nesillere aktarılması sosyal-kültürel yönden bir hak ihlali meydana getirmektedir.

Türk Harflerinin Kabulü (1 Kasım 1928): Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğu dönemde toplumda okur-yazar oranı düşüktü. Atatürk, Türk toplumunun eğitim seviyesini yükseltmek istiyordu. Bu isteğinin ancak Türk diline daha uygun olan Latin harflerinin kabulü ile mümkün olabileceğini düşünüyordu. Arap harflerinin Türkçeye uyarlanmasıyla kullanılan yazı sisteminde Latin harflerinin Türkçeye uyarlandığı Türk alfabe sistemine geçilmesi kararı alındı. 1 Kasım 1928’de TBMM yeni Türk harflerini kabul etti. Türk milleti, 1928’de yapılan diğer bir değişiklikle

de milletlerarası rakamlar kabul edildi. Türk harflerinin kabulünden sonra millet mekteplerinin açılmasıyla toplumdaki okur-yazar oranında büyük bir artış meydana geldi.

Liselerde okutulan “Atatürk İlke ve İnkılapları Tarihi” kitabının 85. sayfasında Türk harflerinin kabulü hakkında yukarıdaki paragraf bulunmaktadır. Yazının başlığında “Latin harfleri” “Türk harfleri” olarak tarif edilerek bir yanlışlık yapılmıştır. Daha sonra ise tarihsel köklerimizin dayandığı Osmanlı Devleti’ndeki insanların eğitim düzeyi düşük gösterilmiştir.

Oysaki Cumhuriyetin kurulmasından 14 yıl önce tahttan inen 2. Abdülhamid 1909 yılına kadar görevde kaldığı süre boyunca 650 rüşdiye, 103 idadi ve yaklaşık olarak da 8.800 adet ilkokul açmıştır. Bu sayılar Cumhuriyet tarihinde bile kıyamamış bir rekordur ve o zamanın nüfusuyla günümüzü kıyaslayacak olursak bu kadar sayıdaki eğitim kurumu ile okuma yazma oranında ciddi bir artış sağlandığı bilinmektedir.

Mevcut paragrafta alfabenin değiştirilmesi ile bir anda herkesin okur-yazarlıktan çıkıp, cahil bir toplum statüsüne geldiğimizin yazılması ihmal edilmiştir. Böylece yeni alfabe ile toplumun hızlı bir şekilde okuma-yazma öğrendiği lanse edilmiştir. Oluşturulan bu suni algıyla tarihi gerçekler çarpıtılmakta, öğrencilerin kendi geçmişini gerçekler ışığında öğrenmesi engellenmektedir.

tarih-toplum

1. SOSYAL MEDYA ve MAHREMİYET ALGISI

Sosyal Medya Nedir, Ne Değildir?

Son yıllarda haberleşmenin, gündemi takip etmenin en kolay yolu sosyal medya araçlarını kullanmaktan geçiyor. Arap Baharı ve Gezi Parkı olayları gibi süreçleri de hesaba kattığımızda Twitter, Facebook gibi sosyal medya araçlarının hiç de azımsanmayacak derecede hayatımıza girdiğini söylemek mümkün. Uzmanlar ise, bu durumu daha farklı yorumluyor. Sosyal medya araçlarının “ne onlarla ne onlarsız” diyebileceğimiz şartları getirdiğini ve doğru kullanılmadıkları takdirde pek çok zararı olabileceğini söylüyorlar. Dr. Hasan Aydın, “Dijital sosyal ağlar ne kadar masum?” sorusunu gündeme getirerek konuyu farklı bir boyutta değerlendiriyor. Aydın, öncelikle bu iletişim şekline neden ihtiyaç duyduğumuzu soruluyor. Ona göre, yalnızlık, zaman taksiminin olmaması, ferdiyetçiliğin artması, teknolojik imkânların yaygınlaşması; kapitalist anlayışı benimseyen fertler oluşturma, insanların şahsî bilgilerine ulaşma, insanların tüketim alışkanlıklarını belirleyip, ona göre mal ve hizmet üretme isteği; manevi-

yat eksikliği ve aile içi çatışmalar kişilerin sosyal medyaya duyduğu ilginin artmasının en genel sebepleri olarak karşımızda duruyor.

Peki gerçekten sosyalleşiyor muyuz? Yoksa sosyal medyaya ailemize, arkadaşlarımıza ayırdığımız vaktin çok daha fazlasını ayırarak fark etmeden asosyalleşiyor muyuz? Dr. Hasan Aydın, sanal ortamda kurulan ilişkilerin kalıcı olup olmadığı üzerine şunları söylüyor:

“Gerçek hayatta hiç karşılaşmadığımız ve karşılaşmak istemediğimiz birçok kişi, bu ağlar üzerinden bize ulaşabilir. Hatta hiç sosyal çevresi olmayan kişiler bile yüzlerce kişi ile sosyal medya ağları üzerinden arkadaşlık kurabilir. Bu arkadaşlıklar ekrandaki bilgilere göre gerçekleşir. Görülen fotoğraf, bilgi ve sunuma göre arkadaşlık hakkında karar verilir. Bazen verilen bilgilerin tamamen tersi bile olsa, kişinin ekranda kendini sanal tanım becerisi ne kadar iyiye arkadaş sayısı da o kadar artar. Bu şekilde kurulan arkadaşlıklar, isterseniz bir tuşa basmakla bitirilebilir. Bu, gerçekten sosyalleşme midir? Bu soruya birçok uzman ‘hayır’ cevabını vermektedir. Çünkü yüz yüze diyalogun sosyal hayattaki yerini hiçbir şey tutmayacaktır. Ayrıca ekranda gerçek kişi ile değil sanal kişilerle karşı karşıya geliriz. Erkek bir kişi kendini kadın, yaşlı birisi kendini genç olarak tanıtabilir. Böyle bir sanallık ihtimaline rağmen, arkadaşlık o ağda devam edebilir. Kişi belli bir zaman sonra eğer farkına varabilirse, sanal ortamdaki sosyalleşmenin kendisine sanal bir mutluluktan öte bir şey vermediğini fark eder.”¹

UHİM’in “Sosyal Paylaşım Siteleri Soruşturması” için görüşlerini dile getiren gazeteci-yazar Alper Görmüş ise, hiçbir sosyal paylaşım sitesinde hesabı bulunmadığına dikkat çekerken, sosyal medya araçlarıyla sürdürdüğümüz iletişim şeklini yüz yüze iletişimle karşılaştırıyor. Bu şekilde bir anlamda “sosyal medya nedir?” sorusuna kısa bir yanıt da veriyor. Aynı dosyada görüşlerini

1 <http://www.sizinti.com.tr/konular/ayrinti/dijital-sosyal-aglar-ne-kadar-masum-nisan-2013.html>

paylaşan bir diğer isim de gazeteci Melih Bayram Dede. Ona göre, özelde sosyal paylaşım siteleri genelde de sosyal medya günümüzün bir gerçeği ve önemi gittikçe artıyor.

Görünen o ki sosyal medya tersi iddia edilemeyecek kadar “gerçek” bir iletişim, “gerçek” ve yüz yüze bir iletişim şeklinin yerini tutamayacak kadar da “sanallık” vaat ediyor. Bu durumda sosyal medyadan zararlı çıkmadan yararlanmak bu iletişim şeklinin olumlu ve olumsuz taraflarını objektif olarak değerlendirmeyi ve “gerçeklik” ve “sanallık” arasındaki bu ince çizgide dikkatle yürümeyi gerektiriyor.

Sosyal Medya Mahremiyetin Sınırlarını Genişletiyor

Sosyal paylaşım siteleri ve sosyal medya konusunda tartışılan önemli konulardan biri de mahremiyet. Sosyal Paylaşım Siteleri Soruşturması’nda bir cümleyle durumu özetleyen yazar Tarık Tufan, *“Yüzünü görmediğiniz insandan utanmanız, ona merhamet etmeniz, ona değer verdiğinizizi göstermeniz gitgide zorlaşacaktır.”* diyor.² Yüzyüze iletişimin karşısında duran sanal iletişime farklı bir yorum olan bu cümleye paralel görüşler sunan psikolog ve sosyologlar, dikkat edilmediğinde bu iletişim şeklinin adap ve mahremiyet anlamında kişilerin hayatını olumsuz etkileyeceğini söylüyor. Twitter, Facebook, Instagram gibi yaygın kullanılan iletişim şekillerinde fotoğraf, video ve kişisel bilgi paylaşımının sınırsızlığının bir gerçek olduğu hatırlanacak olursa bazı tehlike arz eden durumların ortaya çıkmasının da önlenemezliği daha rahat görülebilir. Örneğin internette nerede, ne yaptığını açıkça yazan, maddî durumunun iyiliğini her seferinde açığa vurarak hırsızlara fırsat veren bir kişinin, günün birinde bir kötülülüğe maruz kalmayacağını kim temin edebilir! Bu yüzden kişisel bilgilerin internet ortamında paylaşılması konusundaki uyarıları işin uzmanlarından sıkça duymak mümkündür.

Dr. Hasan Aydın’ın bu konuda şunları söyledi: *“Herhangi bir kişinin, sosyal medya ağlarında yer bulması için orada bir hesap açması yeterlidir. Bu hesap, ferde ait hususi bilgileri isteyerek kişi hakkında küçük bir bilgi bankası oluşturur. Sildiğiniz hiçbir şey ise, aslında tamamen silinmemiştir. Buralarda, o kişiye ait tanıtıcı bilgilerin yanı sıra fotoğrafları, videoları, kişinin ilgi alanlarını, arkadaşlarını, günlük hadiselerle ilgili yorumlarını görebiliriz. Hatta bazen mahremiyet ve gizli bilgilerini bile detaylı bir şekilde öğrenebiliriz. Bu durumda ferde ait hususi meselelerin, başkaları tarafından görülmesi mümkün oluyor. Ferde ait bu mahremiyetin bozulması, gençlerin kendilerini tam olarak kontrol edemedikleri dönemlerde daha fazla görülüyor. Kişinin yaptığı hatalı bir davranış, başkaları tarafından hemen öğrenilmekte, saatler içinde milyonlarca kişiye ulaşabilmektedir.”*

Sosyolog Prof. Dr. Recep Şentürk de, bazı kişilerde sosyal paylaşım sitelerinin “utanmayı unutturduğunu”, mahremiyet duygusunu aşındırdığını gözlemlediğini söylüyor. Sosyal Paylaşım Siteleri Soruşturması’nda internet ortamında sosyal ilişkiler kurma ve sürdürmenin neredeyse bir maharet olduğuna işaret eden Şentürk, bu ilişki şeklini öğrenilmesi kolay olmayan bir sanata benzetiyor ve bir endişesini dile getiriyor: *“İnternet ortamında girilen sosyal ilişkilerde, adap ne kadar muhafaza ediliyor diye endişelenmemek elde değil.”* Sosyal medya araçlarının anlık bilgi akışının sağlanması, bilgiye kolay ulaşabilme, gündemi rahat takip edebilme gibi faydalarının olduğu yadsınamaz. Ancak bu uyarılara bakılırsa zararlı yönler bertaraf edilmedikçe faydalar günden güne kişinin hayatı üzerindeki etkisini yitirebilir. İletişimci Hediyeullah Aydeniz, sosyal paylaşım sitelerinin kontrolsüz zaman tüketilmesi, özel bilgilerin farklı amaçlarla kullanımına yol açması, bağımlılık gibi geri dönüşü zor olan zararlarından bahsediyor. Uzman Pedagog Adem Güneş ise, çocuklarda kolay inşa edilmeyen karakter eğitiminin sanal ortamın etkisiyle yok edilebileceğine dikkat çekiyor. Fotoğraf

2 <http://www.uhim.org/images/rapor/1375263586.pdf>

ve bilgi paylaşımı yaparken bir “tık” hareketinden önce bir süre düşünmeyi gerektiren uyarılar bu cümlelerle sınırlı değil. Adem Güneş’in uyarıları bize, çocukları hakkında internet kanalıyla sınırsız paylaşım yapan ebeveynleri hatırlatıyor. Yeni doğan bebeklerinin her anını, çocuklarıyla hakkında pek çok bilgi ve fotoğraf paylaşımı yapan ailelerin sayısı hiç de az değil. Anne-babalar bu paylaşımlardan dolayı mutlu ve gururlu olsalar da, yayımlanan bir haberde verilen çarpıcı örnek bu masumiyetin getireceği zararları açıkça ortaya koyuyor:

“Çocuklar için özel hayat kavramı, yenedünya toplumlarının tartıştığı bir sorun. Yeni nesil, hayatının ne kadarı özel bilmiyor. Bunun sebebi de sosyal medya. Peki, ailelerin henüz birey sayılmayan bebeklerinin özel fotoğraflarını, görüntülerini sosyal medyadan herkesin göreceği şekilde paylaşması ne kadar doğru? Özel hayatınıza dair bir sırrınızı kâğıda yazar, onu da boynunuza asar ve şehrin caddelerinde dolaşır mısınız? Bu soru soruluyor ilkokul öğrencilerine İngiltere’de. Çocuklar gülüyorlar önce, ‘O kadar da aptal değiliz.’ diyorlar. Sonra 10 yaşında bir kız çocuğu evinin kapısını açıyor, kocaman bir fotoğrafını, yatağının üzerinde pijamalarıyla çekilmiş, bahçesine asıyor. Fotoğrafın yanında sevdiği şeyler ve birkaç sırrı yazılı. Kapıyı açık bırakıp odasına gidiyor. Duvarlarda kendi fotoğrafları... İngiltere’de 8-10 yaş grubu çocuklarına ‘özel hayat gizliliği’ eğitimi vermek amacıyla hazırlanmış bir video bu. Gerçek hikâyeden yola çıkılarak hazırlanan videoda kızımız odasında kitap okurken, okul arkadaşları bu fotoğraflarını birbirine gösteriyor, aralarında gülüşüyor. Sonra bir adam geliyor, fotoğrafa bakıyor, açık kapıdan içeri giriyor, küçük kızın duvarlardaki fotoğraflarından birini çantasına koyuyor, onunla sohbet ediyor. Kızımız pek yüz vermiyor ama adam hiç de hoş olmayan gözlerle kızı ve odasını, duvardaki fotoğraflarını inceleyip gidiyor. Filmin mesajı şu: Çocuklar ‘aptalca’ dedikleri fiili sanal âlemde yapıyor, fakat farkında değiller. Yani sosyalleşmek için paylaştığınız özel fotoğraflarınız,

arkadaşlarınızla yaptığınız özel yazışmalar size özel kalmıyor. Kötü niyetli insanların da eline geçebiliyor. Amaç, bu yaş grubu çocuklara ‘özel hayat, mahremiyet’ eğitimi vermek.”³

Haberde görüşüne yer verilen klinik psikolog Mehmet Dinç, bugün anne-babaya komik gelen bir durumun gelecekte çocuğu için utanç kaynağı olabileceğine dikkat çekiyor. İnternette paylaşılan bilgi ya da fotoğrafın tamamıyla silinebilmesinin mümkün olmadığını söylüyor ve anne-babaları daha dikkatli olmaları konusunda uyarıyor.

Sosyal Paylaşım Sitelerini Doğru mu Kullanıyoruz?

Yararlı olduğu gibi zararlı da olabilecek bir iletişim şekinden bahsedildiğinde şüphesiz bu iletişim araçlarını kullanan kişilere çok iş düşüyor. Her teknoloji ve gelişimin büyük merak uyandırıp binlerce kişi tarafından denendiği bir gerçek. Mühim olan bu teknolojik değişime adapte olurken sosyal medya araçlarının nasıl kullanılması gerektiğinin sorgulanıp sorgulanmadığı. Psikolog Mehmet Dinç, sosyal paylaşım sitelerinin toplumsal bir değişimin ürünü olduğunu, ancak sorunun değişmek değil dönüşmekte başladığını dile getiriyor. Dinç, bu sitelere hayatımızda yer açarken bizim için önemli olan/olması gereken; başta bireysel ve toplumsal değerler olmak üzere birçok şeyi yerinden etmememiz gerektiğine dikkat çekiyor.⁴ Mehmet Dinç, sosyal paylaşım sitelerinin varlıklarıyla değil, kullanımları anlamında problemli olabilecek araçlar olduğunu söyleyerek toplu kullanıcılara atıyor. Ancak kullanıcılar izin verirse olumsuz etkisinin açığa çıkacağı fikrinde olan Dinç, bireysel ve toplumsal değerlerin de yitirilebileceğini söylüyor. Dinç’in bu açıklamasına 2013 yılı içerisinde şahit olduğumuz Gezi Parkı olaylarını örnek vermek mümkün. Kullanıcılara anlık bilgi paylaşımının keyfini sunan Twitter hesaplarının, bilgi kirli-

3 http://www.zaman.com.tr/cmts_mahremiyet-bebeklerinde-hakki_2174717.html

4 <http://www.uhim.org/images/rapor/1375263586.pdf>

liğinin bolca rastlandığı sanal bir ortam olduğunun açıkça görüldüğü Gezi Parkı olaylarından sonra, birçok asılsız haber dahası aldatıcı fotoğraf ve bilgi en çok da Twitter hesapları aracılığıyla yayıldı. Uzmanlar bu konuda uyarılarını sürdürse de iş tamamen kullanıcıya düşüyor. Olumlu-olumsuz özellikleriyle gün geçtikçe daha çok yaygınlaşan sosyal medya araçlarının daha çok bilinçli kullanıcıya ulaşması ümit ediliyor.

2. BİREY ve TOPLUM AÇISINDAN ŞİDDET

Birey Olarak Şiddete Duyarlı Değiliz

Sokakta, trafikte, okulda ve bilhassa da ailede rastladığımız şiddet gittikçe artan toplumsal bir sorun olmaya devam ediyor. Uzmanlara göre, insanlar etraflarında olup biten şiddet olaylarına karşı duyarsız davranıyor. İnsanlar merak ettiklerinde canları tehlikede dahi olsa davranarak olay mahallini terk etmemek konusunda direniyor. Ancak şiddet durumları ortaya çıktığında maalesef duyarlılığın çok fazla olmadığı görülüyor. Bu duyarsızlığa sebep olan en büyük etkenin, toplumun şiddeti gittikçe kanıksaması olduğu anlaşıyor. Tabii şiddetin en çok yaşandığı kurum ise aile. Bireylerin duyarsız davranışları, “karı-koca arasına girilmez” düsturuyla daha da artıyor. Kadınlar, kocalarından bitmeyen ve devamlılık gösteren şiddet gördüklerinde bunun önüne geçecek çözümler üretmiyor.

Eğitim uzmanı Salih Özgür’ün görüşüne göre toplum polisiye olaylara karşı gösterilen duyarlılığı aile içi şiddete karşı göstermiyor. Bu konuda verdiği eğitim seminerleriyle bireyleri bilinçlendirmeyi amaçlayan Özgür, şiddet olaylarının azal-

ması için öğretmenlere de önemli görevlerin düştüğünü belirtiyor. Eğitimin amacına ulaşması adına önce aile sorunlarının çözüme ulaşması gerektiğini düşünen Özgür, “*Oturduğumuz binanın üst katlarına ya da karşı binaya hızlısız girdiğini görsek toplum olarak duyarlılık gösterip muhakkak müdahale ederiz. Hiç olmazsa 155 ihbar hattından polisi ararız. Fakat üst kattaki dairede şiddet içerikli gürültü duyan insanımızın, çocuk ya da eşlere şiddet ediliyor olduğunu bilmesine rağmen ‘aile içi işlere karışmamak gerekli diyerek’ karışılmaz ve bir tepki ortaya konulmaz.*” diyor.⁵

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, şiddet konusunda önemli uygulamalar ortaya koyuyor. Alo 183 hattı da bunlardan biri. Fakat bu hatta başvuran şiddet mağdurlarının son derece sınırlı olduğu görülüyor. Salih Gür’e göre, bu durumdan şiddetin azaldığı yönünde bir sonuç çıkarmamak gerekiyor. Gür, Alo 183 hattının vatandaşların duyarlılığı ile bakanlık yetkililerine ulaştığını ve çok hızlı bir şekilde gerekli müdahalelerle önlemler alındığını fakat vatandaşların Alo 183 hattını yeterince kullanmadığını söylüyor. Şiddetin mazur görülecek bir tarafı olmadığına dikkat çeken Gür, “*Erkeklerde öfke ve korku tamamen güç kavramı ile ilintili. Kendini karşısındakinden güçlü hissetmesi durumunda öfkelenir, zayıf hissettiğinde ise korkar. Ama fitraten güçlü olarak yaratılan erkeğin bu üstünlüğünü çocukları ya da eşi üzerinde şiddet unsuru olarak kullanması hiçbir şekilde kutsal kitabımıza, geleneklerimize ve tarihimize uymaz.*” diyerek şiddetin sebepleri üzerinde önemli bir tespit yapıyor. Uzmanlar toplumun şiddete duyarsız kaldığını vurgularken haberde başka bir gerçek daha ortaya çıkıyor:

“*Yapılan bir anket çalışmasından örnek veren Salih Özgür, çok sayıda evli çift üzerinde hem erkelere hem kadınlara aynı soruları sorarak anket yaptıklarını ve bu ankette ilginç sonuçlara ulaştıklarını belirtti. Erkeklerle sorulan ‘eşinize hiç şiddet*

⁵ http://www.zaman.com.tr/gundem_toplum-aile-ici-siddete-karsi-duyarsiz_2144437.html

uyguladınız mı?” sorusuna yüzde 99 erkeğin hayır, yüzde 1 erkeğin evet cevabını verdiğini ama bu erkeklerin eşlerine sorulan ‘eşiniz size şiddet uyguladı mı?’ sorusuna yüzde 57 evet, yüzde 43 hayır cevabının verdiğini bunun da erkeklerin bir tokat ya da duygusal şiddeti, şiddet kabul etmediklerini ve davranışlarının normal olduğunu düşündüklerini, bunun da çok tehlikeli ve yıkılması gereken bir anlayış olduğunu belirtti.”

Şiddetin Nedenleri Araştırılıyor, Çözüm Aranıyor

Toplumda şiddet sorununda yaşanan artış uzmanları düşündürüyor. En çok da şiddetin kişiden kişiye tanımının değişmesi, sorunun çözümünden daha da uzaklaşmamıza sebep oluyor. Çünkü insanlar ne kadar bilinçlendirilse de toplumun bir kesiminin bazı davranışları şiddet olarak görmemesi uzmanların, konuyla ilgili çözüm arayışında olan yetkililerin işini zorlaştırıyor. Buna en yaygın örnek olarak namus cinayetleri gösteriliyor. Prof. Dr. Halil İbrahim Bahar, öngörülemeyen şiddetin çok fazla olduğunu belirterek artan şiddete dikkat çekiyor. Şiddetin göreceli bir kavram olduğunu söyleyen Bahar, “Göreceli bir kavram olan şiddetin ne olduğu toplumdan topluma, kültürden kültüre ve kişiden kişiye göre değişmektedir. Örneğin namus saikiyle öldürme, bazı geri kalmış toplumlarda toplumsal bir zorunluluk ve normal bir davranış olarak değerlendirilirken; aynı davranış, toplumun diğer kesimi tarafından “vahşi bir şiddet” olarak değerlendirilmektedir. Şiddetin mahiyeti hakkında görüşlerin farklı olması ve toplumsal baskılar ve başka nedenlerle şiddetin büyük bir kısmı gizli kalmaktadır. Şiddetin boyutu hakkında açıklamalar yapabilmek için daha geniş bir bakış açısıyla meseleyi ele almak gerekir.” diyor.⁶ Bahar’a göre, şiddetin bireysel yönünü, bireysel davranışları açıklayan psikolojinin referanslarıyla ele alınıyor. Şiddetin toplumsal bir olgu olması da

şiddetin nedenlerine ve çözüm yollarına sosyolojik bakmayı gerektiriyor.

Şiddetin sosyolojik bir sorun olduğu göz önüne alındığında, bu konuda kimlerin görüşünün de hesaba katılması ve çözüm sürecinde kimlerden destek alınmasının önemi de anlaşıyor. Üsküdar Üniversitesi Şiddet ve Suçla Mücadele ve Uygulama Merkezi (ŞİDAM) Müdürü Adem Solak, sosyoloji biliminden ve sosyologlardan bu konuda destek alınabileceğini söylüyor. Solak, ŞİDAM ile Hayatboyu Eğitim ve Şiddetle Mücadele Derneği (HEGEM) işbirliğiyle şiddetin azaltılması ve suçun önlenmesinde çok disiplinli çalışma anlayışı ve sosyolojinin, sosyologların giderek artan önemi başlığı altında bir çalışma hazırlığında olduklarını sözlerine ekliyor:

“Şiddetle, suçla, istismarla, mağduriyetle ve benzer her çeşit sosyal sorunlarla ilgili sahadaki hizmetlerde psikologlara, sosyal çalışmacılara, psikolojik danışma ve rehberlik elemanlarına, programcılara, ölçme değerlendirmecilere, sosyologlara, felsefecilere, çocuk gelişimcilerine, psikiyatlara, eğitim bilimcilere ayrı ayrı ihtiyaç vardır.”⁷

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın şiddet konusundaki umut verici çalışmaları, en önemlisi de hassasiyeti ilgili mecraları çözüme adım adım yaklaştırıyor. Bu yüzden Solak’ın, “Sosyologların hızla istihdam edilmesi ülke menfaatleri açısından büyük önem taşımaktadır.” görüşü de önem taşıyor. Karı-koca arasında yaşanan kavgaların getirdiği şiddet davranışlarının yanısıra çocuğa uygulanan şiddet, ya da çocukların büyüdüklerinde ebeveynlerine uyguladıkları şiddet de haberlerde karışımıza çıkıyor. ŞİDAM’ın Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile imzaladığı işbirliği protokolü de işte tam da bu konuyu gündemine alıyor. 2012 yılının Ağustos ayında Üsküdar Üniversitesi bünyesinde kurulan ŞİDAM, bu protokolle suç ve benzeri konularda yaptığı çalışmalarına hız kazandırıyor. Protokol çerçevesinde; aile, kadın, çocuk,

6 <http://www.ankarastrateji.org/yazar/prof-dr-halil-ibrahim-bahar/siddet-toplumuna-mi-donustuk/>

7 <http://www.haberler.com/siddetin-azaltilmasinda-sosyologların-onemi-4244529-haberi/>

engelli, yaşlılarla ilgili suç ve mağduriyet gibi her türlü yasal mevzuatın gerektirdiği konularda etkin hizmet modelleri geliştirilmesi, araştırmalar yapılması, her türlü çözüm ihtiyacına yönelik projeler geliştirilmesi gibi önemli akademik çalışmaların üniversite bünyesinde gerçekleştirilmesi planlanıyor.⁸

Aile Yapısının Bozulmasıyla Kadına Şiddet Artıyor

Bireysel ve toplumsal şiddet sağlıklı sosyal çevrenin oluşturulması ve sürdürülmesindeki önemli engellerden. Şiddet Dünya Sağlık Örgütü'nce, "Sahip olunan güç veya kudretin yaralanma ve kayıpla sonlanan veya sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde bir başka insana, kendine, bir gruba veya topluma karşı tehdit yoluyla ya da bizzat uygulanması" olarak tanımlanıyor. Şiddet toplumun tamamını etkilemekle birlikte en fazla risk altında olanlar ise her yaştaki kadınlar, çocuklar, yaşlılar, özürlüler, evsizler, mülteciler, göçmenler ve etnik azınlık mensupları olarak sıralanıyor.⁹

Toplumsal yapının bozulması, ahlaki değerlerin zaafiyete uğraması, medyanın olumsuz etkileri ve uygulanan yanlış politikalar sebebiyle aile kurumu zayıflarken, bu durum özellikle kadınlara uygulanan şiddetin artmasına sebep oluyor. Kadınlara uygulanan şiddetin en sık nedenleri olarak; cinselliği reddetmesi, çocukların ihmal edilmesi, izin alınmadan dışarı çıkılması, zamanında ve istenilen yemeğin hazırlanmaması, tembellik, partnerine karşı kendini savunma, çeyiz memnuniyetsizliği, evlilik dışı ilişkiler, kadının çocuk sahibi olamaması sayılıyor. Özellikle kırsal kesimlerde erkek çocuk sahibi olma isteği ve alkol kullanımı kadınlara uygulanan şiddetin nedenleri arasında yer alıyor.

Ne şekilde yaşanırsa yaşansın, kadına yönelik şiddet; kadının yaşamına korku ve güvensizliğe sokarken, fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkiliyor, toplumsal yaşama katılımını engelliyor. Şiddete maruz kalan kadınların depresyon ve alkol kullanım bozukluğu ihtimalinin iki kat fazla olduğu ifade ediliyor. Şiddete maruz kalan kadınların özdeğer, özerklik duygusu, bağımsız düşünme ve davranma duygusu zayıflarken, posttravmatik stres bozukluğu, anksiyete, obsesif kompulsif bozukluk gibi ruhsal sağlık problemleri riskleri değişen derecelerde artıyor. Ayrıca ölüm riski de artış gösteriyor. Dünya Bankası verilerine göre dünya genelinde şiddet nedeniyle hayatını kaybeden 15-44 yaş grubundaki kadınların sayısı kanser, sıtma, trafik kazası ve savaşlar nedeniyle ölen kadınlardan daha fazla.

8 <http://www.haberler.com/aile-gemisini-kurtaracak-protokol-imzalandi-4299314-haberi/>

9 N. Subaşı, A Akın. Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları.

www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf Erişim tarihi:10.12.2013

3. MAHALLE ve ALIŞVERİŞ KÜLTÜRÜNE MÜDAHALELER

AVM ve Siteler Şehri İstila Ediyor, Çarşı ve Mahalle Kültürü Yok Oluyor

Büyük şehirlerde yıllardır alışlagelen alışveriş merkezi kültürünü artık ilçelerde yaşayan halk da benimsemeye başlıyor. Alışveriş merkezi ise sürekli tüketmek anlamına geliyor. Tüketim kültürü hakkında yapılan bir araştırmanın sonuçları, AVM'lerin neden yoğun ilgi gördüğünü de gösteriyor. Araştırmaya göre, alışveriş düşkünleri %28'lik oranı, tasarruf odaklı kişiler %23'lük oranı, kalite takipçileri %21'lik oranı, son iki sırayı da %15'le ihtiyaç odaklılar ve %13'le keyif odaklı müşteriler oluşturuyor. Aynı çalışmada insanların hangi sıklıkla AVM'lere gittiği gösteriyor. Geçen yıl 1,5 milyar kişi tarafından ziyaret edilen AVM'lere insanlar, ayda ortalama 5-6 kez gidiyor. Haftasonları hafta içine göre daha fazla tercih ediliyor. AVM'lerde en fazla alışveriş yapılan kategoriler ise ayakkabı, giyim-kuşam-aksesuar ve elektronik ürünler olarak sıralanıyor. AVM'lere gelen tüketicinin dışarıda yemek yeme sıklığı ayda 5-8. Bu oran İstanbul müşterilerinde Anadolu'ya göre

daha yüksek. AVM memnuniyet oranı ise Anadolu'da daha yüksek.¹⁰

Alışveriş merkezleri, rezidanslar tüketim kültürünü benimsetmenin yanında mahalle kültürünü de alıp götürüyor. Eskiden bakkal-komşu arasındaki veresiye defteriyle birlikte gelişen bağ, şimdi mağaza, market ve banka arasında gelişmiş durumda. Hal böyle olunca kart borçları yüzünden mağdur insan sayısı da gittikçe artıyor. Küçük esnaf olan bakkalların da buradan büyük zararlarla çıktığı görülüyor. Özellikle büyük şehirler inşa edilen toplu konutlar, siteler AVM'ler kadar mahalle kültürünün unutulmasına, beraberinde komşuluk gibi önemli değerlere de "eski zamanlardan kalma" muamelesinin yapılmasına sebep oluyor. Site yaşamının vaat ettiği "güvenli yaşam" aslında aralarında herhangi bir iletişim olmayan bireylerden kurulu bir toplum üretiyor.

Sitelerdeki Yaşam Mahalle Hayatını Geri Getirebilir mi?

Günümüzde yeni yapılan konutlar ve siteler içinde bir "mahalle ortamı oluşturulması çabası"nın gündemde olduğu görülüyor. Böyle olunca da akıllara "mahalle yaşamının avantajlarından bu şartlarda ne kadar yararlanabiliriz?" sorusu geliyor. Çünkü her ne kadar site veya toplu konutlar içerisinde vaat edilen mahalle ortamı oluşturulsa da kültürel değerlerin yeteri kadar yaşatılmasının ne derece mümkün olabileceği bir soru işareti olarak duruyor. Öte yandan AVM yapımında da hızlı bir artış olduğu görülüyor. Bu artışın sebebi konu ile ilgili bir haberde şöyle ifade ediliyor: "*Uluslararası alışveriş merkezleri ve Yatırımcıları Derneği'nin (İCSC) tanımına göre, minimum 5 bin metrekare kiralanabilir alana sahip, en az 15 bağımsız bölüme olan ve tümü tesis olarak yönetilen kurumsal ticari gayrimenkullere AVM deniyor. 2009 yılından bu yana sektörün en etkin STK'sı olan Alışve-*

10 <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-35851-173-avmnin-coklugu-az-gelismislik-gostergesidir.html>

riş Merkezi Yatırımcıları Derneği'nin (AYD) verilerine göre, Türkiye'de bu tanıma uyan irili ufaklı 306 AVM var. Bunların 92'si İstanbul, 32'si Ankara, 18'i İzmir'de. 81 ilin 56'sında AVM mevcutken, Burdur, Yozgat, Ağrı, Muş, Kars gibi 25 ilde henüz açılmamış. Geçen yıl 1,5 milyar olan ziyaretçi sayısının bu sene açılması planlanan 16 AVM ile 1,6 milyar kişiye ulaşacağı tahmin ediliyor. AVM'ler yabancı yatırımcının da ülkeye giriş kapılarından biri. Sektörün gelişme içinde olduğu son 10 yıl boyunca 12 milyar dolarlık Yabancı Sermaye ekonomiye kazandırılmış. Yabancı markaların Batılı ülkelerle aynı anda yerli tüketiciye sunulabilmesi, AVM'lerin bu hızla açılmasının sebeplerinden biri. Tüketim eğilimlerinin yanı sıra ülkemizdeki Arazi-rant ilişkisi de hızlı artışı kolaylaştırıyor. Dar bir alana çok fazla ticari mekân sığdırma imkânı müteahhitlerin sektöre büyük yatırımlar yapmasına sebep oluyor. Son 10 yılda Türkiye'de AVM'lere yapılan Yatırım 40 milyar dolara ulaşmış. Üretilen projeler de uluslararası başarılarla imza atıyor.¹¹

AVM'ler Gelişmişliğin Bir Göstergesi Olabilir mi?

Zamanla şehir hayatının vazgeçilmezi haline gelen AVM'lerle ilgili akıllara yerleşmiş bir kanı bulunuyor. AVM'lerin modern hayatın bir parçası olduğu ve gelişmişliği gösterdiği konusundaki görüşler, geleneksel yaşama özlem duyan, büyük şehirlerdeki yeşil alan sayısındaki azalmadan rahatsız olan kesimlerin çözüme odaklı duruşlarını olumsuz etkiliyor. Ancak AVM'lerin gelişmişliğin bir getirisi değil tüketim kültürünün bir gereği olarak ortaya çıktığı anlaşıyor. Kişileri hızlı tüketime teşvik eden bu mekânlar hakkında görüşlerini anlatan Cemil Ertem, AVM sayısındaki artışın sağlıklı olmadığını belirtiyor. Ertem, Batılı ülkelerin şehir merkezlerindeki yüzlerce yıllık tarihî dokuları, binaları ve eserleri koruyarak, AVM'leri şehrin dışına konumlandığına dikkat çekiyor.

Türkiye'nin ölçsüz hareket ettiğini ve şehirlerin AVM çöplüğüne dönüştürüldüğünü belirten Ertem, AVM çokluğunun aslında az gelişmişliğin göstergesi olduğunu şöyle açıklıyor: "Çok açık olarak artık bir şehir ya da ülkedeki AVM sayısının çokluğu azgelişmişlik göstergesidir. Bu aynı zamanda, demokrasi kültürünün olmadığına da göstergesidir. Ticari amaçlı olarak şehrin dokusunu, tarihini ve tabii ki geleceğini yerle bir ederken eğer birileri size 'dur' demiyorsa orada demokrasi yoktur. AVM sayısının yüksek olması hatta bu AVM'lerin dolup taşması yalnız maddi zenginliği anlatır, kültürel zenginliği değil. Dünyanın en şatafatlı AVM'leri Dubai'dedir. Ama İstanbul'un tarihî zenginlikleri ile Dubai boy ölçüşebilir mi? Ya da siz Dubai'ye niçin gidersiniz, orada ne bulursunuz?"¹² Psikiyatrist Prof. Dr. Erol Göka da geleneksel çarşı ile AVM'lerin köklü şekilde farklı olduğunu söyleyerek önemli bir tespit yapıyor. Göka, çarşıların insani dayanışmaya, bireysel katkıya açık yerler olduğunu dile getiriyor.

11 http://konut.milliyet.com.tr/avm_ler_neden_hizla_artiyor_-_konut-insaat-1728021.html

12 <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-35851-173-avmnin-coklugu-az-gelismislik-gostergesidir.html>

4. TARİHÎ SİLÜETE MÜDAHALELER

İstanbul'un Silüetini Bozan Gökdelenlerin Durumu Ne Olacak?

Son zamanlarda İstanbul'un silüetini tehlikeye sokan gökdelenler gündemden düşmüyor. Zeytinburnu'nda tarihî İstanbul surlarının yakınında yapılan üç gökdelen, kentin Sultanahmet Camii ile özdeşleşmiş tarihî silüetini bozarak yükseldiği haberleriyle duyulmuştu. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Zeytinburnu Belediyesi'nin sorumluluğunda yapılan inşaatlarda yetkililer tarafından yapılan incelemede, "inşaatın yarımada'nın silüetini olumsuz yönde etkilediğinin" tespit edilmesi üzerine gökdelenler için hukukî süreç başlatılıyor. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "durdurun" çağrısına kulak vermeyen inşaat sahipleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı ekseninde yaşanan "haklı-haksız" konuşmalarıyla süreç daha da uzadı. Böyle olunca da "*Gökdelenler yıkılacak mı, yıkılmayacak mı?*" sorusu cevap bulamadı. Ancak silüeti bozan gökdelenler için İstanbul'da bir vatandaş tarafından açılan dava sayesinde, bu durumun en kısa zamanda netlik kazanması bekleniyor. Bu dava sonrasında İstan-

bul 4. İdare Mahkemesi'nin binaların imar planlarını yasaya aykırı bularak iptal etmesi, yine yapı ruhsatını da kaldırmasının gökdelenlerin yıkılmasının önünü açtığı düşünülüyordu.¹³ İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve gökdelen inşaatını yapan şirket Danıştay'ın bu kararına itiraz etse de, Zeytinburnu'ndaki 'OnaltıDokuz' kuleleri hakkında yıkım kararı çıktı. Ancak gökdelenin tamamının değil silüeti olumsuz etkileyen katlarının yıkılması isteniyor. Daha önce uygulama imar planları ile yapı ruhsatını iptal eden İstanbul 4. İdare Mahkemesi bu kez tarihî silüete etki eden katların yıkılmasına karar verdi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin kararı 30 gün içinde uygulamak zorunda olduğu belirtiliyor. Binaların sahibi şirketin Danıştay'dan 30 gün içinde yürütmeyi durdurma kararı almaması durumunda katların yıkılmasına başlanacağı ifade ediliyor.¹⁴

İstanbul İçin Harekete Geçiyorlar

İstanbul'un silüeti 2013'ün son aylarında sıklıkla tartışılırken İBB Başkanı Kadir Topbaş'tan sürpriz bir haber geldi. Topbaş, "*İstanbul'un dijital maketini yaptık. Projeleri yerleştirerek, İstanbul'a etkisini göreceğiz.*" diyor.¹⁵ Topbaş'ın bu projesi ilgi uyandırdı. Kendilerine iletilen projeleri önce bu dijital makete yerleştireceklerini ifade eden Topbaş, doğaya saygılı yapıları teşvik edici birtakım destekler vermeyi de düşündüklerini belirtiyor ve bir uyarı yapıyor: "*Çok metrekaireli yapılar yerine bugünkü yüzyılın beklentilerine cevap veren yapılar yapılmalı.*" Silüet tartışmalarının ne kadar devam edeceği bilinmez ancak gündemde çok yer almasa da İstanbul Sahipsiz Değil Platformu, İstanbul silüetinin değişimini fotoğraflarla ispat ediyor. Tarihî yarımada'nın 2009 yılında çeki-

13 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=273847>

14 <http://www.haberler.com/onaltidokuz-kulelerine-yikim-karari-cikti-5373502-haberi/>

15 <http://www.dunyabulteni.net/yurthaberleri/282895/istanbul-silueti-icin-gecikmis-bir-proje>

len panoramik fotoğrafının bir benzerini çeken platform, bu faaliyetiyle İstanbul sevdalıları olan herkesi duyarlı olmaya davet ediyor.¹⁶

16 Panoramik fotoğraf için:
<http://www.istanbulsahipsizdegil.org/images/1024panoramik.jpg>